

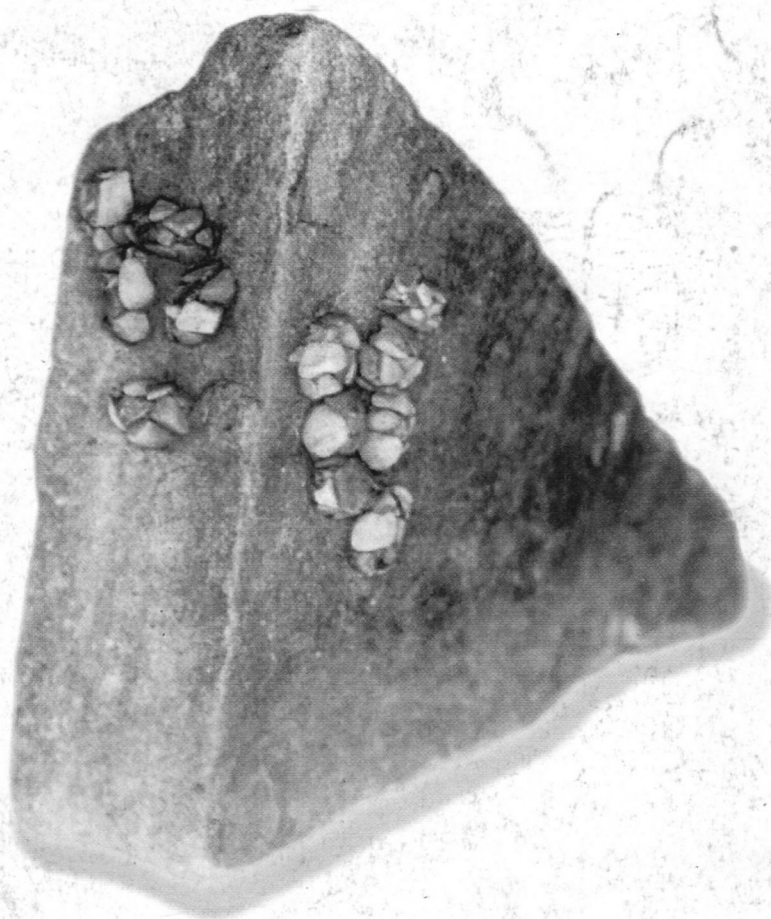
MORFICKÉ REZONANCE POSVÁTNÝ VESMÍR FLOATACE CHAOS RAVE PARTIES

MANA

časopis rozšířeného vědomí

číslo 3 jaro 1996

cena 35 Kč

Z. Neubauer: Hlásím se k řádu potulných rytířů
Rupert Sheldrake: Co si vesmír pamatuje
Timothy Leary: Věčná filosofie chaosu
Floatace: průzkum vnitřního moře
Aniela Jaffé: Byl Jung mystikem?

RAVE parties
J. Neumann: Zelená hora
W. Ackerman: Jiné ladění
David Spangler: Iniciace chaosu
Matthew Fox: Potíže s náboženstvím

MANA - vizualizovaná **transformativní energie** posvátného času a prostoru - transformační síla vize, šamanské osvícení

MANA - pro melanézké šamany mimořádně působivá **posvátná síla** vycházející z člověka či předmětu, která provází určité aktivity a události. Znamená také zdraví, léčivou a kouzelnou sílu.

MANA - podle domorodců na Nových Hebridách **zvláštní psychická energie**, kterou lze akumulovat stejně jako elektřinu. Dostatečná akumulace many umožňuje přechod do posvátného času a prostoru. Lze říci, že jde o zvláštní dar - posvátnou vlastnost, kterou bohové udělili některým osobám, místům či událostem.

MANA - pro havajského šamana ústřední představa jeho světového názoru. Jde o vnitřní či božskou sílu. Symbolem této energie na Havaji býval **světelný výboj** - blesk. Každodenním úsilím šamana je zvětšit svou manu.

MANA - vyjadřuje zvláštní šamanův pocit, že všechno je navzájem spojeno, a tyto spojitosti může vnímat a působit na ně ten, kdo ví, jak na to. Jde o **sít' spojitostí**, kterou vnímá jako obrovskou kosmickou pavučinu, jejímž prostřednictvím může s pomocí vibrací vědomě ovlivňovat cokoli ve vesmíru.

MANA - umožňuje **napojení na** alchymickou Animu mundi - **duši světa**, na Jungův Mundus archetypus - svět společného nevědomí lidstva, na Theilhardovu noosféru či na vědomí Lovelockovy planetární bytosti Gáji.

MANA - byla některými učenci identifikována jako čínská síla čchi, japonská ki, indická prána - **oživující kosmická energie** nebo také jako moderní bionergie W. Reicha.

MANA - v sanskrtu: **zářící, čistá mysl**. V indické filosofii je mana - **prvotní duch** - chápána jako „organismus“, který duše potřebuje, aby mohla vstoupit ve styk se smysly. Teprve spojením duše s manou je možný život.

MANA - v hinduismu je jednou z devíti základních a tedy nepomijivých substancí vedle země, vody, ohně, vzduchu, éteru, času, prostoru a duše - mana je **nositelkou inkarnací**

MANA - v józe **oživující princip**, který nejen vším proniká, ale také koná láskou, milosrdenstvím, soucitem.

MANA - v křesťanské tradici **zvláštní stav vědomí**, který je znakem přijímání duchovního pokrmu, znakem přijímání těla Páně nebo také **transuhstanciace** při mši oltářní.

MANA - Hospodin řekl Mojžíšovi: Dám vám chleba s nebe jako déšť... A když přestalo padání rosy, ukázalo se po vrchu pouště **drobného cosi a okrouhlého**, drobného jako jíní na zemi. Tehdy řekl Mojžíš: Toto jest ten chléb, kterýž dal vám Hospodin. Nazval pak iid Izraelský jméno toho chleba manna, kterýž byl jako símě kolíandrové, a bílý, a chuť jeho jako koláče s medem. Jedli pak [na poušti] synové Izraelští tu mannu od Hospodina čtyřiceti let.

MANA - **nebeská potrava**. Já jsem ta nebeská mana, prohlašuje o sobě Kristus a vyzývá lidi, aby jedli andělský chléb, jenž je jeho tělem - když z něj člověk jedenkrát pojí, nikdy již nepozná hlad neboť tímto chlebem a nápojem je **Kristus sám**.

MANA - potrava Páně, jež měla být, podle Parcella, onou ideální „rajskou“ potravou duše. Nebeská mana je podle něho **chléb andělů** - andělská potrava, která není ničím než nahlížením andělů na velkou nádhru, již vyzařuje **Boží světlo**. Anděl nejí ústy, ale poznáním, které mu propůjčuje představa. Jde o **bdění**, ve kterém andělé nikdy neodvracejí svoje oči před vznešeností Boha. Proto mana, řečí biblické symboliky, znamená **nahlížení**.

MANA - symbolizuje prožitek záření, osvícení, **otevření vnitřního zraku** křesťanských mystiků - vidění očima ducha nebo moudrosti v alchymické tradici.

MANA - Ve Zjevení Sv. Jana se praví: Tomu kdož vítězí, dám jisti manu skrytou, dám jemu **kamének bílý**, a na tom kaménku jméno nově napsané, kteréhož žádný neví, než ten, kdož je přijímá.

MANA - olej z rostliny „pinguedo manna“ byl podle alchymistů „potravou nebeskou“ a podporoval sublimaci - **exaltaci ducha**. Ambrózie, zvaná medovice nebo také mana, obsahuje **alkaloidy podobné LSD** - nelze vyloučit, že měla psychedelické vlastnosti.

MANA - **vizionářské světlo** vyvolané změněným stavem vědomí, silou vnitřní imaginace, vnitřním zřením.

Jakkoli se dnešní doba zdá chaotická, má svůj řád. Chcete důkaz řádu v chaosu? Máte ho mít. Objekt na titulní straně je kámen z horského potoka. Při jarních a podzimních přívalech vod se v katastrofickém a převratném chaosu vírů a proudů (a bahna) na větší pevnější kameny nějakým záhadným (a pro vědu statisticky nanejvýš nepravděpodobným) způsobem zachytí, a maltou bahýnka nalepí do pravidelných „kvítků“, malé kamínky.

Zdá se, že je nejvyšší čas pochopit, a současný úprk přeměn společností nám v tomto smyslu opět nabízí příležitost, že jsme to jen a jen my sami, kdo určuje, jak vypadá (či bude vypadat) náš svět. Vnímáme-li každodenní realitu svého těla, mysli, života, své rodiny, školy, práce, jako problém, boj, chaos, utrpení, máme to mít. Dokážeme-li ale vystoupit z diktátu, který nám vtiskla společnost a doba, a brát své tělo, mysl, život, rodinu, školu a práci jako chrám a slavnost a radost, máme to mít.

Stovky a dnes už tisíce průzkumníků vnitřního moře vědomí (a nezáleží, kterou cestu dovnitř, nebo který způsob rozšíření vědomí zvolily) dokázaly objevit v chaosu svých myšlenek řád vztahů, harmonii příčin a následků, vnitřní tvořivou sílu úmyslu, a všeobjímající soucit a dokonalost lásky.

Kamenné kvítky nalepené na kameni na titulní straně evokují znovu totéž: jen nás samých záleží, jestli z chaosu dneška vytvoříme květy zítřka. To, co vypadá jako chaos, je totiž zároveň i šance.

MANA, časopis rozšířeného vědomí

vydává SCARABEUS, s.r.o., Soboláková 19,
148 00 Praha 4, tel. 6446388, 6446102

foto: Roman Benda, Hana Rysová, V. M.,
Tamara M., ing. Jan Vondra

šéfredaktor: Vlastimil Marek
redaktor: Blumfeld S. M.
grafická úprava: Lenka Blažejova

grafika a sazba:
KCS - Koška computer systems,
Lindavská 784, 181 00 Praha 8, tel. 8543258

Předplatné, distribuce: Scarabeus, s.r.o.

Distribuce: Mata, Lublaňská 34, Praha 2,
Transpress

Registrace: MK ČR 7300

Podání novinových zásilek povolila Česká
pošta s.p., odštěpný závod Praha, č.j. NOV
5446/1995 z 30. 11. 1995

MANA číslo 3

jaro 1996

2 Ch. Bache: Mnoho žáků – jedna mysl

O tom, jak je duchovní život učitele ovlivňován a ovlivňuje duchovní život žáků

6 R. Sheldrake: Co si vesmír pamatuje

Kde jsou uskládány vzpomínky? Má příroda paměť? Co je to morfická rezonance? O své převratné teorii hovoří anglický biolog a spisovatel

9 R. Sheldrake, M. Fox: Posvátný vesmír

O důležitosti posvátna, poutí, tradičních festivalů a rituálů

13 R. Sheldrake: Experimenty, které by mohly změnit vědu a svět

Jak pozná Váš pes, který je doma, že se právě vracíte? Mohou kočky telefonovat? Jak treť holubi domů?

16 Timothy Leary: Věčná filosofie chaosu

Třeskatý článek plný výzev. Obhajoba pohanské kyberkultury.

18 Timothy Leary: Kybernaut

Rozhovor s člověkem, který spoluvytvářel dějiny

20 David Spangler: Učení havrana (iniciace chaosu)

O kráse a tvůrčí potenci chaosu

23 Floatace: průzkum vnitřního moře

Je snadnější plout tisíce mil po oceánech světa, než zkoumat moře privátní. Floatační vana je možná branou k rozšíření mysli pro příští tisíciletí

27 John C. Lilly

Rozhovor s výzkumníkem vědomí: o delfínech, floataci, Bohu a drogách

29 Byl Jung mystikem?

33 Z. Neubauer: Hlásím se k řádu potulných rytířů

Rozhovor s originálním filosofem a vzdělaným, leč provokativním myslitelem

38 P. Furst: Muchomůrka – houba nesmrtelnosti

Překvapivý pohled na historii lidstva a ještě docela nedávnou halucinogenní praxi

40 Jack Kornfield: Psychedelická zkušenost z buddhistické perspektivy

Vedou mystické zkušenosti vyprovokované psychedeliky ke skutečné duchovnosti?

42 Matthew Fox: Potíže s náboženstvím

Neuvěřitelně otevřené a upřímné vyznání slavného kněze a vyznavače západní mystiky

47 Jaroslav Neumann: Zelená hora

Kabalistická inspirace středověkého stavitele a církevního donátora: poutní kostel sv. Jana Nepomuckého

50 Pavel Turnovský: Umění, symbol a cyklus

Hvězdné souvislosti a cykly historie světového umění: Picasso, Kupka

55 Nebe, peklo, ráj: virtuální realita Lucie Svobodové

Počítače a pozitivní programy mohou změnit naši realitu. Už je to tady!

57 Jak RAVE dodal generaci X novopohanské hodnoty

Co poslouchá a na co tančí dnešní mládež? Transem k mystickým zážitkům a rozšířenému vědomí

60 William Ackerman: Jiné ladění

Exkluzivní telefonický rozhovor pro MANU: tvrdohlavý dřevorubec kytarovou hvězdou

64 Vize: Timothy Leary

O ŽÁKŮ

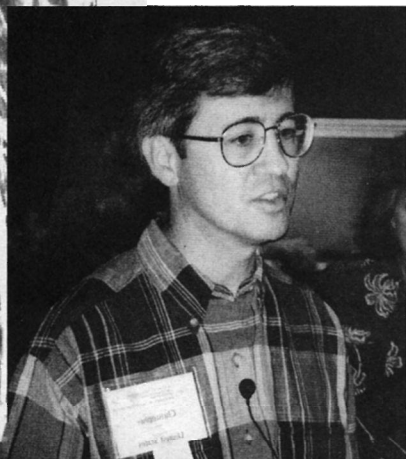
YOUNG

Christopher M. Bache má doktorát z filosofie a učí na státní univerzitě v Youngstownu v severovýchodním Ohiu, kam dochází okolo 15 000 studentů. Svým způsobem je atmosféra provinční university z duchovního hlediska plna jakési naivní prostoty, přinejmenším ve srovnání se situací v Kalifornii. Tato naivita je však, co se týče jeho experimentů, důležitým předpokladem eliminace nevědomých kulturních vlivů. Jedna třetina studentů studuje dálkově nebo večerně, jsou tedy mezi nimi ti, kteří již mají rodiny a děti a hypotéky, nebo už jsou rozvedeni či zbankrotovali. Jsou tedy často jaksi připraveni na duchovnější cestu. Ch. Bache učí kromě akademické filosofie také např. východní náboženství, transpersonální psychologii nebo srovnávací mysticismus. Osobně cvičí již dvacet let meditaci vipassana, v poslední době některé tibetské formy buddhismu a patnáct let sleduje metodologii S. Grofa.

Existuje již rozsáhlá literatura o transpersonální psychologii, ale o transpersonální pedagogice toho bylo publikováno velmi málo. Učitelé a pedagogové dosud veřejně nediskutovali o transpersonální dynamice ve třídě a o jejich potenciálech, co se týče podpory duchovního vývoje.

Protože ale stále více pedagogů podstupuje různé formy duchovních cvičení, je jen otázkou času, kdy se toto téma bude muset otevřít. Výzkum potvrdil, že naše myšlenková pole pronikají do myšlenkových polí druhých lidí a jsou jimi ovlivňována. Zkušenost meditace pak pomáhá v hlubších úrovních vědomí objevovat pestrou strukturu, do které je náš život vetknán ve formě složitého vzoru.

Když začne člověk pronikat iluzorními vrstvami způsobu vnímání reality a objevovat svou pravou podstatu, zajisté tím ovlivňuje i lidi kolem sebe. Naše duchovní ekologie jednoduše nedovoluje izolovanou realizaci. A jak stále víc učitelů začíná realizovat své hlubší duchovnější možnosti vědomí, měli bychom očekávat, že se stále častěji budeme setkávat s rezonancemi pochopení a manifestace spontánní katarze mezi studenty. Čím hlubší vztah mezi studentem a učitelem, tím výraznější tyto rezonance budou.

Učím 17 let a rád bych se s vámi podělil o některé své zážitky, jako učitel, tak jako duchovní student. Tak, jak se prohlubovala má meditační praxe, měnily se dramaticky i mé vztahy ke studentům, a to mělo jak praktické, tak teoretické důsledky pro výuku i transpersonální teorii.

Zaměřím se na dvě hlavní témata. První bude zážitek duchovní rezonance ve třídě - zvláště intenzivní, spontánní (a pozvednutí kundalini podobná) forma energetické rezonance mezi učitelem a studenty. Pak se zmíním o hypotéze, že jednotlivé třídy mají své vlastní morfické pole, které může mít na třídu velmi silný vliv. Domnívám se, že právě tohle, tedy způsob, jak se naučit zvládnout a používat tato pole, je tou nejdůležitější výzvou současným pedagogům.

Při vyučování se často stává, že žák položí takovou otázku, že okamžitě nevíte, co odpovědět. Dobrý učitel se z těchto okamžiků naučí jednak improvizovat, jednak používat svou intuici. Když jsem s těmito okamžiky začal před lety pracovat, objevil jsem, že mám v hlavě vzadu taková malá dvířka. Ta se občas otevrou a vypadne z nich kus papíru s něčím napsaným nebo nakresleným: nápadem, skicou, ideou. Zjistil jsem, že když to risknu a použiji informace takto získané, začne se dít něco kouzelného. Jako zhoustne atmosféra ve třídě, všichni začnou být více a jaksi neočekávaně tvůrčí. Experimentoval jsem s takovými výmito chvílemi více jak pět let a naučil jsem se jak je používat ve svém výukovém procesu.

Pak, asi před deseti lety, za mnou po skončení vyučování začali chodit studenti a říkali třeba „Víte, je to divné, ale ten příklad, co jste použil při hodině, přesně to, o čem jste mluvil, se mi před týdnem stalo.“ Jednou při hodině východních náboženství jsem použil příklad, jak měl někdo předtuchu smrti své smrti. Po vyučování ke mně přišla starší žena a vyprávěla o svém muži, který několik dnů před svou neočekávanou smrtí vyklidil všechny své věci a zařídil své záležitosti. Týden před smrtí seděli společně u televize, když on odložil noviny a říkal jí: „Ethel, jen chci abys věděla, že kdyby se mi něco stalo a já zítra umřel, všechno jsem zařídil a tys byla tím nejlepším v mém životě.“

Když se tyto věci začínaly množit, byl jsem šokován, protože jsem si vždycky myslel, že já jsem typ na paranormální jevy úplně nevhodný. Nicméně takové „náhody“ se začaly dít denně. Studenti mi začali říkat, že často ode mne v rámci výuky slyšají velmi intimní informace ze svých životů nebo že jim odpovídám na ještě nevyslovené otázky. Jakoby mi jejich duše vysílaly nějaká poselství a já na ně reagoval. Jakoby mi říkaly, kde a jak jsou zranitelné, co je pro ně důležité a kterým směrem by se měly ubírat následné kroky.

Jistě si dokážete představit, že takové příhody studenty velmi rozrušily. Když začnete chodit do školy, abyste si zvýšili kvalifikaci a na jednu vám učitel začne říkat věci z vašeho soukromého života, jistě to vás otřese. Když pak za mnou studenti začali chodit a vyprávět mi, jak hluboce je tyto zážitky ovlivnily, i já jsem byl šokován. Co a proč se to dělo? Mám se před těmito věcmi bránit? Jednu dobu jsem dokonce na dveře vyvěsil ceduli „Pozor: tato třída může být pro vaši psychickou rovnováhu poněkud nebezpečná. Vstup jen na vlastní nebezpečí.“ Někteří studenti si mysleli, jak jsem vtipný a inteligentní, ale mnozí jiní věděli přesně, o čem mluvím a že to myslím vážně.

CHRISTOPHER BACHE

Chvilí jsem uvažoval, že v rámci prevence jaksi „uzavřu“ svá zadní vrátka v mysli, ale pak jsem se rozhodl tohle nedělat a pokračovat v experimentu s větší pozorností ke studentům, abych si dokázal všimnout případných nebezpečných příznaků. Doma a sám pro sebe jsem těmto okamžikům vzájemné propojenosti se studenty začal říkat „kouzla“. Když se to stalo, zdi mezi mnou a studenty se rozpustily a úroveň vzájemného pochopení a tvořivosti vzrostla nad očekávané kapacity. Když byl dobrý den, třída sršela tolika nápady, že i já jsem zůstal po škole a zkoušel všechno ty ideje zapsat.

Postupně jsem zjišťoval, že funguju na dvou úrovních a v každé úrovni přitahuji jiný druh studentů. Pro jedny jsem byl obyčejným profesorem. Přišli pro akademické informace a obvykle odcházeli dostatečně uspokojeni. Naše vztahy se odehrávaly výhradně na tomto poli.

V průběhu let se ale začala vynořovat druhá vrstva studentů, ke kterým jsem měl jiné vztahy. Výměna informací se pro tyto studenty stala jakýmsi prostředkem pro většinou spontánní a nechtěné hlubší duchovní otevření. Tito studenti se začali stále častěji objevovat v mých specializovaných vyšších kurzech, nejprve v malých skupinkách, a později jich byla dokonce většina. Učit tyto studenty se pak stalo dobrodružstvím o mnoha neznámých ale také mnoha potěšeních.

Otevřeně, umně a ze srdce vyslovená pravda má moc, kterou nenahradí žádný akademismus. Slyší-li studenti duchovní pravdu přímo a jednoduše, jakoby jim to připomnělo něco, co kdysi dávno stejně věděli. Náhlé rozpoznání chytne plamenem a tento plamen (kundalini) je nakažlivý. Jako energie, nepolapena hmotou, přirozeně stimuluje specifické rezonance v čakrách studentů. Ti kolektivně tuto energii cítí, i když nerozumí tomu, co se děje. Začínají se stále více manifestovat symptomy pozvednutí síly kundalini, otevření čaker, návaly energie, erupce citů, emocí.

(žena, asi 30 let))

Sedím ve třídě, a cítím jakoby ve mně narůstala sněhová koule. Mí spolužáci koulema třepou a papírové vločky začínají vířit všude kolem. Všude je zmatek a já přestávám slyšet. Zkouším se soustředit, ale slova výuky mne jaksi mijí. Později sedím doma. Sama. Vrací se pocity ze školy. Pláču. Jakobych něco pochopila. Nechám to chvíli ustát. Mám pocit, že pokud to teď nechopím, uteče mi to a já už nikdy nebudu mít stejnou šanci. Kousky pochopení se mi složily dohromady. Měla bych si to zapsat. Jednou pro sebe, a podruhé pro třídu. Pláču. Něžně, příjemně pláču. Několikrát mě napadlo, jestli neztrácím rozum.

Místo abych vás slyšela vyprávět obvyklou lekci, jakobych vás slyšela odněkud odjinud. Přímě ze srdce? Takové dobré uši jsem přece nikdy neměla. Zvětšily se mi? Nebo byla atmosféra ve třídě tak elektrizující, že teď nedokážu kontrolovat svůj mozek. Výsledek? Stávám se tou, kterou jsem už kdysi dávno byla. Jakési pole se dotklo mé mysli a já teď vím věci, které byly hluboko pohřbeny. Dostala jsem lopatu a kopu teď energii z lidí ve třídě. Nejsem sama.

Vyučovat na této úrovni akademický předmět a na statní univerzitě se brzy stalo trochu ošemetnou záležitostí a otevírá prostor různým omylům a nedorozuměním. Bylo nezbytné zchladit nadšení studentů.

Naštěstí se to vše dělo postupně a pomalu, a díky studentům jsem se i já naučil proces zvládnout.

Znovu zdůrazňuji, že nebylo mým úmyslem tyto procesy spustit. Ve skutečnosti jsem se je snažil přehlížet a brzdit, ale nedařilo se mi to. Kdykoliv jsme soustředili energii na společný úkol, začaly se dít věci... ne vždy, ale často. Jediné co jsem skutečně mohl, bylo naučit se tyto stavy vědomí zvládat.

Měl bych uvést, že nikde ve škole neučím meditaci a nikdy s žáky nehovořím o svých duchovních zkušenostech. Domnívám se, že to je velmi důležité jak z hlediska ochrany studentů před příliš nadšenými profesory, tak z hlediska teoretické perspektivy pochopení nevědomých hlubin, ve kterých tyto rezonance operují. Pod úrovní hmoty těla, pod úrovní vědomé mysli rezonují duše. Ještě hlouběji jiskří kolektivní mysl lidstva.

Jako profesionál se nesvěřuji se svým duchovním životem studentům, ale přesto se naše životy zdály být jaksi spřaženy. Ačkoli si toho nebyli vědomi, často se děly věci nápadně podobné mým duchovním zážitkům a zkušenostem. Zdálo se, jako bychom byli všichni chyceni gigantickým perinatálním vírem, který nás různými způsoby formoval. Špatná manželství se rozpadala, bolestivé vzpomínky na incest byly překonány, přemrštěné kariéry byly ukončeny. Studenti jakoby byli v rámci lámání starých struktur vrhání proti své racionální vůli do hlubokých osobních krizí. Hranice mezi duchovní šancí a duchovní krizí jsou často velmi úzké. Měli jsme ale blízko kvalifikovaného terapeuta.

Jestli se dá tohle složitě a často bolestivé období vyjádřit nějakým poselstvím, bylo by asi takovéto:

Jste-li učitel, který si zvolil některou formu duchovní praxe, která aktivuje hlubší úrovně vědomí, musíte očekávat nechtěné a nevědomé sympatické rezonance u některých studentů. Oddělená mysl je smyslová iluze.

MORFICKÁ POLE

Když se v mých třídách začaly dít synchronicity, považoval jsem je zprvu za paranormální výměnu informací mezi jednotlivými myslmi. Jak se ale začaly objevovat hlubší souvislosti, začal jsem rozeznávat, že alespoň některé zkušenosti byly manifestací skupinové mysli. Četl jsem knihy Ruperta Sheldrakea a zaujala mne jeho teorie morfických polí operujících na úrovni živočišných rodů, ale jen velmi pomalu jsem byl ochoten rozpoznávat exi-

"JEDNA"

- JEDNA

"MNOHO ŽÁKŮ

stenci těchto malých polí operujících na úrovni mých tříd. Nakonec ale bylo celkem logické a snadné vytvořit si koncept „učebních polí“.

Studenti začali být otevřenější a vnímavější nejen ke mně, ale i k sobě navzájem. Objevovali se navzájem ve snech, hlásili čím dál víc synchronics.

Jeden student to popisuje takto:

Každý semestr přinesl další neočekávané změny a synchronicity. Jako bych vstoupil do sítě osobních vztahů a setkání s lidmi, kteří hluboce ovlivnili můj život. Nacházel jsem lidi, kteří zažili nebo zažívali totéž co já. Lidi, kteří znali mé přátele z obskurních setkání na celém světě. Lidi, kteří snad četli přesně stejné knihy jako jsem četl já a ve stejné době a měli stejně transformativní zkušenosti a zážitky jako jsem měl já.

Nejdůležitější ale pro mne byla intenzita a energie sil, se kterými jsme měli co do činění. Lidí, kterých se to týkalo bylo příliš mnoho a byli příliš hluboce ovlivněni, než abych se mohl domnívat, že se jedná o rezonanci na individuální úrovni. Nedalo se to vysvětlit vlivem působení jedné osoby. Začal jsem tedy uvažovat o nějakém morfickém poli třídy.

Nedomnívám se, že morfické pole třídy je jediným zdrojem těchto energií. Spíše si myslím, že toto pole jednak napomáhá vzniku těchto energií, a jednak zprostředkovává náš přístup k hlubším úrovním vědomí.

Někdy prostě dělám svou práci, a jakoby se náhle rozestoupily stěny. Atmosféra ve třídě se v mžiku nabije a zintezivní, a studenti se chovají, jakoby byli všichni jedné mysli. I moje mysl je najednou čirá a svěží, a oči mých studentů mi naznačí, že jsou schopni hluboce naslouchat a přijímat. Zdá se, jakoby se naše srdce sjednotila, a z tohoto pole soucítění najednou vytryskne pomalý proud myšlenek, který já, jako mluvčí této třídy, odkřývám a zprostředkovávám.

Někdy mám pocit, že v místnosti je jen jedna mysl. Jakoby se zdi, které nás dosud odělovaly, proměnily v průhledné závoje. Individuality se rozpustily do pomalého pole energie, a toto sjednocené pole energie myslí a cítí a chce se vyjádřit. Protože zahrnuje životní zkušenosti všech zúčastněných, samozřejmě nalézáme detaily, které se spontánně vynořují na povrch. Protože ztělesňuje všechny naše osobní touhy a naděje, samozřejmě jsme často dojatí a pohnuti tím, co přichází.

Mnoho takových zážitků mne přivádí k určitým provizorním závěrům. Věřím, že pravidelný výukový proces spoluvytváří morfické pole nejméně o dvou úrovních. Základní úroveň je odvozena od zkušeností všech životů studentů s tím kterým konkrétním profesorem. Druhá úroveň pole je odvozena od současné skupiny studentů. První pole bychom mohli nazvat „mysl kurzu (nebo školy)“, druhou úroveň bychom mohli nazvat „mysl třídy“. Použiji-li tohoto slovníku, věřím, že mysl třídy vzniká při zápisu na jednotlivé předměty. Jako pole pak narůstá, tak jak si studenti kupují a vypůjčují učebnice, jak se poprvé setkají, jak se vyvíjí běh školního roku. Věřím, že toto pole je vždy přítomno, kdykoliv

je kolektiv soustředěn na společnou opakující se práci. Většinou funguje pod hranicí vnímání, a většina mých kolegů si toho není vědoma.

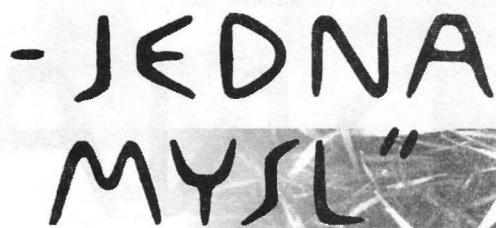
Sheldrakeova teorie formativní příčiny naznačuje, že pochopení a znalost předchozího studenta napomáhá osvojení téže látky příštím studentem. Za ta léta, co učím, jsem zjistil, že každých pár let musím přeorganizovat své přednášky, protože studenti jsou schopni látku rychleji pochopit, a zapamatovat. Jakoby se nudili, když nepřitvrdím.

Jakmile člověk tato pole objeví, dalším krokem je jejich vědomé využití. Je to jakoby ve třídě existovala ještě jedna mysl za myslí studentů. V některých třídách používám jednoduchá vizualizační cvičení a různé jednoduché šamanské a meditační techniky pro posílení citlivosti našich myslí. Já sám jsem začínal polynéským rituálem Hoponopono. V zásadě jde o praxi odpouštění karmických dluhů všem lidem, kteří vás právě obklopují a prosbu, aby i oni odpustili všechny vaše potenciální karmické dluhy. Nedávno jsem začal praktikovat i tibetskou formu čod, očistnou techniku z 12. století. Jde o čistě subjektivní pozorování z pozice svědka za doprovodu šamanského bubnu. Kdykoliv čod ve třídě začneme provozovat, okamžitě je cítit změna v dynamice výukového procesu - učí se mi snadněji, lépe. Ověřil jsem si to srovnáním procesu výuky s použitím čod i bez něho. Mí kolegové se podivují, když mne vidí s bubnem nebo zvonky, ale pro mne je to všechno jen rozšířením mé odpovědnosti jako učitele, jakési logické důsledky objevu a práce s poli, generovanými naší společnou aktivitou. Prostě se snažím jako pedagog být efektivnější.

Stejně důležité jako zahájení kurzu a očistné rituály je i ukončení kurzu, ročníku či semestru. Všechny cykly mají své začátky i konce a pokud vědomě kurz (a jeho pole) rituálně neukončíte, budou za vámi studenti docházet ještě měsíce po ukončení školy. Pro posílení individuálních „polí“ studentů používám vizualizační meditaci, ve které rozpouštíme kolektivní oheň do jednotlivých plamének a pak je distribuujeme „všem potřebným“.

Naskytá se několik otázek. Například: co se stane s „učebním polem“, když profesor odejde do penze? Bereme si ho s sebou nebo se jen rozpustí a atrofuje jako po léta nepoužívaný sval? Teorie morfických polí naznačuje, že pole se neztrácí a bude podporovat učení dalších a dalších studentů, kteří se na ně dokáží naladit. Já osobně bych rád předpokládal, že tahle lokální specifická pole mají spíše lokální, specifické formy manifestace. Rád bych předpokládal, že celoživotní učitelování a roky studia tisíců studentů vytváří určité proudy učebních polí, které pomohou budoucím studentům lépe a rychleji se naučit to, co jsme se my naučili před nimi, a intuitivněji používat ty věci a postupy, které jsme my museli zvládat bolestivě a namáhavě. Doufám dále, že naši následovníci zdědí nejen naše kurzy a studenty, ale i „učební pole“, stejně jako jsem je já zdědil po svých předchůdcích. Tato pole pak mohou být naším příspěvkem lidské rase.

Z přednášky proslavené 8. června 1995 na Mezinárodní konferenci transpersonální psychologie v Santa Claře, Kalifornie, USA, přeložil V. Marek

- JEDNA MYSL "

Existuje-li na Zemi člověk současný, ale zároveň jaksi prototypově budoucí, je to autor čtyř velmi odvážných knih a spousty vědeckých pojednání, stále mlaději vypadající a neuvěřitelně ohebně a pružně myslící vědec a duchovní osobnost.

Rupert Sheldrake vystudoval Oxtord a měl vše, o čem může mladý intelektuálně zaměřený muž snít: dobře placené místo na universitě, sluhu (a čištění bot a praní prádla zadarmo) a kariéru vědce výzkumníka před sebou. Přesto to vše dokázal opustit a rozjel se do Indie. Nechtěl zkostnatět.

V Indii potkal mnoho velkých i obyčejných lidí a v ašramu otce Bede Griffithse napsal svou první převratnou knihu.

Diskuse s ním je rozkoš. Vyslechne, trpělivě a pozorně, vše a každého, bez předsudků. Poté je schopen vysypat z rukávů všechny existující důkazy či pokusy na dané téma (včetně literatury) a pak klidně uzná cizí názor. Je neobyčejně laskavý a vstřícný. Denně medituje a modlí se. Je vědec se sklonem k systematičnosti a preciznosti, ale můžete si s ním povídat o UFO, geopatogenních zónách, čarodějnicích, Kristovi či Panně Marii.

Ke konci svého kurzu si Sheldrake jakoby teprve uvědomil, že jsem z Československa (psal se rok 1991), a zeptal se, jestli vím, kde jsou Milovice, a jestli tam ještě na vojenské základně jsou nukleární vojenské rakety. Řekl jsem že o Milovicích vím a že žádní vojáci ani žádné rakety tam nejsou, a on si sedl a s hlasitým vzdychem začal vyprávět.

V polovině 80. let procházelo britské mírové hnutí hlubokou krizí. Lidé sice stále ještě byli ochotni protestovat proti jaderným zbraňům a přítomnosti vojsk u bran základen, ale za celá desetiletí protestů se nic nezměnilo: rakety i vojáci a základny stále fungovaly. A tak se několik vůdčích osobností rozhodlo, že budou denně 5 minut meditovat (modlit se) za to, aby určité konkrétní základny (a každý si vylosoval po dvou, jednu na území východní, druhou na území západní Evropy) byly bez vojáků a atomových hlavíc.

Pět let se Rupert Sheldrake denně pět minut modlil za očistu vesniček Cornwall (v Británii) a Milovice. Mnozí si poklepávali na čelo. Vída: dnes jsou obě tato místa (a nejen ona) bez vojáků a jaderných zbraní (a na

kurzu R. Sheldrakea v Dartingtonu jsme druhý den zorganizovali vášnivou panelovou diskusi na téma „síla vize“).

Rupert Sheldrake je na volné noze, píše další knihu (o té poslední vypráví ve své přednášce „Experimenty, které by mohly změnit svět“), žije se svou ženou, kunsthistoričkou, autorkou a zpěvačkou šamanského zpěvu Jill Purceovou (a dvěma syny) v Londýně. Jezdí po celém světě přednášet, diskutovat, pomáhat křísit původní duchovnost.

„Neexistuje žádný vědecký důkaz o tom, že jen vědecké důkazy jsou reálné. Neměli bychom se proto předčasně zabývat tak důležitými otázkami, jako je otázka smyslu, jen proto, že neexistuje mikroskop, v němž by bylo možné smysl spatřit.“

K. Wilber

Člověk ale nemůže žít beze smyslu. Odjakživa hledá řád a vnitřní logiku věcí, situací, jevů.

Kde je „řád“ v dnešním chaotickém postmoderním světě? Jak spolu souvisí evoluční změny, zvyk, zákony, víry, turbulence, rezonance a jasnovidectví?

Jsmo odsouzeni k nepoučitelnosti, anebo máme šanci sebe a svůj svět postupně změnit k lepšímu?

Rupert SHELDRAKE nabízí převratnou, ale elegantní teorii MORFICKÝCH REZONANCÍ.

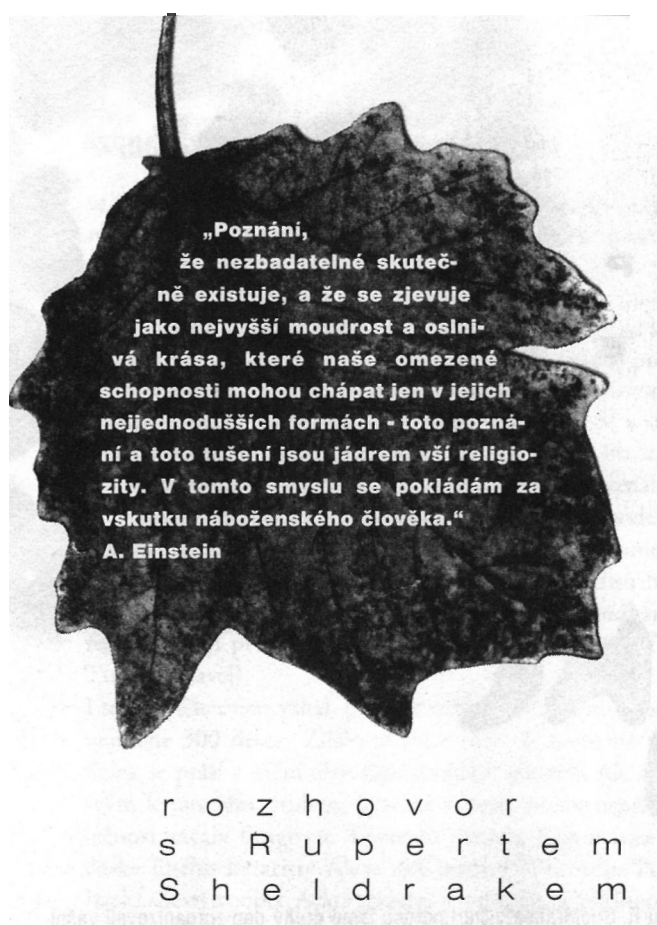
Jaké to má důsledky?

Cokoliv, co si každý z nás pomyslí, zůstává navěky uchováno v gigantické databázi vesmíru. Každá maličkost, špatnost, radost.

Všechno. Všechno, co kdy všichni žijící lidé v historii Země mysleli, cítili a toužili, je někde v téhle superpaměti také k dispozici. Všichni máme zodpovědnost za svět, který jsme zdědili a ve kterém žijeme. Každou vteřinou svého života.

Ti, kteří se životem a utrpením promoudřeli k jasnosti sjednocené harmonie těla, mysli a duše, a kteří se umí soustředit, produkují „myšlenky“, vize a obrazy čisté a jasné, symetrické jako krystal, na který je pak snadné se naladit. Nebo jinak: to, co se naučíme, pomůže všem dalším, kteří se totéž budou učit po mně.

Co si vesm

Z knihy rozhovorů J. Browna a R.

Co vás inspirovalo k zájmu o biochemii a morfogenezi?

Sheldrake: Zajímal jsem se o rostliny a zvířata, protože můj otec byl biolog. Byl to přírodovědec starého ražení, s mikroskopem na stole a spoustou šuplíků s diapositivami atd. Naučil mě toho hodně o rostlinách a zvířata jsme měli doma.

Biochemie zkoumá rostliny ale i zvířata a mikroorganismy. To mne lákalo. Byla to pro mne taková univerzální biologická věda. Brzy jsem samozřejmě zjistil, že biochemie mi nepomůže porozumět rostlinným a zvířecím formám, a tak jsem často uvažoval o tom, jak by se daly spojit embryologie, růst rostlin a to, co se v nich děje, na biochemické úrovni. Na tomto tématu jsem také téměř deset let pracoval na univerzitě v Cambridge.

Co tvoří základ teorie vaší přičinnosti forem?

Sheldrake: Tato teorie se zabývá důvody, proč věci mají ten nebo onen tvar, nebo vzor, nebo organizaci. Jde tu o formování galaxií, atomů, krystalů, molekul, buněk, zvířat i společností.

Všechny ty věci mají jedno společné - samy se organizují. Atom ne-

drží pohromadě díky působení nějakých vnějších sil. Molekuly a krystaly nesestavil, kousek po kousku, člověk: spontánně vykrystalizují. Zvířata sama rostou. Všechno jsou to entity, které se naprosto liší od strojů, sestavených člověkem.

Moje teorie se tedy zabývá sebeorganizováním přírodních systémů. Příčinou všech tvarů jsou, jak věřím, formu organizující pole, které jsem nazval morfixními poli. Tvrdím, že existuje jakási paměťová databanka všech morfixních polí všech věcí. Myslím, že věci a situace, které se v přírodě opakují, jsou spíše zvykem než něčím, co je organizováno vnějšími matematickými či fyzikálními zákony existujícími mimo přírodu.

Můžete nám to blíže osvětlit na příkladu nějakého velmi rozvinutého organismu, třeba brambory?

Sheldrake: Jde o myšlenku, že každý jedinec určitého druhu závisí na kolektivní paměti toho druhu, ladí se na předešlé členy druhu a oplátkou sám přispívá dalšímu rozvoji druhu. Takový brambor je rezonancí minulých druhů, které divoce rostly v Andách.

Obvykle jsou tyto věci připisovány genům. Většina lidí se domnívá, že dědičnost je předurčena chemickými geny a DNA. Já říkám, že to je z biologického hlediska nedostatečné vysvětlení. DNA je stejná v každé buňce bramboru - v klíčcích, v kořenech, v listech, v květech, ale přesto se tyto orgány vyvíjejí rozdílně. Musí tu tedy být něco víc

než jen DNA, co řídí růst a formování bramboru, a přesně tohle jsem nazval morfixním polem, organizujícím polem.

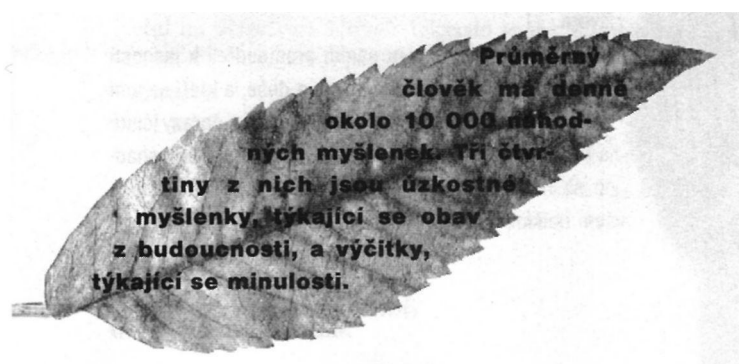
Tuhle teorii bychom mohli vyzkoušet na změnách druhů, které jsou úplně nové. Například, naučíte-li určitý druh krysy nějakému novému triku, všechny krysy toho druhu na celém světě by se měly dokázat naučit ten trik rychleji, protože už se to některé krysy naučily. Čím víc krys se trik naučí, tím snadněji se to naučí i ty ostatní.

Z čeho se morfixní pole skládají a jak to, že jsou všude a sřále?

Sheldrake: Stejně byste se mohl zeptat z čeho je jakékoliv pole. Z čeho jsou elektromagnetická nebo gravitační pole? To nikdo neví. Prostě jsou. Například magnetické pole okolo magnetu není ani ze vzduchu, ani z hmoty. Pomocí železných pilin je můžeme zviditelnit, ale pole samo není složeno z pilin, je samo ze sebe. A zeptáte-li se, z čeho pole jsou, můžete si odpovědět, že jsou z prostoru a času.

Když vidíte železné piliny kolem magnetu, vymezují nám pole okolo magnetu. Jak to, že morfixní pole jsou všude a najednou?

Sheldrake: Nejsou. Morfixní pole jsou lokalizována. Jsou uvnitř a okolo systému, který organizují. Vaše morfixní pole je ve vás a okolo vašeho těla. Morfixní pole najdete i v rajčeti a kolem rostliny rajčete. Navrhují předpokládat, že morfixní pole různých rajčat rezonují prostorem a časem s jinými morfixními poli jiných rajčat. Že se navzájem v prostoru a čase ovlivňují „morfixní rezonancí“. Fyzika nám nepředkládá nic, co by bylo racionálnější než morfixní rezonance. Hovoří o jakýchsi neviditelných matematických zákonech, které nejsou

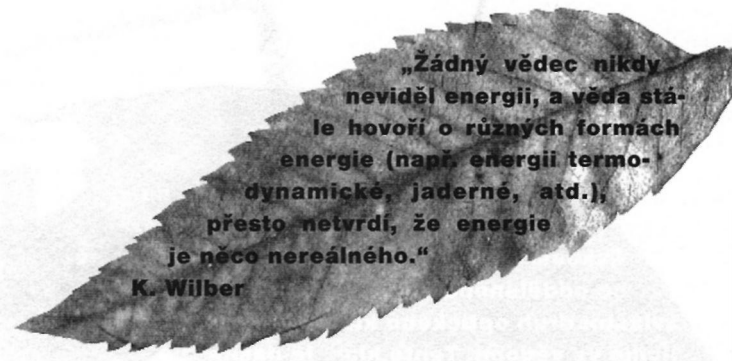

ani z hmoty ani z energie, ale přesto jsou všudypřítomné a tedy naprosto mysteriózní. V tomto smyslu jsou morfické rezonance také mysteriózní, ale zahrnují vzory ne odněkud mimo prostor a čas, ale vzory, které se rozprostírají v prostoru a čase.

Navrhujete tedy nebrat vaši teorii jako něco, co popírá ortodoxní teorie, ale jako něco, co je rozvíjí a doplňuje?

Sheldrake: Ortodoxní mechanistické teorie popisují všechny přírodní systémy jako stroje fyzikálních a chemických procesů. Chcete-li, můžete myslet na aspekty přírody jako na mechanismy, ale tento koncept je nevysvětluje. Příroda není mechanismus. Vy nebo já nejsme stroje, i když v určitých ohledech můžeme vypadat jako stroje: naše srdce pracují jako pumpy, naše mozky v určitých případech jako supersložitě počítače. V mnoha dalších a v těch základních aspektech příroda a zvláště organismy nejsou stroje nebo strojům podobné.

Vezmeme-li to analogicky, je to jako byste se pokoušel porozumět budově. Na jedné úrovni je budova postavena ze dřeva a z cihel a jiných částí, které můžeme měřit a analyzovat. Můžeme zjistit přesné chemikálie, přesné molekulární pozice. Když ale budovu rozbijete, abyste mohl analyzovat její části, forma budovy - plán - zmizí. Plán budovy je také důležitou součástí budovy. Analýzou nějaké části budovy nikdy neporozumíte projektu budovy, i když bez dřeva a cihel a jiných věcí budovu nepostavíte.

„Žádný vědec nikdy neviděl energii, a věda stále hovoří o různých formách energie (např. energii termodynamické, jaderné, atd.), přesto netvrdí, že energie je něco nerealného.“

K. Wilber

Sheldrake: V jistém smyslu se duchové vyhynutých zvířat stále na světě vyskytují, a pokud byste se na ně dokázal vyladit, podle dinosaurů je stále přítomno. Mám dojem, že v procesu evoluce se minulé vyhynulé formy stále znovuobjevují. V biologické literatuře se jim říká atavismy. Jako novorozenci s ocasem atd.

Ve své knize „Přítomnost minulosti“ uvádíte, že paměť nemusí být skladována v mozku, ale spíše v jakémsi informačním poli, mozem dosažitelném. Věříte tedy, že naše vědomí, naše osobní vzpomínky, mohou v nějaké formě přežít naši biologickou smrt?

Sheldrake: Myšlenka, že paměť není umístěna v mozku, otevírá nové perspektivy problému, co je po smrti. Většina lidí si představuje, že vzpomínky jsou uskladněny v mozku, prostě proto, že to

í r p a m a t u j e

Novickové „Mavericks of the Mind“

Jak hypotetická morfická pole ovlivní vědu, umění, technologii a sociální struktury?

Sheldrake: Umožní nám úplně jiný pohled na formativní procesy v biologii a chemii. Umožní nám lépe chápat instinkty a vzorce chování. Umožní nám lépe chápat sociální struktury, kulturní formy a ideje. Všechno to jsou vzorce organizované poli s děděnou pamětí.

V oblasti studia sociálních skupin je zde nasnadě myšlenka, že i sociální skupiny jsou organizovány poli. Takové pole není jen přítomná organizující struktura, ale obsahuje i paměť určité sociální skupiny v minulosti, skupinovou paměť, a také, díky morfickým rezonancím, paměť podobných sociálních skupin, které předtím existovaly.

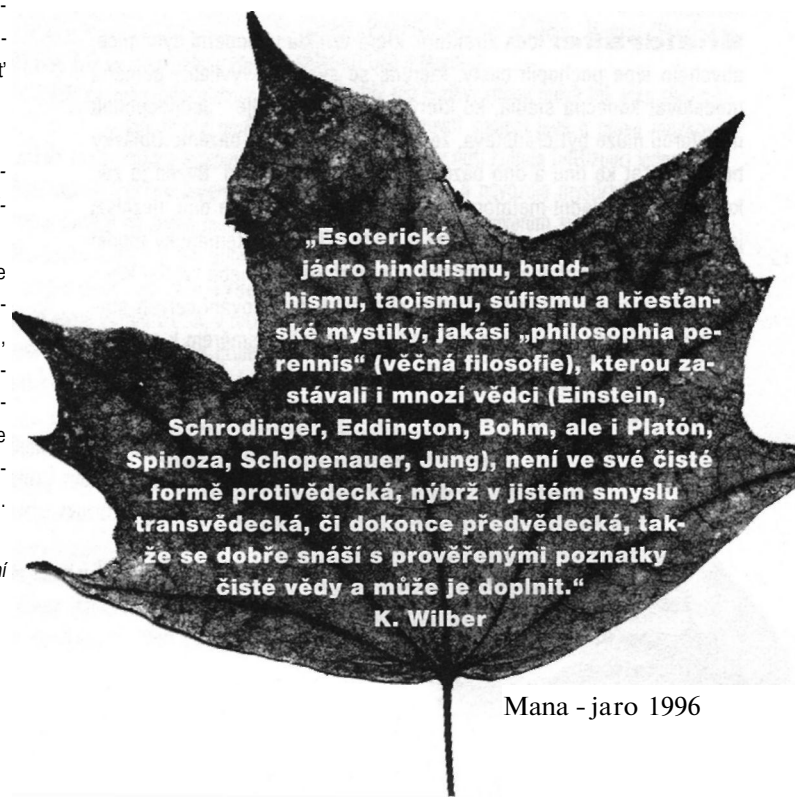
Na jedné straně to pak potvrzuje určité vzorce nebo určitý řád, a přece tu musí být prostor pro efektivní změnu. Jak příroda navozuje podmínky pro opakování a novelizaci?

Sheldrake: Vesmír není něco neměnného. Příroda se neustále nepřetržitě tvořivě mění a to tlačí věci kupředu. Má tendenci porušit staré vzory. Známe to z historie. Kumulativní podstata evolučního procesu, fakt, že je uchována paměť, znamená, že i život roste nikoliv směrem náhodných výstřelků, ale kumulativně. Začali jsme jednobuněčnými organismy a skončili u komplexů mnohobuněčných. Nové druhy se obvykle objevují, mají-li k tomu prostor, a z historie víme, že největší nárůst objevu nových forem se projevil vždy po kataklyzmatických katastrofách.

Když nějaký systém vyhyne, zmizí, co se stane s jeho polem? Rozlomí se nějak a smísí s jinými poli?

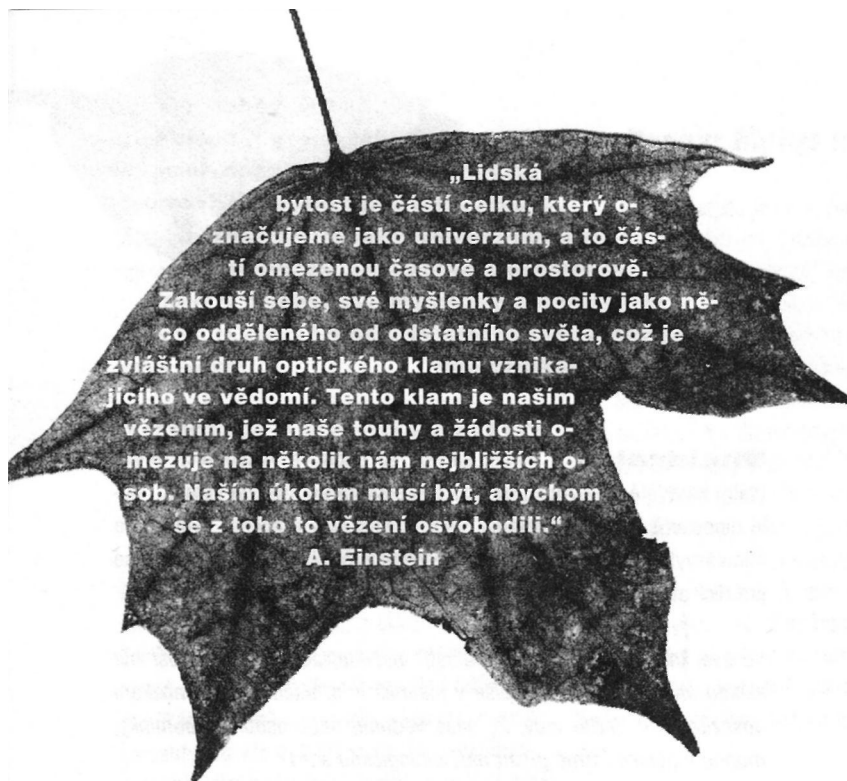
tak zapadá do mechanistického vzorce, o kterém nikdo nepochybuje. Jenže pro to neexistuje žádný důkaz, a jak o tom píší ve své knize, jaké lepší přirovnání bychom si mohli přát, než představu mozku jako laďičího systému vyladěného na minulé stavy. Mozek je spíše televizor než magnetofon nebo video.

Jsou-li vzpomínky uskladněny v mozku, pak není naděje na vědomé či alespoň nevědomé přežití fyzického konce těla. Proto jsou téhle

„Esoterické jádro hinduismu, buddhismu, taoismu, sufismu a křesťanské mystiky, jakási „philosophia perennis“ (věčná filosofie), kterou zastávali i mnozí vědci (Einstein, Schrodinger, Eddington, Bohm, ale i Platón, Spinoza, Schopenhauer, Jung), není ve své čisté formě protivědecká, nýbrž v jistém smyslu transvědecká, či dokonce předvědecká, takže se dobře snáší s prověřenými poznatky čisté vědy a může je doplnit.“

K. Wilber

„Lidská
bytost je částí celku, který o-
značujeme jako univerzum, a to čás-
tí omezenou časově a prostorově.
Zakouší sebe, své myšlenky a pocity jako ně-
co odděleného od ostatního světa, což je
zvláštní druh optického klamu vznika-
jícího ve vědomí. Tento klam je naším
vězením, jež naše touhy a žádosti o-
mezuje na několik nám nejbližších o-
sob. Naším úkolem musí být, abychom
se z toho to vězení osvobodili.“
A. Einstein

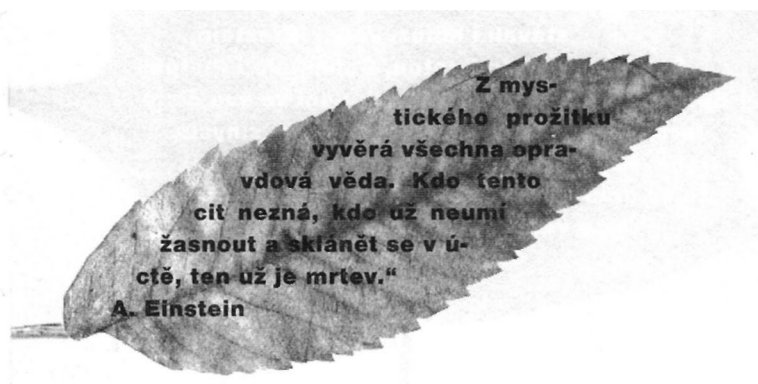
ideji tak naklonění materialisté. Nejsou-li vzpomínky uskládněny v mo-
zku, pak nezanikají v okamžiku smrti. Pořád tu ale bude třeba nějakého
zařízení, které by umožňovalo se na ně vyladit, nějak se k nim dostat.
Myslím, že v určité formě přežíváme svou fyzickou smrt a že určitý a-
spekt přežívá se schopností dostat se ke vzpomínkám. To je můj o-
sobní názor.

*Domníváte se, že existují morfická pole snů, mystických zážitků, alter-
nativních stavů vědomí?*

Sheldrake: Jakákoliv část jakékoliv aktivity - včetně snů,
mystických zážitků a alternativních stavů vědomí - má svou strukturu.
Tyto struktury se mohou skutečně dostat z osoby na osobu díky mor-
fické rezonanci. V mnoha mystických tradicích lidé věří, že iniciaci se
dostanou do té které tradice a dokáží s ní, nebo s lidmi, kteří ji násle-
dovali, komunikovat. V hinduismu nebo buddhismu je běžná idea, že
iniciací a předáním té pravé mantry člověk může kontaktovat svého gu-
rua, učitele a celou linii jeho učitelů.

*Jak pak použijete tyto myšlenky v rámci svých teorií formativní pří-
činnosti?*

Sheldrake: Idea atraktorů, která vznikla v moderní dynamice,
abychom lépe pochopili cesty, kterými se systémy vyvíjejí, pomáhá
modelovat konečná stádia, ke kterým systém směřuje. Jednoduchou
metaforou může být představa, že házíme oblázky do bazénu. Oblázky
budou klesat ke dnu a dno bazénu je jejich atraktorem. Bazén je zde
konečnou a základní metaforou - oblázky klesají vždy ke dnu, nezáleží
jakou rychlostí a jakým způsobem je hodíte. Tento matematický model
je vhodný i pro pochopení biologických morfogenezí, nebo tvorby krys-
talů nebo molekul, galaxií, lidského chování nebo chování celých spo-
lečností - protože to všechno má tendenci vyvíjet se směrem k atrakto-

Z mys-
tického prožitku
vyvěrá všechna oprá-
vdová věda. Kdo tento
cít nezná, kdo už neumí
žasnout a sklánět se v ú-
ctě, ten už je mrtev.“
A. Einstein

rů, o kterém pak vědomě hovoříme jako o cílech a účelech. V přírodě
ale tyhle atraktory fungují nevědomě. Dub je atraktorem žaludu.
Rostoucí dub je tažen svým konečným atraktorem, morfickým atrakto-
rem, což je vzrostlý strom dubu.

Může to vypadat jako lákání směrem do budoucnosti, ale není to
tak. Je těžké tento koncept pochopit, protože to, o čem uvažujeme ja-
ko o směřování do budoucnosti, nutně tak nemusí v budoucnosti do-
padnout. Z každého žaludu dub vyrůst nemusí. Žalud se tedy nevyvíjí
ke své budoucnosti. Přírodě je vrozen smysl pro dosažení jakési poten-
ciality konečného stádia. Všichni lidé mají svůj osud, svůj smysl. Každý
žalud se má stát vzrostlým dubem. Cíl, smysl, konec však nemusí být
budoucností.

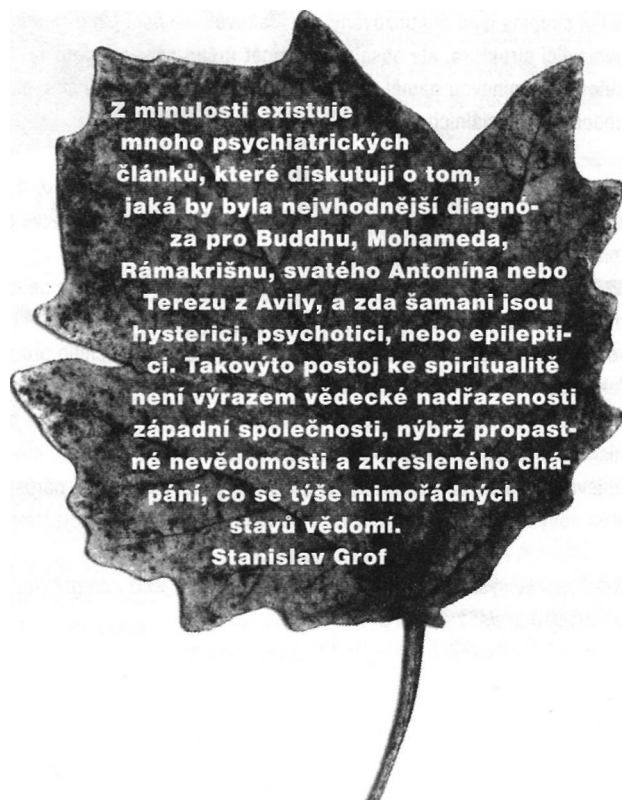
*Myšlenka, že příroda není ovládána neměnnými zákony, ale zvyky, kte-
ré se mění podle podmínek, je velmi lákavá. Jak myslíte že ovlivní na-
ši lidskou zkušenost vědomí takové možnosti?*

Sheldrake: Za prvé, idea zvyků vyvíjejících se v přírodě nám
umožní lépe pochopit principy evoluce. Myslím, že v jistém smyslu ce-
lý vesmír, svět ve kterém žijeme, je živý, vyvíjející se organismus - spí-
še než mechanismus řízený neměnnými zákony.

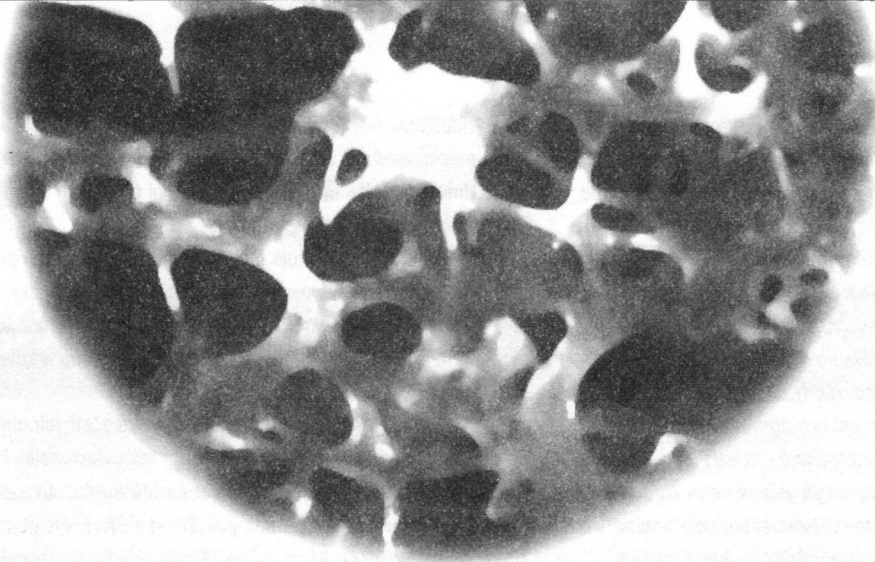
Za druhé, umožňuje nám to pochopit, že ve světě kolem nás je vždy
přítomna i minulost. Minulost není to, co se kdysi stalo a je pryč. Je to
něco, co tu neustále je a ovlivňuje i přítomnost, co je přítomno v při-
tomnosti.

Za třetí, pomáhá nám to lépe a jinak uvažovat i o sobě samých,
o vzpomínkách, o kolektivní paměti a vlivech našich předků a minulých
společností. Lépe tak pochopíme i co to jsou a byly rituály a další for-
my, pomocí kterých se napojujeme na svou minulost. Umožní nám to
pochopit, jak se nové vzorce aktivit mohou šířit rychleji, než by se moh-
lo dít podle standartních mechanistických nebo psychologických teorií:
čím víc lidí bude dělat určité věci, tím snadnější to bude i pro ostatní.

Jak se naše pochopení světa přemísťuje od vykořisťovatelského,
mechanistického postoje k postoji symbiotickému, uvědomujeme si, že
tu nejsme proto, abychom přírodu ovládli, že nejsme něco mimo rámec
přírody. UVědomujeme si, že jsme součástí ekosystémů a světa, a naše
další existence závisí na tom, jak dokážeme harmonicky žít s planetou.
Teorie Gaii zní samozřejmě, ale není dodnes především v politice, brá-
na vážně. Idea živoucí planety se dnes stává rozhodující silou naší spo-
lečnosti.

Z minulosti existuje
mnoho psychiatrických
článků, které diskutují o tom,
jaká by byla nejvhodnější diagnó-
za pro Buddhu, Mohameda,
Rámakrišnu, svatého Antonína nebo
Terezu z Avily, a zda šamani jsou
hysterici, psychotici, nebo epilepti-
ci. Takovýto postoj ke spiritualitě
není výrazem vědecké nadřazenosti
západní společnosti, nýbrž propast-
né nevědomosti a zkresleného chá-
pání, co se týče mimořádných
stavů vědomí.
Stanislav Grof

POSVÁTNÝ VESMÍR

R O Z H O V O R
R U P E R T A
S H E L D R A K E A
S M A T T H E W
F O X E M

Rupert Sheldrake

je britský teoretický biolog,
známý po celém světě svou
odvážnou teorií morfických
rezonancí.

Matthew Fox

je kněz a vynikající pedagog.
Pro své názory měl odedávna
potíže s katolickou církví a v ro-
ce 1988 mu bylo Vatikánem
nařízeno vzdát se veřejného
vystupování. Nedávno byl, po
32 letech, propuštěn z řádu
dominikánů. Vede Institut pro
tvořivou duchovnost a kulturu,
vydává časopis Creation
Spirituality a napsal 14 knih.
Následující rozhovor se odehrál
na půdě Unitárie v Berkeley
v Kalifornii, kde tyto dvě kontro-
verzní osobnosti současného
světa diskutovaly o svých vizích
světa.

Fox: Abyste věděli, o čem že to dnes budeme diskutovat: podělíme se s vámi o několik informací o tom, kdo jsme a kam jdeme, a potom si budeme povídat o resakralizaci přírody. Tedy o jakémsi opětném zposvátnění přírody.

Pablo Picasso jednou napsal, že hledá pro umění „nový jazyk“. Myslím si, že o totéž teď jde všude kolem. Já hledám nový jazyk pro teologii, vzdělání a duchovnost, a rád bych, abychom v sobě znovu probudili smysl pro posvátné.

Šel jsem cestou západního mysticismu. Mí nejlepší přátelé na škole byli ateisté nebo Židé nebo Protestanti. Diskutovali jsme spolu celé hodiny a já pak navštěvoval dominikána, který mi četl z Tomáše Akvinského. To zformovalo mou „západní“ tradici. Teprve později jsem zjistil, že ne všichni křesťané rádi hovoří o mystické tradici. Tomáš Akvinský byl třikrát navržen za svatého, ale teprve napočetrté byl kanonizován. Domnívám se, že církev tím, že nedokázala pojmout svou mystickou tradici, hodně ztratila. Ježíš byl přece také mystik. Jeho proroctví vycházejí z jeho mysticismu. Já sám jsem pro inspiraci studoval mystická písma středověku, např. Hildegardy z Bingen, Františka z Assisi a především Tomáše Akvinského. Ale byl to mistr Eckhard - který je jakoby nadnášen všemi svými předchůdci - který mne přesvědčil, že kopu na úrodném poli a že to i v mé době stojí za to.

Sheldrake: Vyrosl jsem v malém městě v Anglii a velice jsem se zajímal o rostliny a zvířata. Bylo tedy přirozené, že jsem studoval biologii. Ale jak jsem studoval, zjišťoval jsem stále častěji, že mne učí vědu bez přímé a subjektivní zkušenosti a reakce. Vyvolalo to ve mně konflikt, protože mé motivy pro studium biologie tak byly tím, co mne učili, popírány. A pak jsem zjistil, že v laboratoři v Cambridge civím na stěnu, kde visí taková ta veliká tabule plná chemických a enzymatických reakcí v těle. Někdo přes to napsal velkými písmeny „Poznej sebe sama“ a přesně vyjádřil ten neuvěřitelný rozpor mezi přímou zkušeností přírody a současnou mechanistickou biologii.

Někdy v té době jsem se setkal s pracemi německého básníka J.W. Goethea, který také hledal nějakou novou holistickou vědu přímé zkušenosti lidskými smysly, která by nebyla v rozporu s rozumem, ale spíše by jej doplňovala. Goethe snil o vědě, která by sjednotila intuici, rozum a smyslovou zkušenost. A ještě později jsem objevil celou tradici holistického myšlení uvnitř vědy samé, např. práce filosofa Alfreda N. Whiteheada.

V 60. letech se převládající idea vesmíru jako věčně běžícího stroje, který se pomalu ale jistě blíží své termodynamické smrti, počala hroutit a byla

tury. Podobá se daleko více vyvíjejícímu se embryu, organismu, než nějakému mechanismu. V současné kosmologii dnes převládá myšlenka tvořivosti. Hmota je spíše proces než věc a není počátkem a měřítkem všeho. Prvotním principem je energie a pole.

Tento světový názor potvrzuje mou ideu morfogenetických polí. Jsou to pole, která pomáhají tvarovat, formovat organismy, tak jako magnetické pole dokáže zformovat strukturu železných pilin v liniích kolem pólů magnetu. Má teorie tvrdí, že zvířata a rostliny mají v sobě a kolem sebe neviditelná organizující pole.

Věda jako celek se pomalu transformuje z nesčetných disciplín zpátky do jednotného unifikujícího pohledu, který má ovšem celou řadu důsledků. Například se musíme úplně jinak dívat na otázku duchovnosti v přírodě. Nejen že začínáme vše v přírodě považovat za živé, ale obnovujeme i svůj smysl pro posvátnost přírody. Pokud byla příroda mechanistická, bylo obtížné považovat ji za zázrak nebo pocítit v ní nějakého ducha.

To nás ale přivádí zpět, k otázce resakralizace přírody a k tomu, jak může každý z nás zjistit na vlastní kůži, že příroda je nejen živá, ale i posvátná.

Fox: Tohle je primární otázka - znovuobjevit úctu k zázraku každého života. Myslím, že celý vývoj, ona 15 nebo 18 miliard let trvající historie našeho světa, je jakýsi gigantický mystický příběh. Co z toho ovšem vyplývá v praxi? Podaří-li se nám obnovit posvátno v přírodě a obnovit i své kontakty se zemí samotnou, zposvátníme a spasíme nejen svou dobu, ale nalezneme posvátné i ve své době, v prostoru kde žijeme, ve veškeré hmotě, půdě.

R. Sheldrake: Myslím, že prvním nezbytným krokem je uvědomit si posvátnost svazků, ve kterých žijeme. Docela dobře můžeme začít vztahem ke zvířatům. Všechny náboženské kultury v minulosti zahrnovaly speciální posvátné kvality některých zvířat a rostlin. Dokonce i v křesťanské tradici spojujeme obraz holubičky s Duchem svatým a v kostelech vidíme vyobrazení orla s Biblí na hřbetě. A ten posvátný vztah přetrvál dodnes, ať už si to uvědomujeme nebo ne. Lidé, kteří jezdí na koni, nebo chovají domácí zvířata, mají ke zvířatům výjimečně hluboké vztahy. Dokonce i vědci, kteří konají pokusy na zvířatech, používají v jistém smyslu terminologii posvátna, pokud přímo nevyjadřují svůj soucit. Když se nad tím zamyslíte hlouběji, tak zjistíte, že vědec je v jistém smyslu něco, jako býval kněz, a laboratoře jsou jakési chrámy, ve kterých se konzultují orákula. Myslím, že experimentování je jakýsi druh věštění a kouzlení. Když nad tím uvažujete z této perspektivy, je zajímavé, že většina výzkumu v biologii začíná tím, že vědec něco usmrtí: pracuje víc s mrtvými zvířaty než s živými. V biochemii musíte vždycky něco zabít,

řata na oltář vědy, tu existuje stále. Možná stojí za hlubší prozkoumání.

Za druhé bychom měli umět obnovit smysl pro posvátnost země, například tím, že obnovíme svůj vztah k posvátným místům. Středověká Evropa byla plná pravidelných poutí na posvátná místa, přinejmenším až do doby protestantské reformace. V Anglii se poutě zakázaly, a když se protestanti dostali na území Severní Ameriky, neměli pak k posvátným místům Indiánů žádnou úctu. Něco jako „posvátné místo“ už nebylo součástí jejich myšlení.

Když byly poutě na tři generace potlačeny, bylo pak třeba toto vakuum vyplnit a Angličané vynalezli turistiku. Většina míst na světě, kterým říkáme „turistické atrakce“, jako jsou chrámy v Indii, pyramidy v Egyptě, katedrály v Evropě, Stonehenge a jiná megalitická sídla, posvátné hory v Himáláji a tak dále, jsou tradičně považována za světově významná posvátná místa. Možná bychom mohli i turistiku chápat jako formu zesvětštění poutí.

Fox: Podle mne se dá posvátná a svět-
ská pout' rozlišit s tím, co přitom cítí srd-
ce. Pout' k posvátnému má co dělat
s nasloucháním, vnitřními pocity.
Turistiku jakoby charakterizoval
jakýsi druh spěchu a shonu, •
zatímco poutě charakterizuje
jakási vnitřní zranitelnost.

Sheldrake: Ale
ani hluboce prožívaná turis-
tika nevysvětluje sílu těch
posvátných míst, ke kterým
jsme tajemně přitahováni.
Myslím, že tím nejjednoduš-
ším, čím můžeme začít obno-
vovat svůj smysl pro posvátno
země, je přeměnit opět turistiku
v poutě.

tlačení poutí. Myslím, že bychom měli
é odhalit jisté katolické zneužívání poutí.

Naše západní pokušení přeměnit duchovní pout'
spotřební záležitost se dá rozpoznat už od 14. století,

kdy Chaucer napsal Povědky Canterbury. Takže ne všechno za-
vinil Cromwell. Jak protestante, tak představitelé římských katolíků pilně
bourali posvátné zbytky po Keltech, aby tak dostali pod svou kontrolu
animistické tradice, nebo, jak já říkám, tradice duchů.

Buck Ghosthorse, příslušník kmene Lakotských Indiánů, jednou pozna-
menal: „To, čemu vy říkáte andělé, my nazýváme duchy.“ Což mne
přivádí k otázce - máme my vůbec ve svých rituálech prostor pro kon-
cepce andělů, duší- a ne jen jednoho ducha? Můj duchovní učitel byl pes,
který se jmenoval Tristan a učil mne 17 let. Ia ta léta jsem zjistil, že to
není jen pes, ale že to je duše. Zjistil jsem také, že duše žijí i v dalších
tvorech a na dalších místech. Tuhle teologii jsme ale my na Západě
nerozvíjeli, právě naopak. Utíkali jsme od ní pryč. Mám ale dojem, že
věci se mění. Nová kosmologie reprezentuje také jakési otevření dveří do
světa andělů a dalších forem, které na sebe berou duše.

Sheldrake: Je zajímavé, že v Irsku, což je země katolická, ale
stále ještě i dost animistická, existuje mezi vírou v anděly a svaté a ostat-
ní věci církve, a vírou v jiné věci, docela dobrá koexistence. Je celkem

běžné setkat se s jeptiškou, která věří ve víly
a skřítky. Jde o jakousi asimilaci a přizpůsobení.

Fox: Jiný způsob, jak opět zposvátnět přírodu,
je vrátit se k různým festivalům a slavnostem,
souvisejícím s koloběhem ročních dob. Židovská
tradice sabatů vyžaduje věnovat sedminu našeho
času oslavám stvoření. A každý sedmý rok by pod-
le Židů měla být i příroda ponechána ladem. Naše
kultura redukovala tento koncept jen na akademic-
kou půdu, ale co když každý z nás potřebuje na
každý sedmý rok úplně vypnout a dělat něco do-
cela jiného, abychom tak měli čas a příležitost set-
kat se i s tím, o čem tady hovoříme. Možná by-
chom měli od mechanismů a pokušení a závislosti
přejít k více radostným a oslavným formám žití na
této Zemi. Židé také každý padesátý rok - 7x 7 +
1 rok - vyrovnávali všechny své dluhy. To je např.
něco, co by Latinská Amerika jistě ocenila a opět
by se z ní pak stal partner i v oblastech ekonomíc-
kých.

Sheldrake: Důležité sezónní festivaly by-
ly přejímány různými kulturami mezi sebou.
Liturgický kalendář římské i anglikánské církve je
plný festivalů. Jeden z mých nejoblíbenějších se
odehrává 29. září, je to svátek svatého Michala
a všech andělů. Je to den, kdy se na mnoha mís-
tech na světě zpívá, konají mše a pozornost je
věnována světu andělů. Je to jako okno do králov-
ství andělů. Myslím, že obnova sezónních festivalů
je velice důležitá nejen pro jednotlivce, ale i pro
celé komunity.

Fox: A co role „nebe“? Hovoříme o přírodě,
a pak máme tendenci myslet tím zemi a půdu, ale
co nebe?

Sheldrake: Pro lidi minulosti bylo nebe
přirozeným místem zázraků a hvězdy reprezentova-
ly místa pro andělskou inteligenci. Planety byly
záračné bytosti, se svou myslí a svým vědomím.
Mechanistický světový názor ale duchovnost z ne-
be vyvymetl docela. Tady nás čeká hodně práce.
I kdybychom se na to podívali z toho nejprostšího
úhlu pohledu: uvažujeme-li o Bohu jako o všudypří-
tomném, dlícím všude, pak by ho 99,9% muselo
dlít v nebi.

Je zajímavé, že „duch“ je v Novém zákoně ozna-
čován jako „pneuma“, což znamená zároveň vítr,
duch a dech. Koncept větru jako dechu Boha má
silnou biblickou tradici. Ve fyzice tomu říkáme
energie. Energie je hybným principem přírody.
Může nabýt jakékoliv formy. Je to životní princip
všech věcí - dynamický princip všeho. Můžeme to
sledovat ve formě polí, dominujících zákonitostí
přírody. Takže základem přírody je vítr, dech,
vzduch. Duch svatý je epitom, prototyp, nebo ar-
chetypální základ všech těchto principů. Zatímco
některé teologie striktně omezují koncept Ducha

svatého jen na říši proroků letnic a papeže, ortodoxní teologie např. nahlíží na ducha jako něco imanentního ve všech věcech, rostlinách, živočích, v celé přírodě.

Nemyslím si, že např. paměť člověka je uskladněna v jeho mozku. Domnívám se, že naše mozky jsou spíše něco jako televizory, vyladěné na naše vzpomínky. A přestože se ladíme převážně na naše vlastní vzpomínky, také jsme naladěni, myšleno všeobecněji, na vzpomínky jiných lidí. Zvláštní aplikaci v náboženském světě představují rituály.

Rituály nalezneme ve všech náboženských společnostech na celém světě. A právě rituály zahrnují určité stále stejně opakované postupy, písně na stále stejných místech a ve stejnou dobu. Všechny kultury, všechny tradice takové rituály mají. Tím, že se jich lidé účastní, potvrzují svou identifikaci se sociální skupinou a spojují se s těmi, kteří žili před nimi.

Myslím, že princip morfických rezonancí nám pomáhá pochopit i funkčnost manter. Používání stále stejného zvuku, melodie či slova pro meditační účely, stejně jako se používaly po celá staletí, umožňuje člověku rezonovat s těmi, kteří mantru používali před ním, a navodit takový stav vědomí, ve kterém byli jeho předchůdci. Jinými slovy, umožňuje nám to přehodnotit důležitost těchto náboženských rituálů, stejně jako nezbytnost naší vlastní praxe.

Foxi Když jsem poprvé četl o konceptu morfických rezonancí, byl jsem zasažen jednoduchou přímostí, jakou vysvětlují léčebný a energetický účinek takovýchto rituálů. Rituál je možná nejdůležitějším úkolem 90. let, právě v souvislosti s vytvořením nového jazyka, nové komunity.

Rituály praktikují i mohé zvířecí druhy. A právě rituál nám dokazuje, že existují pozitivní ale i ne-

gativní morfická pole. Jinými slovy, nepraktikujeme-li rituály zdravé, prospěšné, pravděpodobně praktikujeme rituály škodlivé. Vlastně každá závislost je ritualizována. Mnozí masoví vražedci sledovali určitý vzor, rituál, a rituál provází i většinu našich obvyklých všedních denních úkonů, jako je jídlo, pití, sexualita atd.

V tomto smyslu je zdravý rituál lacinější, zdravější a snazší než všechny ty rituály, které dnes vykonáváme.

Sheldrake: Morfická pole jsou ve většině polí zvyklostí, většinou nevědomých. Zvyk sám o sobě moc tvůrčí není. Je však výsledkem tvůrčího aktu, který pak byl nesčetněkrát opakován. Někdo měl vynikající nápad - jako třeba Newton s gravitací - a v průběhu 50 let je z toho součástí výuky na základních školách. Zvyk je tedy jakýmsi stabilizujícím prvkem evoluce. Evoluce je souhrou zvyků a tvůrčích aktů, a tvořivost zahrnuje geniální nápady ve formě docela nových forem. Jen některé se ujmou, jen některé přežijí, a ty jsou pak opakovány a stane se z nich zvyk.

Fox: Přesně tak. Zvyky, které přebíráme od svých předků, rituály, které vytváříme, to vše je součástí právě probíhající evoluce, a tedy tvořivých procesů našeho vesmíru. Tomáš Akvinský řekl, že prozívatelnost funguje druhotnými věcmi a jevy. Minul tím, že prozívatelnost vesmíru funguje tisíci malými věcmi a jevy, tedy i námi a vším, co nás obklopuje. A to je základem mystických tradic a také důvod, proč je obnova těchto tradic právě dnes tak důležitá.

Mystické aspekty života, to je to, co naši rase dnes chybí. Budeme-li dostatečně milovat a uctívat svou zemi a život sám, naše imaginace jistě nalezne způsoby, jak se vzdát těch zvyků, které jsou destruktivní a škodlivé, a jak se naučit lásce a soucitu, nejen k příslušníkům našeho druhu, ale ke všem bytostem, se kterými sdílíme tento posvátný prostor existence.

Jeden z možných přístupů k duchovním otázkám je zkusit se zeptat na pravý opak. Co je pravým opakem posvátného? Něco, co není důležité? Něco, čeho se dá snadno zbavit? Něco, co nehraje žádnou roli?

Jenže jak dnes zjišťujeme, všechno na světě má své místo, svou roli, svou důležitost. Všechno na světě je posvátné a má co dělat se zkušeností něčeho, co nás přesahuje. S něčím, co je hodno naší úcty, pokory, co považujeme za zázrak. Pro mne je tedy posvátné to, co vnímám s úctou. Může to být okvětní lístek květiny, kapka vody, galaxie galaxií. Všechno je posvátné. Všechno je zkušeností a zjevením zázračného.

TECHNOLOGIE POSVÁTNÉHO

se jmenuje letošní konference Mezinárodní transpersonální asociace (ITA), která se bude konat ve dnech 16= až 21. května 1996 na okraji deštného pralesa, ve městě Maunas v Brazílii.

Témata? Šamanské a Aboridžinské praktiky. Východní a západní duchovní tradice. Metafyzické léčebné procesy. Transpersonální terapie. Rituální a terapeutické využití psychedelik. Ekologická krize, násilí a závislosti. Evoluce vědomí a budoucnost planety.

Přednášet budou m.j. i Ch. Bache, S. Grof, Ram Dass, Ralph Metzner a desítky dalších osobností {psychologů, šamanů, spisovatelů, myslitelů a léčitelů. Vřele doporučuji. Byl jsem při tom v roce 1992 v Praze, 1994 v Irsku a 1995 v USA. Kdyby se našel sponzor, byl bych tam a načerpal spoustu materiálů a kontaktů pro MANU i letos. V. M.)

Informace: ITA, Laura Hanson, 20 Sunnyside Ave., Suite A257, Mill Valley, CA 94941, USA, fax 001 415 383 0965, nebo Lida Chrástanská, Hrdějovice 53, 373 61 České Budějovice, fax. 038/7221161.

Experiments

R U P E R T
S H E L D R A K E

Domnívám se, že současná věda je limitována sama sebou. Jak se ukazuje, vždy při střídání „paradigmat“ vědy údaje, které do předem přijatých schémat nepasují, bývají opomenuty nebo ignorovány. My dnes žijeme ve vědeckém období, které bych nazval mechanistické: Země, vesmír, zvířata, rostliny i lidé jsou podle dnešní vědy jen velmi komplikované mechanismy. Domnívám se, že právě tento „vědecký“ způsob nazírání reality vedl k společnosti až k dnešní globální ekologické krizi.

Změnit vědu ale není snadné.

Současná věda je velmi zprofesionalizována, a jako jiní profesionálové, mnozí vědci jsou velmi konzervativní. Zvláště konzervativní jsou pak, pokud se týká samotné vědy.

V politice říká jedna strana jedno a druhá tvrdí opak. U soudu jsme zvyklí slyšet argumenty jedné a pak druhé strany. Vlastně téměř v každé sféře lidské aktivity očekáváme jakousi výměnu názorů, přednesení odlišných stanovisek. Ve vědě ale převládá jeden ortodoxní názor a to dokonce ve všech zemích na celém světě. Je to jakási podivná monolitická ortodoxie.

V minulosti to bylo volnější, protože jak víme, velká řada vědeckých objevů je na kontě amatérů. Amatér je slovo, označující člověka, který miluje to, co dělá: nedělá to tedy proto, aby postoupil na lepší místo, nebo byl hodně publikován. Svoboda amatéra byla úrodnou půdou, na které současná věda vyrostla - umožnila obrovskou šíři experimentů a výzkumu.

Často zapomináme, že celá řada největších vědců minulého století byli amatéři. Např. Charles Darwin nikdy nedosáhl akademické pozice, nikdy nedostal žádný grant. Většinu svého života prožil ve svém domku v Kentu a tam na zahradě prováděl většinu svých pokusů a psal své knihy. Jeho dílo vzbudilo hodně nevole, ale jako amatér měl svobodu dělat co uznal za vhodné.

Překvapivě právě dnes se zdá být opět doba pro amatérskou vědu velmi příznivá. Dokonce si myslím, že nikdy nebyla vhodnější. Nikdy nemělo tolik lidí vysokoškolské vzdělání, tolik volného času, tolik počítačové síly na svých stolech a takový přístup k informacím.

Jak jsem v posledních letech zjistil, některé z těch nejpřekvapivějších vědeckých experimentů, tak revolučních, že by mohly změnit dosavadní převládající vědecký světový názor, lze uskutečnit velmi lacině.

Zjistil jsem to při své práci na teorii morfických rezonancí. Protože jsem nedostal žádnou vědeckou či jinou finanční podporu, musel jsem navrhovat

velmi laciné experimenty. Časopis Natural Science mi hned na počátku mých experimentů sponzoroval soutěž o nejlepší důkaz platnosti teorie morfogenetických polí. To vedlo k neobyčejnému nárůstu a přílivu tvůrčích nápadů a spustilo další lavinu aktivit.

Na základě těchto poznatků jsem zjistil, že i radikální výzkum lze provést velmi lacině. Navíc není člověk obtěžován různými vědeckými a grantovými komisemi. To vše se stalo základem mé knihy „Sedm experimentů, které mohou změnit svět“. Rád bych se o dvou třech navržených experimentech zmínil.

První kapitola se týká

chování domácích zvířat.

Ke svému překvapení jsem zjistil, že až 60% domácností v USA a ve Velké Británii chová nějaké domácí zvíře. Existuje překvapivé množství znalostí a zkušeností, které lidé, díky svému dennímu styku a jakési velmi intenzivní mimodruhové komunikaci se svými domácími mazlíčky mají. Ještě překvapivější je, že tento druh studia a výzkumu zvířat byl zcela ignorován vědou. Nikdy nikde nikdo výzkumy tohoto druhu nepoužil, možná proto, že domácí zvířata jsou považována za „nevědecké“ tvory. Jediný výzkum na světě za posledních deset let se týkal toho, jaké výhody plynou lidem ze styku s domácími zvířaty - jak pomáhají snižovat zločinnost atd. Zvířata sama ale byla i v tomto výzkumu zcela ignorována.

Jakmile se ale začnete bavit s lidmi, kteří mají a chovají domácí zvířata, velmi rychle zjistíte, že se mezi lidmi a zvířaty odehrává hodně jevů, které by se podle konvenčního vědeckého názoru na svět odehrávat neměly.

Soustředil jsem se na něco, co je snadné pozorovat - schopnost psů a koček vědět, kdy se jejich pán či paní vrátí domů. Poprvé jsem se s tímto fenoménem setkal ve svém rodném městě. Moje sousedka, vdova, mi vyprávěla, že díky své kočce vždycky ví, kdy přijede její syn domů. „Nemusí telefonovat“, říkala, „podle chování kočky vždycky poznám, kdy syn přijede a připravím mu jeho pokoj.“

Nevěděl jsem, co si o tom mám myslet. Zmínil jsem se o tom dalším lidem a postupně jsem zjišťoval, že takovéto historky jsou překvapivě časté a hojné. Mnoho psů a koček ví předem, kdy jejich pánové přijdou domů.

k t e r é b y m o h l y
z m ě n ě t v ě d u a s v ě t

Skeptici tvrdí, že se jedná o jakousi rutinu, že zvířata si pamatují, kdy obvykle jejich pán přichází domů. Jiní tvrdí, že je to záležitost dokonalého sluchu psů a koček. Když namítnete, jak může pes rozeznat zvuk auta svého pána na 60 km, odpoví, že je to proto, že o smyslovém světě zvířat nemáme nejmenší ponětí.

Dovolte mi citovat z dopisu jedné paní z USA. Svědčí to také o systematictosti, s jakou jsou lidé schopni své miláčky pozorovat. Ptal jsem se jí totiž, jestli by se takové jevy daly vysvětlit zvykem.

„V našem případě se za žádných okolností nemůže jednat o zvyk. Máme zkušenosti se dvěma psy a kočkou a výsledky pozorování jsou vždy stejné. Můj pes vždy ví, kdy přijdu domů. Dokonce se zdá, že pes reaguje jen na záměr jít domů a ne až na přímý akt cesty. Jakmile opustím svou kancelář a jdu ke svému autu, abych jela domů, můj pes, i když spí, se probere, lehne si čumákem ke dveřím a čeká na mne. Jak se pomalu blížím, je stále vzrušenější. Jeho chování je stejné bez ohledu na vzdálenost, ze které se vracím. Nereaguje ale, když opustím kancelář, abych jela někam jinam“.

Konvenční věda tvrdí, že se jedná o zvyk, nebo zvířata změnu vycítí z chování osoby, která je s nimi doma. Experimenty, které navrhuji, jsou velmi jednoduché. V tomto případě stačí, aby se majitel domácího mazlíčka vracel neočekávaně (různými dopravními prostředky aj.) domů a osoba, která se zvířetem zůstane doma, si bude dělat podrobné poznámky. Toť vše.

Vydavatele novin v New Yorku jsem se zeptal, jestli by mi nemohl otisknout komentář k mé nové knize. O čem ta kniha je, zeptal se. O chování psů a koček, kteří jaksi vědí, kdy jejich pán přijde domů. Já mám taky psa, řekl. A ten pes začne štěkat vždycky, když se zvednu, abych šel domů. Je to 14 kilometrů. Obvykle mi to moc dlouho netrvá, ale někdy s ním mám potíže, protože se třeba vrátím trochu později a u dveří mi moje žena začne vyčítat: „Kdes byl tak dlouho, včtyť jsi už před dvěma hodinami odešel z kanceláře!“

Jiný případ ilustruje další kategorii těchto situací. Čtenářka Sunday Telegraphu jednou týdně zajíždí vlakem do Londýna a večer se nepravidelně vrací domů. Trvá jí to 25 minut vlakem a 5 minut pěšky od nádraží. Ani ona sama nikdy neví, jak dlouho se zdrží, ale její manžel vždy přesně půl hodiny předtím, než se vrátí, ví, že se vrací, podle chování jejich psa. Pes snad může slyšet blížící se vlak, ale nemůže vědět, ve kterém vlaku sedí jeho paní, a už vůbec nemůže slyšet, do kterého vlaku jeho paní nastoupí 40 km odtud.

Díky dopisům čtenářů jsem objevil další zajímavé jevy. Mám už 12 popisů, jak kočky reagují na telefonát svého pána či paní. Jedna žena mi napsala: „Moje dcera má kočku a má ji velmi ráda. Teď ale vyučuje na jedné škole v jiném hrabství a tak mi nepravidelně a v různou dobu telefonuje. Kočka obvykle na zvuk telefonu nereaguje, ale někdy se zvedne a pospíchá k telefonu a mňouká - když zvednu sluchátko, je to vždy moje dcera.“

Vyprávěl jsem tu historku několika přátelům a jeden z nich je profesor, který hodně a často cestuje, a ten má kočku, která se někdy při zazvonění telefonu může zbláznit, běží k přístroji, shodí packou sluchátko a mňouká: vždy je to její pán.

Tyto jevy by se měly vědecky zkoumat, protože podle současné vědy by

né) a jsou pak vypuštěni. Ten holub, který první přiletí domů, je vítěz. Jak holubi svůj holubník najdou? Nikdo neví. Stejně tak jsou ovšem schopni nalézt svůj domov i jiná zvířata. Tento fenomén je spojen s tím, čemu říkáme tajemství migrace. Tisíce druhů ptáků a zvířat migrují. Vlaštovky odlétají do Jižní Afriky a pak se na jaře vrací do stejných hnízd. Cestu na stejná místa ale nacházejí i motýli, ryby (lososi, úhoři).

Záhada holubů je známa již velmi dlouho. I Charles Darwin přišel se svou teorií. Podle něho si holubi pamatují všechny zatáčky a směry cesty. Tato hypotéza byla seriózně zkoumána. Holubi byli umístěni do tmavých otáčivých bubnů na nákladních automobilech a v noci odvázeni na neznámá místa. Někteří holubi byli dokonce převáženi omámení. Když se z této dramatické cesty zotavili, vypuštění holubi obletěli několik okruhů a pak se vydali přímým nejkratším směrem k domovu. Byli tam stejně rychle jako kontrolní holubi, kteří nebyli podrobeni tak krutým podmínkám.

Další teorie tvrdila, že holubi svůj domov „cítí“ na velkou vzdálenost. I tuto teorii vědci zkoumali, zalepovali holubům nosní otvory včelím voskem, operačně přetínali příslušné nervové dráhy. Někteří takto zkoumaní holubi se sice zpočátku trochu motali a byli pomalejší než holubi zdraví, ale také se dostali domů.

Jiná teorie tvrdila, že se holubi orientují podle výrazných krajinných objektů. Ve 2. světové válce byli holubi hojně používáni i britskou armádou. Zachránili např. několik set anglických bombardérů, které v mlze a tmě musely nouzově přistát. Několik holubů, kteří dokázali nalézt správný směr a svůj domov i v husté mlze, v zimě a za větru, dokonce dostalo válečný řád. I tato teorie byla zkoumána, holubi dostali distorzni čočky na oči, aby neviděli, a přestože bylo několik jedinců chyceno jestřáby, protože přece jen létali nejistě a pomalu, většina z nich se dostala v pořádku domů. Protože byli oslepeni, naráželi v blízkosti svých holubníků do stromů, někteří přeletěli, ale pak se vrátili a svůj holubník našli.

Další teorie tvrdila, že holubi se orientují podle polohy slunce na obloze a s přesností úhlových vteřin vypočítávají svou pozici. Holubi ale nacházejí svůj domov i v noci a za husté oblačnosti. Při testech jim vědci prodlužovali den nebo zaměnili den za noc a naopak. Holubi byli trochu zmateni, vylétli občas v pravém úhlu k správnému přímému směru, ale po několika kilometrech letu se opravili a pak už letěli nejkratší cestou přímo domů.

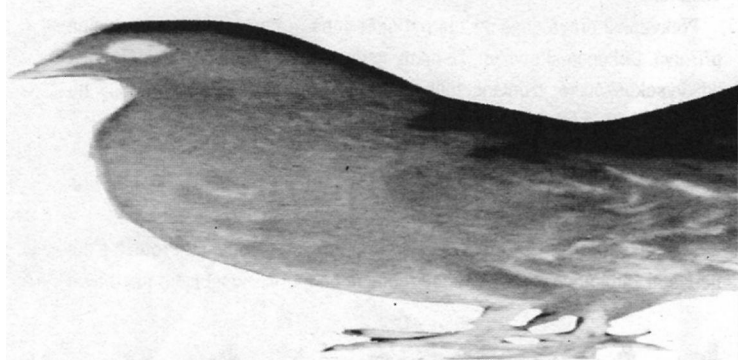
Teorie, že se holubi (a některé druhy hmyzu) orientují podle magnetického pole země, byla také zkoumána. Nevysvětluje to ale smysl pro nalezení domova. Kdybyste byli parašutisté a vypustili vás 800 km od domova, v noci, a měli jste kompas, zjistili byste kde je sever, ale ne směr, kterým se máte dát k domovu. To byste museli mít mapu. Jakou „mapu“ užívají holubi? Jak vědí kam letět?

Nevíme. Mohli bychom to nazvat holubím šestým smyslem, psychickou časovanou bombou, mimosmyslovým vnímáním - nevíme čím to je. Já osobně si myslím, že existuje něco jako spojení holubů s jejich domovem.

Ve druhé kapitole mé knihy jde o

**schopnost holubů
nalézt svůj holubník.**
n a l é z t s v ů j - h o l u b n í k .

V Británii je holubářství stále velmi populární, existuje zde kolem 200 000 holubářů (ve světě se jejich počet odhaduje na 5 milionů). Holubi se ve zvláštních košících odvezou na neznámé místo (někdy až 800 km vzdále-

Něco jako neviditelné pružné vlákno, které holuba přitáhne domů. Možná se jejich smysl pro navigaci podobá něčemu, jako je proutkařství.

Experiment, který navrhuji, je opačného charakteru. Zatímco doposud byli holubi odvázeni od domova, já navrhuji odvézt holubník od holubů. Stačí k tomu holubník na kolečkách.

Sám jsem tento experiment prováděl dvakrát, poprvé tady, v Irsku, v roce 1973, ještě než jsem se začal zabývat morfickými rezonancemi. Holubi mě zajímali od dětství. Nedávno jsem ten pokus zopakoval v jižní Anglii.

Když poprvé holubům odjedete s holubníkem, po chvíli svůj domov najdou, ale jsou zmatení, létají tam a zpátky. Ale to my bychom asi dělali totéž, kdybychom našli svůj dům o kilometr dál. Holubi si ale za chvíli (asi po třech pokusech) zvykli na to, že se jejich domov pohybuje, a tak jsme odjížděli s holubníkem dál a dál. Když jsme odjeli asi 8 km, našli svůj domov okamžitě. Není na tom nic divného, z výšky ho možná viděli. Jak to, že ale nalezli prakticky svůj domov okamžitě, když jsme odjeli s holubníkem o 80 km dále?

Ve válce dosáhli nejzajímavějších výsledků holubi italského námořnictva. Holubi byli na každé lodi a pomáhali i za velmi nepříznivého počasí udržovat spojení s velitelskou lodí i přes to, že se celá flotila denně pohybovala v rozsahu 100 km.

Tento experiment lze snadno provádět třeba i na školách a domnívám se, že odkrývat záhady migrace by mohla být fascinující záležitost. Prokázeme-li, že za schopností holubů nalézt svůj domov leží nějaká dosud neznámá síla, pomůžeme poodhalit i tajemství lidské orientace. Mnoho tradičních kultur si stále uchovává vynikající smysl pro orientaci, který naše civilizace již ztratila.

Jevy, které jsem uvedl, tedy domácí zvířata, která vycítí, kdy jejich pán přijde domů, kočky které reagují na telefon aj., mají své paralely ve světě lidí, tam jsou ale velmi zkreslené a neprůkazné. U zvířat tyto jevy vidíme v čisté formě. Domnívám se, že studiem našeho chování ke zvířatům a chováním zvířat k Zemi se můžeme mnohému naučit a mnohé pochopit. To nás zcela jistě přiblíží pochopení tradičním šamanským kulturám, ve kterých se tyto jevy považovaly za reálné a obvyklé po celé generace. To jen západní kultura tyto jevy posledních 300 let popírala. Velká spousta obyčejných lidí a dokonce i vědců, kteří chovají domácí zvířata, však také ví, že tyhle věci jsou obvyklé a reálné.

Ve poslední kapitole pojednávám

o vědeckých iluzích.

Co jsou to „fyzikální konstanty“ - přírodní zákony? Například rychlost světla. Rychlost světla je považována za konstantní - ale ona není konstantní,

neměnná. Docela podstatně se mění. Od roku 1928 do roku 1945 se rychlost světla snížila až o 20 km/sec, pak se opět začala zvyšovat. V roce 1972 pak byla rychlost světla raději určena definicí a metr byl redefinován pomocí vibrace a nikoli rychlosti světla.

Mění se ale např. i gravitační konstanta - před deseti lety byla její hodnota 6,61, dnes je to 6,72. Odborníci metrologických ústavů odchylky připsují chybám při měření. Stará měření jsou opomíjena a ignorována, jakmile jsou známy výsledky nových měření. Hovořil jsem na toto téma s ředitelem metrologického institutu v Teddingtonu. Nedokázal vysvětlit, proč se rychlost světla mění. Zeptal jsem se: Výsledky jsou tedy upravovány tak, jak se předpokládá, že by měly vycházet? On by to prý nenazval tak jednoznačně. A právě při našem rozhovoru dostal na stůl věstník, nazvaný „Poslední hodnoty fyzikálních konstant“.

Domnívám se, že „konstanty“ se chaoticky mění a možná by se jejich hodnoty měly publikovat pravidelně, jako burzovní zpravodajství.

Rád bych se ještě zmínil o experimentech s lokalizací mysli. Byli jsme vychováni s utkvělou představou, že mysl je umístěna v hlavě. To je teorie, které se věří jen v naší západní kultuře a jen mezi vzdělanými lidmi a jen posledních 300 let. Ostatní lidé vždy věřili, že mysl a psychika není omezena tělem.

Podle konvenčního vědeckého názoru, když mne vidíte, jak tu stojím, světlo odražené od mé postavy proudí elektromagnetickým polem a vykresluje můj obraz na sítnici vašich očí. Přes zrakový nerv pak dráždí další oblasti ve zrakovém mozkovém centru. Všechny tyto změny se daří fyziologicky měřit. Potud je vše v pořádku. Ale pak se můj obraz jaksi záhadně objeví ve vašem mozku.

Já se domnívám, a navrhuji koncepci, která je tak jednoduchá, až je nemírně obtížné ji pochopit, jako pracovní hypotézu, že vaše představa o mně je produkována (tedy ne jen interpretována) i vaší myslí a jako mentální projekce je umístěna právě tam, kde má být - tady zde. Domnívám se, že proces vidění je dvousměrný a tak ho také chápou primitivní kultury, tibetští světci a jiní. Světlo podle nich směřuje od objektu dovnitř subjektu, ale zároveň jsou „vize“ projektovány směrem ven, k pozorovanému objektu.

Svět je naplněn našimi mentálními představami. Všude okolo nás jsou naše mysli. Naše mysl se „dotýká“ toho, co vidí. Když se díváme na vzdálenou hvězdu, v jistém smyslu se naše mysl té hvězdy „dotýká“.

Jestliže je tato hypotéza správná, pak ovšem bude mít nedozírné důsledky. Možná i zvířata a hmyz dělají stejné věci - celý svět je nappán mentálními projekcemi. A možná i slyšení je též podstaty jako vidění. Je-li tomu tak, jsou-li naše mysli v kontaktu s věcmi, na které se díváme, pak samozřejmě vše, co pozorujeme, také svým pozorováním ovlivňujeme, měníme.

Dovolte mi to říci jinak: jestliže se na někoho, třeba ze zadu, díváme a on neví, jestli se na něho díváme, můžeme ho tím, že se na něho díváme, ovlivnit? Existuje nějaký smysl, který mu prozradí, že se na něho díváme?

Jestliže si položíme otázku takto, uvědomíme si, že existuje další velmi rozšířený jev, se kterým se prakticky každý z nás setkal - totiž že poznáme, cítíme, když se na nás někdo dívá ze zadu.

Co o tomto fenoménu říká věda? Nic. Velmi jednoduchý experiment (jedna osoba se druhé dívá na zátylek a do jednoduchého protokolu zaznamenává její reakce) by mohl objasnit, jestli tento fenomén skutečně existuje.

Domnívám se, že to je další příklad, jak by mohl být svět „vědy“ otevřen pro širokou veřejnost. Jsou to všechno experimenty, které, je-li motivován, by mohl provádět každý z nás.

Domnívám se, že věda by takto mohla a měla být velmi rychle „otevřená“ a že toho pak objevíme spoustu nejen o sobě samých a o světě okolo nás: věda by pak mohla být i docela pěkná zábava.

filosofie

Překlad: Kateřina Pavlíčková
Magical Blend 1994

Několik tisíc let lidem připadalo samozřejmé, že zásadní podstatou vesmíru je neobyčejná složitost a nevysvětlitelný zmatek - ona tajemná, spleť velkolepost, všeobecně známá jako Chaos. Poetičtí hinduisté věřili, že vesmír je snový tanec iluzí (maya).

Paradoxní a psychologičtí buddhisté hovořili o vakuu, jenž je příliš složitý - snad až bilionkrát složitější - na to, aby ho mohl lidský systém textového editoru (mozku) pojmut.

Čínský básník a filosof Luo Tse nám sardonicky připomněl, že *tao* znamená složitosti neustále se proměňující světelnou rychlostí, jež jsou našimi prsty, těžkopádně vytukávajícím písmena na našich alfanumerických klávesnicích a mozem řízených systémů, nezachytitelné a nepřístupné.

A Sokrates, ten hrdý a sebejistý athénský demokrat, žp nebezpečné tajemství neuváženě vyrazil, když prohlásil:

„úlem lidského života je poznat sebe sama.“

To je rozhodně ten nejpodvratnější nápis na tričku, v jakém se kdy humanisté po celá stáletí předváděli, ta nejkonfiiktnější a neúspěšnější samolepka na jejich neuro-auto-mobilech.

Individualistické myšlení je prvotním hříchem židovsko-křesťansko-islámských biblí a ničivých autoritářských pokusů usměnit Chaos.

Prvním pravidlem každého systému, založeného na zákonech a pořádku, je snaha degradovat a demonizovat nebezpečný koncept vlastního Já, individuálních cílů a osobního poznání. Myslet pro sebe sama je kacířské, velezrádné a rouhavé.

Pojetí individua schopného volby a s vlastní identitou se jevílo jako naprostá hloupost a ta největší možná hrůza - a to nejenom autoritářským byrokratům, ale i střizlivě uvažujícím liberálům. Chaos je třeba ovládnout!

Běžný způsob, jak zkrotit a ochočit tu nesnesitelnou složitost, co nás obklopuje, je vymyslet si pár pohádkových bohů a vytýčit pár dětinských pravidel: Cti otce svého a matku svou, atd. Pravidla jsou jednoduchá a logická. Člověk pasivně poslouchá. Modlí se. Přináší oběti. Pracuje. Věří.

A potom, chvála unuděným, jen ať nevznikají žádné zstrašující představy o tom, jak se v tomto bezvýznamném a zmateném vesmíru potloukají jedinci, kteří se pokouší přijít na to, jak sobě samým sestrojít nějaké individuální Já.

INŽENÝRSTVÍ CHAOSU

Prvními inženýry Chaosu byli patrně hinduističtí mudrci, kteří vypracovali metodu řízení činnosti mozku, nazývanou *jóga*. Buddhisté přišli s jednou z velkých kutliských příruček, určených fáké k řízení mozku: *Jibetskou knihou mltvích*. Čínští taoisté vypěstovali nauku, jak jít s proudem, tedy nelpět na myšlenkových strukturách, ale proměňovat se a vyvíjet.

Poselství znělo: Jen klid. Nezmatkovat. Chaos je dobrý. Chaos vytváří neomezené možnosti.

Ztěžštěná sokratovská myšlenka „udělej si sám“, jež stvořila moderní demokracii, byla praktickou, rozumnou a módní athénskou verzí hinduisticko-buddhisticko-taoistické jógy.

VNĚJŠÍ CHAOS

Po staletí existovalo fanatické tabu zaměřené proti vědeckému porozumění. Proč? Kvůli strachu z Chaosu. Fakta o našem (zdánlivě) nevýznamném místě v galaktickém tanci jsou pro řidič podiviny, kteří se snaží (tak odhodlaně, horlivě a se vši vážností) ovládnout Chaos tak urážlivá, že zakazují jakékoliv rozumné pokusy do Chaosu nahlédnout a vypátrat jeho úžasnou složitost.

Svého času byly tokové neřesti, které dokáží změnit lidské vědomí, jako byl mikroskop a teleskop, obviňovány z úplně stejných důvodů, no základě kterých byly v pozdějších letech zakázány i halucinogenní rostliny. Dovoluj nám totiž nahlédnout do různých kousků a oblastí Chaosu.

VNITŘNÍ CHAOS

V průběhu posledních desetiletí dvacátého století začali vědci studovat složitost lidského mozku.

Vyšlo najevo, že lidský mozek je galaktickou sítí skládající se ze sta miliard neuronů. A každý neuron je vlastně informačním systémem, stejně tak složitým jako elektronkový samočinný počítač. Každý je napojen na deset tisíc dalších neuronů. Pak povídejte něco o Chaosu! My všichni jsme tedy vybaveni jakýmsi vesmírem takové neuro-složitosti, jakou nemůžeme svou alfanumerickou myslí vůbec proniknout.

Tyto možnosti našeho mozku jsou velmi ponižujícím dokladem naší soudobé ignorance, ale zároveň i velmi vzrušující vyhlídkou směrem k naší potenciální božské podstatě - záleží jen na tom, kdy se začneme učit, jak správně zacházet se svými mozky.

HUMANISMUS - NAVGAČNÍ PLÁN HRÝ

Teorie chaosu nám umožňuje vážít si naší úlohy: porozumět, radovat se a oslavovat nádhernou podstatu celého vesmíru, včetně zcela bláznivých paradoxů uvnitř našich mozků.

Tím, že aktivizujeme správnou mozkovou činnost, vyloučíme jedno z posledních tubu bránících porozumění Chaosu a připravíme praktický vědecký podklad pro filosofii Humanismu, la nás povzbudí k tomu, abychom se spojili s ostatními a společně vypracovali své osobní verze Chaosu.

Nevíme kdo, proč, kde, co a kdy jsme. Není to jako zlý sen? Ignorantšii, odcizení agenti vysluní na misi bez jakýchkoliv instrukcí.

Krátkodobá ztráta paměti znamená, že zapomenete přesně to, co se právě odehrává u proč jste tedy. Ziskem dlouhodobé paměti je pro vás nejednoznačná perspektiva toho, s čím přišly naše kultury na cesej podivných řešení tajemství.

Ted' mluvím o Konstruování Chaosu a o Formování osobních zmatků: nu obrazovkách, pomocí kybernetických přístrojů, informačních chemikálií (drogy Chaosu), požitků z kyberofily, partyzánského umění.

Když tak surfujeme na vlnách X-mk tisíciletého šílenství, možná dokážeme zahlédnout skvělé nespoutané nemožnosti a nepravděpodobnosti nadcházejícího století. Užijme si to! Vše je tu pro nás, abychom si hráli.

POHANSTVÍ VE ZNAMENÍ HIGH-TECH KYBERNETICKÝ PUNK ČOBY NOVODOBÝ ALCHYMISTA

V 60. a 70. letech vyrostla do elektronického světa zapnutých televizorů a obrazovek osobních počítačů početná silná generace. Kyberpunkéři, kteří vyrostli v 80. a 90. letech si vytvořili nové metafo-ry, rituály a životní styly, aby se s vesmírem informací nějak vyrovnali. Stále víc a víc lidí mezi námi se stává zmatenými logicky myslícími šumány a digitálními alchymisty.

Paralel mezi kulturou alchymistů a kulturou počítačových adeptů kyberpunku je mnoho. Obě dvě využívají své znalosti okultního tajemství, včetně tajných symbolů a zaklínacích slov, které jsou širší veřejnosti neznámé. „Tajné symboly“ tvoří jazyk počítačů a matematiky a „zaklínací slova“ dávají pokyny počítačovým operačním systémům, aby prováděly herkulovské úkoly.

Znalost přesného kódovacího jména umožní uvést v existenci ten který digitální program a tak překročit práci fyzického či mechanického průzkumu. Oběma kulturám jsou společné iniciační obřady či zaúčování. Psychických výkonů telepřítomnosti a akce na dálku lze dosáhnout výběrem z volby menu.

Mladí digitální alchymisté mají ve své moci přístroje tak snadné k ovládání a tak mocné, že se o tom jejich předchůdci oni nesnilo. Obrazovky počítačů jsou kouzelná zrcadla, která na pouhý povel (zořikání) předvedou různé reality s proměnlivou mírou abstrakce. Myš anebo pero číselnicové tabulky je kouzelná hůlka, která ovládá žár monitorového displeje a drží na uzdě tvořivou sílu operátoru. Vírívá energie diskety je jako pentagram, popsáný složitými symboly, pozemská tabulka, která přijímá informace ze „vzduchu“.

Ikonické vizuální programovací jazyky jsou jako taroky, obrazové shrnutí všech možností, jež k věštění dokáže zaktivovat jejich juxtapozice a vzájemné ovlivňování. Je to vlastně periodická tabulka možností, západní forma východní knihy / ting.

Univerzální uplatnění Číslic 0 a 1 v magii a náboženství - ying a yang, yoni a lingam, klobouk a kouzelná hůlka - se dnes uplatňuje v digitálních signálech: tyto dva bity tvoří podklad pro realizace digitálních programů na celém světě, v našich mozcích a na operačních disketách.

KYBERNETICKÉ NÁBOŽENSTVÍ SLNÉ GENERACE

Do roku 2000 bude mít naše populačně silná generace zájmy převážně digitální anebo (abychom použili staršího paradigmatu) filosoficko-spirituální. V průběhu svých náctiletých let se její příslušníci dostali na takový adolescentní duchovní tah, jaký nemá od dob dětských křížových výprav obdoby. A v této vzpouře proti tovární kultuře znovuobjevili a zmodernizovali své kmenové pohanské kořeny - experimentovali s hinduismem, buddhismem, učním amerických indiánů, magií čarodějnictvím, šamanstvím, jógou Esalenu, I Tingem, taoismem, exorcismem, reinkarnací 3-D, nevázanými večírky hippíů a halucinogenními oslavami.

Tato generace ztratila iluze, <O se náboženství, politiky a ekonomiky jejich rodičů týče.

Vyrůstající s hrozbou atomové války, rozpadajícího se průmyslového systému, náboženského (křesťansko-židovsko-islámského) fundamentalismu, který fanaticky ječí nenávisti a netolerance, zřetelného deficitu imunity, a k tomu ještě nepochopitelného zanedbávání ekologie, **vypěstovala si zdravý skepticismus ke kolektivním řešením.**

Není divu, že si také vytvořila svou vlastní psychologii individuálního navigačního umění Jedinečnosti. Ústřední myšlenkou tu je odpovědnost za sebe sama. Člověk jednoduše nemůže spoléhat, že jeho problémy vyřeší někdo jiný. Všechno musí udělat sám... s trochou pomoci ze strany svých přátel.

NÁBOŽENSTVÍ VLASTNÍ VÝROBY

Jelikož to vypadá, že Bůh č.1 je zadržován jako rukojmí krvežíznivým perským Ajatoláhem, telegenickým polským papežem a Morální Většinou, existuje tu pouze jedna jediná logická alternativa.

Člověk se začne plavit podle svého vlastního kursu. Založí své vlastní náboženství. Chrámem mu je samozřejmě jeho vlastní tělo. Teologii sepisuje jeho vlastní mysl. A Duch Svatý vyzařuje z toho nekonečně tajemného průsečku jeho mozku a mozku jeho posádky.

Dosažení i pouhých okrajových částí Ráje předpokládá, že budete dobře navigovat a plánovat. Peklo je jakási řada omylů, jenž se dají vykoupit. Objížďka způsobená tím, že jste se zapomněli podívat do mapy, anebo okamžik ztráty. Odměňte se za to, že

jste si vybrali cestu, která vede k přátelství a potěšení. Vybudujte si kybernetický cyklus pozitivních zpětných vazeb.

ŘÍZENÍ OSOBNÍHO STÁTU

Správa a řízení takové jedinečnosti vede k velmi vytížené kariéře. Jakmile se jednou nějaká jednotka ustaví jako náboženství, stát, sdružení, informační síť anebo neurologické universum, je nezbytně nutné udržet individuální rovnocennost všech oddělení a činností úřadů, které tyto povinnosti vykonávají.

To znamená vytvořit soukromá spojení, formovat osobní politické platformy, řídit své vlastní domácí a zahraniční styky, ustanovit politiku obchodu, obranné a bezpečnostní programy, zahájit vzdělávací a rekreační činnost.

OSOBNÍ MYTOLOGIE

Hleďte a prozkoumejte banky své vlastní genetické paměti. Starý zákon své DNA-RNA, a pokud chcete, včetně svých inkarnací, jungovských archetypů a funkce preinkarnací v jakékoli budoucnosti, co si dokážete představit. Sepište svůj nejvlastnější Nejnovější zákon a pamatujte, že dobrovolná mučnická smrt je už nemoderní, a že ukřižování vám může zkazit den stejně tak jako atomová válka.

Můžete se svými přáteli dělat cokoliv, co ve jménu svého Boha vykonala velká náboženství, říše a národy. A rozhodně to budete dělat lépe - neexistuje způsob, jakým by váš Osobní stát mohl zplodit

vé druhy budou nadále ve svém vývoji podléhat naší vůli.

V blízké budoucnosti by mohly metody informační technologie (molekulární inženýrství, biotechnologie, nanotechnologie a kvantových digitálních programů) proměnit lidského jedince v látku zcela podřízenou individuálním rozmarům, stylu a sezónní volbě.

Zdá se, že posvátnost našeho tělesného vzezření je, spolu se všemi iracionálními tabu kolem sexu a smrti, jedním z nejneodbytějších anachronismů v myšlení industriálního věku. Lidskou bytostí budoucnosti může být biopočítačový hybrid jakéhokoliv žádaného tvaru anebo jakási „elektronická entita“ v digitálním infovesmíru.

Tedy lidská bytost jako program. Nebo lidská bytost v programech.

Elektronická životní forma „lidské bytosti v programech“ je našim současným konceptem humanity vzdálenější. Prostřednictvím naší zásoby myšlenkových systémů, jenž jsou jako zapojené datové struktury, uvedené do funkce navolenými programy, by mohl i náš neuronový aparát pracovat v silikonu v podstatě stejně tak, jako tomu bylo v živé mozkové hmotě, ale nyní by to bylo rychlejší, předvídatelnější, s větší schopností sebumutace, a pokud bychom to vyžadovali, bylo by to i nesmrtelné.

Inteligentní posthumanisté se nebudou dávat pouze

TIMOTHY
LEARY
CHAOS

tolik perzekucí, masakrů a bigotností, jako tomu bylo a je.

Jste tu jenom vy sám, a dokonce i když počítáte pomoc vašich přátel, je množství škody napáchané jednotlivci nevýznamné ve srovnání s tím, co může napáchat kolektiv.

A kromě toho jste dětmi šedesátých a devadesátých let. Jste přímo poznamenáni touhou po světě, v němž panuje mír, tolerance a zábava. A sami si můžete vybrat chytré, zábavné, soucitící, roztomilé i potrhle bohy.

„NEÚCTA“ JAKO HESLO 21. STOLETÍ

V současné době dosáhla lidská společnost v procesu evoluce digitálních programů důležitého mezníku, bodu, ve kterém se stává zřejmým, že jednotli-

elektronicky uchovat, ale mohou to učinit i v podobě „počítačového víru“, takže budou schopni přecházet z jedné počítačové sítě do druhé a také udělat repliku sebe sama, aby se tak ubránili nahodilému či zlomyslnému vymazání.

„Co je na tomhle CD?“

„Kle, to je ten nudnej pubertální Leary. Tak 'dem na to, předěláme to.“

S možností kopírovat informace uložené v počítačích by mělo být možné existovat simultánně v mnoha formách. Intelligence, jež by se pohybovala nezávisle a klonovala by se v každém rozvětveném bodě by ve všech těchto formách setrvala. A kde by v této situaci bylo jednotlivá „já“, to už je otázka pro pohany věku high-tech a digitální filosofy.

Co vás přivedlo k zájmu o psychologii?

Leory: Od dětství až do věku tak 15 let jsem chtěl být filosofem.

Vždycky mne fascinovala otázka komunikace. Vydával jsem školní časopis. Říkám to abych prokázal svůj zájem o komunikaci a její nové formy. Podle mne je filosofie 21. století, kvantová filosofie, filosofie informací. Dnes už to vidíme jak v oblasti lingvistiky (Korzijski, Wittgenstein), tak počítačů. Historie řvoucího 20. století je historií přerodu člověka na tvora informačního, a nemůžete si toho už dnes nevšimnout.

Můžete stručně popsat váš model vědomí?

Leary: V 50. a 60. letech asi stovka vědců „objevila“ mozek. Začali jsme objevovat jak mozek navigovat a zkoumat, stejně jako to podobně vykonali Magellan a Kolumbus pro zeměpis. Lidé jako Huxley, Watts a Albert Hofman k tomu používali psychoaktivní prostředky. Jeden z nejdůležitějších filosofických úkolů pro 20. století je mapovat různé části hemisfér - kontinentů mozkového vesmíru.

Pamatuji si na Huxleyho metaforu při jednom objevu - prý je to jako když kapitán Cook objevil Austrálii. V průběhu let jsem tedy navrhl deset nákrešů map určitých mozkových oblastí, jakési obvody či úrovně vědomí. Začali jsme budovat kartografii vnitřního prostoru. Tehdy jsem tomu říkal osmiobvodový model.

Používal jste názvy jako holografická nebo integrální perspektiva, abyste unikl problému rozdělení na nižší a vyšší oblasti?

Leory: Myslíte jak odlišit obvyklý lineární, řadový systém, to jedna, dvě, tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm? Nemáme žádný důkaz, že sedm je vyšší nebo nějak lepší než šest. V našem systému šlo jen o lokalizaci - jakousi geometrii myšlenek, o vzájemné propojení všech osmi systémů, jako dvouspirálo DNA, což je nádherný model řadového systému. Jenže věci obvykle nějak začínají a nějak končí a navazují na sebe v řadě tak, že třeba za šestkou je sedmička. Máte-li šestku, máte možnost volby, buď jít k sedmičce, nebo k pěťce, anebo můžete na severošestku nebo jihošestku. Tato topografie, nelineárních, ale řadových vztahů, je klíčem k digitálnímu jazyku počítačů, který se zdá být také jazykem vesmíru. Kvantová lingvistika je založena na nulách a jedničkách.

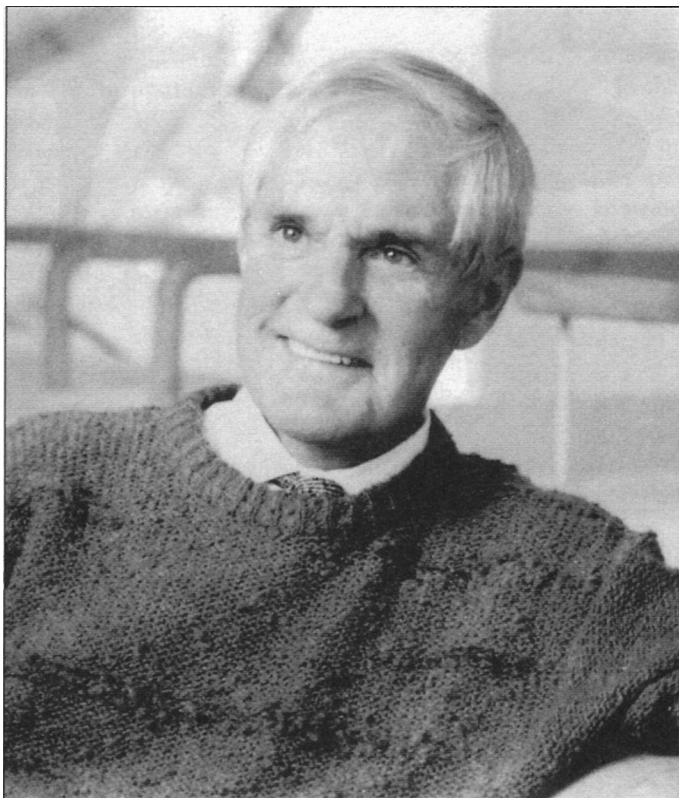
Kybernaut

limothy Leary je kontroverzní veřejnou osobností už několik desítek let. Masmediální kampaně ho v očích mnoha lidí za tu dobu náležitě očemlily. limothy bval velmi oceňovaným psychologem, např. jeho kniha Interpersonal Diagnosis of Personality z roku 1957 je dodnes uznávaným učebním textem.

Když byl v roce 1964 vyhozen z Harvardu, metamorfózoval z role profesora do role veřejné osoby. Pokračoval ve své výzkumné práci v Mexiku i v Millbrook (viz článek o Rom Dassovi v příštím čísle MANY) a ovlivnil stovky umělců, spisovatelů, vědců a filosofů.

Timothy byl v té době nesmírně populární mezi mládeží a o to více nenáviděn úřady. V roce 1970 byl pro vlastnictví několika gramů marihuany odeslán na deset let do vězení. Utekł z vězení a vedl dobrodružný život v Evropě a v Jižní Africe. Byl unesen z Afghánistánu a poslán zpět do vězení v USA.

limothy Leary nikdy neztrácel smysl pro humor. Je laskavý, usměvavý. Napsal více jak 25 knih, je autorem několika softwarových programů. Přednáší, píše, vymýšlí vzdělávací počítačové programy.

Co si myslíte o kyberpunkovém hnutí?

Leary: Jako důsledek mnoha kulturních filosofických a sociálních vln 20. století - včetně moder-

ního umění, jazzu, digitalizace myšlenek v podobě telegrafu, telefonu a televize - je nevyhnutelné, že na konci tohoto období vzniká úplně nová kultura. Bude to a začíná

to být kultura založená na informacích, kultura komunikací, ve které přestanou platit pravidla a zákonitosti, rituály a hodnoty předchozích kultur - kmenové, feudální, industriální. Naše digitalizované myšlenky se mohou rychlostí světla dostat kamkoliv na Zemi. Mohou se množit. Ale o tom psali a mluvili např. Ted Nelson ve svém systému Xanadu, Bedwood Fredkin svým astrofyzikálním algoritmem přírody, William Gibson ve své knize Neuromancer atd. Už je tu i nová teologie, etika a také nová psychologie. Samo slovo kyberpunk, abych se vrátil k otázce, je raným a nádherně vulgárním konceptem modelu pro 21. století.

Člověk 21. století bude kybernetickým člověkem. On či ona budou muset prakticky akceptovat Heisenbergův princip neurčitosti, který bude utvářet jejich skutečnost. Člověk si uvědomí svou zodpovědnost za vše co zažije. Osobní identifikace jako kvantové entity jistě rozpustí většinu identifikačních formulí předchozí kultury, národa, náboženství a dalších vnějších struktur, dokonce rodiny. Kyberpunk, nebo kybernetický člověk, bude jako nezávislý agent. Mimochodem, tohle slovní spojení dnes už nikdo neužívá, chvíli dobře sloužilo, zvláště v literatuře, ale teď už není třeba.

Kyberpunk bude trávit velkou část svého času v kyberprostoru, při komunikaci s jinými, vytvářející tak vzájemně nové skutečnosti „na druhé straně obrazovky“. Kyberpunk je nezávislým agentem a nová společnost se bude skládat z takovýchto nezávislých agentů, propojených v nejrůznějších úrovních jiných sociálních společenství než byla dosavadní rodina, práce nebo církev. Kyberspolečnost je společností vysoce kvalifikovaných a schopných kybernautů, kteří budou vytvářet svá kyberia, kyberarchitekturu atd.

Slyšel jste o morfických polích? Sheldrake říká, že paměť není uskladněna v mozku. Co si o tom myslíte?

Leary: To je otázka. Možná bychom neměli to něco, v čem je paměť člověka i lidstva podle Sheldraka uskladněna, nazývat „nehmotným“, třeba to jen zatím nedokážeme zachytit a změřit. Prostor kolem nás je přeplněn vysíláním rozhlasových a televizních stanic a kdybych to vysvětloval nějakému

domorodci, myslel by si, že rádio nebo televize je kouzlo, nebo něco „nehmotného“. Není to nehmotné. Vzpomeňte si, že téměř všechno, co naši předkové nazývali duchovní, nehmotné, dnes dokážeme změřit. Země je bombardována radiovými signály i z vnějšího vesmírného prostoru a my tomu nerozumíme. Přitom i to [sou informace]. Všechno je informace. Morfogenetické informace jsou signály, které jsou pro nás zatím příliš hrubé. Jen bych se rád vyhnul nazývat tyhle nové věci duchovními. Nenamítám nic proti niče-

Terence McKenna říká, že díky technologickému pokroku se naše planeta sebezorganizuje do jakési sebe si uvědomující entity. Co si o tom myslíte?

Leary: To je nádherné. Terence velmi obdivuji. Jen poznámku. Společnost se z toho státem kontrolovaného stavu proměňuje, a stále větší počet kybernetů je nezávislých a svobodných, ale chybí nám slova. My, kteří jsme vyrostli v 60. letech, máme vnitřní podvědomý odpor proti novým technologiím, protože podle nás to byly právě nové

li je dost toho a toho, klik, všechno se zazelená. Takhle je to naprogramováno.

Uvažoval jste o Belově teorému (změna v jedné částici vyvolá stejnou změnu v jiné stejné částici kdekoli v prostoru)?

Leary: Ono to vypadá velmi záhadně, dokud se na to nepodíváme jako na informace. Programujete-li algoritmus, nezavádíte nějaké zákony. Jste program a jestli je to program, jestliže, jestliže, jestliže - pak, stejná věc se odehraje jak tady, tak na konci galaxie. Prostor neexistuje. Takto, uvažujete-li o tom jako o řetězci kroků a informací, je to docela pochopitelné. A není to v žádném případě nějaký redukcionismus. Právě redukcionismus je problémem soft a hard filosofie.

Hrajete-li si chvíli s algoritmy, jako třeba s fraktály, zjistíte, že nikdy předem nevíte, co se stane. Ptali se jednou Fredkina, který je velkým prokem těchto věcí: „To říkáte, že Bůh je nějaký bláznivý počítačový hacker na nebi, který píše všechny ty programy pro všechny ty hvězdy a atomy?“ Fredkin řekl: „No, já jsem se nikdy nepokoušel tohle identifikovat s nějakou inteligencí, možná že to zatím jen nedokážeme rozlišit a objevit. Ale ať je to kdokoliv, kdo píše ty algoritmy, je stále znovu a znovu překvapován a musí se pořád divit - hele, podívej, co to dělá teď!“ Pokud jste někdy viděli, jak pracuje fraktálový program, víte, jak tam vznikají neuvěřitelné formy a přitom to je jen základní výpočet kosinu, a přitom to vypadá jako větvička asparágu a přitom to vypadá jako oblaka. Ten problém mořského pobřeží (Mandelbrot, objevitel fraktálu, pů-

Rozhovor s Timothy Learym

mu, mám ale námitky proti těm, kteří se snaží limitovat nebo moralizovat názory druhých.

Jakou roli hrají počítače v procesu vývoje lidského vědomí? Myslíte si, že bude možné dosáhnout vědomí, lidský software, do počítače?

Leary: Ano, ale dosavadní koncepty umělé inteligence jsou vcelku primitivní a konverzaci předem omezují. Kyberprostor, který dnes vzniká, zahrnuje všechna vysílání všech televizí a radií a všechny informace, které probíhají přes satelity atd. Už teď je to další elektronický oceán, ale chybí nám zatím nějaký Magellan. Zatím se jen učíme tímto oceánem plout. Já teď pracuji se skupinami, které jsou do počítačů přímo oblečeny. Když hnu rukou, vidím svůj pohyb a reakci na obrazovce. Mávnutím ruky mohu věci na obrazovce změnit. Takto, kyberprostorově, dnes už můžeme hrát tenis, podávat si ruce, nebo se vzájemně svlékat. Můžeme se dokonce stát i samotným míčkem. Není to tedy jen otázka příslušného naprogramování. Tak jako knihy a obrazy umožnily člověku lépe komunikovat, i v budoucnu realita digitální tvorivosti člověka změní. Samotný počítač už v tom bude hrát jen minimální roli. Všechno, co člověk dělá, může být digitalizováno, uchováno a jiný s tím může manipulovat. Zatím to zavání roboty, protože jsme si stále vědomi toho, že dýcháme, pijeme a vyměšujeme. Ale na druhé straně, mé „já“ tam někde bude uchováno a třeba za sto let budou moci mí potomci hovořit s Timothy Learym.

Samozřejmě dalo by se polemizovat, jestli třeba literatura vůbec člověka obohacila. Lidé se třeba lépe milují, protože si o tom přečetli pár knížek. Ale to samé bude platit, jestli si člověk promítne pár sexuálních videoinstrukcí, nebo digitální zápas tenisu nebo digitální válku. Budeme stále dovednější, citlivější a moudřejší a pak třeba prostý dotek jiného člověka bude o to víc vzrušivější, výjimečnější.

V industriální éře jsme svá těla viděli jako důmyslný stroj. V kybernetické éře budeme svá těla vidět jako neuvěřitelný chrám, ježící se smyslovými orgány a možnostmi přijímat a vysílat informace.

technologie, které zamořily vzduch a vodu. Jenže na rozdíl od mechanické technologie, která používá železo, naftu, beton, je kybernetická technologie neviditelná. Za pár let se počítače vejdou do krabičky od zápalek. V kybernetické společnosti už tedy neplatí čím větší tím lepší. Ale to už věděl Hermes Trismegistos: jak nahoře, tak dole, a co je ve větším, je i v menším.

Největší moudrosti jsou obvykle ty nejmenší. Podívejte se na kód DNA. Je neviditelný, a přece obsahuje informace jak zbudovat deštný prales nebo stovky pánů Brownů. Teď zjišťujeme, že atom není shluk biliárových koulí. Atom je možná shluk miniaturizovaných informací. To, že je zatím nemůžeme rozluštit, není problém atomu. Hmota a energie jsou zmrzlé chomáče kvarků. Hmota je prostě zmrzlá informace, která se může rozpustit. Čím menší nosič informací, tím efektivnější, protože pak člověk nemusí pokácat les, aby mohl vytisknout knížku. Vše se vejde na křemíkový čip.

Jak se díváte na současný pokrok vědy a co si myslíte, že schází?

Leary: V posledních 15 letech se objevilo několik nádherných a imaginativních objevů. Prigoginova systémová teorie, Sheldrakeovy morfické rezonance, Lovelockova hypotéza Gaia. Terence McKenna. A mohl bych pokračovat. Jen mi připadá, že musím pro úplnost dodat, že všichni ti vizionáři a proroci hovoří o informacích. A ještě něco - informační teorie a kvantová filosofie naznačuje, že ve vesmíru neexistují nějaké „přirozené zákony“.

Jak se domníváte, že pracuje evoluce?

Leary: Způsob, jak evoluce funguje na astro-fyzikální úrovni, nebo na organické úrovni, a dokonce na úrovni lidského poznání je ten, že to vše je založeno na algoritmech. Nechci zacházet do detailů, ale zjednodušeně by se to dalo říci takto: jestliže, jestliže, jestliže, jestliže, jestliže - pak. Jestliže je tedy takový a takový sluneční svit, jestliže je pak taková a taková teplota, a jestli je taková úroveň vlhkosti, počasí je takové a takové, a jest-

z června 1989

vodně chtěl usnadnit geografické výpočty mořského pobřeží a tak vznikly fraktály) je nádherný, protože to je způsob miniaturizování informací. Pokud byste tu linii natáhli, bylo by to neuvěřitelně dlouhé, takhle je to jako s DNA. Algoritmy fungují i pro Bellův teorém, Sheldrakea atd. Je příjemné zjistit, že věci jsou v pořádku. Jen zatím nedokážeme tyhle teorie vylepšit, zpřesnit a akceptovat.

Na čem teď pracujete?

Leary: Pracuji na sérii vzdělávacích programů, které pomohou učení změnit ve vzrušující zábavu. Jsem teď profesorem, ale nejsem učitel, jsem něco jako trenér baseballu. Hvězdy v tomto systému metaforického učení jsou sami studenti. Učitel, trenér, jen říká, jak se to hraje. A já to studentům vysvětluji pomocí počítače.

(z knihy D.J. Browna a R. McCleana *Nové Movericks of the Mine: (conversations for the new millenium, přeložil V.M.)*

UČENÍ HAVRANŮ (K HOLOGRAMU POZ INICIACE CHAOSU

David Spangler

V nových vědách o komplexnosti (nebo, jak se říká nyní, „vědách o chaosu“), o nichž píše ve své knize *THE DREAMS OF REASON (SNY ROZUMU)* Heir.z Pagels, již nejsou určujícími idejemi ani dokonalý řád ani naprostá kontrola nad ním. Bili Thompson se ve svých přednáškách o mytologii stvoření zmiňuje, že podie některých mýtů došlo ke stvoření světa díky jakémusi uskoku nebo triku, stvořitelově „lišáctví“ a „mazanosti“. Tak je tomu třeba u Indiánů amerického severozápadu, v jejichž mýtu stvoření vystupuje v hlavní roli stvořitele mazaný Havran. Neméně populární postavou tohoto typu je chytrák Kojot. Jsou to animální formy mistrů „bláznivé moudrosti“, kteří učí své žáky značně nekonvenčním, vždycky překvapivým způsobem.

Kreativita je často věc nepředvídatelná. Naši předkové si snad mohli dovolit vesmír představovat jako nějaké obrovské hodiny, zhotovené a uvedené do pohybu božskou vůlí, ale my jsme si dnes vědomi, a to i naše věda, že vesmír žádným megastrojem není. Je fascinující pozorovat určitý proud vědeckého myšlení, směřující k poznatkům ztělesněným v mýtech, ve folklóru stejně jako v dávných

esoterních učeních. Moment překvapení, katastrofa, nebo to, co dnešní vědci rádi nazývají „narušená rovnováha“ (punctuated equilibrium) - existovaly i ve starých mýtech a „příběh“ moderní vědy je znovu pojal do sebe.

Někdy se mi zdá, že v uzavírání New Age tyto dávné i moderní představy o komplexitě (chaosu) a momentu překvapení dosud nenašly živnou půdu - stále ještě upřednostňujeme klasické systémy kontroly a postupu, jak je známe z postupné iniciace, stupňů zasvěcení. Tato koncepce pomalého postupu v rámci určité hierarchie se neomezuje jenom na esoterní učení, známe ho i z náboženství. V církvi nebo v armádě je tato teorie pomalého postupu v systému vnitřní hierarchie běžná. Takový vývoj je neustále pod kontrolou, probíhá v určitém pořádku. Ostatně, je dost lidí, kteří mají z klasifikace a hodnocení nesmírné potěšení.

Učíme se však opravdu lépe, když sledujeme hierarchizovaný učební plán, který nám informace podává kus po kuse, v určité posloupnosti, opatrně seřazené v organizovaném sledu? Je i život organizován tímto způsobem? Víme, že spíše nikoli. Někdy, zvláště ocitáme-li se v nových situacích, jsme nuceni se učit (jsme učeni) v jakýchsi „informačních kvantech“ — v *gestaltech*, kdy se kusy a útržky informací náhle aranžují do nových a vzrušujících

vzorců vhledu. Teprve pak, později, dochází k jejich formulaci v podobě nějaké praxe nebo učení, nebo jejich organizace do učebních osnov.

Při tomto „úskočném“ způsobu učení nelze mít lekce, nebo důsledky, jež je provází, vždy pod kontrolou. Můžu si říci, že se vyučím za inženýra a nic jiného, ale život se mnohdy ubírá zvláštními cestami. Sám jsem začínal jako biochemik a genetik, ale učební proces, kterým jsem procházel, a ke kterému patřilo mnohem více než škola, nakonec vedl k tomu, že se ze mne místo inženýra stal spisovatel a mystik.

To CO CHci na tomto „úskočném učení“ zdůraznit, je ochota a zároveň i nutnost být otevřen momentům překvapení a vhledu: kouzlu nečekanosti. Musím být otevřen smě-

-n musím být otevřen směru, i c chce vést život a jeho učební osnova. Musím se učit představivosti, schopnosti vidět za limity svých očekávání a přání. Postupné iniciační formy učení mohou být při své nepochybné síle krunýřem, jenž brání akutnímu střetu s nečekaným, s nepředvídanými lekcemi života. Stává se z něho klec, která má chaotického učitele - Havrana - držet mimo (nebo jej držet uvnitř) pod kontrolou).

„Havranovo učení“ vypadá nestrukturovaně, chaoticky; někdy vypadá spíše jako hra. Příklad: Můj nejstarší syn chodí do školy, kde ve třídě nejsou žádné stoly. Děti se místností v rámci jistých mezí pohybují podle toho, jakou hru si přejí hrát, nebo jakému úkolu se zrovna zabývají. Určitý strukturovaný čas tam je, většinou však čas ve třídě patří jim a mohou s ním zacházet tvořivě. Když takovou třídu pozorujete v akci, nejdříve to může vypadat, jakoby si tu každý jenom hrál. Pak si začnete všimnout skrytých proudů, ve kterých vlastně probíhá učení. Některé děti při hře počítají, jiné si čtou, jiné se zabývají studiem přírody. A vším tím se pohybuje učitel, který při „hře“ asistuje, dává návrhy a moderuje ji. Nakonec si uvědomíte, že za tím vším existuje určitý neplánovaný učební „plán“. Takové „skryté“ učení se zakládá na osobní iniciativě a překvapivém objevování.

Jinou ilustraci „Havraního učení“ je počítačová technologie. Konkrétněji: informační artefakt nazvaný „hyperspace“. Hyperspace

ANA INÍ)

(hyperprostor) je něco, do čeho je v dané chvíli možno vstoupit prostřednictvím počítače, samozřejmě při použití utčítých zvláštních programů a jazyků jako je třeba Hypertext. V hyperprostoru není nic sestaveno lineárně. Všechno, veškeré informace, jsou zde zarámovány na základě vzájemných vztahů, souvztázností. Jestliže si pročítám text a narazím na slovo nebo pojem, který neznám, nebo narazím na něco, co mne víc zajímá a rád bych to prozkoumal, stačí tohle jméno vyniknout na počítači a jako odpověď dostanu nabídku (menu) všech relevantních informací, uložených v paměti počítače.

Jinými slovy, hledám si cestu a mohu při tom použít mřížku nejrůznějších cestíček; tento postup není výhradně lineární. Nejsem nucen postupovat za poznáním útržkovitě, kousek po kousku, způsobem, který odpovídá určité dané hierarchii nebo aranžmá. Vidím, jak události, koncepce, osobnosti a ideje jedna do druhé zapadají ve stále se rozšiřujících souvztáznostech a vzorcích. Mohu při tom poznávat jak kontexty (contexts), tak obsahy (contents). V takovémto hyperprostoru vztahů a souvislostí si mohu vybudovat svůj vlastní hologram poznání - takový, který mým potřebám může vyhovovat daleko víc než nějaký předem připravený naprogramovaný text.

Samozřejmě, v takovéto síti se lze i ztratit, zvláště když dosud nemáme dostatečně rozvinutý nelineární způsob uvažování, jehož je k tomu, abychom v hyperprostotu navigovali s úspěchem, zapotřebí. Ale takový hyperprostor není náhradou za běžný postupný způsob učení. Existuje však dost prostoru pro oba. Myslím, že hyperprostor má paradigmatický vztah k celkovému smyslu kosmu, jak ho začínáme chápat v naší době. Zrcadlí určitý typ vědomí, který inkarnaci nazírá méně partikulárně a více holisticky. Když jsem poprvé čel o Hypertextu, říkal jsem si, jak se podobá tomu, co si v esoterní kosmologii představujeme pod pojmem „akašický záznam“. Zkušenost Hypertextu je vlastně počítačovou analogií mystické zkušenosti přístupu k „éterické paměti“ nebo zkušenosti navigování ve vnitřních světech.

Počítačové technologie nám nabízí ještě další zajímavé představy, zvláště ty, jež prezentuje oblast science fiction. Určitou dobu existuje nový litetámí žánr nazvaný „kyberpunk“ (cyberpunk). Nejznámějším románem tohoto žánru je pravděpodobně *Neuromancer* Williama Gibsona, i když jednou z prvních takovýchto novel, a jednou z nejlepších, byly *True Names* od Vernora Vinge. V kyberpunkových románech se objevuje nová rovina reality — jakási odrůda planetárního hyperprostoru (Matrix) vytvářeného a udržovaného tisíci databankami a miliony počítačů všude kolem planety, navzájem propojenými telefonem, mikrovlnami, sateliry, optickými vlákny a podobně. Shrnutí: jde o jakýsi globální elektronický mozek, v jehož tanci existuje a rozvíjí se vlastní prostor: virtuální realita. Lidé do této teality mohou vstoupit, když se napojí na své počítače. Nicméně knihy kyberpunkových autorů jsou ve své většině, pokud jde o jejich vlastní poselství, spíše gnostické. Jejich hrdinové totiž hledají způsoby, jak opustit svá stísnující těla a jak vystoupit do reality hyperprostoru, kde skutečná je jenom čistá mysl.

Virtuální realitu utváří data (informace), avšak tato data jsou naprogramována nebo seřazena takovým způsobem, aby budila zdání něčeho jiného. To je podstata „virtuální“ (zdánlivé) reality. Co to „něco jiného“ je, záleží na programátorovi, nebo na příběhu autora. V románu *True Names* se virtuální tealtita, která se zde nazývá „Mattix“, podobá spíše realitě fantaskního tománu. Jsou tu jednorožci, draci, elfové, víly, hradý, věže, hluboké lesy, hory a tak dál. Každý bajt informace je tu zařazen tak, aby spustil v podvědomí uživatele nějakou asociaci, takže vypadá jako artefakt nebo nějaká bytost.

Je to počítačová verze astfálních oblastí, jejichž vzorce energie si vědomí člověka také interpretuje jako bytosti, ktajiny a tak dále. Proto, jak jsem již zmínil dříve, můžeme hovořit o analogii k fyzickému světu. Náš svět je totiž také vibrací energie, kterou si naše představivost interpretuje jako fyzické objekty a lidi, takové jaké je normálně vidíme. I to je; ovšem jenom zdánlivá realita. Ono nejde o to tak, že by tam ve skutečnosti nebyli, nemusí však být nutně zrovna takoví, jaké je vnímáme.

Komputerizované virtuální reality nejsou science fiction. Ony již existují. Helmy, rukavice, elektronizované obleky a podobné věci — s tím vším se již experimentuje jako s prostředky projekce vědomí člověka do počítačových světů. I toto je inkarnace. Jsou to reality v realitách, skutečnosti uvnitř skutečností. Která je z nich skutečná a která nikoli? Která je skutečnější a která nejskutečnější?

Hovořím o tom, abych ilustroval, že to, co vidíme, dokonce i v té virtuální realitě, kterou nazýváme fyzická rovina (ona „skutečnost nejskutečnější“), není vždycky všechno tak, jak to vidíme. Vždycky pracujeme s představami. Zdá se mi, že nejpraktičtější pomůckou pro to, jak vidět za představy, je imaginace, představivost. Zní to podivně? V kyberpunkovém románu *True Names*, si osoba, která vstupuje do Mattix nemůže dovolit z hlavy vypustit to, co představují různé představy, protože je tu proto, aby byla v interakci s informacemi za každou z těchto představ. Je tam proto, aby

šla k podstatě věci, tedy mimo formu. Zní to známě? Této podstaty se lze nejlépe dobrat právě prostřednictvím imaginativní představy, jež ji zastítá, neboť mysl (alespoň v tomto románu) nedokáže pochopit nebo zacházet s korespondujícími informacemi v jejich čistém stavu. V našem světě se nám vyšší energická geometrie jakou je anděl, může jevit jako okřídlená lidská bytost, takže jsme schopni jakžtakž uchopit její realitu. Jeden druhému se jevíme jako lidské bytosti, takže jsme jakžtakž schopni jeden s druhým komunikovat - přesto nelze říci, že to, co vidíme, je všechno. Abychom se mohli setkat s pravdou jaká je, musíme udělat imaginativní skok mimo fotmu, mimo podobu. I to je jeden z důvodů, proč si myslím, že nelineární Havranovo učení může být daleko blíže pravé přirozenosti věci než iniciace ve stupních. I vnitřní skutečnosti, do nichž chceme být zasvěceni, se málokdy představují lineárním, organizovaným způsobem. Spíše se podobají úskočnému Havranovi - působí náhle, překvapivě, bizarně, hravě. Abychom je dokázali přijmout, porozumět jim, měli bychom si v mysli podtžet kvality Havrana.

Jistě, existuje i prostot pro iniciační, lineární způsob učení. Je to dobrá technika, je-li používána vhodným způsobem, ale myslím si, že to není dobrý stav mysli. K iniciaci dochází, ale působí spíše na virtuální realitu oblastí formy než na oblasti ducha a podstaty. Odhaluje jenom část vzorce, kterým jsme, nikoli celý. Díky nesprávnému užití iniciačního modelu málem zkolabovala Teosofická společnost — začal se v ní objevovat jakýsi třídní systém založený na tom, jakého stupně iniciace ta která osoba dosáhla (resp. za jak „pokročilou“ byla prohlášena).

Jsem přesvědčen, že pravá iniciační cesta velkého ducha si méně zakládá na poznaném a více na tom, co má být ztělesněno a čemu lze sloužit. Je založena na oslavě všech skutečností - přitom si však dobře uvědomuje, že každá z těchto skutečností je v jistém ohledu „virtuální“ nebo imaginativní - protože každá realita je křížovatkou, kde se může vtělit (zrodit) Bůh.

Zlo pak můžeme nazírat jako dva extrémní způsoby, jak zabránit ztělesnění (vtělení) lásky. V jednom extrémě se stáváme člověkem příliš abstraktním a odcizeným. Můžeme kalkulovat s megasmrtí, tak jako někteří politici, nebo prolétávat v bombardám nadzvukovou rychlostí nad džunglí a shazovat napalmové bomby na chatrče pod námi, jakoby to byla videohra. Jsme toho schopni, protože nejsme napojeni na agónii, kterou způsobujeme. V druhém extrémě jsme natolik ztělesněním (vtělení) nechápavostí (nasycení), že se stáváme konfotmisty bez duše. Naučili jsme se určitě tutiň a nepřejeme si žádnou změnu. Chceme všechno přizpůsobit našemu konformismu, přejeme si, aby se s námi zastavil všechn čas, aby všechno ustrnulo s námi. Jeden i druhý exttém je projevem určité formy nevědomí, která odmítá pochopit a přijmout celek. Mít pocit náhlého napojení na celek, cítit v napalmovém ohni vlastní nervy nebo prožívat prorocké vize proměněného světa, znamená být naživu v srdci těla. Znamená to skutečnou inkarnaci. V tomto srdci - lásce- také dochází ke všem skutečným iniciacím. To je tes místo, kde žije nevyzpytatelný, ale chápající Havran.

(Překlad Blumfeld S. M.)

Holistický přístup při léčbě psychosomatickým nemocí, zvládání stresu, psychoterapie, relaxační techniky, jóga, muziko a aromaterapie, bioenergetické působení, akupunktura.

Péče kvalifikovaných a školených odborníků. Léčebné a rehabilitační pobyty v horské chatě v Krkonoších.

Přihlášky a informace:
Středisko komplexní terapie s poradnou pro léčbu bolesti, Poliklinika Modrá hvězda, 293 01 Mladá Boleslav, tel., fax: 0326 24025.

„FIT PRO ŽIVOT“ Odšťavňovač CHAMPION

na ovoce, zeleninu i byliny;
lisuje, strouhá, homogenizuje,
připravuje dětskou potravu,
zmrzlinu i ořechové máslo.

Podrobné informace na adrese:
CCS s. r. o., U Malše 20,
370 01 České Budějovice
tel 038-52292, 56615, 56671
fax 038-731 1231

Distribuce – prodej – servis:
České Budějovice
Praha • Olbramovice

Léčebné pobyty s MUDr. L. I. Jundou,
přednostou ukrajinského centra psychoterapie v Kyjevě,
se opět uskuteční v lázních Luhačovicích.

Nejbližší volné termíny:

5. 8. – 10. 8., 16. 9. – 21. 9., 28. 10. – 2. 11.

V ceně je zahrnuto ubytování v luxusní vile Dagmar,
plná penze a léčba.

Svou metodou léčí MUDr. L. I. Junda bolesti páteře, kloubů, neurózy, nespavost, vzčerpavost, seděcí a cévní potíže, vysoký a nízký krevní tlak, poruchy zažívání, astma, kožní nemoci, nadváhu, gynekologické nemoci aj.

Informace získáte v redakci „Levných receptů“ na adrese:
Agentura „Suchý“, Novinářská 3, 70959 Ostrava,
tel. 069-6607204 nebo 069-262250, Karmen Mikušová,
nebo ALBA, paní Brabcová, tel. 0635-0913130

GEMMA

dvouměsíčník pro duchovní rozvoj člověka

Esoterní směry, hlubinná ekologie, alternativní medicína, transpersonální psychologie a další současné duchovní proudy.

Prodejní cena dvoučísla 42,—
Předplatné, objednávky, informace
Nakladatelství GEMMA 89 s. r. o.
Na Štáhlovce 9, 160 00 Praha 6

Děti Země

pořádají 22. 4. 1996, u příležitosti Dne Země,
zahajovací koncert cyklu koncertů a akcí „Hudebníci Zemi“.

V kostele sv. Šimona a Judy na Starém Městě
vystoupí v 19.³⁰ Musica Bohemica.

Vstupenky přímo na místě, nebo na tel. 527123
(vozičkáři tel. 2321352).

MANTRY

si můžete pod osobním vedením autorů úspěšných
nahrávek

(Mantras I, Mantras II, distribuce Scarabeus)

Henry Marshalla a Rickie Mooreové (USA, Holandsko)
zazpívat a užít v neděli 16. června 1996 v Unitarii.

(Další informace MANA, Dátá nebo DOTEK.)
Pořádá MANA a Dátá, Koněvova 110, Praha 3.
tel. 6440049.

Bubínky, tamburíny, kytaru s sebou!

Když jsem v roce 1984 v samizdatu vydal v Almanachu překladů článek o floatačních vanách, spustil jsem proces, o kterém jsem nepředpokládal, že bude trvat tak dlouho. Zvedl se zájem, lidé volali jestli nevím něco víc, přítel si amatérsky vanu doma postavil z polystyrénu, americké velvyslanectví se dokonce na žádost amerického výrobce van, který do-

stal desítky dotazů z Čech, začalo zajímat o případnou „konkurenci“, ale stále nic praktického. Žádná vana k praktickému ozkoušení. Začátkem 90. let jsem už byl řádně napnut, ale stále nic. Až teď mohu oznámit: už je to tady. Už i v Praze je možnost vyzkoušet sífloataci.

**, Je snadnější plout tisíce mil v bouřích a nesnázích,
než zkoumat moře privátní, Atlantik a Pacifik sebe sama."
H. D. Thoreau**

FLOATACE

Průzkum vnitřního moře

Dr. John Lilly, jehož knížky o výzkumu inteligence delfinů vzbudily celosvětový zájem v 60. letech, se rozhodl zkoumat sebe sama. V Národním institutu pro mentální zdraví si postavil nádrž a trávil celé hodiny ve slané vodě o teplotě těla. Koncem 70. a počátkem 80. let už existovaly funkční floatační vany, do kterých za 20 dolarů na hodinu nadnášení ležli vědci, malíři, profesionální sportovci a slavné osobnosti (včetně Johna Lennona a Yoko Ono). Jeden časopis označil tehdy floatační vanu „jedním ze sta největších vynálezů v historii lidstva“.

Vyznavači vanové relaxace a průzkumníci vnitřních moří uvádějí, že příjemné euforické pocity (u některých i sexuální zážitky), jakési zostření smyslů a tvořivosti, přetrvává celé dny. Výzkumy uvádějí, že se takto dá zvýšit schopnost zapamatovat si (lidé dosahují lepších výsledků i u inteligenčních testů), zlepšit pohybová koordinace, mizí některé chronické bolesti a potíže, rychleji se hojí zlomeniny atd.

Pro mnohé je ale nejdůležitější změna životní koncepce, dosažení vyšší duchovnosti, objevení netušených možností a schopností. Jeden vyznavač floatace dokonce řekl: „To, o čem tu mluvíme, může v blízké budoucnosti změnit svět.“

Tak jako počítač, připravený pro další a lepší software, naše tělo je daleko víc než tušíme. Možná to bude i floatace, která nabídne lidem nejen útěk do světa harmonie a terapii pro tělo i duši, ale i možnost znovuobjevení vlastního těla, jakési prohloubení intuitivní moudrosti a duchovní revoluci. Co na tom, že zatím používáme „Rolls Royce“ vodního tanku jako „Trabanta“.

**„Odpočinek, klid a nehybnost, to jsou úrovně vesmíru,
konečná dokonalost tao.“**

Cuang Tse

Není pochyb, že vznášení se (floatace) ve slané teplé vodě v uzavřeném prostoru funguje. Ať už jako prostředek terapeutický, výchovně-vzdělávací či „zábavný“, poskytuje celou řadu velmi silných zážitků na mnoha úrovních, včetně fyzické, emoční, intelektuální a duševní. Proč to funguje? Jak to, že při tak pasivním způsobu je to člověku tak aktivně prospěšné?

Výzkumy naznačují hned několik rovin a nabízejí několik (pravděpodobně souběžně působících) teorií:

Antigravitacní teorie

Solí přesycená tekutina, ve které se tělo vznáší, eliminuje tělesnou gravitaci a člověk je blízko zážitku stavu bez tíže. Gravitace, která zaměstnává, jak bylo zjištěno, téměř 90 % aktivity nervové soustavy, je pravděpodobně nejrozsáhlejší příčinou zdravotních problémů člověka - od bolestí páteře, žaludku, končetin, kloubů, až po svalové tense, které jsou zapříčiněny nesprávným postojem. Antigravitacní teorie floatace tvrdí, že tím, že (tělo a) mozek osvobodíme od zemské tíže, dopřejeme mu přísun energie do daleko hlubších cerebrálních oblastí, do těch, které mají co činit s myslí a vědomím.

Mozkové vlny

Ještě zajímavější, než již známé mozkové vlny alfa, které mozek produkuje ve stavu relaxace, jsou pomalejší vlny theta, které jsou zpravidla doprovázeny velmi živými vzpomínkami, asociacemi, pocitem jednoty s vesmírem, tvůrčí potencí atd. Je to mystický, výjimečný stav vědomí. Experimentátoři a výzkumníci ale mají s jeho průzkumem potíže, protože jakmile ho člověk dosáhne, obvykle ihned usíná. Jedním ze způsobů, jak tohoto stavu dosáhnout, je zdokonalovat umění meditace. Studie zenových mnichů (Kama-

sacu, Hirai) ukázala, že čtyři úrovně mozkových vln odpovídaly čtyřem mentálním a meditačním úrovním mnichů a délce jejich meditační praxe. Mniši, kteří meditovali více jak 20 let vykazovali podíl vln theta, nižší usnuli.

Málokdo je ochoten strávit 20 let v klášteře, aby se naučil produkovat vlny theta. Ukázalo se ale (studie na universitách v Texasu a Coloradu), že floating (vznášení se ve slané teplé vodě) zvyšuje produkci mozkových vln theta. Testované osoby brzy po vstupu do vodního tanku začaly produkovat vlny theta, ale zůstaly přitom čilé a při plném vědomí, takže byly schopny registrovat a pamatovat si všechny sny, vize a asociace, které jim v té chvíli běžely mozkem. Po opuštění vany pak „tvořivost“ neklesla a mozek produkoval vlny theta ještě tři týdny.

Levá a pravá mozková hemisféra

Náš mozek pracuje rozdělen na dvě odlišné fungující mozkové hemisféry: na různých frekvencích. Levá hemisféra vyniká v zaznamenávání detailů a při stavech, vyžadujících analytické řešení a rozhodování. Pravá mozková hemisféra dává věci dohromady, vnímá intuitivně a globálně. Stejně tak, jako je za slunečného dne nemožné vidět hvězdy, jemný „obsah“ pravé hemisféry je ukryt za hlukem dominující, nestále vzruchy produkující levé hemisféry. Nedávné studie ukázaly, že floatace podporuje činnost pravé mozkové hemisféry. Eliminací vnějších podnětů (včetně pocitů tělesnosti), pobytem ve tmě nebo neutrálním prostředí floatační tank nabízí možnost synchronizace obou hemisfér. Jak poznamenal dr. Tomas Budzynski, pravá hemisféra při pobytu v tanku „vyskočí a křičí Jupí!“

Neurochemická teorie

Neurochirurgové a vědci objevili teprve celkem nedávno, že mozek je kromě jiného obrovská chemická továrna na produkci neurochemikálií, které ovlivňují chování člověka. Náš mozek vylučuje hormony, které nás uspávají, dělají šťastnými nebo smutnými, navozují stavy úzkosti, sexu atd. Každý z nás produkuje jiné množství těchto neurotransmiterů, takže např. vyšší produkce endorfinů, přirozených opiátů, v nás vzbuzuje pocit pohody a příjemná ve vyšších dávkách, než u toho, jehož mozková produkce endorfinů je nižší. Testy prokázaly, že floatace zvyšuje produkci endorfinů a snižuje produkci adrenalinu, norepinephrinu

a cortisolu, které lze vždy nalézt v organismu produkujícím napětí, úzkost, podráždění.

Teorie biologické zpětné vazby

Z výzkumů okolo problémů a možností biologické zpětné vazby (bio-feedback) víme, že člověk se může snadno naučit ovládat a kontrolovat prakticky každou buňku v těle. Procesy, které se donedávna zdály být vůlí neovladatelné, jako rytmus mozkových vln, zvyšování a snižování tlaku krve, síla a rychlost stahu srdečního svalu, dýchání, svalové napětí, produkce hormonů a neurotransmiterů, jsou ovladatelné. Čím čistší tělo a mysl (např. díky floataci), tím jsou očištné techniky efektivnější, a tak dokola.

Homeostatická teorie

Lidské tělo má k dispozici vysoce citlivý seberegulující systém, který nás neustále udržuje v jakési homeostázi, optimální rovnováze a stabilitě. Z tohoto hlediska je např. stres porušením této rovnováhy. Výzkumy prokazují, že většina nejsilnějších zážitků při pobytu ve vodním tanku pochází právě z tendence navrátit tělo do stavu homeostáze. Nazíráme-li tělo a mysl jako zjednodušený systém, pak je jasné, že každý hluk, každý stupeň teploty navíc nebo méně neustále narušuje tělesnou rovnováhu. Jakmile se ponoříme a jsme nadnášeni vodou a ustanou vnější a tělesné stimuly, systém může veškerou energii nasměrovat k nastolení opětovné homeostáze.

Několik rad začátečníkům:

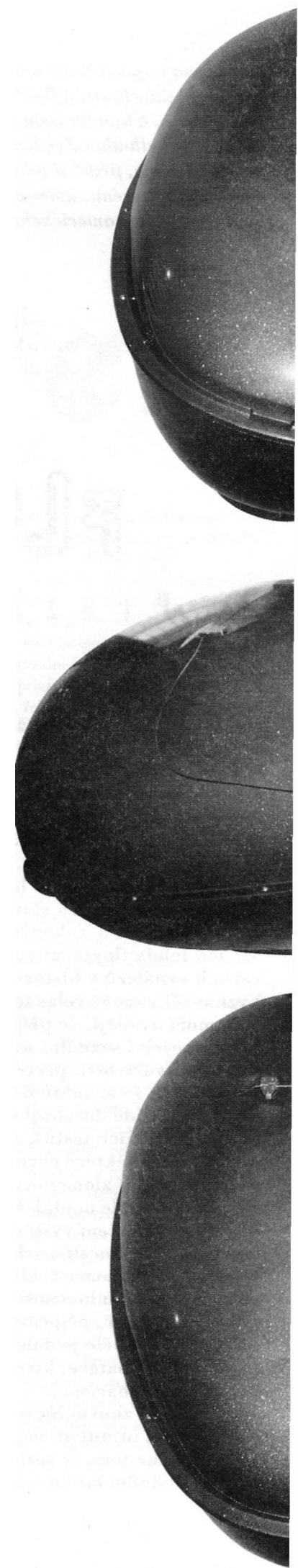
Lidé zrození ve vodních znameních nechť neváhají a užívají si. Floatace je tu pro ně.

Vy ostatní: nebojte se, neutopíte se (ani když usnete): vody je jen pár centimetrů. Používejte ucpávky do uší, koupací čepice nebo dokonce vodní brýle.

Pokud máte bolesti v (krční) páteři, pálí vás odřeniny nebo ztrácíte prostorovou orientaci, vydržte, po pár minutách se vše zklidní, uvolní a přestane bolet a obtěžovat.

Vystačíte-li si s hůbdu a jemnou či silnější vodní masáží, v pořádku. Přesto bych ale doporučoval floataci opakovat a pokusit se o stále delší pobyt jen ve tmě a tichu.

(připravil V. M.)

Historie lidstva je spojena s obřady vstupu do tajemné a nepoddajné části nás samých. Tato „část“ byla a je prostředkem k dosažení něčeho vyššího než jsme my sami, prostředkem hledání možností, jak vstoupit do vlastního vědomí a jak je učinit součástí celku.

Jak se dostat do stavu, kterému je věnován tento časopis - do stavu rozšířeného, nebo změněného stavu vědomí (dále jen ZSV)?

Některé způsoby známe i my v naší kultuře, i když většinou jen z doslechu: hypnóza, bubnování, meditace, jóga, zpěv,

žeme „rozšířit“ vědomí. Vnímat více dovnitř, do sebe, a naučit se tak novou možnost vnímat navenek „jinak“, efektivněji.

Floatační tanky, zkoumání senzorické deprivace v laboratořích, podporované i kosmickým výzkumem a výzkumem beztlížného stavu, náhody, nemoci a neho-
dy, které člověka dostaly do izolace od vizuálních, sluchových a dotekových podnětů (např. u pacientů po operaci očí, při polárních výpravách a pod.), přinesly tři typy náležů :

1) Výsledek (naše reakce na omezení stimulace) je ovlivněn očekáváním.

FLOATACE

Z m ě n ě n ě s t a v y v ě d o m í

holotropní dýchání. Některé známe všichni z vlastní zkušenosti, např. snění. Zatímco celá desetistiletí prakticky všechny kultury ve svých rituálech a magických obřadech ctily a uznávaly schopnost šamanů „změnit vědomí“, naše současná kultura se již pár století tváří, že ZSV nepatří k životu „zdravého“ člověka: byl vykázan mimo všednodenní zkušenost. Pro mnohé dokonce představuje ztrátu racionální kontroly a tedy pak může představovat určitě nebezpečí.

Máme strach z toho, co neznáme a bojíme se pak i části sama sebe, svého nevědomí. Tváří v tvář ZSV můžeme v sobě slyšet dva hlasy. Jeden hlas říká, „ztráta kontroly by mohla být nebezpečná, nevíš jak by ses potom choval, co bys říkal, jak bys vypadal“. Druhý říká „i když se bojím, je v tom něco, co by mě mohlo něčemu naučit o mně, a když o ničem jiném, tak o mém strachu“. Ať tak nebo tak, můžeme začít hledat způsob, který by nám pomohl, jak se máme rozhodnout. Už to, že se začínáme rozhodovat, je důležitý krok. Je to rukavice hozená konzumnímu, na uspokojování materiálních potřeb zaměřenému způsobu života, nebo společnosti, která nás chce konformní, která nás chce kontrolovat. Především je to ale výzva našemu pohodlí, pro které by bylo nejjednodušší, kdybychom takovými zůstali. Pokusme se ve zkratce trochu vysvětlit, co stojí proti čemu a jaké kroky mimo lze učinit.

Součástí funkce našeho mozku je mimo jiné i to, že působí jako filtr mezi vnějším a vnitřním světem. Slouží tomu, aby stres nepřerostl v poruchu. A často selhává. Okolní prostředí nás po mnoho hodin denně bombarduje podněty, zaměstnává náš mozek a snižuje jeho kapacitu vlastní nezávislé činnosti. Nebezpečí je v tom, že si to neuvědomujeme. Ukazuje se ale, že vnitřní zdroje zůstávají zachované. Ze mů-

2) Mozek nepotřebuje k udržení své bdělosti vnější stimulaci.

3) Nepřítomnost vnější stimulace vede k obohacení vnitřního prožívání.

Pobyt ve floatační vaně se v zásadě podobá situaci, kterou všichni známe a v níž jsme se cítili dobře: v mamčině bříšku, v perinatálním stadiu našeho vývoje. Tam jsme byli poprvé „viděni“, rozpoznáni. Tam, uvnitř těla naší matky, jsme byli poprvé akceptováni, a pro většinu z nás tam byl vytvořen ideální protitvar, ve kterém bylo naše tělo ze všech stran ponořeno, hýčkáno v objetí.

Děloha se svými vnitřními tekutinami je dokonalým modelem našeho budoucího Já. Plodová voda tohoto prvního privátního moře, ve kterém jsme se vznášeli, byla prvním filtrem mezi námi a zbytkem světa. Tam jsme byli poprvé osloveni, tam jsme většinou poprvé dostali své jméno.

V každém z nás je skryta tendence se k původnímu pocitu štěstí a harmonie vrátit. Pro ty šťastné stačí počkat a umět se otevřít tomu, co život sám přinese. Ti méně šťastní, např. tam, kde průběh těhotenství a porodu, nebo první etapy života byly problematické, mají tendenci se k původní rovnováze vtáčet náhradními způsoby. Při hlubším zkoumání můžeme někdy tuto tendenci nalézt např. za zneužíváním alkoholu nebo drog, hlavně těch, které právem vzbuzují obavy, jako je pervitin, heroin nebo kokain. Jiní k témuž používají sexu, mnozí zase práce atd. Hledají. Kdo se takto na své cestě zadrhne, toho čekají, pokud se k tomu rozhodne, méně obvyklé způsoby řešení. Cest, kterými se lze vydat, je mnoho. Floatace (floating), tedy vznášení se ve slané roztoku o teplotě těla, spolu s dalšími metodami, které mají kořeny sahající mnoho tisíc let zpět, využívá prvky toho stavu, který je nám všem známý. Je to možnost zkoumání sebe sama prostřednictvím Omezení Vnější Stimulace.

Floatační vana je bezpečný prostor, kde můžeme svoji pozornost soustředit jen na podněty, přicházející zevnitř. Vnější svět jakoby přestal existovat. Žádné světlo, žádné zvuky, nikoho tam nepotkáte. Náš informační systém je opět volnější a schopný zaznamenávat, regulovat a harmonizovat vnitřní procesy. V jakémisi napodobení beztláčeného stavu se snížením

domí sebe sama, zkoumání možností kontroly těla a propojení mysli a těla.

Floatace jako terapeutický nástroj

Jestliže se rozhodujeme položit se do slané vody, ve floatační vaně, měli bychom mít na mysli některé důležité stupně procesu, do kterého vstupujeme.

Příprava: budeme-li pobyt ve floatační vaně brát jen jako běžnou koupel, nevyžijeme plně to, co nám zkušenost může nabídnout. Cím lépe budeme připraveni, např. četbou tohoto článku, tím lépe.

Floatace: Cím méně stimulace uvnitř v tanku, tím lépe. Pokud je k dispozici reprodukováná hudba, věnujte pozornost výběru. Raději použijte hudby jen na začátek a zaměřte se na výběr takové, která vám pomáhá lépe se koncentrovat. Nejvhodnější je prosté zaměření se na dech.

Před vstupem do floatační vany raději několik hodin nejzte. Nezapomeňte si dojet na WC, abyste nemuseli zážitek přerušovat. Máte-li otevřené tanky na kůži, počkejte, až se zahojí, nebo si je ošetřete vazelinou. Objeví-li se myšlenky na problémy z běžného života, teprve je, ale nechte je zase odejít, neřešte je. Floatace je proces, kterým můžete přivést k životu nové možnosti pohledu, nikoli místo, kde byste měli problémy řešit. Nechoďte do tanku bezprostředně před něčím náročným.

Po ukončení pobytu ve floatační vaně se pokuste **udržet si pozitivní pocity** a tělesné reakce co nejdéle. Ptacíte s nimi aktivně, udělejte si poznámky, mluvíte o zážitku se sympatizujícími přáteli. Pamatujte, že příznivý efekt doznívá i několik dnů. Ukončení floatace a postupný návrat do běžného stavu vědomí a běžné rovnováhy vyžaduje čas. Ponechat si 10 % ZSV do běžného života může být obohacením. Pozor ale: před řízením auta si musíte být vždy jisti, že jste zcela zpět na Zemi, při svých smyslech.

Opakování zkušenosti je na místě i pokud první pobyt ve vaně nesplnil vaše očekávání. Problém může být právě ve vašem očekávání, a ne v tom, co se při floatingu stalo, nebo nestalo. Nespěchejte, vše má svůj vlastní čas. Změny nastanou, až když jim sami dozrajete.

Indikace:

Floatace je vyzkoušena v mnoha oblastech. Každá oblast by vyžadovala samostatnou kapitulu a odbornou přípravu. Floatace je použitelná v rehabilitaci pooperačních stavů, teedukaci po těžkých úrazech, při ekzémech, migrénách atd. Zvláštní místo zaujímá oblast snižování bolesti, zejména páteře, kloubů a svalstva. Napomáhá hojení zlomenin a terapii při lupence, revmatismu a ischiasu. Může být dopotučena při onemocněních souvisících s krevním tlakem, může se podílet na odstraňování poruch spánku.

Účinná může být obecně tam, kde podkladem našeho chování je úzkost a snaha po zmírnění úzkosti. Rozšířená je tedy také v oblasti potuch příjmu potravy, např. též v souvislosti s nadváhou. Jedním z te-

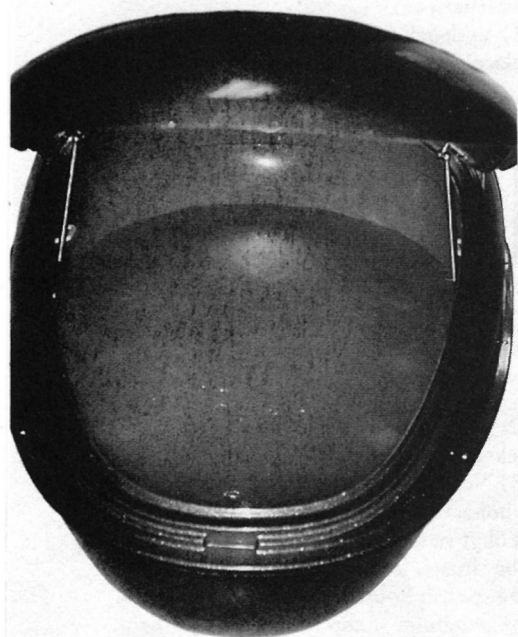
rapeutických cílů může být rovněž redukce užívání alkoholu, kouření a odnaučování zlovyků obecně. Za úspěšné je považováno její použití i u depresí a fobických obtíží. Snížení úzkosti vede k pročištění našeho vnímání sebe i našeho okolí.

Floatace je také školou snadno dosažitelné hluboké relaxace a s ní související prohloubení poznání v oblastech jako je dýchání a vizualizace představ. Rozvíjením relaxace se lze naučit auto-hypnóze.

Lze zvýšit vlastní sugestibilitu, využít ji v tzv. superlearningu. Jsme-li zkušenější, floatace může pomoci při učení, jak sama sebe uvést do hypnotického stavu a dávat si sugesci a jak se z hypnotického stavu opět vynořit. Můžeme se naučit tzv. ideomotorické odpovědi, jimiž můžeme mít přímý vliv na propojení mysli a těla a získávat tak odpovědi z oblasti nevědomí. Pobyt ve floatační vaně před terapeutickým nebo meditačním sezením může pomoci uvolnit nevědomé procesy a přinést tak cenný materiál. Rovněž uvolněním fyzických bloků pomáhá rozvoji citlivosti na tělesná napětí, která mají souvislost s psychickými problémy.

Floatace je ale také potenciální prostředek k objevu a prohloubení našeho duchovního přesahu. Otevírá možnosti dané intuicí, komunikací s nevědomím. Může být počátkem ptůzkumu vesmírného vnitřního moře, které je v každém z nás.

Michael Vančura

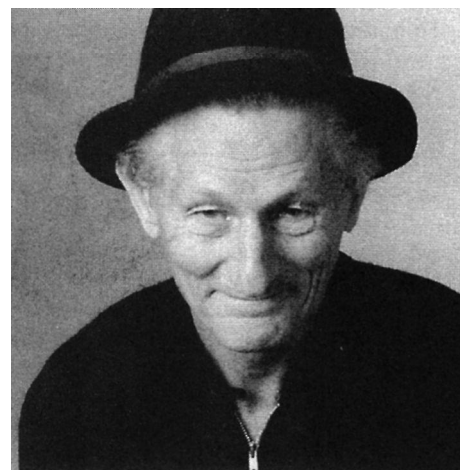

antigravitační zátěže osvobodíme a uvolníme velkou část kapacity mozku, kterou běžně nepoužíváme. Ustálením teploty toztoku, ve kterém se vznášíme, na běžnou tělesnou úroveň se minimalizuje kontrola vnějšího povrchu našeho těla. Do mozku začne přicházet množství informací z rakových misr v těle, která běžně nevnímáme. Konečně můžeme rozeznat tělo jako součást svého života.

Floatační vany se dnes stávají z laboratorních výzkumných zařízení použitelným nástrojem. Podobně jako počítače mají mnoho úrovní, v nichž mohou být uživatelem osloveny. Stav, kterého postupně při floataci dosáhneme, umožní vstoupit jakýmsi vnitřním zrakem do kterékoli části těla a ovlivnit procesy, které zde probíhají.

Co nám to může přinést? Rozšířené poznání propojení těla s psychikou. Zjištění, že tělo je mnohem inteligentnější, než jsme si původně mysleli. Rozpoznání, že některé nemoci jsou příznakem této inteligence, poselstvím těla, které se rozumně brání. Rozpoznání, že duševní i tělesné zdraví je daleko víc otázkou „propojení“ mezi hlavou a tělem, než problémem lékařů a zdtavotnického systému. Poznáním navíc je zjištění, že máme o něco větší zodpovědnost za procesy, které v našem těle probíhají.

Floatace se tak může stát antidotem stresu běžného života. Novou technologií relaxace, uvolnění tvůrčích schopností, vě-

JOHN. C. LILLY

(autor stovek vědeckých článků a mnoha knih, např. Člověk a delfín, Střed cyklonu, Vědec, Programování lidského biopočítače aj.) strávil téměř čtyřicet let své vědecké kariéry tvrdohlavou nechtí hrát roli vědce akademika. Zkoušel naučit mluvit delfíny a ovlivnil svými pokusy s delfíny celé generace. Experimentoval s halucinogeny, LSD a ketaminem. Vynalezl floatační vanu. Hollywood dokonce podle něho natočil dva celovečerní filmy (Změněné stavy vědomí a Den delfína, který promítala i naše kina a uvedla i ČT). Dnes je jakousi kultovní postavou hnutí New age.

Co vzbudilo váš zájem o studium mozku a podstatu reality?

Lilly: V šestnácti jsem na škole napsal práci s názvem „Realita“, která mne nasměrovala na celý život. Sel jsem pak studovat biologii na Kalifornskou universitu, tam jsem začal dělat neuroanatomii a posléze na Pensylvánské universitě jsem pokračoval ve studiu mozku.

Jak myslíte, že katolické vyznání vaší rodiny ovlivnilo vaše mystické zkušenosti?

Lilly: V katolické škole jsem se hodně naučil o drsných mužích a krásných ženách. Zamiloval jsem se do Margaret Vanceové, ale nikdy jsem jí to neřekl. O sexu jsem nevěděl vůbec nic, představoval jsem si, že si s ní vyměním moč. Otec měl jeden tréninkový masážní přístroj. Jednou jsem se k tomu připojil a nechal se rozvířovat. Protože to samozřejmě stimulovalo mé erogenní zóny, tělo mi najednou explodovalo. Byl to neuvěřitelný zážitek. Druhý den jsem šel ke zpovědi a zpovědník se rovnou zeptal: Onanoval? Nevěděl jsem co to znamená a náhle jsem to pochopil. Rekl jsem, že ne. On to nazval smrtelným hříchem. Pomyslel jsem si — jestliže dar Boha nazývají smrtelným hříchem, k čertu s nimi. To není můj Bůh - jen se snaží kontrolovat lidi.

Jak chápete Boha?

Lilly: Když mi bylo sedm let, měl jsem v kostele vizi. Náhle jsem viděl Boha na trůnu - starého muže s bílými vlasy a vousy, obklopeného anděly a svatými, všude zněla hudba. Udělal jsem chybu, že jsem se pak na to zeptal jeptišky a ta mi řekla, že jen svatí mohou mít vize. Z jejího tónu jsem pochopil, že si nemyslí, že já bych mohl být svatý. Tak jsem o tom už nikdy nemluvil.

Když jsem vzal poprvé LSD, poslouchal jsem při tom Beethovenův 9. symfonii. Náhle jsem si uvědomil, že jsem si tehdy jako malý kluk zkonstruoval vizi, abych tak vysvětlil svou zkušenost. Uvědomil jsem si, že člověk si musí jistě zkušenosti promítat do vizí, aby mohl vůbec hovořit o věcech, pro které nemáme slo-

va. Chce-li o tom mluvit, musí použít těch slov, která má k dispozici. Já jsem tehdy viděl starého muže s bílými vousy a vlasy, protože jsem to už měl naprogramováno.

Jak se vaše představa Boha pak vyvíjela v souvislosti s dalšími zkušenostmi?

Lilly: Když jsem zkoumal své podvědomí ve floatačním tanku nebo pod vlivem LSD, setkal jsem se občas s jistými bytostmi a ptával se: Jste Bohové? O oni říkali: No, občas to lidem tvrdíme, ale oni mají svou představu Boha obklopeného anděly. A ukázalo se, že ať jsou jakkoliv velcí, Bůh je vždy ještě větší. Nakonec jsem potkal Tvůrce hvězd. Ale jak to již popsal Olaf Stapledon ve své knize, Tvůrce hvězd není možné popsat lidskými termíny. Dnes říkám Bohu ECCO

Když jdu do floatačního tanku, to nejdůležitější je nebýt naprogramován, nemít důvod. Prostě nechat se to přihodit.

Vesmír nás chrání od programování sebe sama. Člověk si uvědomí rozsáhlost těch inteligencí a když se vrátí do těla, nezbyvá mu než se pokorně sklonit.

(Earth Coincidence Control Office - Kontrolní Úřad Pozemských Náhod). Takhle mi to víc vyhovuje. Hodně lidí to již také akceptovalo a když o tom hovoří, už si neuvědomují, že mluví o Bohu. Já jsem nakonec zjistil, že Bůh je skutečně obrovský. Jako ten astronom, který říkal ministři - můj Bůh je astronomicky velký. Ministr se ale zeptal: Jak můžeš uvažovat o něčem tak velkém? Ale astronom opáčil: To není ten problém. Potíží je spíše v tom, že Váš Bůh je příliš malý.

Myslíte si, že koncept objektivit platí, nebo si myslíte, že není možné

oddělit experimentátora od jeho experimentu?

Lilly: Objektivity a subjektivity jsou pastí, do kterých lidé stále padají. Dávám přednost termínům „insanity“ ve smyslu rozumu, myslí, duševního života, který probíhá uvnitř jedince, (jde o slovní hříčku, samo slovo insanity znamená šílenství, nerozum, duševní nenormálnost), „outsanity“ ve smyslu duchovního života vně člověka. Insanity je soukromá věc, nikoho dovnitř nepustíte, protože to je příliš silné, ale když si jdete lehnout do floatačního tanku - je zde outsanity.

Co vás vede když cestujete vnitřními světy?

Lilly: Když jdu do floatačního tanku, to nejdůležitější je nebýt naprogramován, nemít důvod. Prostě nechat se to přihodit. S ketaminem a LSD jsem dělal totéž. Učil jsem se nekontrolovat své zkušenosti.

Nikdy jste tedy nezkoušel jít dovnitř s nějakým posláním nebo ideou, kterou jste chtěl vyřešit?

Lilly: Proč? Byl bych ještě směšnější. Pokaždé, když jsem v tanku vzal LSD, to bylo úplně jiné. Když jdu do floatačního tanku, to nejdůležitější je nebýt naprogramován, nemít důvod. Prostě nechat se to přihodit. Vesmír nás chrání od programování sebe sama. Člověk si uvědomí rozsáhlost těch inteligencí a když se vrátí do těla, nezbyvá mu než se pokorně sklonit.

Jak výzkum mořských savců ovlivnil vaše pozdější experimenty se sebou samým a svým vědomím?

Lilly: To vám musím nejdřív vysvětlit, jak jsem se dostal k delfínům. Zkoušel jsem vydržet co nejdéle ve floatačním tanku (člověk je nadnášen, v tichu a tmě, v 35 °C teplé, solí napuštěné vodě) a ptal jsem se sám sebe a přátel - kdo tráví 24 hodin denně v takových podmínkách? A Peter Shoreliner říkal - delfín. Jdi do Marině studia na Floridu, tam si s nimi můžeš hrát 24 hodin denně. A tak jsem se tam vydal a okamžitě jsem si delfíny zamiloval. Když jsme několik delfínů zabili, abychom

mohli zkoumat jejich mozek, a když jsem ty mozky viděl, uvědomil jsem si, že delfíní mozky jsou větší než lidské a rozhodl se je studovat. Už jsem ale nikdy nezabil jediného delfína. Studoval jsem jejich chování a vztahy. Po různých pokusech delfíni vždy vydávali hodně zvuků a tak jsme je začali natáčet na magnetofon. Jednou jsme si to omylem pustili zpomaleně a já si uvědomil, že napodobují lidský hlas. A tak jsem začal komunikovat s Elvarem. Po velmi krátké době uměl Elvar napodobit pár slov. Bylo to úžasné.

Myslíte si, že rozuměl smyslu nebo jen napodoboval zvuky?

Lilly: Co děláte když zkoušíte poprvé proniknout do cizího jazyka a potřebujete se domluvit?

No, mluvím rukama, napodobuju pohyby...

Lilly: Správně. Potom pomalu zvládáte vyjádřit určité věci i zvukově. A nezáleží, jestli pro vás ty zvuky mají nebo nemají smysl. Pak se musíte naučit přiřadit je k předmětům a jevům a vytvořit slova. Následuje skládání slov do vět a to už jde i o sémantický význam slov. Naučil jsem se takto švédsky a stejně jsem postupoval s delfíny.

Takže jak byly vaše zkušenosti s drogami a tankem ovlivněny zkušenostmi s delfíny?

Lilly: Objevil jsem, že delfíni jsou osobnostmi a jsou neméně tak inteligentní jako lidé. Začal jsem uvažovat, jestli i velryby, jejichž mozek je ještě větší, nejsou ještě dál. Víme, že existuje souvislost mezi velikostí mozku a schopností komunikovat pomocí jazyka. Těch 800 gramů, které nedosahují šimpanzi a gorily, je asi nejmenší možná velikost. Ale nad 800 gramů to jde velmi rychle, jako u dítěte. Mohlo by to znamenat, že delfíní život je zrovna tak komplikovaný jako náš. Vedou ale delfíni i duchovní život? Kladl jsem si spoustu podobných otázek, a jednou jsem vlezl do bazénu s mikrofonem u úst, aby mne delfíni mohli skrz reproduktory v bazénu slyšet, a vzal ketamin. Chvilí jsem čekal, a pak jsem začal cítit že jsem s delfíny v přímém kontaktu. Když jeden z nich dlouze zahvízdal, proniklo mi to celým tělem: delfíni mě vzali mezi sebe, do své kolektivní delfíní mysli. Křičel jsem, že nedokážu zvládnout jednu delfíní mysl, natož celou skupinu. Náhle jsem byl v mysli velryby. Uvědomil jsem si, že LSD je možná prostředníkem kontaktu, spíše než s vnějším prostorem, s jiným skupinovým vědomím. Od té doby si myslím, že delfíni jsou vždy ochotni si s námi povídat, a záleží na nás, jak dokážeme odstranit svou slepotu a hluchotu.

A tak jsme díky ketaminu našli cestu k delfínům: plavali jsme s nimi, zamilovávali se do nich, zamilovávali se sami do sebe.

Zkusil jste jim dát ketamin?

Lilly: Ne, jen jsem jim dal LSD abych viděl co to udělá s jejich dýchacím systémem. Plavali stále dokola a najednou se zastavili a nasměrovali své sonary kupředu. Pamatuji se, že při mé první zkušenosti s LSD se mi najednou ztratila zed a podlaha a viděl jsem hvězdy. Musel jsem si nohou vyzkoušet, že tam podlaha stále je. Delfíni dělali totéž.

Proč jste přerušil své pokusy naučit delfíny anglicky?

Mozek, biopočítač, je obrovský vysílač a přijímač zároven. Zkoušel jste někdy koukat na televizi nadopován ketaminem? Když jsem to poprvé udělal, byl jsem zděšen, jak je taková tv šou skutečná. Napadlo mě, jestli to, co děláme, když bereme drogy, není jen obrovské zvýšení citlivosti na mikrovlny. Problém je v tom, že mikrovlny nás podvědomě ovlivňují neustále.

Lilly: Protože jsem se zhrozil, co ti idioti z armády s delfíny chtějí dělat.

Co si myslíte o lidech s duševními nemocemi?

Lilly: Víte o práci Candice Pertové? Objevila v mozku 52 peptidů, které kontroly náladu. Ona tvrdí, že mozek je jedna velká chemická továrna. Zatím z toho nelze vyvodit ukvapené závěry, ale představa, že když přidáte jeden peptid, lidé budou smutní, a přidáte-li jiný, lidé budou euforičtí, je neuvěřitelná. Jde o neustálé interakce chemických látek a samotné mysli. Chemie mozku neustále moduluje naše životy. Přestal jsem se pokoušet pochopit, jak mozek funguje, protože to není v lidských možnostech. Vždyť my ani nevíme, jak je s mozkem spojena myšlenka.

Jakým směrem se bude vyvíjet věda o mozku? Jaké jsou nejdůležitější směry podobných výzkumů?

Lilly: Nejdůležitější je uvědomit si, kdo jsme a jak fungujeme biochemicky. Jak funguje celý mozek nikdy nepochopíme. Vždy říkám, že já nevlastním mozek, na-

opak - mozek vlastní mne. Větší počítač může napodobit menší počítač, ale nemůže napodobit sebe, protože pak by neexistovalo nic než simulace. Tady se vědomí zastavuje.

Myslíte si, že mozek funguje jako vysílač a přijímač zároven?

Lilly: Ano. Mozek, biopočítač, je obrovský vysílač a přijímač zároven. Zkoušel jste někdy koukat na televizi nadopován ketaminem? Když jsem to poprvé udělal, byl jsem zděšen, jak je taková tv šou skutečná. Napadlo mě, jestli to, co děláme, když bereme drogy, není jen obrovské zvýšení citlivosti na mikrovlny. Problém je v tom, že mikrovlny nás podvědomě ovlivňují neustále.

Jak rozlišujete, pokud to děláte, mezi myslí a tělem, duchem a hmotou?

Lilly: To je dichotomie. Je nesmysl takto pojmenovávat určité stavy a jevy. Jediná dichotomie existuje v jazyce a v očích pozorovatele. Na svých seminářích z počátku vždycky říkám: Uslyšíte spoustu informací a všechno to jsou nesmysly. Víte proč to říkám? Protože jazyk sám o sobě je nesmysl. Je to způsob, jak trávit čas bez přímého zážitku nebo zkušenosti.

Co si myslíte o výroku Terence McKenny, že jazyk vytváří realitu?

Lilly: Ne, nevytváří. Nedává to smysl. Vše, co děláme je to, že vytváříme simulace. Například já teď vytvářím simulaci vás a převádím to do slov. Možná se dokonce i přiblížím tomu, co skutečně jste. Řeknu vám to, vy mne opravíte a tak to jde pořád dál. Nemůžete slovy nahradit mozkovou činnost, myšlenkovou činnost. Když řeknu mysl, mám na mysli celý vesmír procesů. Není to tak jednoduché.

Jak se díváte na budoucnost?

Lilly: Co je budoucnost? Jednáme, jako bychom tam už byli, ale ve skutečnosti jsme stále ještě tady. Myslíme si, že slunce zítra opět vyjde a počítáme s tím, očekáváme to. Co se stane, když nevyjde? Jednou jsem se vrátil z Chile, seděl jsem u E. Campbellové v kuchyni, vzal jsem si LSD a začal vyvolávat ECCO. Náhle se shora snesla obrovská energie, prošla mi páteří a rozdělila a rozporcovala mi tělo do mnoha částí, jako když porcujete prase. Já se na to koukal jako by shora a viděl jsem budoucnost každé té oddělené části mého těla a další budoucnost a další.

Jedna, ta přítomná, alternativnost je až dost, tak proč mluvit o budoucnosti?

Dobrá, tak hovořme o přítomnosti.

Lilly: Trávím spoustu času tím, že se pokouším zjistit a naučit, co to je člověk. Proto kolem sebe stále udržuji přítomnost ECCO. Jednou jsem se zeptal: Co to znamená být člověkem? Víte co mi odpověděl? Víc se smát.

Jsou lidé, kteří psychologa Carla Gustava Junga (1875 - 1961) považují za proroka New Age, za „zvěstovatele revoluce vědomí“. Někteří jej dokonce neváhají označit za mystika. Když Jung v roce 1961 ležel na smrtelné posteli a umíral na těžkou srdeční chorobu, jeho myšlenky kroužily kolem smyslu východních nauk a učení o znovuzrození. Těsně před smrtí se svým přátelům svěřil: „Ještě chvíli, a budu v tom všem mít jasno.“

BYL Jungovi samému by se jistě nelíbilo, kdyby byl považován za mystika. Sám se považoval za empirika, tj. vědce, jehož výzkum se zakládá na obezřetném zkoumání faktů. Pováževal se za přírodovědce a podle názoru jeho doby (změnilo se na tom dnes něco?) mystické poznatky do přírodních věd prostě nepatří. Přesto nelze přehlížet patrné analogie, které mezi mysticismem a jungovskou psychologií existují. Tento fakt ovšem nijak nepopírá vědeckou bázi Jungových výzkumů.

Ať už máme „mystikem“ na mysli člověka, schopného prožívat nadpřirozené, člověka schopného vnímat původní, avšak skrytou transcendentní realitu nebo jednoduše člověka schopného pohledu na „druhou stranu“, můžeme říci, že právě tato zkušenost hraje v Jungově přístupu k analytické psychologii hlavní roli. Kdybychom použili Jungovu vlastní (nemystickou) terminologii, zabývá se „představami a obsahy, které do vědomí vystupují ze skrytého pozadí psyché, totiž z kolektivního nevědomí“. Je třeba mít na paměti, že jak Jungův jazyk, tak jeho vědecké představy se od jazyka a představ mystiků rozhodně liší. Kdybychom tento rozdíl chtěli zjednodušit, mohli bychom říci, že tam, kde si mystik může, díky své víře, dovolit přesvědčení o objektivitě své (transcendentní) zkušenosti, Jung k podobným zážitkům přistupuje s kritickým odstupem a „zdravou skepsí“ psychologa. V žádném případě však význam těchto „mystických“ zkušeností nesnižuje. Netrvalo to ani tak dlouho a Jungova koncepce kolektivního nevědomí, stejně jako jeho koncepce obsahů nevědomí - archetypů - začala být v psychologii obecně používána.

Ani dnešní jungovská psychologie možnost mystické zkušenosti či existenci transcendentní oblasti nepopírá. Jung sám byl přesvědčen, že pozadí psyché, neboli kolektivní nevědomí, je třeba chápat jako oblast, kde neexistuje prostor ani čas, a která se vzpírá jakémukoli objektivnímu poznání - je tedy „mystická“. Ač jsme schopni vnímat působnost této oblasti (nevědomí), zůstává nám tato oblast skryta. Ve své podstatě je nám nepoznatelná. Jung k tomu pozname-

nává: „Nevědomí je kus Přírody, který naše mysl nedokáže pochopit.“

Od smrti světoznámého psychoanalytika od Curyšského jezera uplynulo více než třicet let a lze říci, že Jung slaví jiné zmrtvýchvstání. Vychází nespočet jeho biografií, jeho neuvěřitelně obsáhlé dílo vychází jednotlivě i v celém kompletu v mnoha světových jazycích. Jung je považován za jednoho z proroků (ne-li otců) hnutí duchovní obnovy - New Age. „Duchovní zakladatel naší doby, znovu žije“ napsal Gerhard Wehr, Jungův životopisec. V 80. letech byl Jung objeven celosvětově, nejenom odborníky - psychology, psychoterapeuty, transpersonalisty -, ale i širší veřejností, svými laickými příznivci a obdivovateli. Důvod je jednoduchý: „Pokud jde o to, jak vést co nejmýsluplnější život, sotva který myslitel našeho století dokáže poskytnout tak cenné rady, jako Jung“ napsal Franz Alt, jiný jungovec tvrdí: „Jung je zvěstovatel metamorfózy vědomí i svědomí“. A fyzik a myslitel New Age Fritzjoff Capra (autor knih „Bod obrátu“ a „Tao fyziky“) píše: „Jungovi se podařilo překonat mechanistické modely klasické psychologie a vydláždil tak cestu k úplnému vyléčení duše v budoucnosti.“ Marilyn Fergusonová (autorka „Vodnářského spiknutí“) napsala, že „Jung objevil transcendentní rozměry vědomí a znovu upozornil na neblahé moderní oddělování citu od intelektu.“ Michal Brumlik tvrdí, že „pro všechny, kdož putují do zaslíbené země Vodnářského věku, se Jung stal teoretickým zastáncem i praktickým vzorem.“

Ano, Jung opravdu již v roce 1958 předpověděl (ve spise „Moderní mýtus“) nastávající světovou proměnu probíhající ve znamení věku Vodnáře. Píše: „Blížíme se veliké proměně, kterou lze očekávat s nástupem lární rovnodennosti ve Vodnáři. Dá se počítat se změnami sekulární lidské psychiky.“ Kdo chce pochopit, „proč Evropa omývaná vodami akademismu následuje s čím dál větším nadšením učení indických guruů, ten ať hledá vysvětlení u Junga,“ napsal časopis lékařů Selecta a dodává: „Jung je předchůdcem kritiky racionalismu - ale také civilizace, jež je v současné době příčinou nevidané ekologické krize -, která je dnes čím dál hlásitější.“

Snad nejznámějším jungovským termínem je **archetyp**. Bohatou přehlídkou archety-

pických před/obrazů poskytují nejenom naše sny, svět našeho podvědomí, ale také pohádky, umělecká díla, mýty a náboženství. Právě fakt, že jsou si takoveto před/obrazy tak podobné, a že prokazují jistou vnitřní spřízněnost v mýtech a kulturách všech míst a časů, dovedl Junga k předpokladu, že existuje jakýsi společný transpersonální jmenovatel: archetypy. Když Jung hovoří o archetypech, má na mysli cosi jako vrozené dispozice, které v oblasti psychiky sžívají podobnou roli, jakou v biologické oblasti zastávají strukturující instinkty. Dalo by se tedy říci, že archetypy jsou „**spirituální instinkty**“ - instinkty ducha.

Pokud jde o archetypy jako takové, totiž obsahy našeho kolektivního nevědomí, Jung je přesvědčen, že jsou a zůstanou nepoznatelné, že jsou i mimo dosah objektivního vědeckého výzkumu. Přesto platí v jungovské psychologii hypotéza, že „nižší“ archetypické představy se jako symboly vztahují k nepoznatelným „vyšším“ **transcendentním** archetypům, které je „zhůry“ (nebo zhloubi) strukturují. Tímto způsobem vlastně tvoří most spojující naše vědomí s naším nevědomím.

Jung, jakožto vědec - empirik, odmítl, pokud jde o transcendentní pozadí duše, vyvozovat jakékoli závěry, s výjimkou jediného: že existuje. Říká: „Svět uvnitř i vně má něco společného; na transcendentním pozadí. Je to tak jisté, jako sama naše existence.“ To, že toto pozadí zůstává skryto, že zůstává mystickým, nijak neomezuje jeho význam. Dalo by se říci, že právě naopak. Právě tato nemožnost proniknout za oponu **Mysteria** - znamenalo pro Junga velké bohatství, cosi jako pohádkový poklad, který s snažil uchovat. Nepochopitelná a neuchopitelná povaha čehosi, co je přesto tak účinné, Mysteriu dodává smysl, jež to lidské transcenduje a zároveň ho v sobě objímá. Tato nepoznatelnost a neuchopitelnost, jež Junga tak fascinuje, totiž Tajemství, je pro něho „počátkem jiné, vyšší moudrosti“.

Přímá zkušenost archetypických obsahů - jinými slovy „mystická zkušenost“ - rozhodně není nějakou každodenní událostí. Většinu takových případů člověka provází ohrožení - je jím zcela prostoupen a reaguje hlubokou emocí, často i strachem. Tyto emoce mají původ v pocitu propastné bezmoci na straně jedince (ego-osobnosti) při setkání s obrovskými silami, které vystávají z jeho vlastní psyché, které však nijak nemů-

MYSTIKEM?

JUNG

že kontrolovat. Tyto archetypální před/obrazy se vynořují z oblasti, jež transcenduje vědomí člověka, mají vlastní dynamiku a autonomii, a jsou chataktetistické až jakousi „schválností“ či „svévůli“, To je přesně to, co jim dodává fascinující povahu nadpřirozeného, srovnatelnou s prožitkem démonické či božské moci.

Tyto archetypální pra/síly, vyvstávající z hlubin nevědomí, mají neuvěřitelnou účinnost: ego-osobnost je jimi obklopena a sevřena a náhle prožívá suverénní autonomii ne-ega, čehosi Mocného a Velkého v sobě. Zmocňují se jí „vyšší síly“. Právě díky záhadné a nadpřirozené *autonomii* archetypálních sil, Jung těmto „mystickým“ zážitkům přikládal tak zásadní význam. Koneckonců, jsou téměř k nerozeznání od působení oné svrchované síly, onoho „podmanivého nadpřirozena“, které člověk odedávna nazýval Bohem.

V Jungových dílech je možno najít spoustu pasáží, kde píše o nemožnosti rozeznat od sebe božstvo a nevědomí. Úvahy na toto téma se postupně staly jakýmsi mostem vedoucím Junga až k mysticismu. Uvedme dva příklady. První nacházíme v dopise, který Jung napsal (bylo mu už 85 let) v souvislosti s televizním setiálem BBC, nazvaným „Face to Face“. Jung byl při té příležitosti dotázán, zda věří či nevěří v Boha. Po krátkém váhání odpověděl: „Já v Něj nevěřím, já Ho znám.“ Následně obdržel záplavu dopisů, jež se vztahovaly k jeho slovům „znám Ho“. Diváci se chtěli dozvědět víc.

Další příklad vybíráme z jedné jeho odpovědi: „Zkušenost, kterou nazývám Bůh, je zkušeností mé vlastní vůle ve vztahu k jiné vůli, jež je mnohem, mnohem silnější. Tato vyšší vůle mi kříží životní cestu s důsledky očividně katastrofálními. Vkládá mi do hlavy velmi zvláštní myšlenky. Příležitostně předurčuje nebo definuje cesty mého osudu a to způsobem mnou nechtěným. Jindy mu, naopak dává jakýsi nečekaně příznivý obrat, zcela nezávislý na mém poznání a mých záměrech. Právě tuto podivnou moc, Intervenující buď proti mým vědomým záměrům či ve shodě s nimi, velmi dobře znám. Proto říkám, „já Ho znám“. Proč však tuhle věc nazývat „Bůh“? Na to já odpovídám: „A proč ne?“ Vždycky se tomu říkalo „Bůh“. Vždyť je to naprosto skvělé a přiměřené jméno. Kdo z nás by mohl s naprostou vážností tvrdit, že jeho osud a jeho život postupoval podle jeho vlastních vědomých plánů? Cožpak jsme vlastníky kompletního obrazu světa? Ve skutečnosti existují miliony předpokladů a situací, které jsou mimo naši kontrolu. Existuje bezpočet možností, kdy může náš život nabrat naprosto neočekávaný směr. Ti, kteří tvrdí, že jsou pány vlastního osudu, že mají svůj život ve svých rukou, jsou ptáče tak otroky ovládanými osudem...”

Jung si jistě neprotiřečí, když na jiném místě říká, že si tuto svrchovanou a autonomní moc, kterou označuje výrazem „Bůh“, nespojuje s nějakým specifickým vyznáním, ani jí nepřipisuje nějakou definitiv-

ní charakteristiku. Není pro něho ani dobrá ani zlá, ani aktivní ani pasivní, ani osobní ani neosobní. Toto jsou pouze lidské atributy, které charakterizují výhradně archetypální *předobraz Boha*. Bůh však jimi nijak dotčen není. Bůh pro Junga byl a zůstává jakýmsi „transcendentním mystériem“, „mystériem všech mystérií“. Poněkud drasticky to formuloval v jiném dopise, kde píše:

„Když říkám Bůh, mám tím na mysli jakousi antropomorfickou (archetypální) představu Boha; nepředstavujte si však, že jsem tím řekl cokoli o Bohu.“ Jedné mladé ženě napsal: „Člověk nikdy nesmí zapomínat, že Bůh je mystériem a všemu, co o tomto subjektu říkáme, věří jen lidé. Vytváříme si své představy a koncepty. Když o Bohu mluvíme, vždycky máme na mysli představu, kterou si o Něm udělal člověk. Nikdo ovšem neví, čemu se opravdu podobá a jaký opravdu je On sám.“

Pokud jde o to, co člověk chápe jako „božské“, Jung říká: „Člověk si uvědomuje, že tyto síly nemají zdroj v jeho vědomé osobnosti a tak je nazývá mana, daimon či Bůh. Věda pak používá termín „nevědomí“ a připouští, že o něm neví nic, neboť o podstatě psýché ani nic vědět nemůže, protože jediným výhradním prostředkem poznání čehokoli je opět psýché. Platnost takových výrazů, jako mana, daimon nebo Bůh, nelze tudíž ani vyvrátit ani potvrdit. Snad se můžeme dohodnout, že pocit mimořádné podivnosti související se zkušeností čehosi, co je očividně mimo psýché, co ji přesahuje a přitom je objektivní, je vskutku autentický. Dávám přednost termínu „nevědomí“ i když vím, že kdybych si přál vyjádřit se mýtickým jazykem, mohl bych stejně tak hovořit o „Bohu“ či „démonu“. Když takový mýtický jazyk používám, jsem si dobře vědom, že „mana“, „daimon“ a „Bůh“ jsou synonyma pro nevědomí. Znamená to zároveň, že o nich skutečně víme jen tolik, tedy málo.“

Přesto by bylo chybou, kdybychom se díky nemožnosti dobře rozlišit mezi „božstvem“ a „nevědomím“ domnívali, že Jung považoval oba faktory za identické. To bylo, = pokud jde o Jungovu psychologii náboženství, jedno z nejčastějších nedorozumění. Zmíněná nerozlišitelnost a synonymnost se týká pouze prožitku, nikoli prožívaného. Jung to formuloval opatrně: „Nelze říci, že to, co nazýváme nevědomím, je totožné s Bohem nebo se ho snaží nahradit. Je to jednoduše medium prostředkující náboženskou zkušenost. Tážeme-li se, jaká může být hlubší příčina takové zkušenosti, odpověď leží mimo rámec lidského poznání. Poznání Boha je transcendentální problém.“

Jak jungovská psychologie, tak i mysticismus se soustřeďují na prožitek nadpřirozeného. Rozdíl je v tom, že mysticismus hovoří o setkání s Bohem a trvá na tomto faktu, zatímco jungovská psychologie hovoří o setkání s Bohem, ovšem v tom smyslu, že „Bůh“ je pro ni slovo či představa, teprenztující cosi nepoznatelného a nepochopitel-

ného. Oba se však shodují na tom, že „Bůh“ je prázdná lidská zkušenost. V tomto smyslu mají pro Junga velký význam slova Sv. Augustina, který tvrdí: „cesta k Bohu je dlážděna sebezpoznaním“. Jung s oblibou citoval i další Augustinova slova: „Neobracej pozornost ven, nahlédni však do sebe: Pravda spočívá ve vnitřním člověku.“

Mystickou zkušenost je s ohledem na jungovskou psychologii nutno chápat ještě v jiném smyslu: ústřední archetyp, jímž je Já, je ztělesněním naší celistvosti, je jakýmsi „součtem vědomé a nevědomé psýché.“ Jako každý jiný archetyp, i *Já má* v sobě značnou dynamiku a tato autonomní síla řídí proces, který Jung nazval *proces individuace*. Vnitřní či psychický aspekt této individuace se nám zjevuje v předobrazech archetypu (vyššího) Já a jako takové ho přejímá naše vědomí. Nezbytným doplňkem nebo ekvivalentem tohoto Já je vnější realita, její rozvinutí v individualitě - naplnění jedince osudu nebo jeho určení. Z toho důvodu je možno proces individuace smysluplně naplnit jen každodenní existencí. Oba aspekty procesu, vnitřní i vnější, jsou strukturovány působivým archetypem Já. Individuace je realizací Já v prostoru a čase. Poslání člověka, jeho ego-osobnosti, spočívá v neustálé obnovování, neboť Vždycky vyžadovaných pokusech *sjednotit* vnitřní obrazy s vnější skutečností.

Použijeme-li náboženský jazyk, individualci je nutno chápat jako realizaci „božského“ v lidském, jako naplňování „božského poslání“. Vědomé prožívání života se pak stává náboženskou zkušeností. Mohli bychom přímo říci mystickou zkušeností. Jung je přesvědčen, že k mystické zkušenosti, zážitku celistvosti v Já, vede především pochope-
ní *hloubky* vnější skutečnosti skrze poznání jejího *pozadí*. Jung říká: „Život, který se odehrává jen v sobě a pro sebe, není skutečným životem; až když je *pochopen* je skutečný.“ Tato Jungova slova jsou vlastně výzvou k expanzi vědomí.

Uvědomíme-li si transpersonální vliv na naši duši, máme možnost poznat „nadpřirozené“ síly, které se skrývají *za* bytostí člověka a jeho chováním, a jež se stejně tak ukrývají za zdánlivě náhodným během událostí. Člověk pak prožívá nebo cítí širší kontext, ve kterém se život odehrává. „Nadpřirozené“ se stává určujícím momentem běžného (přirozeného) života. Jung na to nepřímou naráží, když píše: „Ano, máte docela pravdu - to hlavní v mé práci nesouvisí s léčením neurózy, ale spíše s postojem k nadpřirozenému. Faktem ovšem je, že právě správný postoj k nadpřirozenému je skutečnou terapií. Když totiž získáváte zkušenosti nadpřirozeného, opouštíte dosavadní patologický kurz. Dokonce i nemoc sama dostává nadpřirozený charakter.“ V životě neexistuje nic, co by nebylo v nehlubším smyslu možno pochopit jako cosi, co odkazuje k transcendentnímu; ani nemoc a utrpení nejsou výjimkou. Právě pro toto východisko se ve své psychoterapii a analýze Jung pokoušel otevřít oči pacienta.

Cíl individuace, aktualizaci Já, však nikdy nelze uskutečnit **kompletně**. Jung si to uvědomoval. Archetyp Já nemůže být, díky své vědomí-transcendující povaze a své neomezenosti nikdy plně pochopen. Alespoň v životě ne. „Úspěšná individuace“ nikdy nemůže být úplná. Je to jen něco jako optimální postoj, tušení celistvosti a nekončící snaha o to přiblížit se jí. Konečný cíl však zůstává nedosažitelný a skrytý.

Jungovo vyznání víry ve stvořitele, který člověka potřebuje tak, jako potřebuje člověk tvořitele, koresponduje s obrazem, který dobře známe z dějin mysticismu. Zvláště rád Jung citoval z „Poutníka cherubínského“ od Angela Silesia:

Vím, že Bůh ani na chvíli
nemůže žít beze mne;
kdybych já měl zemřít,
ani On nepřežije.
nebo:

Abych vrhl světlo na svého Boha, musím sám být
sluneční zář;

světlo mých paprsků musí
prozařovat Jeho tiché,
bezhraničné moře."

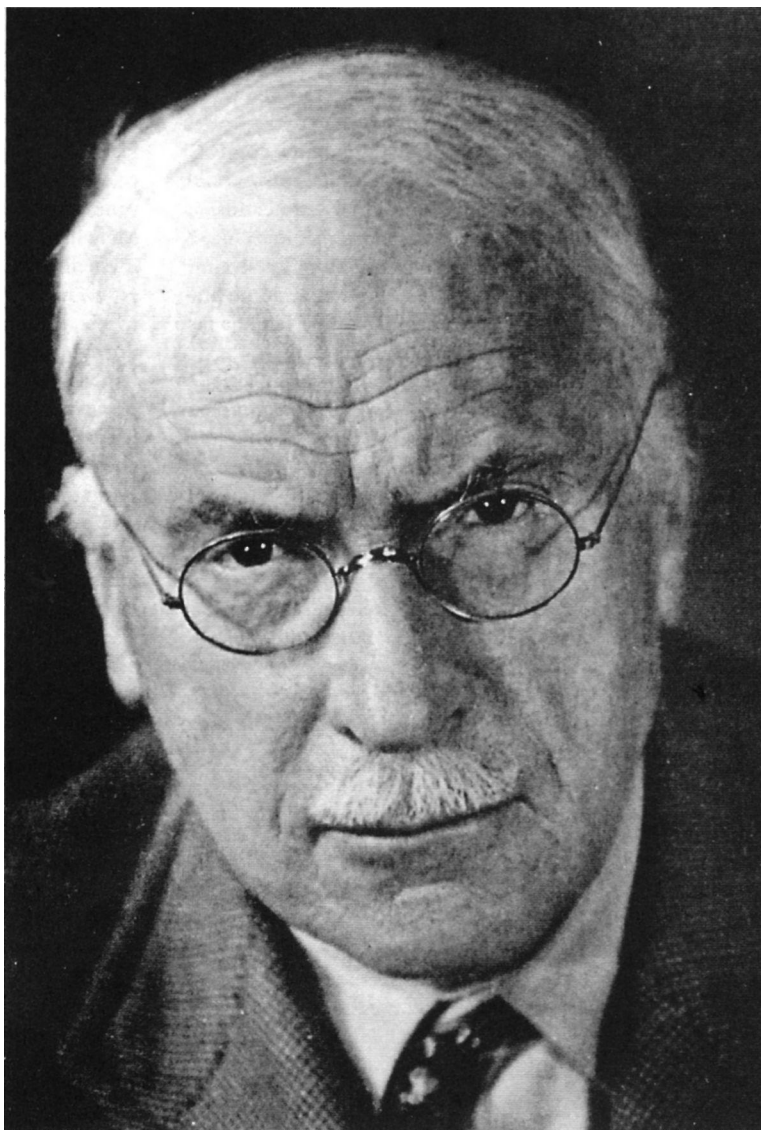
Měli bychom zde zmínit i Mistra Eckharta, jehož duch a dílo Junga zvláště přitahovaly. Eckhartova slova „Já jsem příčinou toho, že Bůh je Bohem," vyjadřují koncepci identity ve vztahu Boha a člověka.

...

Zopakujme znovu, že Jungovo psychologické dílo má vždycky co do činění s **předobrazem** Boha - takovým, jaký se zjevuje v lidské duši, nikoli s Bohem samým. Na otázku po podstatě Boha nemá věda (v tomto případě psychologie) odpověď. Možná snad víru. Jung se vyznává z víry v Boha, který je „mimo dobro a zlo" a dokládá Ho právě jeho nepoznatelnou povahou. Úkol dnešního člověka Jung vidí v uvědomění si tohoto „podvojného aspektu" ve všem a všude. Naplnění tohoto úkolu označil náboženským výrazem „služba Bohu". Touto službou Bohu měl na mysli člověka pomáhajícího „světlu bytí vystoupit z temnot." Bůh je výrazovou kontradikcí a proto potřebuje člověka, aby byl učiněn Jediným. Bůh je neklidem, nervozitou, kterou musí člověk vyléčit. Z psychologického hlediska jde o utrpení vyvolané rozporem v Sobě, který musí být učiněn vědomým a vyřešen spojením protikladných aspektů. Sjednocení protikladů představuje pro Junga skutečné **mysterium conjunctionis**.

Jenom trvalým úsilím o spojení protikladů v Já lze zabezpečit, že jedinec nepadne za

oběť světelné strážce Já, že nepodlehne aroganci spravedlnosti nebo mine své pravé určení. Stejně tak ho ochrání, aby nebyl přemožen destruktivními silami nevědomí a nepadl za oběť temné strážce Já. Koncepte sjednocení protikladů, při níž si nesmírný a neproniknutelný Bůh žádá lidské pomoci a kdy oba, Bůh i člověk, pracují společně, je součástí dávného dědictví židovského mysticismu. V tomto směru pro Junga znamenalo velmi mnoho, když se prostřednictvím Gerschom Scholema seznámil s kabalou Isaaka Lurii (16. století). Člověk je nadán možností uvědomit si nadpřirozené pozadí

své duše; má možnost, nábožensky řečeno, uvědomit si své božství. Tak se božská jiskra stává tím „nejvnitřnějším vlastnictvím duše člověka".

Spontánního prožitku existence Boha se však dostává jen málo lidem. Přesto jedinec může dospět k zážitku nadpřirozeného, bere-li vážně obrazy a sny vynořující se z jeho nevědomí. Sny jsou autonomním poselstvím neproniknutelného pozadí duše, které vystupuje nezávisle na naší vůli. Na jejich často nadpřirozený charakter poukázal teolog John A. Sanfordem, když své knize o významu snů pro křesťany dal titul „Zapome-

nutý jazyk Boží." Jung ovšem se slovem „zapomenutý" nesouhlasil a pouhé tři měsíce před svou smrtí napsal, že „hlas Boží je stále ještě možno vnímat, pokud v sobě má člověk dostatek pokory a prostoty."

Náboženská zkušenost patří k těm nejintimnějším a nejosobnějším lidským zkušenostem a přesto má univerzální platnost. Může ji sdílet kdokoli, protože z psychologického hlediska je zakořeněna ve společném nevědomí a společných archetypech. Psýché sama má náboženskou funkci: „**anima naturaliter religiosa** — duše je od přírody nábožná - tak Jung přeformuloval jedno staré rčení. Vyjádřeno psychologicky, mystické zážitky jsou výjimečné jen s ohledem na svou intenzitu nebo stupeň, nikoli svou podstatou, neboť člověk je ve své nejvnitřnější podstatě stvořen jako **homo mysticus**.

•

Pokud jde o Jungovu vlastní „mystickou zkušenost", měl opakované zážitky nadpřirozeného ve snech, vizích i meditacích. Vždycky to pro něho byly „zážitky zdrcující reality". Jung v nich viděl milníky označující jeho vnitřní vývoj. Úchvatné vize, jež se týkaly **mysteria conjunctionis**, prožíval v roce 1944, kdy se ocitl velmi blízko smrti. Během jeho života ho sny vždy znovu hluboce dojímalý a poskytovaly mu pocit radosti. A lze říci, že Jung byl vskutku bohatým snivcem. Vnitřní prožitky vždycky tvořily živel, ve kterém Jung žil, a to v mnohem hlubším smyslu než většina ostatních lidí. Jung svou definici „Bůh je prvotní zkušeností člověka" také osobně potvrdil. Pokud jde o šíři a obsah jeho vnitřní zkušenosti, lze říci, že Jung dalece přesáhl zkušenosti ostatních smrtelníků. To by také mohl být i jeden z důvodů, proč se on i jeho ideje tak často ostatním zdály tak „podivné": neznali totiž zážitky, spočívající za Jungovým dílem, z vlastní zkušenosti.

Jung byl už jako dítě mimořádně vnímavý k nadpřirozené působnosti archetypů. Prožíval Boha jako suverénní vůli fungující i v něm. Prožíval Ho ve snech i v ohromujících představách své fantasie, které v něm vzbuzovaly strach i úctu. Není divu, že když se ve svých 83 letech ohlížel zpátky, mohl říci: „Bylo zřejmé, že alespoň pro mne byl Bůh jednou z těch nejjistějších zkušeností."

Freud zategistroval „mystické" sklony svého žáka s nevolí. Byl to projev vyložený he-

reze vůči Freudově teorii libida. V osudovém rozhovoru, který vedl k roztržce mezi učitelem a žákem Freud Junga zapísal, „aby nikdy neustupoval od sexuální teorie.“ „Musíme z ní vytvořit dogma, neotřesitelnou baštu.“ „Baštu proti čemu?“ chtěl vědět Jung. „Proti temnému bahnu okultismu!“ odpověděl Freud. Jung ovšem už dávno neměl strach z toho, co Freud nazýval „temnou říší okultních věd.“ Už jako student byl nadšeným čtenářem okultní a mystické literatury. Dokonce se svojí sestřenicí Helly, v níž odhalil somnambulní médium, pořádal s chutí spiritistické seance. Je příznačné, že právě seance s Helly si Jung později zvolil za téma své doktorské práce (Zur Psychologie und Pathologie sogenannter occulter Phänomene). Jung prožil „duchařskou“ zkušenost i v přítomnosti Freudově. Přímě během diskuze o parapsychologii ve Freudově vídeňském bytě zazněl náhle z knihovny otřesný rachot. Jung to zaraženému Freudovi vysvětlil jako „katalytický exteriorizační fenomén“ – fyzický projev duševního napětí. Poté upozornil na to, že bude následovat ještě jedno zarachocení, což se skutečně stalo. Jung toto napětí cítil jako tlak na vlastní bránici.

...

Hluboce náboženská fáze začala u Junga krátce poté, co se rozešel s Freudem. Jung, v té době sedmatřicetiletý, obrátil svou plnou pozornost a zájem k představám vycházejícím z nevědomí. K této introspekci ho dovedla řada podivných snů a vizí. Freudovská psychoanalýza se však k jejich interpretaci ukázala jako nedostatečná. Bylo nebezpečným rizikem sestoupit do oblasti nevědomí bez představ, kam by podobný sestup mohl vést. Jung opravdu nebyl ušetřen utrpení ani hrůzy. Tato sestupná fáze u něho trvala déle než čtyři roky, kdy se znovu a znovu ocital v nebezpečí, že ho nevědomí a jeho záhadné obsahy zcela zaplaví a pohltí.

Jung po známé roztržce s Freudem upadl do podivné fáze duševního bloudění, jež ho dovedlo až na pokraj psychózy. Dočasně se ztratil v labyrintu sama sebe. Jeho zdánlivě stabilní já se rozsypalo a trosky se pohybovaly bez cíle a hlavně bez orientace. V nouzi začal znovu doslova od nuly. Celé hodiny si jako nějaké dítě pohrával se součástkami stavebnice, blouznil, měl fantasmagorické představy, nahlas hovořil s neviditelnými postavami a maloval si podivné obrázky, na kterých se snažil zachytit své vize. Své vnitřní prožitky si zapisoval do tzv. „červené knížky“, do kůží vázaného foliantu, jehož stránky zaplňoval kaligrafickými znaky a barevnými ilustracemi. Mnohé prvky své téměř pět let trvající autoterapie využil později ve své psychoanalytické praxi. Když se vrátil ze své bludné pouti hlubinami podvědomí, přinesl si odtud jako kořist materiál pro své celoživotní dílo – mystické obrazy (představy). Dosud ještě neformulované tušení jakési absolutní všeobsahující pravdy, která se vymyká i samotnému rozumu.

...

Ve zpětném pohledu Jung přesto tuto velkou životní krizi, řázi nejhlubší introverze a introspekce, považoval za zvláště významnou. „Léta, která jsem věnoval svým vnitřním představám, byla těmi nejdůležitějšími v mém životě – tehdy bylo rozhodnuto o všem podstatném a zásadním. Všechno začalo až pak; pozdější detaily nejsou než doplňky a dodatky, je to vyjasňování materiálu, který explodoval z nevědomí a napoprve mne zavalil. Byla to *prima materia* pro mou celoživotní práci.“ Díky vlastní psychotické zkušenosti se Jung k duševním problémům svých pacientů přibližoval s vědomou opatrností – cirkumambulantně. Jung se, zcela v protikladu k Freudovi, který při analýze pacienta prkenně seděl ve své orientální lenošce, procházel se svými klienty sem a tam zahradou Kusnachtské vily. Zatímco se Freud, jako chladný psychoanalytik, pokoušel ve vysoce individuálním podvědomí svých neurotiků najít spojující nitky pohnutí, pokoušel se Jung strhat v trpící duši klientů veškeré přehrady stojící mezi intelektem a spodními (hlubinnými) vrstvami duše. Chtěl, aby se dobrali až samotné prapodstaty, na níž naše izolované Já pluje jako korková zátkna na hladině oceánu.

V pozadí za touto koncepcí leží teorie o duši, kterou se Jung snažil dále propracovávat. Jejím klíčem bylo právě učení o kolektivním nevědomí, které se podle něho řídí, tak jako příroda, vlastními specifickými zákony, které se vyvinulo a slouží jako pokladnice univerzálních praobrazů, prapředstav. Existenci těchto praobrazů – archetypických symbolů – vysledoval Jung bezmála ve všech kulturních vrstvách a obdobích lidského vývoje. Nachází je ve viděních středověkých mystiků, v biblických podoběnstvích, ale rovněž v astrologii, alchymii, metafyzice a její filosofii. Všude, kde je vystopoval, tam se cítil na dosah Absolutnu, numinóznímu Bohu neboli kosmické jednotě. Do oblasti jeho zájmu se postupně dostaly i Východní psychotechnické postupy, jakými jsou indická jóga nebo zenový buddhismus, které svou praxí otevírají cestu do nevědomí. S Wilhelmem Reichem píše knihu o čínské alchymické metodě duševní transformace „Tajemství zlatého květu“. Jung s naprostou vážností zkoumá i čínský I-ting, vědeckou metodu operující se 49 stěbly.

Alchymii Jung věnoval takřka polovinu svého vědeckého života. Alchymie jej vskutku fascinovala, nikoli jako návod k výrobě zlata, pochopitelně, ale jako zvláštní metoda „individuace“ člověka. Jung odhalil, že všechno, o čem alchymisté píší a co se odehrává v jejich laboratořích, je v podstatě psychický proces hlubokého sebepoznání. To také osvětluje skutečnost, proč se alchymisté před začátkem vlastní „laborace“ uváděli do jisté formy tranzu, buď zvláštními dechovými cvičeními nebo delším postem. V alchymickém „velkém díle“ nachází cestu k hluboké vnitřní integraci osobnosti – psychické transmutaci, ke sjednocení protikladů (hierosgamos), ke spojení ženského a muž-

ského prvku, nižšího a vyššího Já, jinými slovy úplnou duchovní realizaci člověka.

Jung nebyl ochoten o svých mystických zážitcích pouze kontemplovat. Ve svých úvahách pokračoval racionální integrací toho, co zkoumal a co prožíval, do soudobé vědy. Potřeboval na to celá desetiletí – výsledkem bylo jeho celoživotní dílo. K pocitu intelektuální odpovědnosti za mystickou zkušenost, za zkušenost nevědomí, přidal i etickou odpovědnost, která pro něho měla stejnou důležitost. Tak jako pro kohokoli jiného, kdo nevědomí bere vážně, byla i pro něho zkušenost nad všechny zkušenosti *temné stránky* Já, jeho setkání se stínem.

Když v roce 1944, v 69 letech, vážně onemocněl a dostal se do blízkosti smrti, prožíval vize s ohromujícími důsledky. Ústřední v nich byly právě před/obrazy, které odhalovaly *mysterium conjunctionis* – spojení protikladů – v nových a nových symbolických podobách. Jung je popisuje v kapitole věnované vizím v knize *Vzpomínky, sny a úvahy*. Měly nesmírnou důležitost pro jeho vědecké myšlení. Je možné, že jeho práce *Odpověď Jobovi* měla svůj původ právě v této zkušenosti. „Jsem držen v zajetí, jsem téměř rozdrčený, ale bráním se jak nejlépe dovedu,“ napsal Jung v jednom dopise, v době, kdy pracoval na této knize. A v jiném píše: „Jestliže existuje cosi, jako násilná posedlost duchem, pak to lze říci právě o způsobu kterým vznikla tato kniha.“ Je to náznak, že v téže době byl Jung sevřen přímou náboženskou zkušeností, vizí nadpřirozeného, se kterou heroicky zápolil. Jeho hluboká emocionálnost vyjadřuje podřízenost ega suverenity nadpřirozeného, jak se mu tehdy zjevilo v temném před/obrazu Boha. S ohledem na úplnost bychom měli zmínit, že Jung v jednom pozdějším dopise tato muka konfrontace s temnou stránkou Boha hořce komentuje, ale později svůj jednostranný pohled poopravil a dodal, „... na každém kroku jsem se cítil naplněn blaženou vizí, o které bych raději nehovořil.“

To, co Junga od mystiků (v tradičním slova smyslu) odlišovalo bylo, že si uvědomoval epistemologická omezení a nejvyšší hodnotu přiřkl lidské duši – reflektující a uvažující. „Všechno naše chápání, celý rozsah našeho poznání, je záležitostí psychickou. Právě proto jsme, v tomto ohledu, beznadějně uzavřeni do klece výhradně psychického světa. A i přesto máme dobrý důvod předpokládat, že za tímto psychickým závojem existuje cosi, jakýsi nepoznatelný avšak absolutní objekt, který na nás působí a ovlivňuje nás...“ Jestliže si to jedinec uvědomí, „není to jenom vyznání jeho nedokonalosti a závislosti, jeho podrobení; je to i doklad o jeho úplné svobodě rozhodnout se mezi pravdou a omylem.“

(Pozn. autora: Nakladatelství Tomáše Jančeka – Brno – připravuje k vydání knihu dlouholeté Jungovy přítelkyně a žáčky Aniehy Jaffé *Byl Jung mystikem?* v překladu autora tohoto článku.)

Připravil Blumfeld S. M.

ZDENĚK NEUBAUER HLÁSÍM SE K ŘÁDU POTULNÝCH RYTÍŘŮ

Profesor Zdeněk Neubauer (nar. 1942) se stal roku 1990 vedoucím katedry filosofie na Přírodovědecké fakultě UK. Přednáší zde filosofii vědy a teoretickou biologii. Vedle vědy a filosofie se zabývá i exegezí hermetických symbolů a je „přímluvcem postmoderny“, tj. současné duchovní atmosféry; především je však milovníkem moudrosti.

• Jeho „cesta na zkušenou“ byla podivuhodně klikatá. Ke studiu přírodovědy jej přivedlo mladistvé snění o houbách a broucích při lesních toulkách. Výsledkem jeho studia mykologie ovšem byla krize, díky níž předsedal na molekulární biologii a genetiku. Tam - ve světě molekul a virů - začíná Neubauerovo dobrodružství poznání. „Vězeň laboratoře zatoužil po duchovní svobodě“, jak sám říká. Objevil v sobě filosofii - lásku k moudrosti. Otevírají se mu nové obzory: teologie, religionistika, výklad symbolů, ikonografie. Od mykologie se nakonec Z. Neubauer dostává až k mytologii. Filosofie se mu stává královskou cestou „do nových světů“. Propátrává duchovní sféry a pohádky, ale také matematiku a kybernetiku.

• Po dobových ústřech v 80. letech se rozhodl opustit universitu a čeká ho „sedmiletý flirt s počítači“. Skryl se jako programátor v družstvu invalidů Meta spolu s dalšími „vyvrženci“ a odpůrci totality - např. Jiřím Fialou, dnes docentem filosofie matematiky na Matematickofyzikální fakultě UK. V kruzích intelektuálního disentu pořádá cyklus filosofických přednášek s krycím názvem „Kybernetické problémy přírodovědy“. V samizdatu vydává filosofické eseje (např. *Deus et Natuta*, *Bytí a subjektivita*, *Implikátní a explikami řád*, *Cesta za smyslem bytí a poznání* atd.). Díky filosofickému zázemí se k biologii vrací na nové úrovni: studuje biologii teoretickou. Populární jsou i jeho přednášky o hermetismu a hermeneutice v Unitarii i články v revue *Prostor* atd. V poslední době vycházejí jeho knihy: *O cestách tam a zase zpátky*, *Přímluvce posmoderny*, *Nový Areopág*, *Střetnutí paradigmat*, *Pluralita paradigmat a jednota vědění*, *K vydání připtavuje knihy Grál - jeho a k němu putování*, *Elementární vzdělání v hermetismu*, *Vykladačova čítanka*.

• Z. Neubauer je zasvěcenec postmoderny, ale i tradicí respektujícím hledačem sv. Grálu. Toulá se tady i tam. Rád spojuje světy. V poznámce před jeho *Přímluvcem postmoderny* napsal Michal Jůza: *V bájných rytířských časech muži podstupovali dobrodružství. Při nich ani na okamžik neumdlévají v ctmotech. Na těle umdlévají leda po mnoha hodinách nerozhodnutého zápolení. Ba v legendách se můžeme dočíst i to, jak rytířské ctnosti neuvěřitelně působily na dámy oněch rytířů, které prý tenkrát dokonce někdy dokonce uznaly, že předtím neměly pravdu! — Proč podnikáme dobrodružství? K dobrodružstvím ponouká jedna Múza, která kdysi zvlášť pro dobrodružství bývala příslušná, protože jak jinak bychom se občas dozvěděli, co o sobě nevíme? Což tak platí, pokud někdy povahu dobrodružství mají úvahy.*

cesta tam a zase zpátky

MANA: Říká se, že filosof a umělec by měl zůstat „disidentem“ - měl by zůstat nezávislý, mimo struktury. V doslovu k *Učení Dona Juana* říkáte: Muž vědění s lidmi nesdílí společný svět, je v *bezdomoví*...

Z. NEUBAUER: Sdílí - nikoliv však stejně, nikoliv samozřejmě. Sdílí - s ohledem k zásvětí...

MANA: Víím, že jste dlouhá léta přednášel v neoficiálním světě „podzemí“. Nestýská se vám po „paralelní poliš“?

Z. NEUBAUER: Ano - to byly časy! Často si to nostalgicky říkáme. (Ostatně, ani nostalgie už není co bývala!) Není také divu: „Zlaté časy“ každé individuality spadají v jedno s rozkvětem, jejím *akmé* - pozdním mládím a zráním. Ty už jsou pro nás jednou provždy spojeny s totalitou. Pro mé rodiče to byla například válečná léta, Vy však zřejmě miníte něco jiného: bezdomoví

duchovní, jakožto bezcestí — nadcestí. Ano, na tom jsem stále: hlásím se k řádu potulných rytířů - z nichž každý si svou osobní řeholi व्यवzorovává.

MANA: Sestup do zásvětí (podsvětí, „*underground*“) je nejvýznamnějším mýtickým motivem — procházka temným údolím, poskytuje šanci k transcenci. Smrt (duchovní, symbolická) je podmínkou proměny...

Z. NEUBAUER: XI. kniha *Odysee*, VI. kniha *Aneidy*, *Božská komedie*, *Faust* aj. dokazují, že sestup do podsvětí - tzv. *Nekyiai* - je konstitučním tématem Západu...

MANA: Lze tedy i váš pobyt v „disidentském podsvětí“ považovat za takovou zkušenost, nebo by bylo vhodnější o vaší případné *zásvětní zkušenosti* uvažovat v jiných souvislostech?

Z. NEUBAUER: Přesně tak - v jiných souvislostech. Když jste se zmínil o paralelní *poliš*, přijal jsem to - *cum grano salis*. Součástí „under-

groundu" jsem však nikdy nebyl. Něco analogického — cosi jako ponor či sestup — jsem zakusil s dobrovolným odchodem z University a nastoupením cesty domácího programátora. „Mystagogem" - zasvětitel mi tehdy byl Ivan M. Havel: „Zavř se nad tebou hladina," varoval. Neděsilo mne to; znělo to spíše lákavě, jako zpěv Sirén. Pravda to byla jen částečně... Faktem je, že věda a univerzitní kariéra byly pro mě od mládí - z rodiny - vždy samozřejmou hodnotou a tak, ve světle vaší otázky, spadáji ve svém tehdejší rozhodnutí vskutku archetypální událost. Uskutečnil jsem tehdy rozchod s ortodoxií — do té doby mnoho toliko teoreticky hlášaný. Tentokrát to bylo míněno smrtelně vážně a navždy: s nějakou reurexi/revolucí jsem tehdy ani v nejmenším nepočítal. V tom smyslu lze snad říci, že tam začala má „zásvětní zkušenost": to, že jsem vstoupil do jiného světa je méně podstatné. Důležité je, že se mi tenkrát otevřela perspektiva zásvěti ke světům vůbec: odjinud, zpoza světa.

MANA: Zabýváte se vztahem vědy a filosofie — i vědy a náboženství. Věda, filosofie i náboženství se zabývají výkladem světa. Nelze vás podezřít, že se zabýváte výkladem výkladů?

Z. NEUBAUER: Každý svět je výkladem sebe sama - jakousi výkladní skříní skutečnosti.

V zásvěti bych však spíše než o „výkladu výkladů" mluvil o porozumění, o rozumějící zkušenosti. Stejně tak o radosti ze hry, ze skutečné hry, hry na svět, hry kosmologické a kosmogonické. Herakleitos říká (ve zlomku B52): skutečnost je hrající si děčko vrhající kostky. Kdysi jsem psal knihu *Bytí jako hra*. Je toho několik krabic. Odkazují se na ni jako na „rukopis z pozůstalosti".

MANA: Nemáte pocit, že smrtelná vážnost filosofu, teologů a vědců vyovídá o jejich *klaustrofobním* sevržení problémem, kterým se zabývají...?

Z. NEUBAUER: Mluvil bych spíše o agorafobii...

MANA: I tak lze. Ale nemělo by poznání vést spíše k otevřenosti? Mimochodem, Pascal říkal, že utahovat si z filosofie, to je skutečně filosofování. Zajímavý je také vztah humoru a náboženství nebo humoru a vědy. Ve *Jménu růže* se říká, že ďábel je pýcha ducha, víra bez úsměvu, pravda, kterou nikdy nezachvatí pochyby...

Z. NEUBAUER: ... a která je pochybující vírou. Pociťuji to stejně: vážnost je mi mírou neskutečnosti a nepravdy, symptomem nedůvěry, výrazem nejistoty: samé projevy Ducha tíže, jak jej označuje Friedrich Nietzsche.

KLÍČE K MOUDROSTI

MANA: Jung říká: „S nárůstem vědeckého poznání narůstala i dehumanizace našeho světa. Člověk se cítí osamělý a izolovaný v kosmu, protože již není součástí přírody a ztratil svou „podvědomou identitu" s fenoménem přírody. Hrom už není hlasem rozezného boha, blesk už není řízená mstivost střela. V žádné řeči už nesídlí duch, žádný strom není principem života v člověku, žádný had ztělesněním moudrosti, žádná jeskyně domovem démona. Z kamenů, rostlin nebo zvířat už k lidem nepromlouvá žádný hlas, a také člověk k nim přestal hovořit, protože ztratil víru, že mu naslouchají. My moderní lidé jsme potlačili schopnosti *metaforického myšlení*..."

Z. NEUBAUER: Říkáte - respektive C.G.Jung, a ten to říká záměrně vyhrčeně - že hrom už není božím hlasem, že v řeči nesídlí duch atd... Nejsme to však spíše my, kteří už nevnímají, už nerozumí, už nejsou? Ale pro božské stránky a rozměry přírody přece není žádného „už ne" — bohové jsou věční!

A jestliže mluví o úbytku metaforického myšlení, přítom jsme jednu jedinou metaforu zabsolutni-

li: vzdýt' není větší, absurdnější metafory, než ta, která nám brání slyšet ony hlasy ve volné přírodě - metafory mechanistické, stojící v základě mechanomorfního pohledu na přírodu! Budoucí pokolení nebudou chtít věřit, že tak naivní, nesmyslná, ba přímo protismyslná metafora mohla být kdy kým brána vážně - dokonce určovat myšlení lidí, ovládat celé civilizace!

Metafora znamená doslova přenos. Nedovedeme se již lehce, hravě přenášet. Bojíme se hloubek a tak lpíme na této jedné jediné alegorii...

MANA: Zabýváte se biologií, filosofií, náboženstvím, vědou, mytologií, pohádkami — jaká je v tom všem souvislost?

Z. NEUBAUER: Jednoduchá: život a přirozenost - to je opak „udělátek", nastrojených zařízení, mechanismů.

MANA: Jste vášnivým čtenářem pohádek a fantastické literatury. Čím vás tak okouzly „virtuální světy" Tolkienovské „středozemské" mytologie, pohádkový svět C. S. Lewise nebo Castanedův epos o učení dona Juana (který mnozí považují za „hyperrealistickou" fikci)?

Z. NEUBAUER: Nebyl jsem odchován na pohádkách, znám jich poměrně málo. I k Tolkienovi jsem si zprvu jen obtížně zjednával přístup. Myslím však, že to nejde o nějaké virtuální světy - ani o světy vytvořené — „subkreace", jak tvrdí Tolkien. Jde o světy mytické - tedy fládrové skutečné: látka světa je látkou příběhů.

Naproti tomu mi zcela přirozeně přirostl k srdci C. S. Lewis. Snad i proto, že je dědicem keltského křesťanství, o němž se domnívám, že leží v základě i naší české spirituality. Za nejvýznamnější pro sebe považuji, pravda, setkání s Castanedovým donem Juanem - míním konkrétně první čtyři svazky, nyní již seriálové řady. Po dlouhém hledání na Východě jsem v nich konečně našel tu pravou cestu, která je mi přirozeně vlastní, kterou mohu bez dalšího následovat. Spíše než hyperrealistickou fikci bychom to mohli nazvat „hyperkosmickou perspektivou" - porozuměním světům ze „zásvěti", jak jsme o něm již mluvili. *Worlds behind worlds* — světy za světy, jak říká don Juan. „Fikce" to zcela určitě není: tolik jsem měl příležitosti si její pravdivost — pravost, spolehlivost, věrohodnost sám ověřit, takřkajíc na vlastní kůži. Označil bych to nejspíš za „zjevení" — o němž jsem hotov vydat osobní svědectví. Zjevením — inspirovanou knihou — by to bylo tím spíše, kdyby to bylo bývalo autorem opravdu „vymyšleno"!

MANA: Říkáte, že *klíč k moudrosti* mohou poskytnout tradiční mystéria (symboly, archetypy, mýty). Lze o vás říci, že jste esoterikem?

Z. NEUBAUER: Myslím, že vše je klíčem k moudrosti. I věda, která je pro mne nejsrozumitelnějším, hlavním zdrojem inspirace a přední vstupní branou.

Ale k vaší otázce: esoterikem rozhodně nejsem v žádném smyslu, v jakém se tohoto slova užívá. Mám-li už brát riziko za sebeoznačení - porozumění významu slov dnes upadá — pak bych dal přednost označení „hermetik", opět nikoli ve smyslu běžného užití. Raději tedy hermeneutik - ten, kdo vykládá smysl, kdo ke všemu přistupuje jako ke znamení a k symbolu - symptomu a syndromu, kdo překládá a interpretuje, z jednoho jazyka v jiný. Cokoliv je mu mikrokosmem - klíčem k makrokosmu - výzvou k exegezi, k výkladu. A každý výklad je mu branou, výzvou ke vstupu.

MANA: Jste přesvědčen, že duchovní tradice lidstva uchovala „jiné porozumění skutečnosti" v jazyce náboženství, mystiky, gnóze, mýtů a pohádek. Musíme se učit k nim pronikat, zacházet s nimi, myslět jimi... *Ale jak* na to?

Z. NEUBAUER: Zmínuj i-li skutečné náboženství, mystiku, gnózi, mýty - takto vedle sebe -

jak říkáte (nejde ovšem o takto souřadné pojmy!), pak zřejmě proto, abych poukázal na různé „režimy řeči" a odlišné podoby zkušenosti, a tím položil vědu do náležitých souvislostí a vedle vědeckého, objektivního poznání — poznání s odstupem - postavil porozumění intuitivní, participační - tedy vhléd proti pohledu. Osobně je mi nejblíží jazyk filosofie, teologie a především jazyk vědy. Věda je mi ovšem také mýtem, také náboženstvím ve smyslu *religio*; i věda rovněž vyžaduje zasvěcení, aby bylo jejím jazykem, obsahu jejích výpovědí, vlastním smyslu jejích poznatků, představ, modelů a způsobů vidění vůbec rozuměno! V tom smyslu je i věda druhem mystiky či institucionalizovaným esoterismem. To však vynikne právě ve srovnání s jinými podobami esoterických nauk.

MANA: Carlos Castañeda se jednou proměnil v havrana. Sledoval, jak mu z lících kostí vyrážejí havraní křídla a z krku vyrůstá havraní ocas. Společně s dalšími třemi havrany pak odletěl na třídní výlet... Zažil jste někdy něco podobného jako „Zdeněk Neubauer v Říši divů a za zrcadlem"?

Z. NEUBAUER: Pokud jde o Lewise Carrola, ten byl logikem, racionalistou své doby. Musel proto svůj *jinakosti* čistě, takřka asepticky od našeho světa oddělit: nejlépe zrcadlovým sklem. Přirozená zkušenost nezná „oddělenou skutečnost", o níž mluví ještě v druhém díle Castañeda: přechody jsou zcela nenápadné, pozvolné.

Pokud jde o mne, ano, prožil jsem leccos zvláštního a neslychaného, ale za okolností, kdy mi ty „neuvěřitelné události" či „zázraky" připadaly zcela přirozené. A ty, které byly skutečně náhlé a ohromující, by bylo zatěžko vydávat za zázraky, či za něco nadpřirozeného. Ne - nikdy jsem se neocitnul za zrcadlem: mými „lovišti" — světy uvnitř světů — je každé *hic et nunc*. Každý okamžik je branou k věčnosti, říká don Juan.

post moderna - nová renaissance

MANA: Hovoříte ve svých statích o postmoderně antiky, postmoderně renesance a postmoderně nové doby, o prolínání kultur a objevech nových světů. V každé takové *přelomové době* si na slunci vydobývá místo nové náboženství na úkor starého. Mluvíte o tomto jevu jako o „střídání stráží". Čeho se můžeme dočkat?

Z. NEUBAUER: V samotném období přechodu se lze dočkat bezprostředního zážitku skutečnosti jako takové - „zkušenosti bytí", jak tomu říkají filosofové, vystupující z napětí mezi „je" a „není" (ono „bylo - nebylo" domorodých pohádek). V jazyce vyvolává toto napětí metafora: dává příležitost k inter-kosmickému porozumění. To nové, co přichází, rodí se, vzniká, má ještě mnoho neurčitých podob: pluralita možných světů představuje „pravděpodobnostní funkci", která ještě „nekolabovala" ve svět - v to „vše, co fakticky jest". Neboť „tento svět", svět fakticity, jež nemáme milovat (Jan 2.15), je padlý, „upadlý" - je výsledkem *společného pádu*, tedy doslova kolapsu. Na *skutečný svět*, který ještě není „hotov" - tj. „vyřízen" - se vztahuje jakýsi „kosmologický princip neurčitosti". Proto z povahy věci nelze říci, *čeho se lze dočkat*. Můžeme toliko vyhlížet - rozhlížet se po dynamickém prostoru naplňujících se i otevírajících se možnostech. Poukazují nejen *za* horizont (to jest mez dohlédnutí, rozlišování) aktuality, nýbrž i potenciality.

MANA: Postmodernu chápáte jako *novou renesanci*. Renesanci čeho?

Z. NEUBAUER: Renesanci *světa*. Dosti možná, že postmoderna je vůbec první renesancí, to jest kosmickým přerodem, jejíž povahu si zároveň

uvědomujeme. Jde tedy o něco jako „metakolaps“?

MANA: - apokalypsa?

Z. NEUBAUER: To by bylo pokušení chiliasmu. Každá doba má sklon svou přítomnost absolutizovat. Každá tak činí do jisté míry právem. Doby renesanční jsou přechodem na nějakou jinou kvalitu vědomí. Možná že je ta naše doba v pokušení absolutizovat vědomí své vlastní relativity...

MANA: Na začátku jedné své eseje říkáte: Evropou obchází strašidlo postmoderny. A nebo jinak: strašidlo plurality. Kritici postmoderny poukazují, že pluralita je normou, jež odmítá veškeré normy. Tím straší nejvíc.

Z. NEUBAUER: Také se říká: tvrdí-li někdo, že neexistuje žádná pravda, tak sebe sama vyvrací; nebo říká-li, že nic není jisté, pak považuje za jisté alespoň toto; nebo že v nic nevěří a tak podobně... Takové laciné chytristiku nejsou k ničemu! Pluralita není normou, nýbrž moudrostí. Moudrost není nic normálního - a přesto je předpokladem jakékoliv normality.

MANA: V souvislosti s pluralitou říkáte: Všechny světy jsou skutečné - leč každý jinak. Naději - východisko - lze vkládat do skutečné transcendence světů samých, do kosmické transcendence... Inter-kosmického porozumění. Jste přesvědčen, že jde o umění tlumočit smysl, významy, jazyky těchto rozličných světů. Východiskem je tedy kulturní vzájemnost. Pochopení pro jinakost je mírou moudrosti. Jaké jsou praktické důsledky takového postoje?

Z. NEUBAUER: Nevím už přesně, co kde říkám a v jaké souvislosti - jak přiměřeně, šikovně či šťastně. *Das sind feine, ferne Dinge*, říká Nietzsche Zarathustra - jsou to jemné, vzdálené věci. Ale nyní, pro naše potřeby, bych to vyjádřil takto: Každý svět je určitým sjednocením zkušenosti: je světem do té míry, do jaké naší zkušenosti odpovídá. Svět je jednotným zjevením skutečnosti - do té míry, do jaké je skutečný. - Neříkám tedy jen tak beze všeho, že „všechny světy jsou skutečné“; ani že jsou stejnou měrou skutečné! - Svět je natolik skutečný, nakolik je bohatý, rozvíjející se v rozmanitosti, zrající k celkovosti - k organické jednotě stylu bytí. Jak je nevyčerpatelný a zároveň jak konečný. Konečnost je příznakem skutečnosti podobně jako vyvratitelnost je příznakem vědeckosti. To jest: přirozený svět má své meze - paradoxy, singularity, antinomie Ty jsou nejen příznakem jeho konečnosti a relativity - to jest vztaženosti k určitému zkušenostnímu horizontu, ale rovněž příležitostí k proměně - „průduchy“, možnostmi vstupů do jiných světů.

MANA: Říkáte, že moudrost je ctností vnímavosti k mnohotvárnosti zkušeností, porozuměním pro pluralitu názorů, postojů a věrouk. Znamená to, že postmoderna je moudrá

Z. NEUBAUER: Současnost mi připadá opravdu moudrá - v tom smyslu, že dává skvělou příležitost pěstovat lásku k moudrosti: dovoluje rehabilitovat tuto ctnost a vážit si jí - právě na pozadí různých výstřelků - ať už fundamentalistických či agnostických. V obdobném smyslu byla moudrá doba Sokratova či Ježíšova. Přesto, či právě proto, že v nich převládá pocit, že celý svět propadá zkáze. Zásadní zpochybnění všeho, uvědomění si relativity, kontingence všech dosavadních jistot je předpokladem moudrosti.

MANA: Chcete říci, že pochopení pro jinakost - schopnost přijmout pluralitu - je i mírou moudrosti?

Z. NEUBAUER: Přesně tak.

MANA: Totalitní věda nebo totalitní náboženství vždycky podporují totalitní společnost a naopak. Reprezentují svět bez alternativ. Máte po-

cit, že boj s totalitou ještě neskončil? Podle některých vstupujeme do éry technologického absolutismu.

Z. NEUBAUER: Sebezáchovné funkce jsou přirozenou součástí každého skutečného světa. Totalita je výrazem důsledně racionalistického pohledu na svět. Společenské vize myslitelů od Platóna přes Komenského po Fichta a Marxe byly totalitní. Avšak teprve mechanistický racionalismus se pokusil své sociální důsledky vážně uskutečnit: společensky implementovat. Patří to k jeho povaze: mechanicismus - strojařský, inženýrský pohled na svět - chápe pravdu jako návod, jak něco uskutečnit - „nastrotit“.

MANA: Zaznamenáváte, jak prožíváme ztrátu náboženského vztahu k vědě, ztrátu důvěry v jistotu a samospasitelnost vědeckého poznání. V jedné ze svých statí říkáte, že starosvětské kultury ani kulturní předměty již „nefungují“ - stávají se nesrozumitelné. Máte pocit, že se objevují nějaké nové fungující a srozumitelné kultury?

Z. NEUBAUER: Postmoderní renesanci: znovuzrozením světa budoucího věku je zániku světa moderního. Každý svět se rodí z kultů a rituálů. Nikoliv že *rituál* či není srozumitelný: rituál *jest* výrazem, prostředkem a udržovatelem srozumitelnosti světa. Svět povstává z nového porozumění. Svět ve stavu zrodu *jest* - *ex definitione* - srozumitelným. S vývojem vědy se svět - podobně jako s vývojem každého zjevení - stává čím dál méně srozumitelným - nikoliv více! Víra v pokrok vědeckého porozumění světu je jednou z nejabsurdnějších pověr.

MANA: „Z chaosu jsme vzešli, v chaos se navracíme,“ říká matematik R. Abraham. Teorie chaosu mluví o tom, že systém zapomíná, odkud přichází. Jak souvisí teorie chaosu a proměna kultury?

Z. NEUBAUER: Teorie chaosu

- včetně jejího exaktního vyjádření, tj. tzv. deterministického chaosu, popisujícího chování nelineárních soustav - je dobrým příkladem symptomu konečnosti světa mechanistického racionalismu - soumraku důvěry v instrumentální rozum: zde již neplatí, že

*causa
aequat effectum* - příčina

se rovná následku. Mávnutí motýliho křídla může mít v jedné nečinných chvílích

(singularitách) nedozírné, tj. nespočítatelné následky. Skutečnost je nevypočítatelná, je „stolem pro božské vrhání kostkou“, jak to označuje Nietzsche Zarathustra.

MANA: Zmiňujete jeden Havlův projev, ve kterém konstatuje, že politický a sociální chaos

postmoderního světa již nelze odstranit „technicky“... Jak tedy? Změnou vědomí? Lze změnit vědomí milionů?

Z. NEUBAUER: Právě teorie chaosu se přiznává, že zabývá vznikem řádu skrze zesilující se fluktuace, fázovými přechody a podobně. Změna vědomí milionů je příkladem takového události.

MEZI SVĚTY

MANA: Čím si vysvětlit, že jakékoli alternativní poznání (pluralita pravd a skutečností) - a teď nemluvím jenom o nějakých „*altered states of consciousness*“ - změnách stavech vědomí - vzbuzuje takové pohoršení?

Z. NEUBAUER: Konzervativními funkcemi vlastními každému světu, mobilizovanými stavem akutního ohrožení. V době - dejme tomu Baudelairových, Fricových či Meyrinkových - drogy tolik nepohoršovaly, ježto neohrožovaly svět. Současnou nepřiměřeně alergickou reakcí lze vysvětlit narušenou sebedůvěrou našeho světa, komplexem ontologické méněcennosti jeho bytí, spočívajícího na objektivitě. Odpovídá to pronásledování čarodějnic a kacířů na sklonku středověku.

MANA: McKenna tvrdí, že svět bdělého vědomí je pouze povrchem skutečného světa - „snového světa“, jenž je dimenzí vyššího řádu. Smyslem života je zakusit tento vyšší řád.

Z. NEUBAUER: Každý svět má svou vlastní, osobitou kvalitu bdělého vědomí. Zkušenost jiné kvality vědomí je - alespoň v souvislosti s tím, co bylo řečeno - žádoucí a hodnotná jako příležitost inter-kosmického porozumění čili vzhledem k ontologické zkušenosti, kterou slibuje. (Přesně

a jen za tímto účelem užíval halucinogenních rostlin don Juan.) Na prahu novověku zakusil Descartes svou *métode* - základ vědeckého postupu - jako osobní zjevení; z vděčnosti pak vykonal pouť do Lorety. Netopýrozpytec Ivan Horáček si všiml, v jakém zoufalství Des-

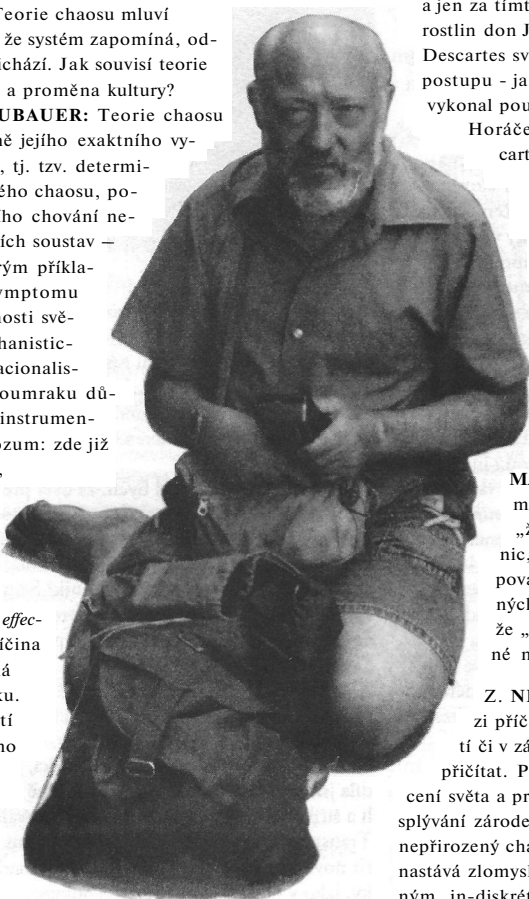
cartes zformuloval (jako stéblo tonou-
D) své slavné *cogito ergo sum!*

ues by takovou školskou banalitou by nikdo za nadpřirozené vnučování - plod rozšířeného stavu vědomí - nechápal. Podobně ve středověku vyučuje Petr Abélard formální logiku jako cestu vrcholného duchovního zasvěcení; až z odlehklých krajů se k němu táhly zástupy laičnické po Bohu! V současné době je R. Smullyan logikem i taoistou.

MANA: Bylo řečeno, že mysl a vesmír, *ratio* a „*irratio*“ odděluje jakási „železná opona“. Překračování hranic, svobodné cestování mezi světy se považuje minimálně za porušení platných předpisů... (Přestože jiní tvrdí, že „mezi extází a přičetností není žádného nepřátelství...“)

Z. NEUBAUER: Zato je položeno mezi přičetností a nepřičetností! V mezisvětí či v zásvětí není co komu a podle čeho přičítat. Plodný chaos je důsledkem zhroucení světa a prolínání světů - tak, jako je plodné splývání zárodečných buněk. Avšak nežádoucí, nepřirozený chaos, chaos ve smyslu nepořádku, nastává zlomyslným či k souvislostem bez-ohledným, in-diskrétním (tj. nerozlišujícím) mícháním různých řádů. Všimněte si: kdysi - v osvěcenci - byla příroda výrazem chaosu a mysl (subjektivita) nositelem racionality, symbolem řádu. Posléze se to obrátilo - a nyní se poměry obrací zas...

MANA: Don Juan propagoval čisté vnímání - vnímání spojené s rytmickým údívem - vnímání světa

bez jakékoli interpretace. Hovoří o umění zastavit svět - *non-doing*.

Z. NEUBAUER: Nikoliv, nešlo o propagování, tj. zásadní doporučení; šlo spíš o doporučené prostředky zasvěcování, mystagogické triky, vedoucí k vymanění se z pout světa, k nabývání svobody vůči světu. Ta je podmínkou na každé duchovní cestě. Známe to i z křesťanství: „tělo, svět, dábla přemáhám“. Dnes v tom slyšíme světu nepřátelský asketismus, patologické umrtvování, zásvětníci. Ve svých autentických podobách však nešlo o žádné *zásvětníci*, nýbrž právě o *zasvěcování*: o umění žít ve světě, nikoliv však ze světa (Jan 17.11, 14.16). Je smutnou vizitkou západní spirituality, že toto již musí být připomenuto indiánským šamanem!

MANA: Jak ale žít v tučném světě bez souboru rutin a návyků? Castaneda, pokud tomu rozumím, má na mysli jakýsi nonkonformismus vnímání. I Ladislav Klíma tvrdí, že obyčejný člověk nevidí - on jen očima čichá.

Z. NEUBAUER: Na toto místo z Klímy si nepamatuji. Sám bych řekl ptavý opak! Vždyť čich je nejstarším smyslem: přední mozek se původně vyvinul jako chemoreceptor - čichový analyzátor, „Citit“, „pocit“, „cit“, „cidivost“, „počitek“, „čivý“, „procitnout“ - to jsou samé čichové metafor pro hlubší a celistvé vnímání, chápání, přijímání, rozumění. *Seeing* (vidění) na rozdíl od pouhého *looking* (povrchního dívání se) jak to rozlišuje don Juan, bych chápal jako vidění, které je propojeno s instinktivní hlubinou bezprostředního styku se skutečností; čichání ztákem.

MANA: McKenna, Metzner, Rozsak a další jsou přesvědčeni, že ttagedií naší kulturní situace je, že nemáme žádnou šamanskou tradici. Všichni poukazují na ztracenou šamanskou moudrost a zkušenost převtělení do jiných živých tvorů, že se ve svých důsledcích projevuje katastrofální ekologickou netečností...

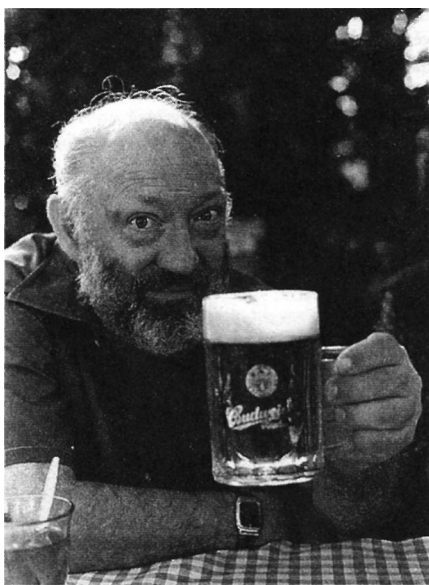
Jestliže děti, schizofrenici a mystikové (boží blázni) chápou okolní svět jako součást sebe sama - taková je i šamanská zkušenost: Každý člověk zapadá do širšího mezidruhového společenství bytostí - zvířat, rostlin, duchů. Všechny věci k nám promlouvají - vše spolu navzájem komunikuje, Samanské nebo psychotropní zkušenosti roz-pouští naše zatvrdlé a izolované ego - ničí dogmatickou jistotu o našem pevném já - a umožňují mystické splnutí s přírodou.

Z. NEUBAUER: S tím mohu souhlasit, budu-li také „šamanství“ chápat obecněji než „šamanismus“ přirozeného náboženství. Pod „šamanství“ v širším slova smyslu mi totiž padnou i jurodiví, charismatici, léčitelé a lidová zbožnost všeho druhu. Vyšší náboženství měla být povýšením a zušlechtěním („vykoupením“) naší stvořenosti - to jest sounáležitostí s přírodou a ostatními živými bytostmi, nikoliv jejím potlačením a zrušením. K takové šťastné symbióze došlo například v keltských zemích, kde křesťanství navázalo na druidismus nebo v Tibetu, kde buddhismus se smísl s bonismem a dal vznik lamaismu a jeho démantové stezce - vadžrajána. Móda šamanství *sensu stricto* přináší nejen inspiraci, ale i nebezpečí. Obnova sounáležitosti s přírodou nesmí být regrese, ale obnovením a upevněním vztahu současného vědomí k vlastním kořenům.

starost o svět

¹ **MANA:** Náboženství chápete jako „kulturu světa“ - jinými slovy: *starost o svět*. Víme však, že většina náboženství (mám na mysli institucionalizované formy víry, církve atd.) pohřbuje o svět příliš nedbala. Ekologické vědomí je velmi blízké uvažování buddhismu či taoismu, ale *právě o* nich lze říci, že náboženstvím jako takovým nejsou.

Z. NEUBAUER: Náboženství - říkám raději *religio* - chápu takto široce, jako způsob života, odpovědný vztah ke skutečnosti, které jsou určitým, pro to které náboženství specifickým projevem odpovědnosti. Tento projev nazývám kulturou. Svět *pak jest* tím, co s kulturou, tj. určitým vztahem ke skutečnosti povstává a co je vlastním obsahem religiozity. Kdo říká, že taoismus, buddhismus či věda nejsou náboženstvím, zužuje pojem náboženství na to, čemu *dnes* říkáme náboženství ve striktním smyslu - tj. „institucionalizované formy víry, obřadů, církví a podobně“, jak to vyjadřujete, ustavené jako *protějšek* moudrosti, mýtu, mystiky, vědění, poznání, charismatu - protějškem, který je jak mezi, tak oporou skutečné *religio*, s její povahou se však nekryje. A říkáte-li, že taková „náboženství o svět příliš nedbala“, míníte to, čemu *dnes* říkáme svět. Ale nic takového jako „svět“, o který se pečuje či nepečuje, dbá či nedbá, *není!* Svět je *vždy* světem určité religiozity, která nutně zane-

dbává svět religiozity jiné - pokud jej přímo nepopírá a neničí.

MANA: Ideologie pokroku nás dovedla k ekologické katastrofě. Sheldrake, Metzner, Abrahams a další tvrdí, že pokusy o přeměnu světa pomocí vědy a techniky jsou *zakořeněny* již v naší židokřesťanské tradici...

Z. NEUBAUER: ... řekl bych, že byla především součástí teprve vědeckého vztahu ke světu.

MANA: Jaký je váš vztah k transpersonálnímu hnutí nebo *New Age*, který je jakousi koláží duchovních učení, zkušeností a technik? Sám jste se na pořádání Transpersonální konference v Praze angažoval a navíc jste přednesl svůj příspěvek „Tao biologie“.

Z. NEUBAUER: Podílel jsem se jen na epistemologické části konference - zajímali mne Bohm, Prigogine, Sheldrake, Davies, Pribram, Nalimov atd. - tedy „disidentští“ vědci, jejichž díla jsme za časů paralelní políš nadšeně studovali. Transpersonální hnutí pokládám za pokus vytvořit novou jednotu věd - nikoli na bázi mechaniky, jako v novověku, nýbrž psychologie.

MANA: Jaký význam má pro vás jako biologa představa planety jako inteligentní bytosti (Gaia) nebo Sheldrakeova teorie morfogenetických polí?

Z. NEUBAUER: Nesmírný. Přestože jde spíše o vize, byť zkušenostně a archetypálně fundované. Nejde však o vědu. Aby se staly vědeckými teoriemi, musela by se proměnit sama povaha vě-

deckosti. Zmíněné vhlady by k tomu mohly významně přispět.

MANA: Pracuji na statí dobově nazvané „Tao kultury“. Kultura a natura jsou od středověku postaveny proti sobě. Zabývám se tím, zda je vůbec možné kulturu a přírodu nějak *smířit*. Jaký je váš názor?

Z. NEUBAUER: Řekl bych, že kultura i< r kulturu ná-tury.

V mých očích jsou celé dějiny Západu dějinami zapomínání na přírodu, jež je původnější než Heideggerem zdůrazňované „zapomenutí na bytí“, jehož výrazem je metafyzika. Řeční prvomyslitelé odpověděli na otázku po povaze bytí: „*fysis*“ - „příroda“, a tato „praodpověď“ se dnes opět stává aktuální. Není také divu: prvomyslitelé se ještě snažili pomocí logu, tedy pojmově vyjádřit *prazkušenost* dávných mystérií. Postupně se však logizace řeči o bytí od zkušenosti zasvěcení emancipovala. To vedlo k meta-fyzickému, tj. doslova k zá-přírodnímu myšlení. Tento proces, dodnes oceňovaný a vychvalovaný, se započal už v antice - nikoliv až ve středověku. Křesťanství svým pojetím stvoření, vtělení a vzkříšení bylo naopak obrovskou příležitostí kulturu a ná-turu opět smířit - přiležitostí povětšinou a pohřbu zmaněnou.

MANA: Souhlasíte, že kultura je výplodem fantazie našeho podvědomí?

Z. NEUBAUER: Kultura je i kulturou našeho podvědomí. Je sdílenou, společně kultivovanou fantazií. Podvědomí a jeho „fantazie“ - tedy obrazotvornost, přesněji „podobotvornost“ (morfo-geneze) *jest* přírodou, naší přirozeností, lidským projevem přírody.

MANA: Fromm tvrdí: „Člověk potřebuje mapu světa (přirodního i sociálního). Bez ní by upadl do zmatku. Z hlediska jeho orientace je lhotejné, slouží-li mu takto víra v magii nebo víra ve vědu.“ Není pojem „mapy víry“ v chaotické postmoderní době protimluv?

Z. NEUBAUER: Tak jako jsme potřebovali obecnější pojetí světa, potřebujeme i obecnější pojem prostoty a jeho reprezentace - mapy. Každý svět má svůj prostor - respektive svůj styl sebezproštění. A každá mapa je „kosmickou informací“, naším vnitřním prostorem, prostorem orientace ve světě. Určuje způsob lidského vztahování se ke světu, jeho obývání, rozvrhování, zabydlování, „kolonizaci“, chcete-li, jakož i strukturu vyhlížení a očekávání - tedy ekologii, ekonomii i etologii a s ní i etiku.

MANA: Jak se mění kultury, mění se i jejich nositelé - vzory, typy osobnosti - každá civilizace vytváří *image* svého představitele, nositele idejí, ideálů... **E.** Fromm pak vyvozuje. Žádná velká radikální myšlenka nemůže přežít, dokud ji neztělesní jedinci, jejichž *život je* poselstvím.

Každá doba si vytvoří takové hrdiny, jaké potřebuje. - Kdo je tedy hrdinou doby postmoderního světověku? Můj přítel filosof M. Vodrážka říká, že je jím *bezdomovec*.

Z. NEUBAUER: Ano: též to platilo pro tzv. „osovou dobu“ kolem -600 až -500, dobu Buddhovu, Lao-c“eho, Herakleitovu. Podobně tomu bylo na přelomu letopočtu, nebo za velké italské a alžbětinské renesance. I tehdy byli typickými hrdiny bezdomovci: mniši, asketi, cestovatelé, potulní učitelé, dobrodruzi, kočovní kosmopolité. V takových dobách byla nezakotvenost ctností. Symbol bezdomoví znamená, že svět přestal být domovem - a přestal *ipso facto* být společným lidským světem. Bezdomovec je člověk exodu, člověk „paschalní“ - velikonoční. *Pascha* v tomto smyslu značí „přechod“ - *transitus*.

MANA: Svět objektivní reality se ukázal světem lidsky neobyvatelným - „syn člověka nemá, kde by hlavu složil“. Každý hledá útočiště ve svém

soukromém kosmu.... V Kalifornii se realizuje další utopický projekt: vsrup člověka do elektro-nické *virtuální reality*...

Z. NEUBAUER: Virtuální realita je velké znamení - symptom závěrečného stádia novověkého světa, kdy nihilismus, poprvé diagnostikovaný Nietzsche jako skryté hladající červ od počátku skrytý v jádře novověkého myšlení, metastázuje na povrch. Ne už toliko trpné odrazy, projekce, nápodoby a stíny - ale přímo fantomy a strašidla si dělají nárok na skutečnost! Symptom virtuální reality je projevem krize novověké ontologie, která nebyla práva tajemství Vtělení.

MANA: Zdá se, že společnost a kultura mlčovými kroky směřují k jakési verzi Huxleyova postcivili-začního „Nového báječného světa“. Z tajných laboratoří vystrkují různé výtvoři inženýrů genetiky, na diskotékách se tancuje techno hudba (huxleyovské „heče-peče“) v rytmu tranzu 120 úderů za minutu (tep srdce embrya) pod vlivem sómy (vitaminové koktejly a ecstasy), neartificiální divočina a pár divochů jsou zatlačeni do několika přírodních parků. Utopie je mezi námi. Mýtus o člověku-stroji je klíčovým tématem sklonku 20. století. S tímto novým mýtem souvisí i rozvoj kyberkultury. Někteří pozorovatelé tohoto vývoje hovoří o *kybergnózi*. Lidé se čím dál víc podobají strojům, zatímco technologie se zlidšťuje...

Z. NEUBAUER: Vpravdě - „v tom je ta dialektika“: věk kybernetiky znamená ná-vzdory všemu velkou ontologickou zkušenost. Proto mne naplňuje současnost nadšením. Opakuji: nikdy nebylo tolik vynikajících šancí pro moudrost. V tom se naplňují Heideggerova prorocká slova o tom, že kybernetika nahradí filosofii, přinese jiné myšlení, nový rozvrh světa — pojmů, existenciálů, hodnot, kategorií. Ovšem: kybernetická zkušenost a počítačová gramotnost jako šance, zkouška a vyjití — ne jako požehnání. V tom se podobá „egyptským ranám“ a apokalyptickým vizím.

VZDĚLÁNÍ V HERMETISMU

MANA: Počátky vědy jsou spjaty s tak nevědeckými disciplinami, jako je alchymie, astrologie, magie, věštění. Nehrozí, že s nimi bude věda spjata i ve svých koncích? Že se věda znovu stane „nevědeckou“?

Z. NEUBAUER: Věda se má k „nevědeckosti“ jako logos k mýtu. Věda se od mýtu nikdy neodpojila, pouze zapomínala, zapírala a popírala svůj substrát. Právě v tom jí hrozí sebepopření, regres, bezděčné pohlčení, znovusplynutí.

MANA: V této souvislosti mne mimochodem napadá, že vás nedávno jeden akademik osočil, že si vědu pletete s okultismem...

Z. NEUBAUER: *Oculta* znamená skrytý. Okultismus se vztahuje ke skrytému jako takovému. Je tedy opakem vědy, jejímž posláním je odhalovat. Lidé však dnes pod okultismem míní už

samo uznání toho, že existuje ono skryté a že tato skrytost je nevyčerpatelná - ježto „příroda se ráda skrývá“, jak říká jiný Herakleitosův zlomek.

MANA: V jedné práci se zamýšlíte nad tím, že kvantová fyzika a mystika patří k sobě, že vědecká výchova by měla být propojena s výchovou hermetickou. Neproblematizuje tento názor zkušenost, kterou lidstvo učinilo s vědou Třetí říše, která do sebe absorbovala mnohé okultní prvky a mýty?

Z. NEUBAUER: Třetí Říše byla případem tohoto bezděčného splynutí vědy s okultismem. Taková absorpce byla možná díky zapomenutí a nerozlišení. Příležitost k této záměně a příčinu nedbalosti zavalil však právě pozitivismus a objektivistický racionalismus, ptá se tím, že rozměr skrytosti prostě popřel. Zastánci vědeckosti se proto neoprávněně holedbají, že si s ideologiemi nikdy nezadali, myjí si ruce v nevinosti a pochvalují si, že se nikdy ničím neprovinili. Nevysvětlí také, jak nezodpovědný flirt s něčím, co je údajně ne-

skutečné, mohlo vyvolat tak obudné, svébytné, globální zlo.

MANA: Považujete hermetiku za elemenární vzdělání. Měla by se podle vás vyučovat na školách středních či vysokých? Na druhé straně však říkáte, že hermetika není naukou, ale zasvěcením k proměně. Lze si představit, že by se z maturitní zkoušky stala zkušenost ponoru do hlubin mystérii? Mládež po zasvěcení touží bez ohledu na stav školství: LSD se bere už i na diskotékách a kouzelné houby na mejdanech... Ve studii *Pluralismus, svoboda a demokracie* z roku 1993 píšete:

Zatímco se odborníci přou jak vychovávat a vzdělávat (jak roztřídit a sdělit nepřehlednou masu poznatků), utíkají se mladí ze světa fakt do světa příběhů - do *fantasy games*...

Vysvětlujete si tento trend jinak než jako neuhastitelnou touhu mladí po romantice?

Z. NEUBAUER: Doporučuji *vzdělání v hermetismu*, nikoliv o hermetice. Mním znalost tradice ikonografické symboliky a umění jejího výkladu. Ty by dovolily navázat bezprostřední kontakt s kořeny stromu dnešního vědění, které byly ještě propojeny s přirozenou zkušeností a propojovaly myšlení a imaginaci, logiku a poetiku. Vzdělání v hermetismu vyžaduje angažování obou mozkových hemisfér. Vědecká gramotnost by tak přestala být izolovaným, suchopárným, odcizeným katechismem abstraktní reality, podobným upadlé scholastice. Propast mezi oběma kulturami nelze překlenout shora, je třeba zacelit schizma zevnitř, ze základů, odkud vyvěrá.

Nemluvil jsem ani o zasvěcování: v tom smyslu se

hermetika a scholastika ovšem vylučují. Mystéria do školy nepatří. Právem hledá mládež zasvěcení *mimo* školy. Ne však rak zcela mimo, neboť *scholē - prázdně*, zahálku, odpočinek, čas, který je volně k dispozici - dala vznik latinské *schola* — naší „škole“. Ne náhodou dnes nazýváme *scholē* (volný čas) re-kreací - tedy doslova znovuvstavením. Mládež ji naplňuje hrou, která je původnější než tento svět - kterýkoli horový „tento svět“ - pro který vychovává škola. Znovuvstavení hrou je vlastním kořenem vši romantiky. Tak například ta klukovská, indiánská, našich mladých let, začínala se znovuvstavením na neolitické úrovni vědomí.

MANA: Podle Castanedova Dona Juana existují jen dvě cesty životem: jedna i druhá ovšem vede do pustiny (tj. nikam). Přesto se v něčem liší: jedna je cestou srdce a druhá nikoli. I když cesta nikam nevede - život je beze smyslu - vyber si cestu, která má srdce, jdi s láskou v sobě, doporučuje don Juan.

Je tato *cesta srdce* totéž, co cesta putování za sv. Grálem? A nebo: Lze *hledání sv. Grálu* chápat stejně jako slib bodhisattvy vracet se na zemi, dokud nebude vysvobozena i poslední z živých bytostí?

Z. NEUBAUER: Cesta srdce je cestou propojenou s nitrem skutečnosti; ta je je-

jím substrátem a východiskem. Cestou-necestou. Cestou romantickou. Na první otázku bych odpovídal: ano. Na druhou část odpověď neznám. Zajisté: návrat bodhisattvy odpovídá romantismu potulného rytířství - a tedy i hledání Svatého Grálu, symbolu Boha skrytého v nitru skutečnosti, znamení jednoty Země a královského srdce. Sem náleží i výprava za Zlatým rounem, návrat Odysseův, biblický Exodus, slavná Anabasis i bloudění Aeneaso. A také celé dějiny Spásy jsou jak vyjitím, tak návratem do Ráje. Cestou tam a zase zpátky.

(rozhovor připravil Blumfeld S. M.)

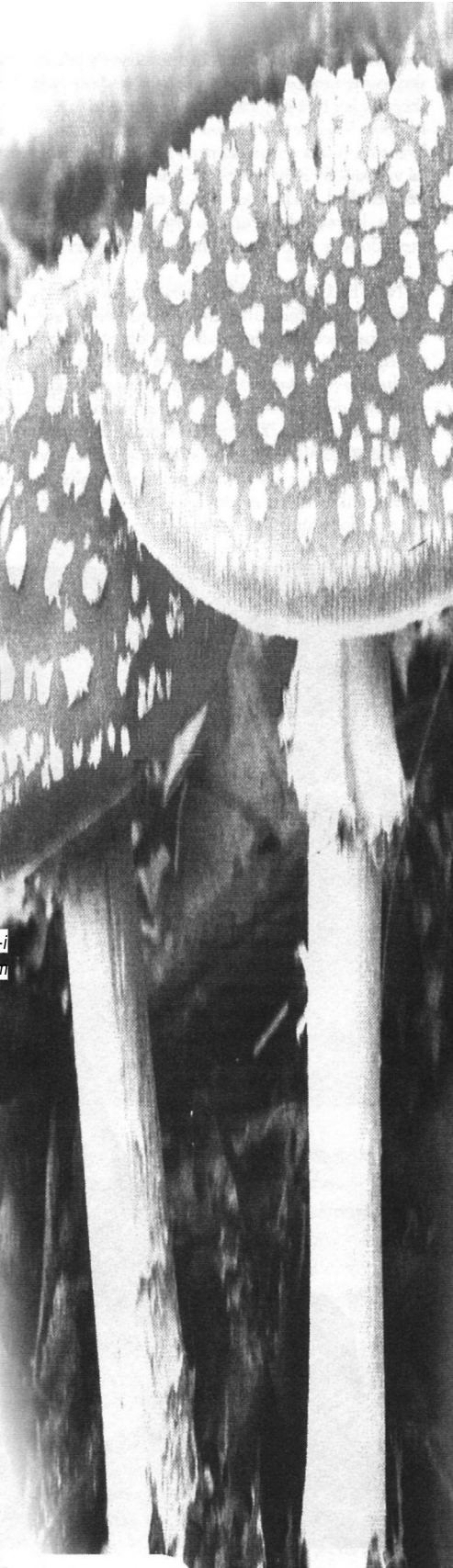
Christian Raetch je „mánička“: vypadá jakoby stále žil v 60tých letech - dlouhé neupravené vlasy, silné brýle, roztržené vystupování. Christian Raetch od 60. let bere

drogy. Zkusil kdeco a asi všechno. Ale protože si byl od počátku vědom nebezpečí, drogy bral od těch nejmenších dávek až do takového množství, kdy mu „fungovaly“. Dnes je jedním z nejvěstších žijících odborníků na halucinogeny, píše knížky a přednáší po celém světě.

Kromě jiného sbírá etikety pivních lahví. Má svou teorii, že staří Germáni vařili své pivo ne jako alkoholický nápoj, ale jako nápoj halucinogenní - ze sušených muchomůrek. Alkohol byl jen vedlejší produkt (a efekt). Ještě donedávna měEEpousta malých soukromých pivovarů na metách svých pivních lahví, většinou někde v rajto, namalovanou muchomůrku. Raetch dále tvrdí, že Pilsen, tedy německy Pils, bylo místo, kde káEEGermáni pěstovali a sbírali muchomůrku pro své rituály ve velkém. Německy houba se řekne „pils“.

Existují teorie, které tvrdí, že slovanské kmeny se na konci tisíciletí přestěhovaly do oblasti střední Evropy ze stepí blíže k Sibiři poté, co díky klimatickým změnám na jejich území přestala růst „tráva“, kterou tak potřebovali ke svým rituálům.

Následující ukázka z knihy Sěšřa fursta Halucinogeny a kultura (vydává nakladatelství Dharmagaia v překladu Saši Neumana) není ani návodem, ani pobídkou k užívání mĚngmw. Je etnografickou studií (a také připomínkou jevů, které dozajista spoluvytvářely dějiny naší společnosti) - tedy pokus o „rozšíření“ vědomí i v těchto oblastech.

Sibiřští Korjakové mají nádhernou pověst, ve které se jejich lidový hrdina Velký Havran setká na souši s velrybou. Zjistí, že ji nemůže vrátit do jejího přirozeného domova, moře, protože neuzvedne vak s náležitostmi, které velryba potřebuje, aby přežila dlouhé cestování. Velký Havran požádá o pomoc významné božstvo Vahijinin, což znamená Bytí, které ho pošle na určité místo, kde najde duchy zvané wapaq. Když jich několik sní, dají mu sílu, kterou potřebuje k uzvednutí batohu a k pomoci velrybě.

Vahijinin kdysi plival na Zemi a kam dopadly jeho sliny, tam se objevily bílé rostliny s rudými kloboučky, na kterých se božské sliny proměnily v bílé skvrnky. Tyto zázračné rostliny byly dotýcnými wapaq. Velký Havran jich pár snědl, jak mu bylo doporučeno, a brzy se cítil silný a rozjařený do té míry, že bez potíží zvedl těžký vak, čímž pomohl velrybě vrátit se do jejího domova. Wapaq ukázaly Velkému Havranovi, kudy se velryba dostala z moře a jak se do něj zase vrátí. Když Velký Havran tohle všechno viděl, pronesl k rostlinám: „Ach, wapaq, když rostete navždy na této Zemi,“ a svým dětem lidem, řekl, aby se naučili vše, co se od wapaqů naučit dovedli.

Waldemara Jochelsova, ruského etnologa, se svým kolegou Vladimírem Bogorasem získal významnými údaji o sibiřských domorodcích. Lesupové Severopacifické expedice, vypravěné Americkým muzeem přírodních dějin na přelomu století, Korjakové věří, že wapaq řeknou komukoli, dokonce i když není šaman, „co jej vyléčí, je nemocen, vyloží sen, provedou nebeskými sférami, podsvětím, či předpoví, co koho v životě čeká.“

Jak již čtenář jistě tuší, wapaq korjacké mytologie není nic jiného než známá muchomůrka červená (*Amanita muscaria*) - výrazná houba s rudým kloboukem a bílými skvrnami, jejíž pověst mezi Evropany zahrnuje už po mnoho staletí jak vlastnosti magické a transformační, tak i údajnou smrtelnou jedovatost. Ve skutečnosti je muchomůrka spíš halucinogenní než smrtelná. Slouží po tisíce let jako posvátný opiát šamanským náboženstvím severního euroasijského lesnatého pásu, zvláště pak mezi sibiřskými lovci a pasteveci sobů. Tato obrovská oblast mezi Baltickým mořem a Kamčatkou je v současnosti s výjimkou Střední Ameriky jediným místem na zemském povrchu, kde jsou houby v hojné míře používány jako posvátné prostředky extatického opojení (v menším, místně přísně omezeném měřítku se halucinogenní houby používají také na Nové Guinei a v Africe). V dávných dobách, jak dokázal Wasson, bylo náboženské požívání muchomůrky ve Starém světě rozšířeno daleko více: ve skutečnosti to byla tato výjimečná „houba nesmrtelnosti“, která byla tím tajemným,

muchomůrka

„houba nesmrtelnosti“

božským, opojným, rostlinným božstvem zvaným sóma a uctívaným indoevropskými kmeny, které napadly Indii od severozápadu kolem roku 1 500 př. Kr.

Již od poloviny 17. stol. a ještě častěji a zevrubněji v 18. stol. přinášeli cestovatelé různou měrou nadaní objektivitou a pozorovatelskými schopnostmi zprávy o muchomůrce jako rituálním opiátu domorodých kmenů Sibiře. Houby jsou, v závislosti na místních zvycích a tradici, požívány syrové či vařené, čerstvé, sušené, nebo v podobě nálevu či odvaru z hub smíchaného s lesními plody. Obecně se houby většinou nechaly před požitím do určité míry zaschnout - to byl pro posílení psychoaktivity muchomůrky významný.

S úsvitem antropologie v 19. stol. nabývaly, které z popisů intoxikací a průvodních rituálních a mytologických okolností méně etnocentrickou příchutí, ale existují i starší popisy, které působí velmi moderně svým přístupem ke skutečnostem, které průměrnému Evropanovi musely přijít značně podivné. V této společnosti naprosto výjimečně figuruje německý přírodovědec Georg Heinrich von Langsdorf.

Chemie a její působení

Wasson, který vyzkoušel muchomůrku sám na sobě, shromáždil omezené vědomosti o subjektivních účincích této houby, zachycené v literatuře:

a) Účinek začíná po patnácti až dvaceti minutách a trvá hodiny.

b) Vše začíná spánkem. Člověk usne asi na dvě hodiny a spánek je nepřirozený. Nelze se z něj probudit, přestože občas je možné vnímat okolní zvuky. V tomto polospánku se občas dostávají barevné vidiny, které alespoň do jisté míry odpovídají skrytým touhám.

c) Některé z opojených osob se cítí povznesené, což přetrvává tři až čtyři hodiny po probuzení ze spánku. Je zajímavé, o kolik větší důraz je v tomto stadiu kladen na převahu této drogy nad alkoholem: muchomůrka není jen lepší. Spadá, podle těch, kteří ji požili, do odlišné a nadřazené

skupiny omamných látek. V průběhu opojení jsou lidé často schopni výjimečných fyzických výkonů a s oblibou je předvádějí.

d) Obzvláštní vlastností muchomůrky je, že halucinogenní působení se přenáší do moči, kterou je možno pít za účelem stejného opojení... Tato překvapující vlastnost látek obsažených v muchomůrce je, podle našich současných vědomostí, ve světě halucinogenů ojedinělá.

Pokud tedy ani muscarín, který byl z houby *Amanita muscaria* izolován v roce 1869, ani bufotenin, o kterém bylo nedávno chybně udáno, že je činnou součástí složení muchomůrky, nezpůsobují její účinky, co tedy?

Nedávné studie chemika profesora Conrada H. Eugstera a farmakologa Petera G. Wasera (1967, 1971) z university v Curychu prokázaly, co je příčinou. Ne muscarín, který je v muchomůrce jen podružnou látkou, ale spíše dva isoxazoly, ibotenická kyselina a muscimole, vytvářejí klíčové psychoaktivní složky. Další jsou zatím ještě předmětem studia. A je to muscimole, který je farma-

kologickým vodítkem k možnosti přenosu moči. Muscimole, jak se ukázalo, je nenasycená cyklická hydroxamická kyselina, která prochází játry v prakticky nezměněné formě. Citujme Wassona:

Ibotenická kyselina se nalézá v čerstvé muchomůrce ve velmi rozdílné koncentraci, sahající od 0,03% k 0,1%. Když se muchomůrka usuší, ibotenická kyselina se zvolna rozkládá a mizí. Tím se psychotomimetický činitel přeměňuje jednoduchým sušením na jiný, silnější a daleko stálější ak-

tivní činitel. V knize *Sóma* sděluji v plné šíři ve své podstatě obecné poznání, šířící se přes dvě století téměř všemi severskými kmeny od údolí Obu k Čukotce: muchomůrka nesmí být požívána čerstvá, ale sušená, pokud možno na slunci. Empirická zkušenost sibiřských domorodců tak našla své potvrzení u Eugstera.

Langsdorf uvedl v roce 1809, že Korjakové dávají pro podroušení zřetelně přednost muchomůrce před vodkou, protože po opojení houbami nenásledovala bolest hlavy a jiné nepříjemné průvodní jevy. Existují záznamy, které dokládají, že houby byly pokládány za posvátné a že jejich prvotní užití bylo magicko-náboženské. Umožňovalo šamanům komunikovat se světem duchů. Mnoho šamanů na začátku svých sezení jedlo muchomůrky, aby dosáhli extatických stavů. Jochelson dále uvádí, že požívání posvátných hub nebylo omezeno na bohaté či pouze na šamany. Karminové muchomůrky bylo prý na území Korjaků vždycky dostatek, což je v protikladu ke Strahlenbergovu tvrzení, že chudým nezbyvala než intoxikovaná moč bohatých k dosažení opojení, obzvláště pak v zimě, kdy houby nerostou.

Je třeba dodat, že způsob, kterým Langsdorf popisuje rituální pití moči, jakkoli technicky či ekonomicky správný, není zdaleka úplný. Odhaduji, že sdílení šamanovy vlastní toxikované tělesné tekutiny s ostatními a také jejich navzájem, pomineme-li ekonomický dopad šetření s muchomůrkou, mohlo posílit naprosté sjednocení účastníků navzájem i se zosobněným duchem hub. Je-li tomu tak, skutečný význam tohoto pozoruhodného ritu je totožný s rituálním předáváním peyotlu mezi účastníky peyotlové pouti Wičolů, kdy po sběru posvátného kaktusu, vnímaného jako Starší bratr, každý z poutníků věnuje část svého úlovku všem ostatním, obvykle vložením kusu přímo do úst. To se opakuje několikrát proti směru hodinových ručiček. „Člověk dává a dostává maso Staršího bratra," zpívá předsedající šaman, „takže všichni jsou jednoho srdce, všichni jsou v jednotě."

Nakonec je třeba poznamenat, že muscarin, o němž se říká, že způsobuje hojné pocení a křeče u některých přímých konzumentů, zřejmě chybí v muchomůrkové moči. Takže ti, kdo ji pijí, ať už vlastní či cizí, jsou ušetřeni těchto nepříjemných jevů provázejících intoxikaci muchomůrkou. Lze připustit, ponecháme-li stranou významy a symboly, že i toto, spíše než ekonomická úvaha, přispělo k větší oblibě této praktiky.

PSYCHEDELICKÁ ZKUŠEN

z buddhistické

S Jackem Kornfieltem v únoru 1986 rozmlouval Robert Frone

„Cílem není náboženský zážitek: cílem je náboženský život. Aprdvs ohledem na toto můž epsychede-lická zkušenost hledače duchovní pravdy spíše vystrašit než povzbudit.“

Hustou Smith

RF: Možná by stálo za to, právě proto, že o psychedelických experimentech i o duchovnosti toho bylo tolik řečeno, podívat se na psychedelika z perspektivy duchovní disciplíny. V buddhismu je spousta věcí, které by mohly psychedelický fenomén osvětlit a pomoci nám pochopit jeho léčivý efekt, pokud je léčivý. Možná by nám právě buddhistická perspektiva mohla pomoci maximalizovat pozitivní důsledky psychedelických experimentů a redukovat jejich negativní důsledky.

JK: Začal bych několika věcmi, které mne napadly, a ze kterých se pak vyvinou další úvahy na dané téma. Za prvé, ptáš se na buddhistický postoj k psychedelikům. Je důležité říci, že neexistuje nějaký buddhistický postoj k psychedelikům. Pokud je o nich někde zmínka, tak jen všeobecná, v rámci pěti slibů, kde jsou označeny slovem „intoxikanty“, opojné prostředky. V zenu, vadžrajáně a théravádě, třech největších žijících tradicích, se o tom

mlálo s a t e x t e ^ ^ c ý ^ ^ t t ^ ^ M z w l ^ T ^ o ^ e m ^ ^ a e ^ ? hovořit, je současné chápání problému založené na současných zkušenostech.

Za druhé, na rozdíl od hinduismu, ve kterém se drogy mění v vědomí, zvláště hašiš, který někteří sádhuvé sedící na březích Gangy běžně konzumují, používají, buddhismus praktický i tradiční se na drogy dívá jako na opojné prostředky.

Například v théravádském buddhismu novic slibuje v jednom z pěti posvátných slibů, kromě toho, že nezabije, nepokrade, nezalže, nesesmílní, že nebude užívat opojné prostředky, které by zamlžily tělo, mysl a vědomí. Nezakazují se a to je zvláštní. Jiný překlad říká: nepoužívej opojné prostředky, po kterých člověk) Některé z opojených osob se cítí povznesené, což přetrvává tři až čtyři hodiny po probuzení ze spánku. Je zajímavé, o kolik větší důraz je v tomto stadiu kladen na převahu této drogy nad alkoholem: muchomůrka není jen lepší. Spadá, podle těch, kteří ji požíli, do odlišné a nadřazené

klad, na kterém je duchovní život postaven. Lidé své sliby dodržují, neubližují. Mnozí vyznávají princip ahimsy, nezabíjení, což zahrnuje také respekt a úctu a nenásilné chování k jiným lidem a všem živým bytostem. To jim otevírá srdce utišuje mysl. Z této praxe pak vyplývají další duchovní cvičení.

Teprve když je člověk schopen vést morální a harmonický život, a má tedy otevřené srdce a ticho v mysli, začne cvičit jógu, koncentrační cvičení a další způsoby, jak zkrotit tu divokou a neposednou opičku naší mysli a otevřít cestu do vyšších duchovních úrovní. Říká se tomu samadhi.

Ze všech různých duchovních vhlédů a poznání hry vědomí v říši lidské existence pak povstává království moudrosti, pradány, založené na morálních základech a tréninku v různých disciplínách. Na dobrých základech jsou pak moudrost a poznání snadno dostupné a stávají se integrální součástí života: člověk ví, co kam patří, vše je v kontextu. Na Západě to obvykle funguje opačně.

Mnozí lidé, kteří zkusili LSD, houbičky nebo cokoli jiného, nebo četli Tibetkou knihu mrtvých nebo nějaké zenové texty, tak do jisté míry pootevřeli dveře moudrosti. Objevíli limity svého jednoúrovňového vědomí a možnosti dalšího zkoumání mysli: nové perspektivy zrození a smrti, podstatu mysli a vědomí, vědomí jako pole tvoření namísto mechanických důsledků představy těla jako biologického jsoucna, mýtus odcizení a pravdu o jednotě všech věcí. Pro mnohé se takto otevřely brány moudrosti i srdcí. Vidí dnes život z mnohem vyšší perspektivy.

Obvykle pak, aby si udrželi kontakt s těmito stavy, brali psychedelika znovu a znovu. I když se někdy zkušenosti měnily, většinu lidí vybledly.

Takto zjednodušeně by se daly popsat rozdíly mezi Východem a Západem. Pak si někteří lidé řekli: No, když nemohu udržet vysoké vědomí psychedeliky, zkusím to jinak. A tak lidé začali cvičit seriózně jógu a radža jógu a praná jógu, dělali vizuahzajíní^v^ni nebo jiné disciplí-

toužme po smyslových nebo mentálních zážitcích? Vždyť i ta nejvyšší duchovní zkušenost může vést k utrpení, protože máme tendenci být ke svým proměnným zážitkům připoutáni. Jinými slovy, rád bych věděl, jestli tyto zkušenosti dokáží zlákat ego možností „Bůh je tak blízko!“

JK: No, žízeň je také mince o dvou stranách. Existuje i pozitivní žízeň, samozřejmě. Je-li žízeň spojena s touhou po vlastnictví a připoutáním, pak je zdrojem utrpení. Jenže psychedelika v lidech probouzejí nejen žízeň, ale také pocit možnosti dalšího výzkumu mysli a těla nebo jiného způsobu života. Pak je možné tuhle zvýšenou citlivost a vize atd. mít i bez opakovaného brání psychedelik. Lidé začínají zjišťovat, že je nezbytné dbát na to, jak mluví, s kým se stýkají, upravit vztahy v rodině, pomáhat ostatním, tedy žít vědomě a tak, aby neubližovali druhým. Takže nakonec objeví důležitost oněch

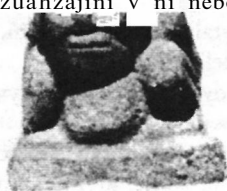
pro Východ tak základních ctností v kombinaci s disciplínou.

Určitě existuje i několik jedinců, pro které jsou psychedelika formou duchovní praxe, ale ti jsou velmi vzácní.

RF: Stanley Kruppner jednou řekl, že LSD bylo pro 60. léta důležité jako jakýsi zprostředkovatel východních duchovních disciplín. Díky LSD začalo mnoho lidí hledat a nalézat duchovní mapy a pochopení svých zážitků.

JK: Pokud jde o mě, je to tak. Bral jsem LSD a jiná psychedelika v Dartmouthu, ačkoliv jsem východní nauky studoval už předtím. Nějak to tenkrát patřilo k sobě. O většině amerických buddhistických učitelích by se dalo říci, že měli psychedelické zkušenosti buď zároveň nebo před svou pravidelnou duchovní praxí.

Vím dokonce o lidech, kteří byli psychedelickým zážitkem ovlivněni tak hluboce, jako by prožili osvícení. Ale takové případy jsou velmi vzácné, snad jeden z tisíců. Tato osvícení jsou takovým „iniciačním“ osvícením, když použiji terminologii systému, který tvrdí, že člověk musí prožít několik menších satori, aby dosáhl skutečného osvícení. Můžete to klidně otisknout, i když vím, že to některé lidi může zmást. Te to jako v loterii, vlastní či cizí, jsou ušetření těchto nepříjemných jevů provázejících intoxikaci muchomůrkou. Lze připustit, ponecháme-li stranou významy a symboly, že i to, spíše než ekonomická úvaha, přispělo k větší oblibě této praxi.

OST A DUCHOVNÍ PRAXE

perspektivy

Soeng Sahn, řekl: „Ano, existují speciální chemikálie, které, berou-li se ve správných dávkách, mohou usnadnit seberealizaci.“ A pak dodal: „Ale jestli máš ten správný postoj, můžeš také dělat cokoliv — jít na procházku nebo do vany.“

Mohl byste říci více o morální praxi? Jaký je ten správný postoj? Které jsou to kvality mysli a akce, které jsou pro buddhismus základní?

JK: Především chci říci, že považuji psychedelika za velmi účinná a velmi si jejich možností vážím. Inspirovaly, otevřely a hluboce probudily v mnoha lidech mnoho možností. Díky nim mnoho lidí prožilo transformativní zkušenost. Hodně si vážím i práce lidí jako Stan Grofa dalších.

Můj názor na tyto věci pramení z vlastní buddhistické praxe (mnoho let jsem také působil jako buddhistický učitel). Chtěl bych proto upozornit na to, že mnozí lidé značně podceňují hloubku změn, které duchovní transformace vyžaduje. Duchovní praxe vyžaduje něco, co jeden zenový mistr příhodně nazval „dlouhá trpělivá mysl“ - znamená to, že to může trvat ne dny a měsíce nebo roky, ale celá desetiletí nebo celý život. Zavedené stereotypy a vzorce chování jsou v nás zakořeněny tak hluboce, že ani značně neodolatelné vize je moc nezmění. Proto systém, zavedený Buddhou a dalšími velkými duchovními mistry, používá několik rozdílných aspektů či prvků, aby dokázaly pomoci vyvolat skutečně hlubinnou transformaci. Buddha jednou řekl: „Ani dobré skutky, ani dobrá karma, ani zásluhy, ani extáze, ani vize, ani hluboká koncentrace, ani vhléd nejsou důvody, proč vás učím. To, o čem skutečně jde, je vysvobození srdce.“ Možnost osvobození je středem jeho učení. Osvobození od lakoty, nenávisti, iluzí a osvobození od pocitu oddělenosti a sobectví.

Z tohoto pohledu člověk musí nejprve zjistit, jak jsou síly, které naše srdce a naši mysl spoutávají, silné. Z počátku to může vypadat, jako že síly lakoty, nenávisti a iluzí jsou jen malou nepřijemností vzniklou na základě touhy po tom či onom, nebo ze zmatku, nebo z nepochopení. Když se ale člověk začne díky jakékoliv duchovní praxi, a já bych sem přidal i zkušenosti s psychedeliky, měnit, začne si uvědomovat, že to, o čem tu jde, je Lakota s velkým L, Nenávist, která v sobě zahrnuje Hitlera i Attilu, Deziluzi jako nejhlubší temnotu černé noci. Ty síly jsou

obrovské. Jak je tedy transformovat, aby člověk dosáhl vysvobození?

Především je třeba si těchto sil vážít. Spousta lidí ale psychedelika používá špatně. Moderní výzkumy, např. Stana Grofa, už zjistily, že forma a způsob použití psychedelik jsou rozhodujícími faktory, pokud se člověk s těmi obrovskými silami v sobě chce utkat. I v duchovní praxi člověk musí hloubku těchto zkušeností respektovat. Za druhé, člověk by se měl, když se — díky jakékoliv formě inspirace, ať už na základě četby, setkání s někým nebo díky psychedelické zkušenosti - vydává na duchovní cestu, skutečně vědomě rozhodnout. Lama Čogiem Trungpa jednou na shromáždění v Berkeley řekl: „Raději se na duchovní cestu nevydávejte. Je příliš dlouhá, příliš těžká, vyžaduje příliš úsilí. A pokud už na cestě jste, vraťte se, požádejte aby vám vrátili peníze za vstupné a jděte domů. Není to piknik. Bude to od vás vyžadovat skutečně všechno a měli byste si to od začátku uvědomovat. Někdy je lepší raději ani nezačínat. Začnete-li však, je lepší, když cestu dokončíte.“ Byl to skutečně velmi laskavý učitel.

Další věcí, kterou by měl udělat ten, kdo se díky jakékoliv inspiraci na duchovní cestu vydal a kdo už zjistil skutečnou sílu a moc nevědomých sil v sobě samém, je slib. Měl by se zavázat, že bude následovat cestu osobního vysvobození, cestu Bodhisattvy, cestu transformace sebe sama. Takovýto vědomý slib pomůže uvědomit si, že duchovní cesta zahrnuje všechny aspekty života, a stává se základem duchovní disciplíny.

Duchovní disciplína se projevuje v našich činech, v naší řeči a našich vztazích k lidem, zvířatům a rostlinám v našem okolí. Přímo se odvozuje od našich niterných myšlenek - zda je naše mysl naplněna nenávistí, žárlivostí a lakotou, nebo laskavostí, něhou a soucitem. Má co činit s našimi intimními vztahy k rodině, milenci, přátelům a lidem, se kterými přicházíme do styku. To vše je základní součástí naší duchovní praxe.

Musí zde tedy být vědomí o temných silách, slib transformace a vědomí o hlubinnosti změn, kterými člověk na duchovní cestě prochází. Musí zde být i zjištění o tom, že duchovní praxe se odehrává neustále, všude a na všech tělesných, emočních, řečových i myšlenkových úrovních. Pak teprve můžeme mluvit o skutečné duchovní praxi.

A teď se dostávám k otázce duchovních disciplín. Ani to není tak jednoduché. Základem systematické duchovní praxe je mravní čistota, ctnost. Mravní čistota neznamená podřízení se nějakým pokynům nebo moralistickému učení. Je to pochopení, že každý člověk má odpovídající - John Lilly tomu říkal „launching pad“, odrazový můstek, odpalovací rampa - základnu, ze které může začít. Buddhisté dodržují pět základních příkázání:

Nezabiješ nebo neublížíš živé bytosti.

Nepokradeš ani nevezmeš, co ti nebylo dáno - v současnosti tedy ve smyslu nechovat se prasácky k limitovaným přírodním zdrojům.

Nezalžeš, tedy budeš používat správná, pravdivá a pomocná slova. Řeč je velmi mocná: slova mohou ranit, začít válku, ale i léčit. Mnozí lidé byli vyléčeni laskavým slovem odcizeného otce, nebo velkého učitele, nebo za správných okolností i někoho úplně cizího.

Nesesmilníš, tedy nebudeš podléhat nepřírozenému sexu. Sexuální energie může být spojována s lakotou, pudovostí, vykořisťováním, anebo s intimitou, péčí, pozorností a láskou. Je tedy třeba ujistit se, že touto energií neublížíš.

A konečně je tady přikázání o omamných látkách: **nevezmeš omamné látky** jako prostředek útěku, abys zakryl bolest nebo problém, nepodlehni jim. Tyto látky přivodily enormní utrpení jak miliónů alkoholiků, drogově závislých, tak jejich rodin. Problémem závislosti se zabíraly všechny velké duchovní tradice po tisíce let.

Dokonce i mezi relativně vědomými průzkumníky současných psychedelik je tendence k návyku značným problémem. Vzhledem k tomu, co tady již bylo řečeno o obtížnosti duchovní cesty, je i cesta těch, kteří zkouší psychedelika, velmi obtížná. To, o čem z hlediska pátého přikázání jde, je nestát se na droze závislým (brát ji tedy jen příležitostně, za určitým účelem). Pokud člověk některou z takových látek, ať je to sklenička vína, marihuana, cigareta, LSD, nebo houbička, vezme, měl by ji brát vědomě a opatrně. Když se ale někdo na tuto cestu vydá bez ochrany přikázání, ztratí směr. Bez dodržování přikázání nedojde.

A tohle poselství je celkem snadné pochopit.

(Z Internetového materiálu Sputnik Drug Information Zone přeložil V. M. Kontakt: /Image/ nepeth@media.internex.net)

Potíže s náboženstvím

Rebecca
McClelland
Novicková
a David Jay
Brown

Zatímco pro některé představuje křesťanství netoleranci, aroganci a patriarchální systém, jiní sáhli hluboko do studnice západní mystické tradice a napili se tamní čistě vody.

Mathew Fox, kněz, dominikán, teolog, spisovatel a učitel, je jedním z takových. Někteří mu říkají „zelený prorok“, jiní ho nazývají rouhačem a nebezpečným radikálem.

Matthew Fox vstoupil do řádu dominikánů v roce 1960. O sedm let později byl vysvěcen. Po dosažení doktorátu z teologie a filosofie studoval dále v Paříži (doktorát duchovních věd), v roce 1977 založil Institut kultury (v kalifornském Oaklandu) a začal realizovat svůj vzdělávací program.

V roce 1988 musel na příkaz Vatikánu jeden rok přestat přednášet. Cestoval v té době po Střední a Jižní Americe a vrátil se do USA ještě utvrzenější, že má pravdu. V roce 1993, po několika neúspěšných pokusech prokázat, že je kacír, což by vedlo k exkomunikaci, byl Fox vyloučen z řádu dominikánů.

Otázka: Byl jste vychován jako katolík?

Fox: Můj otec byl irský karolík. Matka byla napůl židovka a napůl angličanka, a ačkoliv byla katolička, udtžovala si svou nezávislost. Vyrůstal jsem tedy v dosti ekumenické domácnosti. Když jsem byl v pubertě, žili jsme nedaleko univertsity. Když postupně

mých šest biattů a sestet odcházelo na studia, rodiče pronajímali pokoj vysokoškolákům z ciziny. Strávil jsem roky svého dospívání se sousedem z Norska, Sikhem z Indie, řezníkem z Venezuely, komunistou z Jugoslávie. Spolužák, kterého jsem pozval jednou na návštěvu, poznamenal, že to u nás je jak v OSN. Dostalo se mi tedy vzdělání velmi kosmopolitního. Výsledkem bylo, že jsem se nikdy nezajímal o náboženství, ale vždycky jsem se zajímal o duchovnost.

Otázka: Jak byste definoval rozdíl?

Fox: No, přál bych si, aby tu moc velký rozdíl nebyl. Duchovnost je založena na zkušenosti, zatímco náboženství, naneštěstí, končí jako organizace zkušenosti - papežové přicházejí a odcházejí a budovy jsou kupovány a prodávány. Samozřejmě, jedno ovlivňuje druhé. Například minulý týden bylo na první stránce v místních novinách, že katolická církev chce prodat dvanáct kostelů, protože do nich chodí každou neděli průměrně jen 35 lidí. To je náboženství: náboženství musí prodat své budovy. Duchovnost je spojení se zdrojem tvořivosti, spravedlnosti a soucitu. I náboženství by mělo být o tomtéž, ale naneštěstí sešlo z cesty.

Otázka: Řekl byste tedy, že duchovnost je založena na vlastní zkušenosti, zatímco náboženství na zkušenosti někoho jiného?

Fox: To je dobrá formulace, jen bych nezdůrazňoval „vlastní“ zkušenost jako něco odlišného od obecné zkušenosti. V nejhlubší podstatě jsme všichni spojeni se všemi ostatními, s jejich starostmi i radostmi, takže se nejedná o jakousi ptivátní cestu. Ježíš byl duchovním člověkem, řekl byste o něm, že byl náboženský? Odvážil se oponovat tehdejšímu náboženskému establishmentu a dostal se do maléru. To se ale dělo neustále a děje se to i dnes. Nedávno zemřel mnich Bede Griffiths. Padesát let žil ve svém ašramu v Indii, kam za ním chodili křesťané i hinduisté. Říkal, že pokud křesťanství neobnoví a nebude učir své mystické tradice, mělo by to zabalit, protože jinak už nemá co nabídnout. Souhlasím s ním na 100%. Duchovnost je věc mystiky, úžasu nad zázraky světa a odporu proti nespravedlnosti, protože ta překáží zářákům.

Otázka: Jak se vyvíjel váš zájem o teologii a mysticismus?

Fox: Myslím, že v dětství jsme všichni mystikové, ale jak dospíváme, pomalu a postupně tuto schopnost ztiácíme, částečně vlivem výchovy a školy, protože jsme vychováváni k použití jen levé mozkové hemisféry. Seberou nám pastelky právě v době, kdy je nejvíc potřebujeme - v pubertě. V době, kdy by měl být člověk nejvíce ve styku se svou kosmickou duší, dostane možnost vybrat si mezi fotbalem a utrácením v obchodech. Já jsem tím ale nebyl postižen, protože jsem ve 13ti dostal obrnu. Přestal jsem tedy, jako mí bratři, snít o tom, že budu fotbalovou hvězdou. Když jsem ležel v nemocnici (nebylo jasné, jestli ještě budu kdy chodit), setkal jsem se s mužem, který byl, než se oženil a měl pět dětí, mnichem. Ten mi ukázal, že existují i jiné životní cesty než ty samozřejmé a obvyklé. Když jsem pak za další dva roky začal chodit, z vděčnosti jsem si řekl, tohle není napořád, budu dělat něco neobvyklého.

Rozhovor s **Matthew Foxem** z knihy *Voices from the Edge: Mavericks of the Mind*, která vyšla na podzim 1995 v nakladatelství Crossing Press.

tvím

Otázka: Mohl byste objasnit základní hodnoty vaší teorie duchovního stvoření a jak se liší od stávající filosofie pokušení a hříchu?

Fox: Filosofie pokušení a pádu je založena na teorii prvotního hříchu. Já se domnívám, že tato teorie je velmi antropocentrická. Hřeší jen lidé, ne ostatní stvoření. Teorie pokušení a hříchu je až příliš šitá na míru člověku. Už víme, že vesmír existuje a vyvíjí se 15 miliard let. Náboženství, které začíná hříchem, to odmítá akceptovat.

Jiný rozdíl spočívá na důtazu, který tato teorie klade na obrazy Boží. Mám rád jedno židovské rčení, které říká, že pokaždé, když jdeme ulicí, jde před námi houf andělů a zpívají „z cesty, z cesty, udělejte cestu pro obraz Boží.“ Co to vlastně znamená, být obtazem Božím? Znamená to jen to, že i my, jako Bůh, dokážeme tvořit. A to je, samozřejmě, pro mou teorii duchovní tvorby velmi podstatné. Ve skutečnosti je třeba základní forma modlitby přesně to, čemu říkáme „umění jako meditace“. V našem učení malujeme, modelujeme a tančíme jako když meditujeme.

Umění je jógou Západu. Jenže bylo koptováno kapitalismem do té míry, že dnes se zajímáme jen o to, kolik to stálo a za kolik to stojí. Podstatou umění je vztah mezi tvořivostí člověka a hmotou, přičemž hmotou může být naše tělo, barva, struny nástroje. Umění jako meditace probouzí umělce v každém člověku, a když se to stane, začne proudit duchovní energie.

V teorii pokušení a hříchu se o tvořivosti vůbec nikde nehovoří. Všichni píšou jen o hříchu a odpuštění a Ježíši, přičemž zapomínají, že Ježíš byl umělec, vypravěč příběhů. Dále se píše většinou z negativních pozic, o temnotách a uttpení. Dnes slyšíme fundamentalisty - a teorie pokušení a prvotního hříchu je fundamentalistická - jak káží o tom, že AIDS je tresrem Božím, nebo že v Kalifornii bylo zemětřesení proto, že tam žije tolik homosexuálů.

Teorie duchovního stvoření říká, že temnota není věcí nějaké viny, ale že jsme žádání, aby-

chom se uttpení postavili, abychom s ním něco udělali, ne jen popírali nebo obviňovali, jako středověcí křesťané, kteří se bičovali. Myslím, že nikdo, kdo žije naplno, by to ptostě neudělal. Není třeba vytvářet další vnitřní a vnější nepřátele, oni už tam stejně jsou.

Otázka: Proč jste tedy zůstal katolíkem, když se vaše filosofie blíží daleko víc dálněvýchodním náboženstvím?

Fox: Jsem Zapadán. Nezměníme Západ tím, že půjdeme na Východ. Můžeme se toho od Východu hodně naučit, ale v zásadě je to jako zrcadlo, které nám říká: „Copak nevidíš, že je tady rvé vlastní náboženství?“ Jung řekl, že Zapadáné by neměli být piráty, kteří kladou moudrosť na cizím pobřeží, jakoby naše kultura byla jen pustou zemí.

Značnou část své ptáče jsem věnoval středověké mystice, která byla tak dlouho opomíjena a zattacována. Místt Eckhatt byl ve 14. století cítkví zattacen a je zattlačen dodnes. Málokdo ví o Hildegardě z Bingenu, renesanci žen z 12. století, hudebnici, básnířce, malířce, která se zabývala vědou i mystikou. Středověk byl úžasnou dobou. Tomáš Akvinský, o kterém jsem napsal svou poslední knihu, byl posledním reologem, který se skutečně seriózně zajímal o styčné prvky mezi vědou a náboženstvím. Byl třikrát zattacen, než byl kanonizován a prohlášen za svatého.

Naši náboženští předkové nebyli všichni hloupí jako někteří, kteří dnes církev vedou. Lidé jako Tomáš Akvinský, Eckhart, František z Assisi, Julian z Norwiche či Mikuláš Kusánský byli součástí stejného hnutí.

Od 12. století se téměř dvě stě let křesťanství stalo náboženstvím bohyně. Byl jste někdy v Chatttes? To je chtám bohyně, Marie. Takovýchto kostelů bylo po celé Evropě vybudováno téměř pět set.

Takže i já jsem se nejprve začal, protože mne zajímají problémy sociální ttfansotmace,

zabývat západní duchovní tradicí.

Na Východ nás odešlo jen několik. Máme své vlastní kulturní DNA a musíme vařit z toho, co je tu k máni.

Otázka: Proč jste tedy zůstal katolíkem? Tam není příliš místa pro osobní duchovní existenci.

Fox: Katolická cítkev má ze středověku bohaté dědictví duchovnosti, které je třeba znovu objevit. Zajímá mne hlubinný ekumenismus. Domnívám se, že čím hlouběji dojdete ve výzkumu vlastní duchovní ttadice, tím blíže čisté vodě moudrosti se dostanete. Bůh je velké podzemní řeka s mnoha studnami: buddhismem, taoismem, židovstvím, súfismem, uctíváním Bohyně, přírodními náboženstvími, křesťanstvím. Potřebujeme nějaké stezky, abychom tahle náboženství pospojovali, ale tam dole, tam existuje jen jedna velká řeka.

Otázka: Byl jste exkomunikován katolickou církví?

Fox: Ne, byl jsem jen ptopuštěn z domini-kánského řádu. Technicky vzato jsem stále kněz, to mi nevzali, ale zakázali mi vykonávat ptaxi. Nesmím sloužit veřejné mše, například.

Otázka: Co přesně z vašich názorů církev vadí?

Fox: Církev se nelíbí cokoliv, co by se dalo označit slovem „hnutí“. Teologie duchovního stvoření nevyklučuje homosexuály, ženy, umělce a domorodce. Zahrnuje lidi, kteří nemají zastoupení ve Vatikánu. Církve se tohoto hnutí jaksi obává. Kdybych já zastával názor současné církve, také bych se toho, co učím, bál.

Otázka: Informovali vás ale, co přesně jim ve vašem učení vadí?

Fox: Ano, poslali mi seznam, a první položka mne označila za feminního teologa, ačkoliv jsem netušil, že být feminista je kacířství. Za druhé, nazýval jsem Boha „Matkou“. Ptokázal jsem, že totéž dělali středověcí mys-

tikové a že je to i v Bibli. Za třetí, nazýval jsem Boha „Dítětem“, ale i to dělali mystikové. Za čtvrté, nezavhl jsem homosexuály. Za páté, věřím spíše v prvotní posvěcení než v prvotní hříchy. Za šesté, nejsem tak smutný a vážný, jako jsou oni...

Oni jsou stovky let odděleni od prostých věřících, a tak nařídili dominikánskému řádu, aby mi nařídil opustit Kalifornii a vrátit se zpátky do Chicaga, což by znamenalo ukončit vydávání časopisu a ukončit existenci tamější komunity. Odmítl jsem to udělat a tak mne vyobcovali za neposlušnost. Samozřejmě, skutečným důvodem bylo to, že chtěli, abych přestal ptacovat.

Otázka: Jaké další problémy vidíte v současném náboženství?

Fox: Myslím, že největším problémem je všeobecný antropocentrismus. Postavíme-li náboženství do kontextu se stvořením a přírodou, nic „lidského“ tam nevidíme. Neexistuje buddhistické moře, římskokatolický deštný ptáček nebo luteránské pole obilí. Druhý největší problém vidím v tom, že současné náboženství je o náboženství a ne o duchovnosti. Ukazuje na Měsíc a plete si prst ukazující na Měsíc s Měsícem samotným.

Otázka: Proč se křesťanství historicky vždy obávalo přírodních náboženství a vlastně přírody vůbec?

Fox: Myslím, že nejlepší odpověď je od Fredericka Turnéra. Ve své knize „Beyond Geography“ říká, že první evropští křesťané potlačili „přírodu“, sexualitu a pocity uvnitř sebe samých, když viděli, že tak žijí domorodci. Asi zde byla obava z divočiny. V Evropě církev nařídila zničení irských lesů, protože se obávala keltských duchů. Jde o jakousi snahu ochočit, domestikovat divočinu. Jde ale také o divoká zvířata v nás – o hněv, vztek, touhu, chtíč. Chtěli je všechny vyhubit. Mistr Eckhart nabídl alternativu: „Zktož své vášně otěžemi lásky.“ Jinými slovy, obejmí své vášně a obejmí divočinu a směřuj kam se ti zlíbí.

Otázka: Proč myslíte, že církev zatratila sex a erotiku?

Fox: Všechno to začalo ve 4. století. Philo, jeden z filosofů, asketů tehdejší doby, řekl: „Musíme udtžet své vášně na uzdě tak jako udržujeme na uzdě chudinu.“ Vášně a soucit (v angličtině passion a compassion, pozn. překl.) jsou jednoho todu. Vášnivá teakce na nespravedlnost vám dá energii něco udělat. V naší kultuře nám televize a spotřební ekonomika btání ve styku s vášněmi. Jsme ktemni televizi a tím, že kupujeme stále nové věci a tak se nemusíme ptát na hluboké otázky.

Otázka: Jak se na sex a erotiku dívá teorie tvůrčí duchovnosti?

Fox: Jako na dar vesmíru. Sexualita se vyvinule před více jak miliardou let a dtamaticky

rozvinula možnosti evoluce a tvořivosti. Domnívám se, že pokud chceme pochopit sexualitu, musíme se vtátit zpět, k jejímu zdroji. V tomto smyslu to je pozvání k tomu, jak být ještě více tvořiví, než jsme.

Biblická Píseň písní oslavuje milování jako experiment zázraků. To je něco, co bychom měli přinést zpět do rituálů našich kostelů a synagog: měli bychom to uctívat. První lekci ze sexualitu je naučit se ctít a respektovat síly, které v nás jsou. Posléze zjistit, kolika nejrůznějšími způsoby, kromě roho nejobvyklejšího, genitálního, se dá sexualita vyjádřit. Jak ovlivňuje naše vtahy k zemi? Můžeme být k zemi erotičtí? Myslím, že erotické může být pečení chleba, milování, nebo luxování kobetce. Etos je láska a vášně k životu, kterou můžeme vkládat do čehokoliv, co děláme. Náboženství a další pivky naší kultury nás nutí potlačovat něco, co je vlastně zkušeností posvátna.

Otázka: Domníváte se, že potlačení sexualitu je vlastně strach ze ztráty kontroly?

Fox: Svatý Antonín o tom uvažoval už ve 4. století. Rekl, že „nechce ztátit kontrolu“. (Všimněte si, jak byla sexuální politika vždy spojena s politikou imperiální.) „Duch je to, co není hmota.“ To je nejdualističtější prohlášení které jsem kdy slyšel. Znamená, že v keři nebo srromu nebo psovi nebo vodě není žádná „duše“ a že si s nimi tedy můžeme dělat co chceme. Církev pak Antonínův světonázor převzala a od té doby se statá a zajímá jen o člověka.

Otázka: Timothy Leary řekl, že cokoliv, co definujeme jako duchovní, je jen to, co zatím ještě nedokážeme změřit.

Fox: To se mi nelíbí. Tajemství není něco, co je třeba rozluštit: je to něco, co žijeme. V Bibli se říká „Milovat život, to je moudrost. To je eros.“

Otázka: Jakou roli ve vaší teorii duchovnosti stvoření hrají pohanství a šamanismus?

Fox: Reprezentují zapomenutou, stinnou stránku naší tradice. Slovo pohan (angl. pagan) pochází ze slova paganus, což znamená „člověk, který žije v přírodě“. Pokud bylo křesťanství zdravé, nebrojilo proti pohanství, zahrnovalo ho do sebe. Katedrála v Chattes je vybudována na původním kostelíku bohyně obilí. Církev věnovala potlačení pohanství mnoho úsilí a nevědomila si, že tak potlačuje náš vztah k zemi. Slovo humanita pochází ze slova humus, což v latině znamená „půda, země“. Skutečná humanita tedy znamená vědomý vztah k zemi, včetně poznání, co bychom se mohli naučit od přírodních národů. Samozřejmě, i oni by se mohli učit od nás. Ale jejich forma modlitby (potní lázně, tance na počest slunci atd.) jsou velmi účinné – mohou vás přivést až do blízkosti smrti! A to je nějaké dobrodružství. V naší kultuře vás zavrou, když se dostanete do tranzu. V jejich kultuře jsou přesvědčeni,

že když nejste v tranzu, nejste normální.

Otázka: Jakou roli přisuzujete tradicím orientovaným na Bohyni Matku?

Fox: Domnívám se, že návrat Bohyně je jedním z nejvýznamnějších a nejnadějnějších hnutí dneška. Kult Matky se naposledy vrátil ve 12. století a tehdy se skutečně stalo něco podstatného: byly „vynalezeny“ university. Ne jako ty dnešní, kdy jde o to získat dobře placené zaměstnání: tehdy šlo o nalezení vlastního místa v „univetu“, ve vesmíru.

Bohyně reprezentuje zázrak možnosti tvotby v každém z nás. Proto je často zobrazována jako těhotná žena. V celém dlouhém období 25 000 let, kdy Bohyně vládla Evropě, nebyly známy válečné nástroje a zbraně. Když je člověk zaměstnán tvořením, když neustále něco „rodíte“ nemáte čas na válku.

Eckhart řekl: „Všechny obrazy Boží pocházejí z obrazů nás samotných.“ Máme-li tedy mužskou představu Boha, legitimizujeme patriatchální privilegia a útlak, který v naší kultuře existuje. Potřebujeme samozřejmě spravedlnost i mezi nebeskými pohlavími.

Otázka: *Ve své knize „Originál Blessing“ jste napsal, že koncept pádu a vykoupení byl vymyšlen vládnoucí třídou z politických důvodů. Co jste tím měl na mysli?*

Fox: Jestliže učíte lidi, že největším problémem je jejich hřích a že příchodem na svět si už s sebou přine-

sli svou vinu, nikdy se přes to nedostanou. Hovoříme o sexuálnímu zneužití dítěte, jenže tady šlo o náboženské zneužití. Když tohle nahustíte do dětské mysli, přehluší to všechny ostatní zneužití, kterých se dítěti může ještě od dospělých dostat. Lidé tak nikdy

nezjistili své skutečné možnosti, včetně důvěry v sebe samé a ve své zkušenosti hněvu i násilí. Když jste žena ve společnosti sexistů nebo homosexuál ve společnosti, která nesnáší takovou orientaci, nedokážete vstát a říct „Já věřím tomu a tomu“. Odetnou-li nás od našich citů a vášní (passion), z čeho pak může vytůst soucit (compassion)?

Teotie hřichu a vykoupení je sadomasochistický systém. Insttujete jednu skupinu 0 masochismu, zatímco si vyvíjí se vlastní sadismus. Co je to masochismus? Je to syndrom „já nemůžu“. To je to, co nám dnes a denně vnucuje televize - nemůžete mít přátele, dokud nemáte tu sptávnou zubní pastu a to správné auto. Vypadá to nesmyslně, ale je to tak. Myslím, že sadomasochismus je základní hybnou silou imperiálních myslí a struktur. Dostat se z toho ale můžete snadno - nechte ostatní být. Idea původní svatosti je jednoduchá: každý z nás je posvěcen, každý z nás je neopakovatelný originál.

Otázka: *Jak byste definoval hřích?*

Fox: Mám rád Heschelovu definici, protože je evoluční. Říká, že „hřích je odmítnutí lidí být tím, kdo jsou.“ Kdo jsme? Jsme tvořivé bytosti které touží po křáse a spravedlnosti. Jsme zde, abychom sami sebe rozvinuli do podoby Boží.

Otázka: *Myslíte si, že na světě existuje zlo jako nějaká daná síla?*

Fox: O tom, že zlo existuje, není sporu, ale je nebezpečné myslet si, že je nebezpečné protože je výsledkem aktivity nějakého ďábla existujícího mimo nás. Síly zla proudí mnou stejně jako každým jiným člověkem. Zlo je andělem stínu. Tak jako existují andělé světla, podpory, léčení a ochrany, tak existují i stínoví andělé rasismu, sexismu, homofobie. Nejsou někde mimo - jsou v nás.

Otázka: *Chápete zlo jako nezávislou sílu nebo jako absenci lásky?*

Fox: Obojí. Je ro absence, ale jako vakuum nasává věci do sebe. Líbí se mi, jak o tom hovoří Indiáni, kteří říkají, že ne Bůh, ale člověk a jeho instituce vytvářejí „zlé duchy“, a že dveře, kterými zlí duchové vcházejí do lidských stěn, jsou strach. Modlitba je ta síla, která posiluje srdce a člověk se nebojí.

Otázka: *Když uvažujeme o tom, jak Ježíš léčil a pomáhal chudým, naskytá se otázka, jak si vysvětlit tradiční nedostatek sociálního citění u církve?*

Fox: Když se dívám zpátky na historii náboženství, vidím doby, kdy skupiny aktivistů pomáhaly chudým a pokoušely se teformovat společnost. Jeden příklad za všechny - celý klášterní systém ve 4. století byl založen na velmi prostém životním stylu. Dnes máme stovky jeptišek, laiků a kněží, kteří někdy i doslova položili své životy při pomoci chudým v USA i v Latinské Ametice. Mezi nižší-

mi stukturami není nedostatek sociálního citění cítke tak markantní, jako mezi jejími špičkami.

Otázka: *Jakým člověkem byl podle vás Ježíš?*

Fox: Jednu dobu jsem o něm hodně uvažoval v Malibu, kde jsem bydlel v domě s velkou sochou Buddhy. Jednou ráno jsem se probudil s myšlenkou, že to, co odlišuje Buddhu od Ježíše je jen to, že Ježíš neprošel krizí středního věku: zemřel mladý. Buddha tím ale prošel, zemřel když mu bylo 80 let a tak měl na spoustu věcí více času. Ježíš byl energický mladý muž, který chtěl změnit systém. Myslím, že potřebujeme oba. Potřebujeme Ježíšovu prorockou energii a tvořivý hněv, ale také Buddhovu moudrost o tom, že život člověka probíhá v cyklech a všechno je takové, jaké to je. V zásadě vidím Ježíše jako velmi inspirativního, energetického, vášnivého židovského proroka. Opatrnost nebyla jeho silnou sttánkou.

Otázka: *Buddha reformoval hinduismus a vytvořil buddhismus, který převzal mnohé hinduistické zásady. Zjednodušeně řečeno se zdá, že teorie duchovnosti stvoření hledá způsob, jak reformovat křesťanství zevnitř. Je ale rámec křesťanství dost pružný, aby se přizpůsobil změnám?*

Fox: Nesouhlasím s názotem, že bych chtěl zachovat „rámec“. Myslím, že jsou to „formy“ které přežily. Je tu něco, co stojí za uchování? Samozřejmě že ano: mystika, proroci, evangelium, Ježíš a některé teologie o uctívání a posvěcení. To formy zabíjejí uctívání.

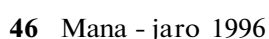
Otázka: *Tvrdíte, že ranní křesťané měli na svou víru docela jiný názor. V jakém směru?*

Fox: Pivní generaci křesťanů byli otroci, ženy a jiní neprivilegovaní lidé. Ježíšovo poselství zasáhlo lidi, o které bylo velmi špatně postaráno. Pak ale Pavel, který byl vzdělaný, přenesl ono poselství do řeckého světa a říše a předložil středním vrstvám. Raní křesťané nebyli moc organizováni, neměli žádná ústředí. Každé město říkalo - my jsme cítkev - a v jistém smyslu mělo pravdu. K tomuto by se cítkev měla vtáit - vždyť všude na světě žijí lidé s rozdílným kulturním DNA jinými zkušenostmi.

Před pár rýdny jsem vedl seminář v Seattlu, který navštívili čtyři punkové z Anglie. Řekli mi, že založili komunitu třiceti umělců v Sheffieldu a používají mou teologii k něčemu, čemu říkají virtuální uctívání. Na tyhle bohoslužby jim tam pravidelně chodí šest set lidí. Je tam přítmi a hraje video a lidé tančí. Je to titalistické.

Zdá se mi, že to je po rockových koncertech, které jsou také jistou formou neduchovního rituálu, další krok vývoje. Tuto skupinu vyhodili z kostela, ale tamní biskup, představte si, je podpotuje, takže jsou nezávislí. Možná je to dnes ta nejdůležitější událost mezi bílými křesťany na celém světě.

Opat cisterciáckého kláštera ve Žďáru nad Sázavou Václav Vejmluva založil v roce 1719, kdy byl nalezen domněle neporušený jazyk sv. Jana Nepomuckého, na blízkém pahorku, který se původně jmenoval Strmá hora, poutní kostel, který byl vybudován podle plánů Jana Blažeje Santiniho (narozen roku 1677 v Praze jako potomek italské kamenické rodiny usazené v Čechách). Santini své mistrovské, téměř hudebně architektonické dílo, plné zašifrovaných významů, dokončil dva roky před svou smrtí (zemřel v 56 letech), v roce 1722.

Poutní kostel v roce 1784 vyhořel. Nedávno byl zapísán na seznam světově chráněných památek UNESCO.

Celá studie, jejíž výtah uvádíme, včetně bohatého aparátu poznámek a citací, byla uveřejněna ve Sborníku prací filosofické fakulty brněnské university (1971).

Druhou, kabalistickou rovinou symboliky kostela sv. Jana Nepomuckého se budeme zabývat příspěvkem téhož autora v některém z dalších čísel MANY.

Jaromír

Neumann

Ideový koncept poutního kostela
Sv. Jana Nepomuckého:

Zelená hora

„Vše je zrcadlem a knihou, podobenstvím a symbolem, metaforou, obrazem, který mocněji a názorněji než jakýkoli abstraktní věcný obsah umožňuje prožít onu ideální skutečnost působivé síly za předmětným světem.“

Wilhelm Mrázek o východisku barokních forem

Jaký byl program zelenohorského chrámu? Jaký význam má pěticípý půdorys kostela? Jaký smysl mají různé druhy hvězd, které se v něm v různých sestavách opakují? Má nějakou jinou než formální a strukturně stavební závažnost počet opakujících se forem, neboli byl číselným hodnotám ve stavbě obsaženým připisován nějaký význam?

Jestliže byla pěticípá hvězda, tvořící podstatu půdorysné osnovy kostela, svatojanským symbolem, a to dokládají všechny soudobé dokumenty, jak s tím uvést v souvislost skutečnost, že pětice proslulých svatojanských hvězd, umístěných na vnějšku i uvnitř kostela (na klenbách kaplí, v lunetách hlavní klenby, nad vchody) mají tvar šesticípých hvězd? A že se tento tvar svatojanské hvězdy uplatňuje i v případech, kde nejde o série pěti hvězd, např. v podobě deseti luceren pod arkádami? Je ostatně sotva náhodné, že pět kaplí ambitu má rovněž pětiboký půdorys, že z pěticípých hvězd na střeších vyrůstaly kdysi pětiboké obelisky, že v každé kapli bylo zavěšeno pět zvonů atd.

Spolehlivá a obšírná odpověď na tyto otázky je v podstatě obsažena v kázání, jež při vysvěcení kostela 27. září 1722 česky proslavil měřinský farář Jakub Felix

Pacher. Ústy tohoto dobře informovaného kazatele proklamoval stavebník svou symbolickou koncepcí a seznámil tehdejší veřejnost jak s ideovým programem kostela, tak se svými osobními zásluhami a pretencemi. Proto také dal kázání, vybavené latinským úvodem svého sekteráře vzápětí, roku 1723 vytisknout. Tato slavnostní řeč, poutavá jako literární útvar a historic-

minaci hvězdy pro půdorys zelenohorského kostela, dvojí významovou vrstvu, která odůvodnila výběr hvězdy pěticípé a posléze nám přímo i nepřímo odhaluje také symbolickou platnost ostatních druhů hvězd na Zelené hoře.

První důvod, proč byl chrám vybudován v podobě hvězdy (ad instar Stellae Ecclesiae), tkví, jak známo, v legendě, která přiřkla sv. Janu Nepomuckému hvězdu hned několikerým způsobem. Nad tělem utopeného mučedníka se ve Vltavě zjevila koruna pěti hvězd, ale hvězda (záře, plameny) vyznačila prý také místo, kde se Jan Nepomucký narodil, a podle žďárského vyprávění se v pravé poledne objevila nad pahorkem, kde se začal vysekávat les, aby bylo získáno místo pro stavbu kostela.

Hlubší motivace volby spočívala především v tom, že hvězdou měl být sv. Jan Nepomucký oslaven jako vítěz a hrdina. Mottem Pachero-va kázání a vlastně i východiskem programu kostela je verš Apokalypsy (2, 26 - 28):

***Kdo zvítězí a ostržhati bude až do konce skůtkův svých,
dám jemu moc nad národy a dám jemu hvězdu jitrní.***

Volbu hvězdy jako znaku hrdiny a vítěze se podařilo přesvědčivě uvést do souvislosti s prastarými zvyklostmi spjatými s kultem mrtvých a herou. Úlohou mocné hory bylo vyvyšovat krásnou hvězdu, aby se mohla na věky třpytit a ozářovat celé okolí. Tím, že se dosud zvaná Strmá hora nebo Černý les stala Zelenou horou nepomuckou, nabyla podivuhodné moci jako útočiště a zástita.

ký doklad barokního myšlení, jež dokonale koresponduje s ikonologickou slohovou formou kostela, objasňuje mimo jiné no-

Volbou hvězdy si cisterciáci zároveň sv. Jana viditelně přisvojili a vyjádřili tímto způsobem hluboké spojení kláštera s novým světem. Jan Nepomucký, odkojený v klášteře nepomuckém „mlékem mariánské pobožnosti“, se vrátil k hvězdě jitřní, totiž k P. Marii nad studnicí stojící, jak byl podle legendy označován žďárský klášter. Souvislost s klášteřem v Nepomuku představovala právě soška P. Marie studniční, kterou prý cisterciáci mniši přivezli z Nepomuku, když obsazovali Žďár. Opat Vejmluva horlivě podporoval její kult, neboť jí prý vděčil za vyléčení z krčného neduhu, pro který měl kdysi jako novic opustit řád.

Vybudování kostela sv. Jana Nepomuckého bylo ve vztahu k mateřskému klášteru na Zelené hoře, vyvrácenému husity, aktem symbolické renovace. Během slavnosti, uspořádané při vysvěcení kostela, byl sv. Jan Nepomucký, provázený svou matkou - klášteřem nepomuckým, uvítán jako ženich, jemuž žďárský konvent dal svou dceru - nově vybudovaný chrám, za nevěstu, v níž ženich bude mít svůj trůn a svůj věčný hvězdný dům.

Nechyběly ani tradiční představy astrologického rázu. Ze spojení sv. Jana Dobropána s P. Marií - Venuší (hvězdou jitřní) měl vzniknout dobrý bohatý rok, ba celý zlatý věk.

Před pěti stoletími přišli cisterciáci z Nepomuku ke žďárské mariánské cisterně, a „*pět věků mně se zdá* — praví Pacher - *vyznamenává pět papršků této hvězdy, a chrámu na způsob hvězdy kunštovně vystaveného. Šestý tedy nový věk s připojením Božské Venuše — Marie začne nový hospodář* *nemená pět papršků hvězdy, nebo spojice Dobropán, Nepomucký svatý Jan, to jest naje spolu udělají hvězdu pětihranatou. Své milostivé léto.*“

V duchu známé kabalistické záliby opata Vejmluvy v symbolice čísel rozvádí Pacher spekulaci s věkem světce: „*Mučedlnickou korunu s hvězdami dosáhl slavně léta 1383, živ tedy byl na tom-*

to světě 53 léta. Padesát znamená milostivé léto, a tři třikrát šťastné a milostivé, neboť Joannes gratia, samá milost. Tak jest skrze toho nového hospodáře a Dobropána, svatého Jana, dosáhnete milosti, to jest milostivé léto.“

Právě tak jako byly útvarem pěticipé hvězdy symbolicky vyjádřeny blízkosti se jubileum kláštera a šťastná prognóza jeho budoucnosti, tak samo spojení s P. Marií, tj. návrat k mariánské cisterně, došel vyjádření vazbou pěticipého útvaru s deseticipým, který je východiskem půdorysné osnovy, a původně podle Santiniho plánu mělo být totéž vyjádřeno také v deseticipé hvězdě ústřední klenby. Tentýž smysl má zřejmě, jak potvrzují i další momenty, deseticipý hvězdicový útvar ambity obklopujících svatyní. Ve všech případech jde o aluzi, současníkům ještě dobře pochopitelnou, na deseticipý útvar proslulé gotické žďárské studniční kaple (ze sklonku 13. století), kterou ostatně Santini předtím renovoval. Ne náhodou byl svatojánský zelenohorský kostel označován jako studna pěti prameny prýstící a uveden ve spojitost se starou studnicí mariánskou. Pěticipá hvězda kostela obklopená deseticipým ambitem, tato hvězda ve hvězdě tak obrazně evokuje spojení, konjunkci sv. Jana Nepomuckého Dobropána s P. Marií - Venuší, a současně i svazek nové cisterny nepomucké se starou cisternou mariánskou.

Pěticipý útvar kostela byl také současně oslavou a symbolem osoby stavebníka, opata Vejmluvy. „*Já jen to pozoruji: WejmlVWa má pět V. Pět V, a pět rohů* *Božské Venuše — Marie začne nový hospodář* *nemená pět papršků hvězdy, nebo spojice Dobropán, Nepomucký svatý Jan, to jest naje spolu udělají hvězdu pětihranatou. Své milostivé léto.*“

Opat Vejmluva, který si dal do svého znaku mimo jiné tři svatojánské hvězdy, se velkým hvězdným symbolem chrámu o v é h o ú t v a r u hlásil k Janu

Nepomuckému jako jeho ctitel a skutečnovatel jeho hospodářského požehnání. V souvislosti s uctíváním sv. Jana Nepomuckého jako přímlyvce ochránce a patrně i v souvislosti s dávnou představou mocné hory tu současně zaznívá také magický ochranný zřetel, známý moment při volbě;

p ů -
dorys-
n ý c h
forem.
Před-
stava

ochrany byla v dobovém povědomí hluboce zakořeněna tím spíše, že právě pentagram byl chápán jako ochrana před zlou kouzelnou mocí.

Je charakteristické, že také osobní symbolický význam pěticipé hvězdy doplňuje smysl jubilejní; byl spojován s kabalistickou spekulací, jejíž magický výsledek vedl ke stejné prognóze jako úvahy o pěti stoletích příštího kláštera: „*pětkrát pět udělá dvacet pět a dvacet pět let dělá nyní milostivé léto*“.

Architekt, vycházející z ikonografických pravidel v barokní době uznávaných, vedl diváka svou promyšlenou kompozicí k tomu, aby chápal, četl významově zatěžkané útvary v souvislostech, jež jim dávají alegorický smysl.

Základní významové souvislosti, jež jsou jakýmsi ideovým mottem stavby a klíčem k jejímu tajemství, demonstroval Santini v pohledech, které se poutníkovi při vstupu a procházení poutního komplexu otevírají.

1. Když se k poutnímu místu blížíme, ať z kterékoli strany, a ke kterékoli z jeho pěti bran, vnímáme nejprve vstupní arkádu gotické brány - jazyk, nad ním sférický trojúhelník se svatojánskou hvězdou a v pozadí nad tím hvězdicový útvar kostela s jazyky gotických oken pod střechou.

2. Když projdeme arkádou hlavního vstupu do ambitu a poprvé se nám objeví

silueta kostela v čelním pohledu, nabídne se nám uprostřed fasády přesnější určení

gotického pole ve formě jazyka - meče, neboť na hlavních dveřích tohoto tvaru najdeme pět svatojanských hvězd.

Pod svatojanskou hvězdou na vrcholu

vstupní holo vestibulu spatříme pak „meč v pochvě“ a seznámíme se s dalšími sémantickými důležitými geometrickými prvky, jako jsou sférické

Rojúhelníky a opatské mitry a základní početní kombinace pěti a tří. Okna v přízemí a nahoře

seskupená ve dvě pětice jsou nadto ve střední části vázána ještě v trojice.

3. Pohled na hlavní fasádu se s nevelkými změnami opakuje při vstupu do ambitů a při procházení jimi čtyřikrát, neboť čtyři další průčelí jsou uspořádána podobně s tím rozdílem, že na ostatních portálech chybí plechové obložení hvězdami a že poněkud odlišně je uspořádán závěr kostela v souvislosti s nutností uplatnit na vnějšku motiv schodiště na tribunu.

4. Při vstupu do kostela, dva kroky od hlavního portálu, spatříme oltář v nice ve tvaru jazyka - meče a „čteme“ souvislost všech symbolických forem a čísel, včetně cisterciáckých hvězd na zeměkouli, v přímé obrazové souvislosti s osobou triumfujícího světce. Z téhož místa vnímáme v průhledech ochozovými kaplemi dvě prosvětlená okna ve tvaru mitry.

5. Podobný, poněkud modifikovaný obraz se nám naskytne při obcházení kostela při pohledu z oválných prostorů na protější arkádu s oltářem příslušného evangelisty dole. Od dlažby po klenbu se setkáváme s obdobnou konfigurací tvarů: symbolická sestava velké arkády - jazyka, meče s hvězdou nad ní zní znovu jako

ostinatní motiv.

6. Když vstoupíme z věnce kaplí do vnitřního prostoru a pohlédneme na klenbu, na hlavní oltář a dovršíme svůj všem otáčivým pohybem očí, které zevnitř obejmou celé krajkovitě členěné a bohatě prosvětlené tělo chrámu, rozvinou se všechny příznačné motivy a spojí se v mohutnou melodii prostorových a hmotných vztahů. Důmyslná prostorová kompozice vzájemně si odpovídajících melodií zní ve všech hlasech jako fortisimum velkého orchestru. Díky vzácné křehkosti forem a složitěmu lomu bílého světla v odhmotněné architektuře by bylo možno říci, že melodie se nese ve vysokých tónech a v neobyčejně jasných čistých hlasech. Tomuto prostorovému, tvarovému a světelnému zážitku odpovídá představa nebe na zemi, jehož dojem chtěly vyvolat barokní chrámy.

To je možná tajemství této stavby, která pracuje s prostorem a tvarem jako mistrovská skladba s hudebním materiálem: neznalost programu neubírá na umělecké působivosti a přesvědčivosti: stavba působí do jisté míry jako absolutní hudba. Znalost programu však prohlubuje zážitek bohatstvím asociací.

Ze stavebník se znalostí programu nejen počítal, ale že se soustavně zasazoval o jeho účinnou propagaci, dokazují nejen kázání, jež inspiroval, počínaje slavnostní Pacheroovou řečí, ale také dlouhá řada svatojanských publikací, jejichž podobenství přímo i nepřímo objasňují smysl a uspořádání zelenohorského kostela. Závažnou roli mělo při tom svatojanské bratrstvo, k jehož prvním členům náležel také architekt Santini. Nejúčinnějším prostředkem, který udržoval alegorický program kostela v živém povědomí, byla sama jeho poutní funkce, slavnosti a procesy, jejichž shodná alegorická řeč se stala v podobě zlidovělého ritu životní samozřejmostí. Lze předpokládat, že přístup k vrstvě významu otvírala také chrámová hudba a liturgie.

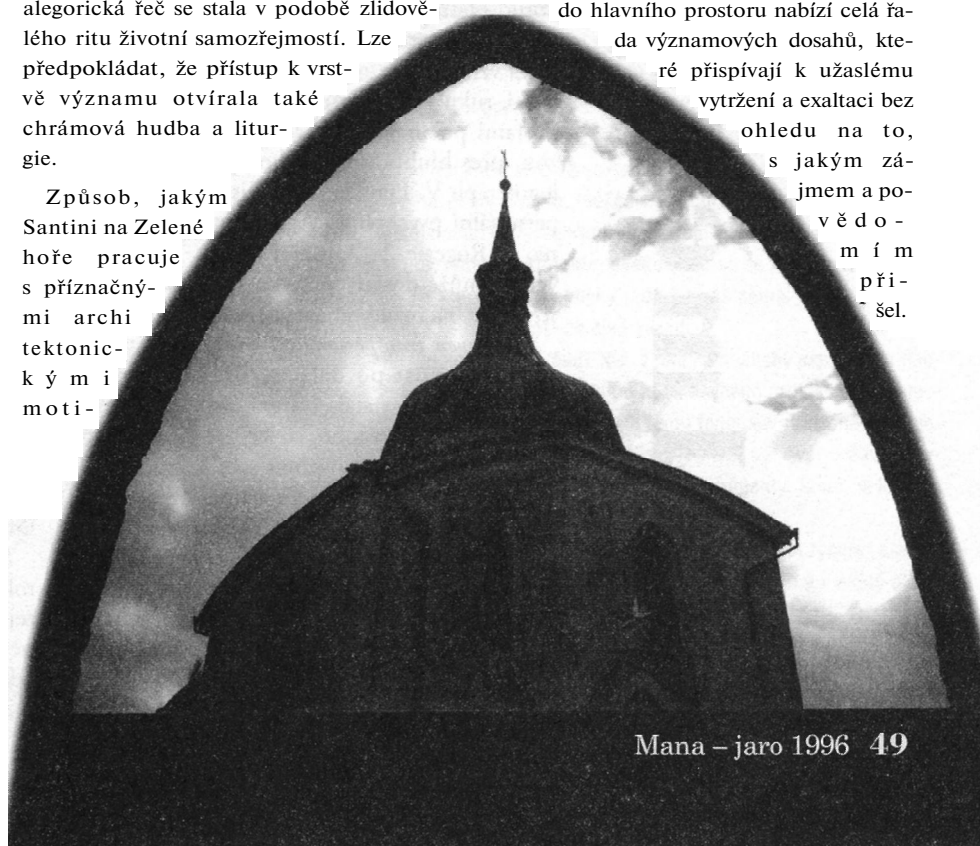
Způsob, jakým Santini na Zelené hoře pracuje s příznačnými architektonickými motivy

míná skladatelskou práci s intonačními jednotkami. Také při utváření architektonické formy se zde uplatnil princip opakování (návratu) a změny (kontrastu). Po provedeném opakování charakteristických motivů se s každým dalším porušením identity tvarů zostřuje moment srovnávání tvarů jako formálních a významových jednotek a vzniká pocit kontrastu. Ten pak umožňuje další rozvíjení tvarů v návratech a nových kontrastech, jež lze srovnávat s procesem intonování v hudbě. Právě tak jako v hudební skladbě může také v architektonickém díle sloužit k témuž významovému účelu řada morfologicky heterogenních prvků architektonické formy (hvězda, lomený oblouk — jazyk): uplatňuje se tu princip, který byl v hudbě nazván „principem množného a zkoncentrovaného dějství“. A naopak, jeden a týž architektonický prvek může spojoval několik obsahových a tektonických funkcí, má několik sémantických a současně tektonických rovin (pěticipá hvězda půdorysné osnovy): platí tu princip sloučení nebo zkřížení funkcí a významů. Tímto způsobem se architektonické dílo stává, do jisté míry podobně jako dílo hudební, specifickým komunikativním prostředkem.

Významový dosah mají, nezávisle na tom, co víme z dobové literatury a pramenů, sama situace kostela na výrazném návrší Zelené hory, ráz jeho centrální dispozice, symbolicky exponovaný půdorysný útvar, opakování a kontrast tvarů, vynalézavé variace, spojování a proplétání tvarových konfigurací, které na první pohled vzbuzují podobný pocit jako opakovaná invokace nebo litanie poutního zpěvu. Divákovi, zbožnému poutníkovi, se tak při obcházení kostela a při přípravě ke vstupu

do hlavního prostoru nabízí celá řada významových dosahů, které přispívají k užaslému vytržení a exaltaci bez

ohledu na to, s jakým zájmem a povědomím přišel.

Pavel Turnovský Umění, symbol a cyklus

Než se pokusíme podrobit oblast umění stručně analýze z hlediska transformační astrologie, měli bychom nastínit základní principy tohoto nového astrologického proudu.

Dane Rudhyar ve svých knihách *Beyond Individualism — The Psychology of Transformation* (1) a *Astrology of Transformation — A Multilevel Approach* (2), rozděluje všechny totality bytí, lidské aktivity a potřeby do čtyř hlavních kategorií, čtyř základních na sebe navazujících a sebeprostupujících úrovní. Podle těchto čtyř úrovní je dělen i astrologický symbolismus a způsob práce s ním. Transformační astrologie pak pomáhá člověku vědomě přecházet z jedné úrovně na druhou, asimilovat, harmonizovat a propojovat je.

a) **úroveň biologická**, na níž se odehrávají základní biologické funkce, jako je dýchání, rozmnožování, asimilace potravy apod. Astrologický symbolismus tu funguje na úrovni základních principů vztahených k sedmi viditelným planetám. Cyklus zodiakálních znamení je tu považován za souhrn sil světla a tmy, **jangové a jinové stránky unitární energie čchi** taoistů.

b) **úroveň společensko-kulturní**, na níž se lidské bytosti spojují do skupin, tlupou počínaje, národem, státem, politickými, církevními a náboženskými, kulturními, vědeckými organizacemi působícími na národní nebo i nadnárodní či mezinárodní úrovni nekonče. V této oblasti se uplatňují tradiční mytologie a vyčerpávajícím způsobem ji popisuje tradiční astrologie.

c) **úroveň individuální**, na kterou se dostávají jednotlivci po setkání s čímsi mimořádným, dosavadním zkušenostem známého prostředí cizorodým, co v nich probudí existenciální krizi. Tato krize je počátkem dlouhodobého procesu zrání a přeměny osobnosti, na jehož konci se má jedinec stát rozvinutou, plnou osobností. K tomu je ovšem třeba znovu interpretovat dosud platné mýty, dát jim nový smysl. Tuto oblast obhospodařuje humanistická astrologie, která vznikla jako reinterpretační astrologie tradiční, ruku v ruce s různými psychologickými školami počínaje freudiánskou psychoanalýzou, přes hlubinnou psychologii C.G.Junga, logoterapii V. Frankla, humanistickou a transpersonální psychologii A. Maslowa, K. Lewina, P. Rogerse, St. Grofa a jiných. Tato úroveň se může dostat do styku s **relativní transcendencí**, na rozdíl od úrovně následující.

d) **úroveň transpersonální**, kde se rozvinutá, plná osobnost po další sérii zápasů musí uprázdnit, aby se stala místem prornutí lidské dimenze vědomí a toho, co lze nazvat **absolutní transcendencí**, zobrazovanou světelným paprskem vyzařujícím z hlubin kosmu. Z lidské bytosti se tak stává ohnisko vysoké duchovní, nebojme se říci božské, inspirace. Přestože čím dál více lidí začíná tímto směrem obracet své touhy, jen některým z nich se podaří k této úrovni dospět a setrvat v ní, i když principiálně je to umožněno každému člověku. Ti, kteří to-

ho dosáhnou, stávají se velkými symbolickými postavami, iniciátory nových filosofických a v minulosti tedy i náboženských systémů. Za všechny jmenujme Buddhu, Lao-Ce, Ježíše. Pro dosažení této úrovně je nutné vytvořit zcela novou symboliku, zcela nový kosmický mýtus a úplně novou, transpersonální astrologii. Je nutné ještě připomenout, že předpona **trans** tu neznámá na rozdíl od transpersonální psychologie **mimo(osobnost)**, ale **skrz(psobnost)**. Absolutně transcendentní - Boží síly působí **skrze** rozvinutou osobnost.

Podle Rudhyara je astrologie jednou z technik lidského poznání. Není to ani empirická věda, ani umělecký obor, ale **symbolický jazyk**, „algebra života“, jejímž cílem je „alchymie osobnosti“, tedy duševní a duchovní integrace osobnosti a rozvoj vědomí člověka pod vlivem filosofie věčného kosmického řádu. Astrologie se nemá zaměřovat na predikci událostí, ale na rozvoj lidské osobnosti. Události, které se člověku dějí, pouze symbolizují problémy vývoje, astrologie tak posuzuje všechny jevy z hlediska symbolického, cyklického a psychologického. Kromě toho ne že by zcela zavrhovala analytický přístup k horoskopu užívaný dosavadními školami, ale upřednostňuje přístup holistický, celostní, doplněný strukturálním pohledem. (3)

Astrologická symbolika pak z tohoto hlediska funguje v celcích. Zvěrokruh, lépe řečeno cyklus dvanácti znamení zvěrokruhu, symbolizuje kolektivní faktory, všelidské tzv. archetypální postoje a dvanáct tvář energie a způsobů jejího užívání. Cyklus dvanácti horizontálních domů symbolizuje dvanáct tzv. archetypálních prostorů, v nichž se odehrávají individuální životní zkušenosti všech lidí, přičemž hlavní osy horoskopu, horizont a meridián, představují základní faktory individuality, která se rozvíjí v plnou osobnost. Planety symbolizují ve všech horoskopech stejné principy a životní funkce i s jejich psychickými podtóny - v antickém Řecku zbožštěné, což dosvědčují jména planet. Aspekty, úhlové vzdálenosti mezi planetami a i ostatními prvky horoskopu, symbolizují vztahy mezi životními funkcemi a jejich psychickými podtóny, které umožňují jejich vzájemnou spolupráci.

Nutno ještě dodat, že transformační astrologie nezná dobré, nebo špatné, lepší, či horší prvky, aspekty, planety, znamení. Je to věc člověka, zda je použije způsobem dobrým, méně dobrým, či zlým. Navíc neztrácejme ze zřetele funkci zla podle judaisticko-křesťanských představ plněního úlohu zneklidňujícího činitele, který nám znemožňuje se v našem světě zabydlet a zapomenout na naše poslání **stati** se podobným Bohu, participovat na Božím království. (4)

Máme-li se zabývat uměním z hlediska astrologie, měli bychom si nejprve uvědomit, že zejména poslední dvě století jsou pozoruhodná neustálým a vyostřeným svárem tradičního (akademického — relaxačního) a novátorského

(avantgardního - zneklidňujícího) uměleckého postoje, umění zvaně duchovní nevyjímaje. Tento apollinaireovský spor tradice a invence se kryje s posledním dokončným uransko-neptunským cyklem.

Avantgardu můžeme vymezit nejen z hlediska dějin umění, ale také z hlediska astrologie. Jestliže avantgardou míníme tu část uměleckých hnutí, která navázala na impresionismus, pak můžeme říci, že byla nedílnou součástí předchozího stosedmdesátidvouletého uransko-neptunského cyklu, který začal v roce 1821 a skončil v roce 1993, cyklu, který bez uzardění můžeme nazvat cyklem **romantického materialismu**. Tento cyklus začal za vrcholného romantismu. (4)

Astrologický přístup k tomuto počátečnímu okamžiku se utká s problémem určení jeho přesného času. Z geocentrického hlediska dochází k této konjunkci třikrát - 22. března, 3. května a 3. prosince 1821 na 2° - 4° Kozoroha. Která z nich je tedy ta pravá? Nezbyvá nám tedy než se uchýlit k pohledu heliocentrickému, kde nastane konjunkce pouze jednou a to 28. 9. 1821 na 3° Kozoroha (obr. 1).

V sabiánském symbolismu doprovází 3° Kozoroha obraz „duše, která chtívá nových zkušeností, hledá příležitost ke vtělení“, který v Rudhyarově interpretaci znamená silnou touhu podstoupit zkoušku vztahů bez ohledu na to, zda tato zkušenost bude konstruktivní, či destruktivní. (6) Že to bude zkouška navýsost tvrdá, o tom svědčí devět aspektů čtvrté harmonické řady - kvadratur a tři opozice.

Tvar tohoto horoskopu, houpačka, promlouvá o funkční dualitě, o velmi dramatickém vyvažování dvou hledisek idealistického a materialistického, ale také o sklonu k manipulaci. Horoskop pak obsahuje dvě malé planetární konfigurace a jednu velkou, téčko tvořenou opozicí Marse ke stelli Venuše, Urana, Neptuna se zakotvením v Plutonu, Chironovi a Zemi poblíž jarního bodu. Vselidské (kolektivní, archetypální) hodnoty a jejich tradiční forma, užívána v uměleckém způsobu sdělování (Venuše), mají být v příštím cyklu podrobovány radikální transformaci (konjunkce Venuše s Uranem a Neptunem, navíc její doběžná kvadratura na Plutona a Chirona), která bude mít mnohdy velmi energické, až násilné podoby (opozice Maršová a jeho kvadratura na Plutona). Stejným procesem, ale ještě energičtější vedeným, projde i lidská mentalita a komunikace (tzv. Prst světa sestávající z Marse, Plutona a Merkura). Radikálně transformované myšlení a komunikace navíc zpětně a razantně ovlivní hodnotový systém a estetické pocity (Merkurův doběžný oktil k Venuši). Počátek transformačního cyklu je koordinován s cyklem společensko-kulturním,

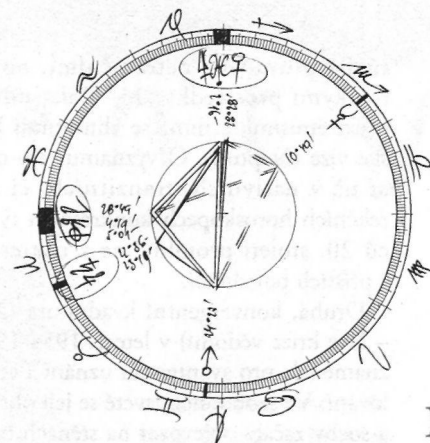
symbolizovaným konjunkcí Jupitera se Saturnem. Starý cyklus končí úmrtím Napoleona, který byl ztělesněním výsledků předchozího cyklu, rozpadem španělského impéria v Jižní Americe a vlnou osvobozeneckých revolucí v jižní Evropě ve stejném roce, tedy 1821.

Těsně před první, divergentní kvadraturou (90 - fáze rázného činu, kterým se oddělujeme od minulosti) mezi Uranem a Neptunem (1868-1870) došlo ke skandálu kolem Manetovy účasti na pařížském Salonu (*Snídaně v trávě, Hudba v Tuile-riích*, 1863) a po ní ke skupinovému vystoupení impresionistů v roce 1874. (4)

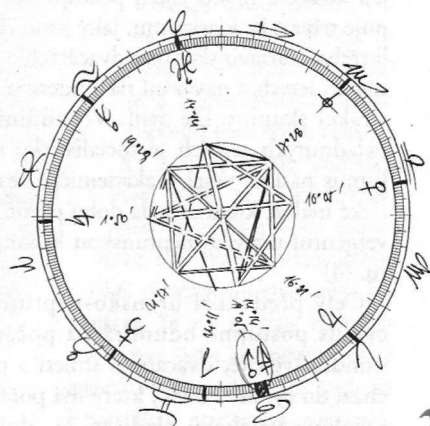
Vrcholem avantgardního hnutí je bezpochyby kubismus, který rezignoval na jakýkoli vztah mezi výtvarným znakem a realitou a dovršil tak objektivně vývoj přechodu od **vnějšího modelu k modelu vnitřnímu**. Zjednodušeně řečeno od zobrazování vnější reality k zobrazování reality vnitřní. Vznik kubismu byl iniciován výstavami posledních Cézannových prací a černošských plastik v letech 1905-1906, za dlouhodobé opozice (180 - fáze objektivního projevení základního tématu aktuálního cyklu) mezi Uranem a Neptunem, která se odehrála v letech 1906-1910. Ve stejné době vznikl i futurismus a nám tato dvě hnutí ukazují dva různé přístupy k symbolice Uranu, Neptunu a Pluta. Nikdo nemůže podezírat kubisty z toho, že by kdy přitakali válce. Futuristy ano. (4)

Astrologická analýza této doby se potýká se stejným problémem jako výchozí konjunkce. K opozicím, vyvrcholení celého cyklu dochází z geocentrického hlediska několikrát během let 1906-1910 na 8°-22° Kozoroha (Uran) a Raka (Neptun). Nezbyvá než se opět obrátit k heliocentrickým souřadnicím, v nichž k opozici dochází 8. května 1908 na 15° Kozoroha a Raka. (obr. 2)

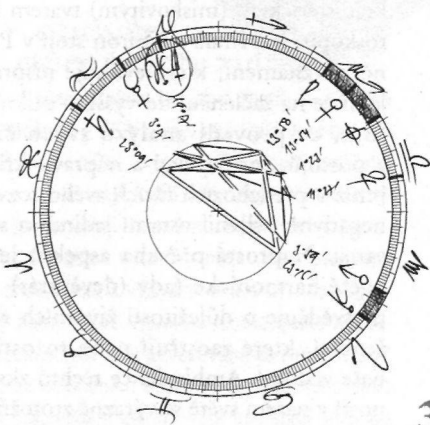
Výrazná čtvercová struktura horoskopu (7 kvadratur a 5 opozic) promlouvá o kříži, který na sebe lidstvo bere ve všech směrech svých zájmů (rozptýlení planet po Zvěrokruhu). Planety zúčastněné na předchozím počátku v roce 1821 (Zemi, Venuši, Marse, Urana, Neptuna, Pluto, i kometu Chirona) zde opětovně nacházíme v centru dění. Do hry ovšem vstupuje iracionalita, symbolizovaná sedmi septily (aspekty sedmé harmonické řady), zasahujícími naše staré známé Merkura (mentalita) a Venuši - hodnotový systém, podmíněný vselidským postojem, sdělovaný estetickými prostředky. Opozice Urana s Neptunem se odehrává na ose 15° Kozoroha a Raka. V sabiánském symbolismu (6) 15° Kozoroha promlouvá o pozornosti, jež je věnována společností jejím následníkům, o předávání tradičních obrazů nové generaci. Je-li to na tomto stupni stojí Uran, bude tato

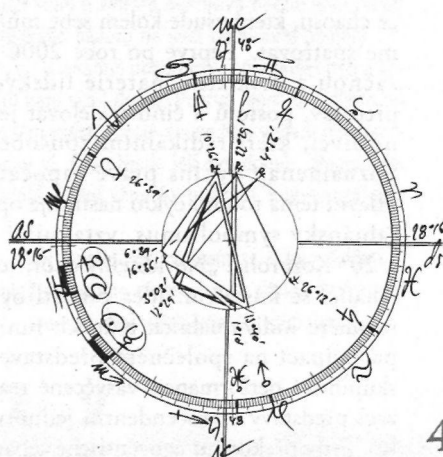
1

2

3

4

snaha prováděna netradičními, novátorskými prostředky. 15° Raka mluví o extremismu, s nímž se zhmotňují lidské vize (Neptun). O významu této osy, ať už v nativních, tranzitních, či direkčních horoskopech konkrétních tvůrců 20. století promluvíme v některém z příštích pojednání.

Druhá, konvergentní kvadratura (270° - fáze krize vědomí) v letech 1954-1956 znamenala pro avantgardu uznání a etablování. Ve svobodném světě se její obrazy a sochy začaly objevovat na stěnách bankovních domů a vládních institucí, avantgarda je plně přijata, což znamená její konec a místo jejích postupů nastupuje návrat ke klasicismu, jaký jsme viděli třeba u Stravinského ve dvacátých a třicátých letech a navázání na studenou abstrakci skupiny De Stijl. V komunisty ovládnutých zemích se socialistický realismus násilně vrací k akademické realistické malbě, která zaspala dobu první, divergentní uransko-neptunskou kvadraturu. (4)

Celý předchozí uransko-neptunský cyklus postupně odumírá na počátku osmdesátých let dvacátého století a přechází do cyklu nového, který má počátek z heliocentrického hlediska 21. dubna 1993. (obr. 3)

Ryze kolektivistické tendence jsou symbolizovány podzimním a zimním hemisférickým (miskovitým) tvarem horoskopu. Jen Mars a Chiron stojí v Panně, ve znamení, které evokuje přípravu jedince na začlenění do vyššího celku po tom, co provedl analýzu svých činů a postojů, introspekci a nápravu křivd, jimiž v předchozích fázích svého rozvoje negativně ovlivnil ostatní jedince a sebe sama. Naprostá převaha aspektů jedenácté harmonické řady (devětkrát) nás přesvědčuje o důležitosti životních zkušeností, které zaostřují nebo rozostřují naše vědomí. Ambivalence těchto zkušeností v našem světě se výrazně ztotožňuje s obdobím postmoderny, od počátku osmdesátých let do roku 2006. Teprve poté bude lze mluvit o počátku koagulace chaosu, který všude kolem sebe můžeme spatřovat. Teprve po roce 2006 se začnou z primární materie lidských představ, postojů a činů vydělovat jednotlivci, kteří radikálním způsobem poznamenají cyklus právě započatý. Hlavní téma tohoto cyklu nastiňuje opět sabiánský symbolismus, vztahující se k 20° Kozoroha: „Neviditelný chór, rozléhající se kostelem. Idea plnosti bytí, naplnění individuálních tvůrčích funkcí participací na společném představení skupinové performance, zasvěcené realizaci představy transcendentní jednoty.“ (6) Tedy překonání egocentrické separa-

ce a rozvoj nadosobního společenství. Že to nepůjde jednoduše, je zřetelné. Umělci, zvláště ti, kteří dokáží najít adekvátní způsob sebevyjádření, budou mít v tomto dlouhodobém procesu svoji nepostradatelnou úlohu. Idea sama ovšem žádne umělecké dílo nespasí. Nový cyklus potřebuje zákonitě nový způsob vyjádření. Duchovní náboj bude nutně vkládán do nezvyklých forem, nezvyklých prostředků vyjádření. To, čeho dosáhly avantgardní umělecké směry v tomto století je pouhým odrazovým můstkem pro umění Nové doby - umění nového uransko-neptunského cyklu.

Vraťme se však do prvního desetiletí našeho odumírajícího století. Viděli jsme na pozadí hvězdné oblohy, že zásadním počinem, který odstartoval osvobození výtvarného umění od zobrazování vnější reality, byly výstavy Cézannových pozdních prací a černošských soch, které se konaly v Paříži v letech 1905 a 1906. První, kdo z těchto informací vyvodil zásadní rozhodnutí, byl Pablo Picasso, který naplnil své poslání, symbolizované nativitou více než dobře. Lunární fáze jeho nativity činí 35,5° - je tedy situována v první lunační osmině. (7) Picasso tak představuje poněkud mladického intuitivního umělce, který přináší nové tvůrčí impulzy, symbolizované rozběžným decilem mezi Lunou a Sluncem. Picassův roční horoskop (transolární revoluce) z té doby je počítán pro 27. října 1905, 3:17

UT pro místo pobytu Paříž (obr. 4) a ukazuje silně postavené transformační planety Plutona, Urana a Neptuna v okolí meridiánu. Neptun navíc tvoří s Marsem a Venuší velké téčko, které symbolizuje radikální proměnu estetických hodnot a forem. Ze stojíme na konci starého cyklu, potvrzuje Luna, dobíhající do novoluní. V této době vznikly první skici jeho iniciačního obrazu *Slečny z Avignonu*. O dva roky později jsou Slečinky dokončeny, aniž by byly ještě několik let vystaveny, a světlo světa spatřil kubismus. V aktuální Picassově transolární revoluci (obr. 5) nacházíme silně postavenou opozici Urana s Neptunem v meridiánu. Neptun je navíc v přesné konjunkci s Lunou. Konjunkce Luny bud s Uranem anebo s Neptunem, kteří jsou v opozici, je základním astrologickým symbolem dovršené transformace, který nacházíme všude tam, kde dochází k opuštění dosavadního duševního nebo duchovního stavu (8). Stejný vztah nacházíme v letech 1906 až 1913 v ročních horoskopech celé řady zakladatelů moderního avantgardního výtvarného umění. Namátkou uvedme A. Bretona a F. Légera 1906, již zmíněný Picasso 1907, K. Malevič 1908, R. Delaunay a F. Kupka 1909, tento rok je důležitý opět pro F. Légera a Picassa - úplňky v soláru a F. Picabiu - novoluní, 1910 u V. Kandinského a P. Klee, u něho nalezneme navíc novoluní, R. Delaunay má

svůj úplněk v roce 1911, Luna v úplňku a ve vztahu k Uranu a Neptunovi je také součástí soláru M. Duchampa a F. Picabii v letech 1912, respektive 1913. V roce 1913 se tato konfigurace opětovně nachází u A. Bretona.

V předchozím výčtu nás nezbytně zaujmou jména Rusa Vasilije Kandinského a Čecha Franze Kupky, zakladatelů nefigurativního (abstraktního) malířství. Patrně již nevíme, kdo z nich vytvořil nefigurativní artefakt jako první. Je však jisté, že k tomuto odvážnému kroku dospěli odděleně, někdy v letech 1910 až 1911. Rupert Sheldrake by tu našel vynikající studijní materiál. Kandinský působil tou dobou v Mnichově, Kupka v Paříži a pravděpodobně do konce náznačky, které můžeme nacházíme ve futurismu a orfismu oné doby. Oba byli také dobře vybaveni k ztělesnění nového symbolu. V jejich nativitách totiž nalezneme Lunu v konjunkci se Saturnem a retrogradního Merkura i Venuši. V Kupkově nativitě jsou retrogradní (couvající) čtyři planety (obr. 7), v nativitě Kandinského dokonce planet šest (obr. 6). Retrogradní planety symbolizují nejen zvrát životních sil, ale i transformaci osobního, společenského i kolektivního nevědomí, regenerační schopnosti nevědomí a cyklický vpád nevědomých obsahů do vědomí. Retrogradní Merkur a Venuše naznačují mimo jiné i život strávený v meditaci. Pozoruhodný je i počet aspektů jedenácté harmonické řady v jejich nativitách. U Kupky osm, u Kandinského sedm. Jedenáctá harmonická řada má za úkol zaostřovat nebo rozostřovat naše vědomí, podle toho zda je konvergentní nebo divergentní. Další harmonickou řadou, kterou jejich nativity oplývají, jsou aspekty sedmé řady, které jsou spojnicí všedního času s časem svátečním, intuitivním či vědomým nasloucháním transcendenci. Kandinský má navíc výraznou převahu aspektů páté harmonické řady, tedy výraznou schopnost vyjadřovat se tvůrčím způsobem. Oba se zajímali o esoterismus, byli významně zasaženi teosofií a antroposofií. Kupka byl navíc citlivé spiritistické medium a konečně, jak bylo v té době mezi umělci a intelektuály téměř pravidlem, příslušel k ortodoxní zednářské obedienci (řádu), v níž dosáhl zasvěcení do nejvyšších stupňů. (11)

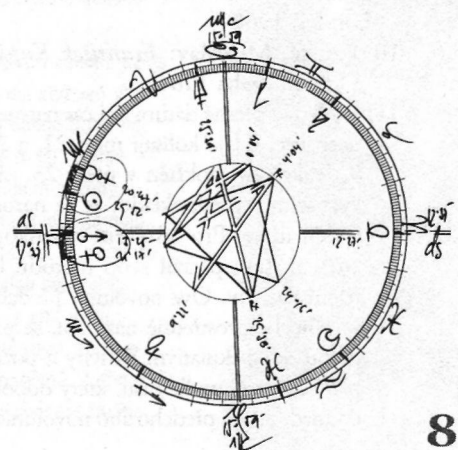
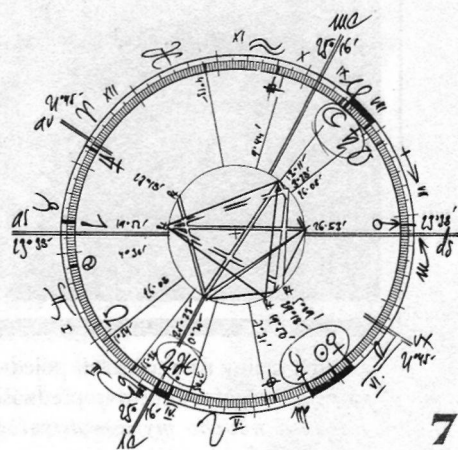
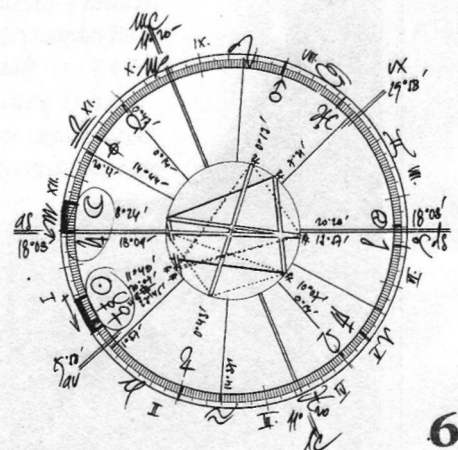
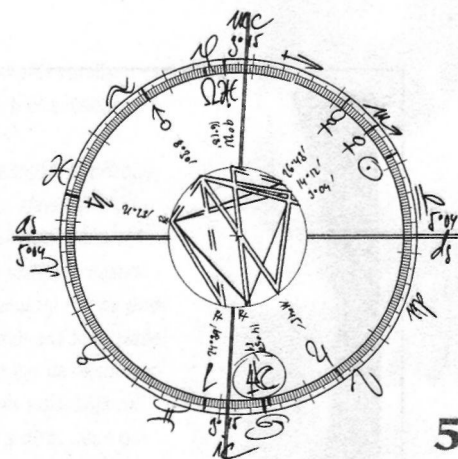
Jeden primát však Kupkovi nikdo neupře. Po té, co jeho náčrty k *Děvčátku s míčem* směřují od roku 1908 postupně k naprosté abstrakci, obešle v roce 1912 podzimní Salón nezávislých *Dvoubarevnou fugou* a *Teplou chromatikou*. Tyto první na veřejnosti vystavené nefigurativní malby vzbudily značný rozruch (9, 10). Transolární revoluce k 23. 9. 1912 ukazuje opět silně postavenou opozici Uran/Neptun,

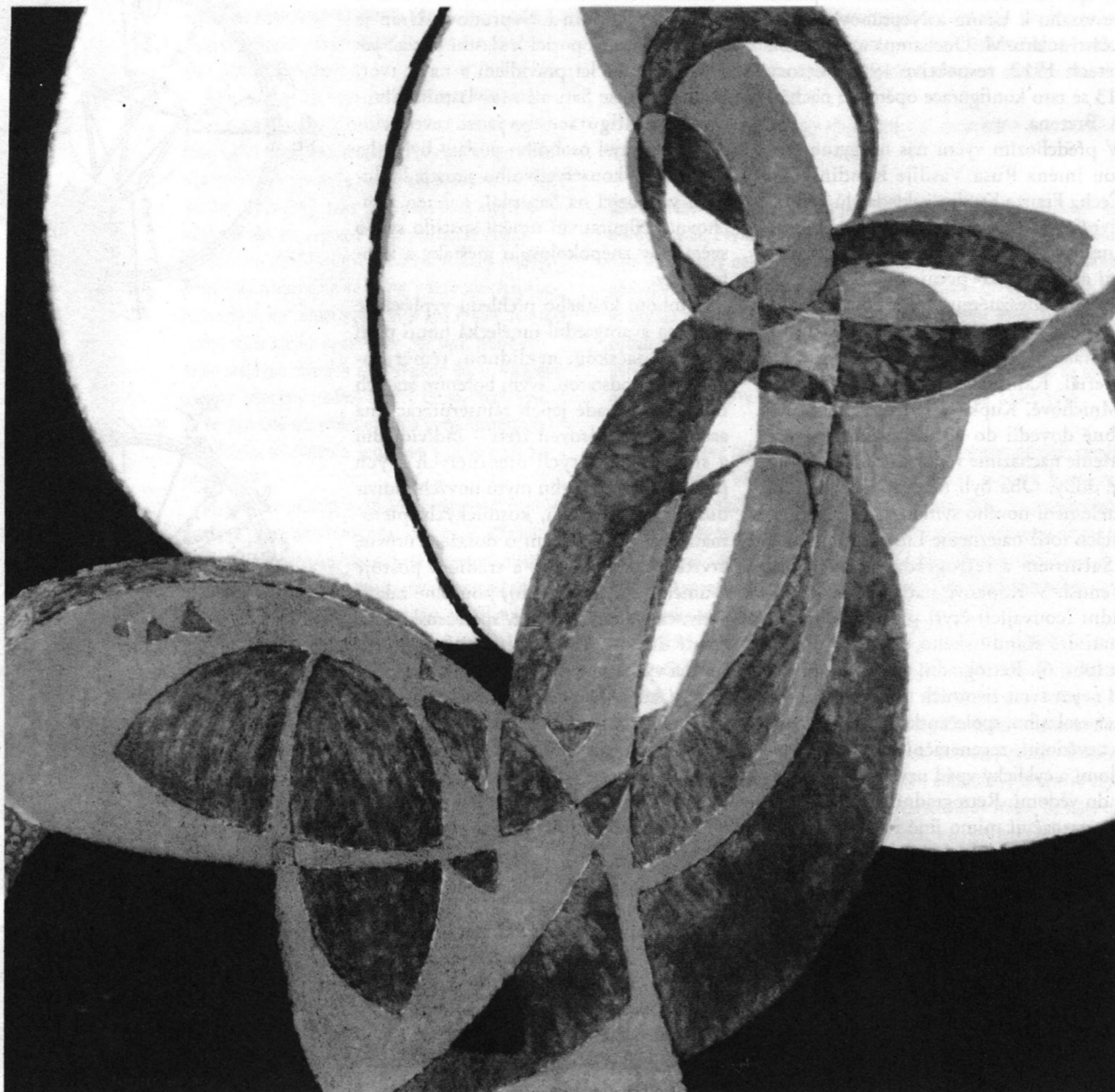
s Lunou necelých 25° vzdálenou od Urana, ve vztahu k Plutu i Neptunovi. Uran je v téměř přesné opozici k vlastní pozici, jak je ve věku 41 let pravidlem a navíc tvoří velký trigon se Saturnem a vlastním Sluncem - konfigurace navýsost revoluční - smysl osobního poslání byl tedy, přes odpor konzervativního prostředí (Jupiter v opozici na Saturna), nalezen. Duchovní-nefigurativní umění spatřilo světlo světa, aby znepokojovalo měšťáky a konformisty.

Z tohoto krátkého přehledu vyplývá, že zejména avantgardní umělecká hnutí patří svojí hledačskou, neklidnou, téměř nomádskou podstatou, svým božením starých mýtů, popřípadě jejich reinterpretací, na astrologickou úroveň třetí - individuální a snahou některých ojedinělých svých představitelů o tvorbu mýtů nových individuálně-kolektivních, kosmických, pleromatických, k pokusům o dosažení úrovně čtvrté. Akademismus a tradiční postoje v umění (a nejen v něm), jsou plně zakotveny, zabydleny v druhé, společensko-kulturní úrovni. Poskytují konformnímu umělci významné společensko-kulturní postavení, zdání falešné výlučnosti, falešné individuality a pomáhají tak člověku-tvůrci zapomenout na jeho úkol stát se tvorbou plně rozvinutou svobodnou osobností podobnou Bohu (ne bohům), být synem Božím v intencích judaisticko-křesťanského monoteismu. (5)

Poznámky:

- 1) Rudhyar, Dane: *Beyond Individualism — The Psychology of Transformation*, Quest Books, Wheaton 1979, česky *Za hranicemi individualismu — Psychologie transformace*, Půdorys, Praha 1995
- 2) Rudhyar, Dane: *Astrology of Transformation — A Multilevel Approach*, Quest Books, Wheaton 1980, česky chystá Půdorys 1996
- 3) Turnovský, Pavel: *vod do humanistické astrologie* - Interní skriptu Základního kurzu humanistické a transpersonální astrologie, 3. (polepšené) vydání, ISTA, Praha 1996
- 4) Turnovský, Pavel: *Hledání nového mýtu — astrologie a avantgarda*, přednáška přednesená na 1. Evropském astrologickém kongresu v Praze, 3. dubna 1994, in: Analogon č. 14, Praha 1995
- 5) Tresmontant, Claude: *Bible a antická tradice*, Vyšehrad, Praha, 1970
- 6) Rudhyar, Dane: *An Astrological Mandala: The Cycle of Transformation and Its 360 Symbolical Phases*, Vintage Books, New York 1974
- 7) Pablo Picasso, 25.10.1881 ve 23:33 UT, Malaga, Slunce 2°43' Luna 8°13'
- 8) O významu konjunkce a opozice Luny s Uranem a Neptunem pro duchovní

a tvůrčí dějiny našeho století pojednává převážná část autorovy přednášky ***Hledání nového mýtu — astrologie a avantgarda***, viz pozn. 4

9) Vachtová, Ludmila: ***František Kupka***, Odeon, Praha 1968, Thames Hudson, London 1968

10) Lamač, Miroslav: ***František Kupka***, Odeon, Praha 1984

11) Kupkovo přesné datum ani čas narození neznáme, údaje kolísají mezi 22. a 23. 9. Jelikož byl pokřtěn v úterý 23. září, vycházím z předpokladu, že se narodil o den dříve. Pro sestavení horoskopu „zrození jsem použil svoji metodu lunární nativity. Osy novoluní, předcházejícího bezprostředně narození, se přenesou do spekulativní nativity a pozice planet se určí podle času, který odpovídá mediu coeli předchozího novoluní.

Obrázky:

1. Heliocentrická konjunkce Urana s Neptunem 1821
2. Heliocentrická opozice Urana s Neptunem 1908
3. Heliocentrická konjunkce Urana s Neptunem 1993
4. P. Picasso, transolární revoluce 27. 10. 1905, 3:17 UT, Paříž
5. P. Picasso, transolární revoluce 27. 10. 1907, 15:41 UT, Paříž
6. V. Kandinský, 4. 12. 1866 (gregoriánský kalendář), 3:30, Moskva, in: Rodden, Lois M., AFA, Tempe, Arizona 1988
7. František Kupka, 22. 9. 1871, 18:39 UT, Opočno, lunační nativity
8. F. Kupka, transolární revoluce 23. 9. 1912, 6:53 UT, Paříž

ISTA - INFORMAČNÍ SÍŤ
TRANSFORMAČNÍ ASTROLOGIE

PAVEL TURNOVSKÝ

nám. Svobody 1
160 00 Praha 6

již popáté
otevřít v říjnu 1996
dvouletý dálkový kurz

HUMANISTICKÉ
A TRANSPERSONÁLNÍ
ASTROLOGIE

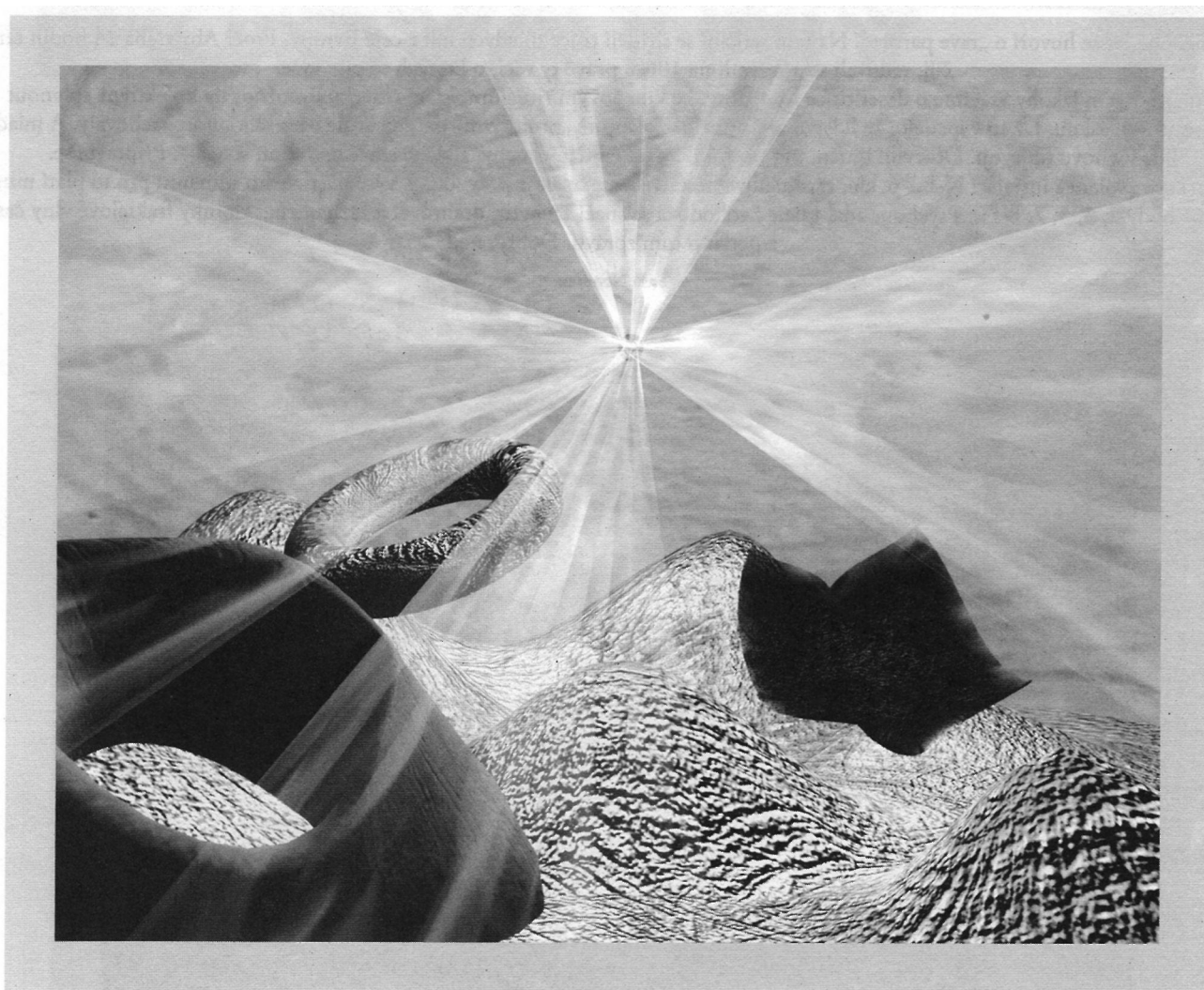
pro začátečníky
i pokročilé

Nebe Peklo Ráj

Virtuální realita Lucie Svobodové

Celý loňský prosinec přitahovala zájem veřejnosti do Valdštejnské jízdárny výstava „elektronických médií“ v umění, Orbis Fictus. K její bezesporu nepřehlédnutelné součásti patřila instalace virtuální reality Lucie Svobodové Nebe, peklo, ráj. Divák je doslova proveden pro počítač stvořeným třírozměrným rudým, hranatým a útočným „peklem“, poté „očistcem“, donekonečna na všechny strany naplněným dušemi, a nakonec neosobním, laskavým a všeobjímajícím prázdne „ráje“. Dlouhodobý experimentální projekt, zaměřený na komunikaci člověka s počítačem prostřednictvím mozkových vln se zatím soustřeďuje především na umělecké ztvárnění tohoto fenoménu, nicméně se jeví být zároveň slibným počátkem dalších výzkumů v této oblasti.

Práce na díle takového rozsahu trvala téměř dva roky - od prvních skic a nápadů, přes neuvěřitelné vypětí nutné k obstarání potřebné a drahé techniky, programů a zařízení. Lucie se od počátku nechtěla spokojit s prostou animací. Chtěla diváka propojit s počítačem, udělat z něho přímého aktéra umělé reality, odehrávající se na plátně. Po složitém hledání našla firmu, která k nám dováží zařízení na snímání mozkových vln (na principu elektroencefalografu). Na jeho výstup ale nezapojila lékaře, ale počítač se

svým uměleckým dílem. Návštěvník výstavy se snímacími čidly ve formě čelenky na čele měl svými reakcemi na dění ve virtuálním prostředí, přenášenými do počítače, zpětnovazebně ovlivňovat to, co vidí na plátně (či obrazovce). Jeho pocity (kterým odpovídaly určité vlnové hodnoty mozkové aktivity), převedeny do číselných hodnot, pak ve virtuálním prostředí vytvářely konkrétní předměty (hranaté a ostré při stresu a napětí, oblé a příjemné v případě spokojenosti a klidu). Divák tak mohl sám, tím jak se zklidnil nebo naopak rozčílil, měnit dění ve virtuálním světě na plátně. Osudovým štěstím bylo pro Lucii setkání s RNDr. Pavlem Potočkem, který dokázal nejen připojit snímací zařízení na počítač a vytvořit software pro jejich spojení, ale když těsně před vernisáží výstavy selhala možnost získat potřebný, velice drahý počítačový program pro vytváření „umělé reality“, poskytl svůj vlastní, s podobně atraktivními vlastnostmi.

Moudré hlavy světa už pokukují do třetího tisíciletí. Zatímco ponuří očekávají apokalypsu, na Internetu můžete najít přehršlí informací a adres těch, kteří naopak očekávají pozitivní přeměnu k lepšímu. Přerod. Směřujeme k bodu Omega, k Eschatonu. Průvodním jevem tohoto pohledu na budoucnost světa je zvýšené hemžení v nových médiích a starých technikách. Nebo, lépe, v kombinacích obojího. Už v 80. letech se objevily naděje zprávy o pracech fyziků, kteří docházejí ke stejnému názoru na stavbu světa reality, o jakém hovoří záznamy z vnitřních výprav starých duchovních mistrů. Žijeme ale už v 90. letech, počítačové technologie jsou lepší a výkonnější měsíc po měsíci, a uměle stvořená - virtuální - realita je čím dál sugestivnější. Nepracuje se už jen na její obrazové stránce, programátoři už vytvářejí prostředí podle principu náhody, ve kterých je uživatel tvůrcem (tím co dělá a hovoří, jak se chová) vlastního osudu elektronické karmy virtuální reality. Nemyslím, že nastane den, kdy opustíme svá hmotná těla a navždy vstoupíme do kybernetického prostoru, ale jsem přesvědčen, že tato umělá (možnost) téměř telepatie přivodí lidstvu zásadní změny.

Už dnes totiž lze nalézt obecné společné rysy a zájmy, které novou „generaci“ spojují:

- 1) zájem o elektronickou hudbu, zvanou téchno, ambient a podobně (Shamen, The Orb, Zion Train, Loop Guru)
-) zájem o látky a techniky, rozšiřující vědomí a rozpínající mysl (ať už jsou ro halucinogeny nebo šamanské techniky, rytmické bubnování či holotropní dýchání)
- 3) zájem o starodávné meditační techniky a filosofie, které se z nich vyvinuly (buddhismus, tantra)
- 4) zájem a snaha a pocit spoluzodpovědnosti, pokud jde o kvalitu lokálního i globálního životního prostředí
- 5) vědomí a prožitek nejen sexuální, ale i všeobecně lidské lásky
- 6) nezájem o klasické způsoby boje o moc a peníze
- 7) nezájem o dosavadní „hodnoty“, které jsou pro stále víc lidí stále víc prázdným pojmem
- 8) stále víc lidí sice ještě neví, co chce, ale už ví, co nechce
- 9) láska ke svobodě a svoboda k lásce

Už několik let se hovoří o „rave parties“. Na tato setkání se sjíždějí tisíce mladých lidí z celé Evropy. Proč? Aby třeba 24 hodin tančili, radovali se a zažívali na 100 % právě ty věci, o kterých se píše výše.

Tím se ovšem jakoby vracíme o desetitisíce let zpátky, ke kmenovým rituálům, které člověku umožňovaly kolektivně splynout s vesmírnou láskou. Už to vypadalo, že lidstvo zapomnělo. Takzvané „primitivní“ národy si ale tuto schopnost zachovaly. A mladí lidé ji znovu objevují. Objevují umění být při tom, když se mění epochy. Raketa směr Eschaton startuje. Připravte se.

P. S. Toto zvolání s instalací Nebe, peklo, ráj zdánlivě nesouvisí, ale opak je pravdou. Z výše uvedeného seznamu pro ni platí minimálně body 2, 3, 5, 7, 8 a 9. Psychonautka Lucie Svobodová se snaží zachytit, dešifrovat a zaznamenat zlomky fraktálové vlny času a podat o tom zprávu. Dobrá, ne?!

Saša Neuman

Pár minut v sobotu po půlnoci se za zdmi skladiště na První avenue shromažďuje dav. Dav rozličných tváří, rozličných kultur a rozličných generací. Jsou tu stovky lidí. To, na co se těší, někdo nazval „superhappeningem“, a jiný „pozemským kmenovým potlachem městských karikatur létajících na drogách“. To, na co se dav těší, se nazývá „rave party“.

Dnes až se konají prakticky v každém americkém městě. Původně se jmenovaly „house parties“ a byly pořádány v garážích, opuštěných skladištích nebo na parkovištích a staveništích. Poněkud uvolněnější, než by městské správy ocenily, si rave parties stále udržují svou divokost, zatímco se vyvíjejí do více organizovaného a nezbytně předem plánovaného tvaru. Nejsou to ale rockové či punkové koncerty, není to zábava k večeri v klubu, ani divoké disco. Rave party je sružení disco a video pouštětí, vyrábějících ohlušující kaskády vrstvených zvuků a náhodně nasamplovaných představ pro nadšeně běsnící a věčně publikum.

Když procházíte vchodem, všechny smysly se vám naježí: vstupujete do „nového světa“ a čeká vás pastva pro všechny smysly. Vlajky, fluorescenční nápisy, různobarevné stroboskopy, bodová světla, rotační zrcadlové koule, promítací plátna na kterých se otáčejí podivné spirály a fraktální duhy: takhle nějak by mohlo vypadat pulzující psychedelické srdce. Prostor uprostřed víří v tranzu.

Je to kolektivní prostor, bezpečný útluk pro každého a pro všechny, který nepřetržitým zvukem a světlem, pohybem a vířením pomáhá uvolnit či inspirovat jakoukoliv osobní vizi. Je to prostor hyper-techno pocitové sprchy, pro jedno tanec tanců, pro druhé chrám imaginace či posvátný hrob plný morfia, místo, snad, kde víly a duchové poletují mezi květinami ozdobeným oltářem a pokroucenými myslmi dervišujících maniáků. Někteří z nich skutečně prohlašují, že jimi pronikl božský duch. Někteří mu dokonce říkají Bůh. Jiní se spokojí s označením „kolosální rytmus“.

Z pohledu cizince je metafyzika a maniakálnost tančících nepochopitelná. Určitě to má přamálo co dělat s klasickou meditací. Musí to ale mít něco společného s osvobozením mysli. Osvobozením od diktátu osobnosti, priorit a předsudků. Pro mnohé je rave

osobní svobodou a léčebnou zkušeností. Kolektivní křepčení ve sprše zvuků, rytmů, promítaných obrazů, vlajek a světél, otevírá dveře do jiných světů.

Mnozí nadšení raveři, právě tak jako mnozí příslušníci metafyzických komunit, rozpoznali a využívají právě probíhající posun světového názoru (paradigm-shift), jakousi revoluci vědomí. Energie, se kterou se rave parties konají, ztělesňuje jak destrukci, tak opětné stvoření: destrukci starých myšlenkových, kulturních a náboženských systémů, a znovuobjevení osobní svobody, práva být sami sebou. Fenomén rave parties má pro mnohé neočekávanou přitažlivost a ohromnou psychickou energii, vyjadřovanou tématy evokujícími duchovní hodnoty, často s pohanskou nebo gajanskou (teorie Gaia) příchutí: Ohm, Nataraja (Šiva ve své formě jako Pán Tance), Oberonův Sen, Civilizace, Příroda lásky, Evoluce, Lásky 11:11, Žába Miru (Oslava života v ambientním klášteře).

Dějiny: Labyrint snů

„... centrum, kde se ideje mění v činy.

Kde se mýty mění v rituály,

kde se rodí umění

a kde se sny mění v existenci.“

Tak jako punk rock, který odkojil některé kořeny rave, house parties vznikly v Británii na scéně neúnávných subkultur mladých nevzdělaných a jen příležitostně zaměstnaných nespokojenců po roce 1986. Ale stejně jako punk, hnutí samo začalo v USA, v roce 1983, rozvojem „house music“, zvláštního druhu samplovaného elektronického disca, ve kterém byl rytmus nade vše.

Krátce poté se z Detroitu dal slyšet industriálnější, rychlejší a hyperkinetický zvuk „techna“, založený na samplovaných hlucích, zvucích a popěvcích komerční muziky.

Další injekci dostalo hnutí v Manchesteru dávkou Ecstasy, psychedelické drogy, která navozuje citovou euforii (odlišnou od myšlenkových výšin po LSD).

Legs McNeil, vydavatel časopisu Nerve, napsal: V roce 1987, v průmyslových pusti-

nách Manchesteru, dodali Ecstasy do rovnice a z „house music“ se stala „acid house music.“ A protože efekt drogy přetrvává po jedné dávce i 8 hodin, celonoční parties, známé jako „rave“ se staly „rage“, nepřičtené.

Hudba: Tělo jako metafora

„Tělo je organismus, ve kterém pohyb zviditelňuje posvátné formy života.“

„Hudba je nejdůležitější částí rave parties,“ říká „diskriminovaná grooverka“ Liz Gibsonová. „House music změní váš postoj. Dunící house music vás přenesse na místo, na kterém se nedá myslet na nic jiného než na rytmus, ve kterém tančujete.“

Hudba rave parties má nejrůznější formy, rozhodující je ale rytmus (od 120 do 160 úderů za minutu, přičemž rap má průměrně 100). Ale ani ten nejmetafyzičtější kousek se nevyhýbá duchovním tématům, jak o tom svědčí názvy prominentních rave skupin: Space Time Continuum (Časoprostorové kontinuum), The Irresistible force (Neodolatelná síla), The Source (Zdroj), Psychik Warriors of Gaia, Mantra (Psychičtí válečníci Gaii a Mantra).

Rychlý tep hudby, citěný právě tak jako slyšený, se zdá povzbuzovat spojení levé a pravé mozkové hemisféry, což je v naší kultuře fetišizující jednostranné myšlení vzácné, a navozuje mystický franz. Otevřenost mysli dovoluje raveřům svou party skutečně naplno zažívat téměř jako metaforickou a magickou životní událost. Poněkud pomalejší a temnější spodní rytmus udržuje tělo v pohybu, zatímco vyšší, téměř nepostřehnutelně rychlý rytmus vstupuje do mysli. Teoretickým výsledkem je spojení nižších, fyzicky orientovaných čaker s těmi vyššími, duchovně orientovanými.

I spontaneita a imaginace hrají na rave parties důležitou roli. Diskžokejové tvoří nepřetržitě na nejméně čtyřech gramofonech. Hudba zní celé hodiny bez přestávek, a pokud je přerušena, tak jen jakýmsi kmenovým rytmem s ambientními zvuky. Často jsou používány umělé smyčky, které přehrávají nějakou

melodii znovu a znovu. Tato hypnotizující technika dostává publikum do vyššího, rozšířeného vědomí, osvobozeného od vzorů útlatku a úpadku. Raveři do hudby vstoupí a jakoby odloží předchozí svět: setkávají se se svobodou pohybu a duše.

Zážitek se podobá spíše radostného a ohlupujícího chaosu, ze které si každý bere co chce: rytmus, emoce, svobodu.

Vizuálno: Kulturní pirátství

*„Umění se rodí z možnosti transformovat cokoliv
• agónií, úzkost, mír, nejdražší kovy nebo
nejstrašnější sídlišťový bordel - ve zjevení.“*

Téměř tak důležitá, jako hudba, je i vizuální výzdoba, vycházející, tak jako hudba, z eklektického postmoderního guláše. Stroboskopy, lasery, počítačově generované fraktály, diapozitivy obrazů ale i reklamy, video ukázky z filmů a tv seriálů, až po reklamy a dokumenty, to vše vytváří směs až symbolických a archetypálních vizuálních koláží. Populární tváře jsou míchány s uměleckými poklady a vnímány a znovuobjevovány v nových, osvobozujících asociacích. Často se na scéně objevují oltáře, místa, kde je možno ztížit mysl a soustředit se na určitý objekt, od sošek Buddhy až po čerstvé květiny, záměrně umístěné tak, aby lákaly zrak účastníků party. Přestože zde chybí náboženské motivy a nikdo po vás nechce, abyste klečeli a modlili se, oltáře navozují jakousi uctivost a spoluvytvářejí genius loci, duch místa.

Zážitek: Zjevení rozkoše

*„... a pokud se zážitek
nestane zjevením,
je alespoň příjemný.“*

Málokdo navštěvuje rave parties pro své intelektuální nebo analytické potřeby. Psychické a duchovní důsledky vyplývají z pohybu a intuice. Aktivovány hudbou, vizuálními podněty a tím, co která skupina chce vyjádřit, základní emoční interakce často manifestují nezměnné vibrace míru a lásky, odvozené z oddanosti extatickému tanci a tomu, co mladí označují slovy „good vibe“, správné vibrace. Oddání tranzu tance, obaleni ze všech stran katarzními rytmy, vizuálními podněty a kamarády, lidé často riskují. Podléhají tranzu a dovolují hlavám a tělům nechat se unést.

„Sjednocuje nás to,“ říká raver, který se identifikuje se jménem Martin. „Jsme všichni duchovní bytosti a musíme spolu komunikovat na základě empatie. Identifikace s ostatními ravery nás vyděluje z toho nudného světa tam venku. Vznáší nás to, hýbe to náma v rytmu našich kmenů. I ti nejmenší duchovní mají co nabídnout. I oni cítí, jak se duše zdraví navzájem. I jejich duše jsou zde vyživovány.“

Drogy: Mýtus morálky

*„... nebezpečí je vrozeným aspektem otevřené
společnosti, a rizikem je ztráta svobody.“*

Pro někoho „správné vibrace“ znamenají Ecstasy nebo XTC, kterému se jednoduše říká X. Jak názvy naznačují, drogy vyvolávají emoční a pocitovou euforii, která se reakcí na hudbu a rytmus zesiluje.

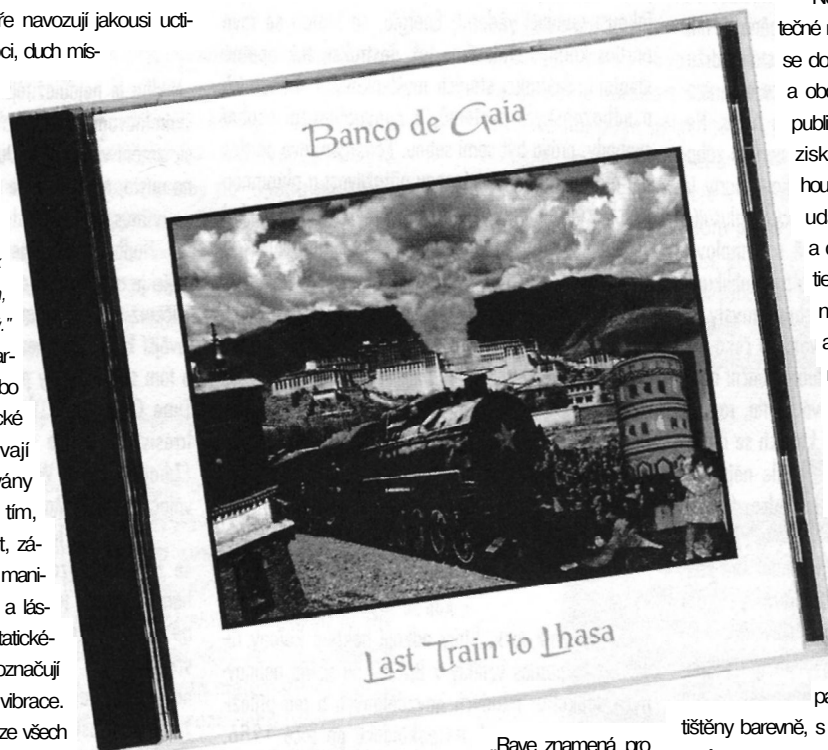
Malé žlutavé bílé tablety jsou vědci definovány jako MDMA (3,4-methylen-dioxyamfetamin), X je „droga míru a lásky“, jak tvrdí Dr. Martin Schechter, vedoucí oddělení farmakologie na universitě v Ohio.

Přestože drogy, jako X, jsou součástí fenoménu rave parties, nejsou jejich nezbytnou či základní součástí. Většina raverů se dostává do správných vibrací tradičním stylem - účastí na kmenových tancích.

„Snažím se vydržet na parketu co nejdýl,“ říká jeden drogově orientovaný tanečník, „a dostat se do bodu, kdy vaše tělo odpadne a vy splynete s hudbou.“

Duch nebo záměr: originalita a iluze

*„... pořádný kus umělecké tvůrčí práce
... závisí na schopnosti oslavovat to,
co již existuje, ale jinak, než to kdo kdy předtím
zkusil.“*

„Rave znamená pro 90. léta totéž, co pokusy s LSD znamenaly pro 60. léta,“ říká Jay Stevens, autor knihy *Bouřící Nebe: LSD a americký sen*. „Raveři používají psychedelika, aby posílili skupinového ducha, aniž by věděli, co to skupinový duch je.“

Časopis High Times s ním do jisté míry souhlasil, přestože upozornil na rozdíly. Vibrační inspirace lásky a míru působí na současné mladé stejně jako působila na jejich předchůdce v 60. letech, ale nejviditelnější rozdíl tkví v technologii. Proto Timothy Leary ravery označil za „hi-tech hippies“.

Skutečně, místo aby odmítali technologické pasti naší zmatené kultury, a aniž by si uvědomovali mysl ohlupující manipulativní moc médií, raveři to vše berou jen jako prostředky a ikonografii a přetvářejí je do své varianty sítě proudů vědomí. Uvnitř svého alternativního světa tancují v tranzu na své chaotické směsi poselství. Naši způsob, jak přeměňovat spotřebitelskou filosofii, kterou jim od mládí vtlačovali do hlav. Stručně řečeno, hnutí rave představuje interaktivní médium umožňující individuální kontrolu technologií a převedení vlezlých kulturních symbolů a poselství do nových kontextů. Inspiruje ke svobodě, k úniku z vlivu panující kultury. Jen čas a zkušenost prokáže, jestli tahle hravá rebelie nenasměruje ravery zpátky do rodičovské kultury.

David Prince, vydavatel raverského fanzinu Reactor z Chicaga, o tom pochybuje: „Kultura, která bazíraje aa pravidlech, které znásilňují člověka, je mrtva. Křesťanské ideály jsou hezké - láska, mír, spolenectví, úcta. Jenže jeho největším zločinem bylo potlačení pohanství. Myslím, že se z toho začínáme vzpamatovávat a že rave hnutí tomu trochu přispívá.“

Nathan, organizátor rave parties v Seattlu, tento sentimentální pohled také sdílí: „Rave hnutí přebudovává komunitu a nalézá své vlastní životní zkušenosti ducha a vědomí. Už jsme unaveni z pouhých řečí - my to chceme žít.“

Někteří říkají, že už je pozdě, že skutečné rave hnutí zemřelo v okamžiku, kdy se do toho vložili organizátoři, promotéři a obchodníci a otevřeli scénou pro široké publikum v naději, že z toho vytřískají zisk. Někteří skutečně tvrdí, že tajné house parties byly nezapomenutelnými událostmi, spojujícími bezstarostný a divoký duch, který dnes už rave parties chybí. Lidé se svolávali telefonem nebo jen pozváním na kousku papíru a často se člověk musel ptát určitých osob na skutečné místo konání. Tenkrát šlo o to zbavit se policie a nechtěných lidí. Jak se ale scéna rozrostla, tajnosti se vytratily, přišlo víc lidí a kruh se otevřel: rave parties se začaly pořádat i v New Yorku.

Co se ztratilo na tajemnosti, získalo se na expresivitě.

Dnes jsou pozvánky na rave parties připraveny na počítačích a vytisknuty barevně, s takovým množstvím grafických detailů, že se stává, že mnozí přicházejí na party pozdě, protože měli potíže pozvánku rozluštit a místo konání najít.

Evoluce: znovuobjevení minulosti

*„Když umění slouží idejím místo aby je obcháze-
lo říší metafor, jak ideje, tak umění stráví čas.“*

Nedávno zažila rave scéna posun od rychlého tanečního tranzu, hi-tech módy a chemických povzbuz-

zovoděl ke kmenové hudbě, oblečení co dům dal, andělům, základním mystickým prvkům a bubnování. Lidé zvýšenou měrou mluví o sjednocení a posílení smyslu pro komunitu a oživení aktivit mimo party. Objevují se zmínky i o změnách postojů v celé společnosti, ustavení struktur, které by pomohly obnovit a ozdravit existující kulturu.

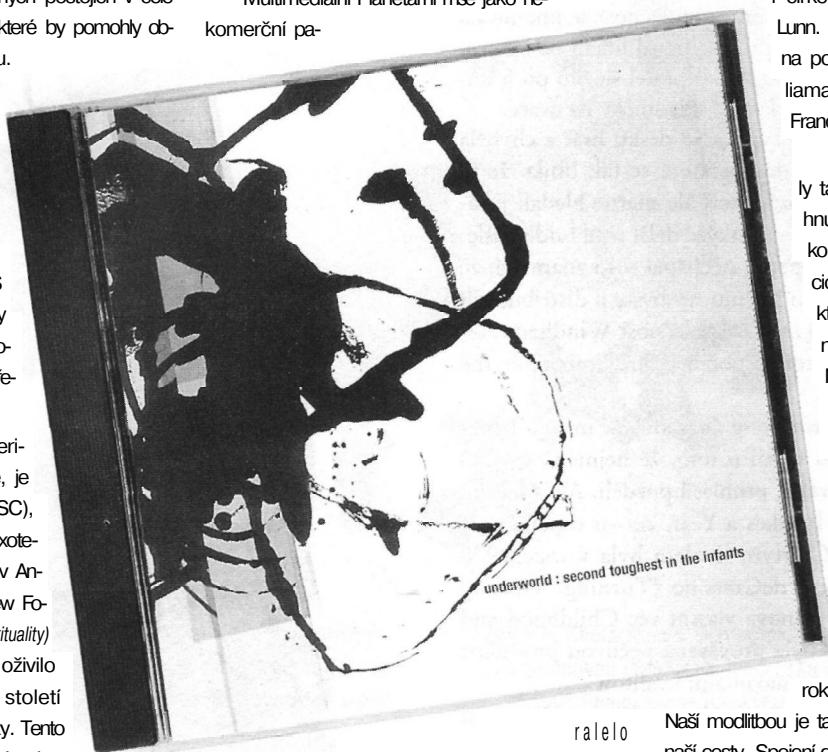
Fenomén (ne-li „hnutí“) rave se zdá být docela akceschopný. Už existuje několik potratových klinik po celém státě, skupina *Rave for rainforests* v Boulderu, Colorado, vybírá se na dary na výzkum AIDS (Detroit a stát New York sebraly 70 000 dolarů), výzkum chudokrevnosti a pro domovy pro přestárlé.

Asi nejvíc vzrušující experiment, inspirovaný hnutím rave, je *90'clock Service Community* (90SC), sdružení hudebníků, umělců a exotrických křesťanů v Sheffieldu v Anglii, které pod vedením Matthew Foxe (a jeho hnutí *Creation Spirituality*) zavedlo Planetární mše, aby oživilo náboženského ducha z 12. století a ozdravilo náboženské praktiky. Tento projekt spojuje západní křesťanskou mystiku s postmoderními hodnotami. Práce a tvorba 90SC reprezentuje obrození mysticismu a zkušenosti komunity v kultuře, která tyto hodnoty nezná.

Na základě myšlenek takových myslitelů středověka, jako byli Mistr Eckhardt, Juliana z Norwiche ne-

bo Hildegarda z Bingen, slavuje *Creation Spirituality* „moudrost, která přesahuje křesťanství, a spojení s tradicí, která vyzývala radost stvoření, namísto pozdější koncepce původního hříchu.“

Multimediální Planetární mše jako nekomerční pa-

ralelo populárního hnutí rave zahrnuje podobné formy a techniky, ale dovádí revoluční etiku duchovnosti a lásky ještě dále: staví je do samého centra svého snažení a poslání. Umělci složili a hráji Planetární mši, aby probudili svou kulturu a ve službě planetě Zemi tak poskytli příležitost oslavit zázrak stvoření, zenergetizovat kulturu a napravit nesprave-

dnosti. Jinak řečeno, vrátit moc médií do správného posvátného kontextu.

Výsledná „smysluplná bohoslužba“ v Sheffieldu tak zpopulárněla, že si toho nemohla nevšimnout i církve a sheffeldský biskup David Lunn. 90SC dokonce v roce 1994 hráli na pozvání kalifornského biskupa Williama Swinga i v katedrále v San Francisku.

Martin ze Seattlu s takovými cíly také souhlasí, a doufá, že rave hnutí má stále podobné záměry jako 90SC: „Rave možná může iniciovat takový posun v myšlení lidí, který povede ke skutečnému vnitřnímu růstu individuálního života. Možná je to ona jiskra, katalyzátor, který nabídne celým skupinám lidí možnost konečně dělat dobré věci. Rave vám zaručí, že se dotknete nejen duchovní energie lidí kolem vás, ale i energie vesmíru. Přesně na tohle jsme v téhle kultuře čekali a přesně to se děje. Tahle duchovnost nevyžaduje roky studií nebo nějaká dogmata.

Naši modlitbou je tanec a hudba určuje a řídí směr naší cesty. Spojení duší je tmelem našeho partnerství a spojení se zdrojem života je náš cíl.“

Mezititulky navrhl a kapitoly citáty doprovodil lamae Higwater, autor knihy Language of Vision.

1 časopisu Magical Blend 48 přeložil V. M. CO poskytly firmy PolyGram a BMB

Nakladatelství AQUAMARIN, Pivovarnická 12, 180 00 Praha 8, tel. fax. 02/6840575
(a také sdružení Unitaria, vydavatelství Pragma a časopis ASTRO)
Vás stdečně zvou na

I. FESTIVAL ESOTERIKY

19. - 21. 4. 1996, palác UNITARIA, Karlova 8, Praha 1

Program:

Pátek 17.00 zahájení, koncert Mikea Rowlanda (Anglie) a úvodní přednášky B. Vurma a P. Michela (SRN)
Sobota (8.00 až 18.00): přednášky Rev. V. Strejčka, R. von Carnapa (Spirituální léčení a čakry), ing. Vicienika (Cestování v čase), B. Fututa (Nemoc jako cesta), Dt. P. Michela (Karma a milost), Dt. M. Foučkové (Minulé života), B. Vutma (Rosekruziánské osvěcení) a V. Marka (Samanský zpěv).
Neděle (8.00 až 17.00): meditace, přednášky J. Suikeibuika (Mandala pro středek meditace), A. Bengtsona, USA (Říše andělů), A. Bind-Klingera (Léčení krystaly), P. Michela (Teosofická společnost), dr. Z. Hajného (Tvůrčivost, intuice, fantazie), končen J. Mazánka. Po celou dobu festivalu workshopy - tvůrčí dílny (šiacu, 5 tibeťanů, jóga a uvolnění, ptánické léčení, Bachovy léčivé květy, malování mandaly, Mazdaznan, Celestinské proroctví aj. Budete-li chtít cvičit, vezměte si vhodné pohodlné oblečení.)

Vegetariánské občerstvení zajišťuje firma Potraviny Natural.
Festival sponzoruje Bluestat Communication, Kalifornie, a Dr. Cerson Smoger, USA.
Vstupenky na pátek 45,- Kč, celodenní na sobotu a celodenní na neděli po 90,- Kč

Závazně objednávám předplatné čtvrtletníku MANA

Jméno a příjmení:.....

Adresa:..... PSČ:.....

Cena 35 Kč, předplatné vždy na 4 čísla 120 Kč (pokud chcete starší čísla, přičtete 35 Kč)
Objednávky (s kopií ústřížky složenky) zasílejte na adresu vydavatele:
SCARABEUS, Sobolákova 19, 148 00 Praha 4,
tel: 644 63 88, 644 61 02, fax: 644 63 07

Podpis:.....

. Q Q C en
Mana-jaro 1996 iV

V p ř í š t í m č í s l e :

Alternativní komuny
(Lindisfárne, Findhorn, Arcosanti)

Vesmírná odyssea Ram Dasse

W. Thomson: Utrpení změny
(křesťanství, buddhismus
a cyberpunk)

T. Rozsak: Psychiatrie doby kamenné

Nosil by Buddha walkmana?

Poselství Grálu

Mike Rowland, Nina Wise,
Martin Mainer aj.

se narodil v Německu, byl adoptován americkými rodiči, vrostl v Kalifornii. Studoval ve Standfordu, příležitostně hrával na kytaru a psal hudbu pro místní ochotníky.

Začal se živit jako tesař, stavěl domy (společnost se jmenovala Windham Hill Buiders). Když přišlo, hrával lidem na kytaru, často do jejich kazeťáků. Jednou se pár přátel složilo po 5 dolarech, aby mohl Ackerman vydat své skladbičky na desce.

Několik rozhlasových stanic začalo jeho desku hrát a chyběla značka - moderátoři pustili desku, která se tak líbila, že se hned našlo několik distributorů, kteří ale marně hledali jaká-žeto společnost tu desku vydala a jakýže další titul bude následovat. Ackerman byl překvapen a nechápal - to znamená, že kdybych vydal desku někomu jinému, vy byste ji distribuovali a hráli? A tak se v roce 1976 zrodila společnost Windham Hill records a její první vydavatelský počín. (The Search for the Turtle's Navel)

I tehdy Ackerman váhal, protože se dozvěděl, že musí odebrat nejméně 300 desek. Zdálo se mi o tom, že nejméně na 223 desek se práší v mém obýváku, prohlásil později. Ale s dalším svým kytarovým titulem, It takes a Year, znovu uspěl a společnost začala fungovat. Čtvrtým titulem byla v roce 1978 deska jiného kytaristy Alexe deGrassiho (Turning: Turning Back). Šestým opět Ackermanova vlastní věc Childhood and memory. Všechna alba už byla provázena pečlivou produkcí, strážlivě decentním obalem a maximální kvalitou

Pianista George Winston své první album Piano Solos vydal na značce Takoma už v roce 1972. Až v roce 1978 napsal „ředitel“ Windham Hill Records Ackermanovi dopis a rozepsal se o jeho i deGrassiho kytáře. Pak si začali telefonovat a jak Ackerman později řekl, Winston je největší virtuos, kromě piana, na telefon. Trávili celé hodiny tím, že si do telefonu vyprávěli a hráli své nápady a názory na cokoli bylo společného s hudbou. Ackerman s obdivem zjistil, že Winston zná kdeco a že jeho sbírka desek je větší než archiv mnoha rozhlasových společností dohromady. Jednou se konečně setkali, Ackerman s deGrassim hráli v LA koncert a po koncertu je Winston pozval domů. Zahrál jim na kytaru a Ackerman byl tak unesen, že se ihned rozhodl vydat Winstonovi desku. Kolem třetí hodiny ráno, kdy jim už padala víčka, řekl Winston, spěte hoši, já vám k tomu zahraju na piano. A Winston vystříhl pianové verze Ackermanových i deGrassiho skladeb a pak začal improvizovat ve stylu, který se pak objevil na albu Autumn. Ackerman byl úplně uzemněn a ráno, když se probudili, řekl: Georgi, myslím, že první vydáme desku s pianem.

Jak začala být značka Windham Hill populární a úspěšná, kritici i distributoři se Ackermana ptali stále častěji, jak by označil styl značky, styl hudby kterou převážně vydává. Mezi prvními 30 alby bylo 12 alb sólové kytary, 8 alb sólového piana a několik samplerů. Ackerman nejprve používal slovní spojení „současný impresionismus“, ale protože mu to znělo jako německý název nějaké nemoci, vzdal to. Vyvrhlo se to samo, jako obvykle: distributoři se sami začali ptát „jaký bude další titul na Windham Hillu“? Ukázalo se, že Windham Hill vyvinul svůj nezaměnitelný styl, který definoval značku sám za sebe.

I když jsou některá pozdější alba elektrická, mezi kritiky se povětšinou ujal název „nová akustická hudba“ místo neobratných konstrukcí jako „grass-jazz-fusion“ nebo puck-funk-string jazz.

William Ac JINÉ LA

exkluziv
telefonické
interview
pro
časopis
MANA

erman ĚNÍ

MANA: Používáte také termínu „new age music“? Proč myslíte, že Američané jsou k němu podezřívají a používají ho stále méně? Přitom v Evropě se ujal.

Ackerman: Nemám ren termín rád a používám ho velmi opatrně. Je totiž spojen se spoustou dalších „životních stylů“ a neodpovídá tomu, co je, jak to osobně cítím, spojeno s Windham Hill. Nejsem cynik, ale na spoustu neo-mystických aktivit tužných komun se dívám značně skepticky. A z hlediska označení hudebního žánru Windham Hill jaksi předešel hudbu, která pak začala být tímto termínem označována a vytvořil si tak svou vlastní identitu a značku.

MANA: Deska „Passage“ byla mou první „new age“ hudbou a dodnes ji mám moc rád. V poslední době se ale na vašich albech objevují i rockové skladby, elektrická kyryla atd. Jak se díváte dnes, s odstupem, na svůj hudební vývoj?

Ackerman: Nikdy jsem neskládal a nehrál hudbu k „uklidnění, relaxaci, meditaci“, jak se někdy označuje základ hudby new age. Píšu a hraju hudbu, která nemá žádný „důvod“. V podstatě mi jde o to být čistý, neintelektuální, komunikovat na emoční úrovni. Podaří-li se mi pak svou hudbou v lidech vzbudit nějaké pocity, jsem rád. Nemyslím, že se nějak vyvíjím a ani se o „vývoj“ nestarám. Jde mi o upřímnou, komunikativní hudbu. Možná snad po letech zjišťuju, že v současnosti jsem jaksi víc spokojen s melodickou stránkou svých skladeb. Jsem ale více sám sebou než kdy jindy a navíc mám nemilosrdného prvního kritika ve své ženě.

MANA: Jak začala historie Windham Hill Records a jakou roli jste v ní hrál vy?

Ackerman: Já jsem už od roku 1976 souběžně pracoval pro dvě menší nezávislá vydavatelství, takže když jsem začal Windham Hill, už jsem měl dost zkušeností a také jsme do roku 1980 vydali už 11 alb. Pak nám značně pomohla jedna pětihvězdičková recenze v časopise Rolling Stone, a to nás dostalo do širšího a mezinárodního povědomí. V roce 1983 jsme i jako nezávislí distributoři dosáhli několika „zlatých“ desek a podepsali jsme smlouvu s větší společností. Byli k nám velice laskaví a pomohli nám dostat se i do světa, do Evropy a hlavně do Japonska, kde jsme měli více „platinových desek“ než doma. V roce 1986 jsme měli obdat 40 milionů dolarů za rok, a já se rozhodl vystoupit

z rozjetého vlaku - pracoval jsem jako výkonný manažer, umělecký ředitel a ekonomický ředitel dohromady.

MANA: Jak jste se cítil v roli „šéfa“ nakladatelství? Nosil jste oblek a kravatu?

Ackerman: Kdepak, musím přiznat, že k tomu mne nikdy nedonutili. Já jsem vždycky žil ptostě a Windham Hill začalo a nějakou dobu bylo velmi malé nakladatelství. Komunikovali jsme spolu spíše „telepaticky“ než pomocí zpráv, porad a faxů. Jenže pak se rozrostlo a stala se z toho korporace o mnoha odděleních s velmi složitou strukturou. Hudbu jsem stačil sledovat, ale organizace mi přetůstala přes hlavu. Vlastnil jsem to a přece jsem to vůbec nemohl ovlivňovat. Po roce váhání jsem v květnu 1992 svůj díl společnosti Windham Hill Records prodal a odešel znovu na „volnou nohu“. Člověk by neměl zkožnatět a zůstat delší dobu na místě bez nových výzev. V jednom filmu jsem viděl krásnou epizodu o jednom hazardním hráči, který se pokusil švindlovat při ruletě a byl zastřelen. Ocítl se, jak se domníval, v nebi, protože htál ruletu a pak další hazardní hry, obklopen krásnými ženami, a stále jen vyhrával. Chvilí byl nadšen, pak si ale postupně začal uvědomovat, že to není nebe, kde se ocítl, ale peklo.

Zít stále stejný život, rutinně, to není život jaký bych si přál, a protože jsem navíc nikdy nepředstíral, že mi jde o kariéru a peníze, bylo přirozené, že jsem prostě odešel. Nechal jsem si jenom publikační ptávu, podepsal jsem s BMG, která to koupila, smlouvu, že tři roky nebudu nic vydávat, ale teď tři roky uplynuly a já znovu začínám i vydávat.

Prvotní, a to, co jsem vždycky měl nejvíc rád, byla hudba, ať už má nebo jiných autotů. Vždycky jsem novinářům vysvěřoval, že mým hlavním povoláním je hudba, a obchod s ní je až to vedlejší. Sám akt založení vlastního vydavatelství poskytl muzikantovi Ackermanovi jakási ochranná křídla. A nebyl to Ackerman, kterého jsem propagoval, ale vždy šlo o prosazování jakési vize: vize Windham Hill. A dodnes skládám a hraju vášnivě rád, stejně jako když jsem před lety začínal.

MANA: Jak vypadá váš běžný den? Máte rodinu? Děti? Cvičíte denně na kytaru, nebo jen před koncertem?

Ackerman: Pracuju. Miluju fyzickou práci. Pracuju na zahradě, máme rady ve Vermontu hezký kus půdy. Stále umím postavit domek, od dob, kdy jsem se živil jako tesař jsem to nezapomněl. Taky první vizitka, kterou jsem

měl, zněla: „Windham Hill Buildets. Records. Music.“ Hra na kytatu a skládání mi zabete jen velmi málo času. Možná je na čase, abych začal znovu disciplinovaně cvičit. Právě připravuju založení nového vydavatelství, první desku vydáme 21. listopadu. Jeden titul bude reedice „Imaginary road“. Určitě s tím bude hodně práce, ale dnes už jsem rozumnější a dokážu si na sebe udělat čas. Umím se uthnout a surfovat na Havaji, cestovat po Nepálu a taky mám svou fyzickou ptáci. Oženil jsem se teprve před rokem, má žena je velmi nadaná výtvarnice a bude pravděpodobně dělat grafický návrh mého nového alba. Je také básnířka a velmi si vážím jejího mínění. Má ráda své soukromí a o svět hudebního byznysu se vůbec nestará. Žijeme velmi prostě na své farmě a zatím děti nemáme. Dokážu se celé týdny kytary nedotknout, ale když mě to popadne a skládám, je to velmi intenzivní a to naopak nepustím kytaru celé dny z ruky. Neumím moc hrát z not, nerad cvičím. Myslím si o sobě, že nejsem dobrý v harmoniích (tak jako má kolegové deGrassi a Hedges), ale zato umím složit pěknou melodii.

MANA: Váš otec z vás chtěl mít učitele. Jste hudebník - nedal by se ale koncert nazvat „učení“? Učíte? A pokud se to tak dá nazvat, co učíte?

Ackerman: Nejsem učitel. Tedy, jsem velmi mizerný učitel, protože se neumím sám učit. Mám tím na mysli to, že sám se učím metodou pokusů a omylů. Jako když se učíte surfovat — nemůžete se to naučit z příručky nebo z výkladu učitele. Neumím se učit z knih, musím jít a něco praktického se pokoušet udělat. A když se to nedaří, zkoušet to znovu a znovu a vylepšovat se. Tento způsob učení nelze aplikovat na jiné. Naopak, často se pak musím druhých ptát - „copak to nevidíš?“

MANA: Hrál jste už v Evropě?

Ackerman: Hrál jsem v Itálii, Německu (např. na Mantta Jazz festivalu), v Dánsku, většinou v duu s Alexem deGrassi, pákrát s celou skupinou hudebníků z Windham Hillu.

MANA: Když hrajete s více lidmi, kdo se komu, například pokud jde o ladění, přizpůsobuje?

Ackerman: No, protože já jsem z nich ze všech nejméně hudebně vzdělaný, většinou se museli přizpůsobit mé kolegové. A pokud jde o technické problémy při koncertu, vyřešili jsme to tak, že jsme jezdili s více kytarami, já jich vozil

např. šest nebo sedm, a měli jsme své „ladíče“.

MANA: Na jakou kytaru hrajete nejraději?

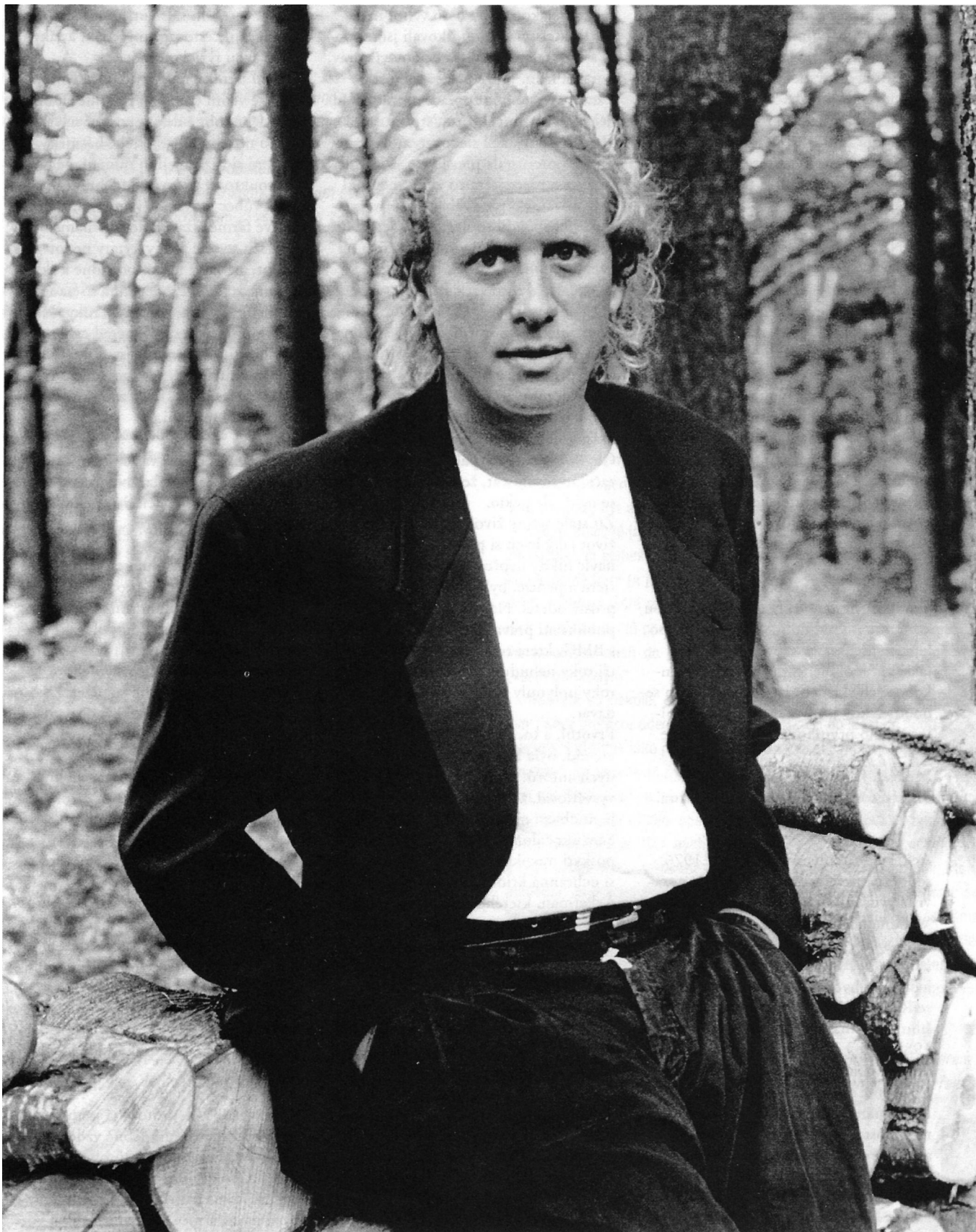
Ackerman: Bez jakýchkoli pochybností, nejlepší kytary na světě vytábí Michel Mallard. Za ta léta co hraju, jsem vyzkoušel prakticky všechny druhy kytar

od všech výrobců, ale Mallardovy jsou nejlepší. Mám od něho dvě a chci si koupit ještě jednu.

MANA: Jak skládáte? Nebo jen improvizujete a nahráváte si to? Umíte aranžovat?

Ackerman: Neskládám v tom tradičním slova smyslu, částečně proto že neznám

dobře noty. Hudba a nové skladby, to je pro mne především otázka nového, jiného ladění. Málo mých písniček má stejné ladění. Hraju si s laděním, přeladžu tak dlouho, až něco najdu a nová píseň se sama vyloupne. Nehraju známé akordy, hraju na šest strun, a jejich vzájemné vztahy se v každé písničce s každým novým laděním mění. Začínám vždycky bez

jakéhokoliv očekávání, bez jakékoliv snahy něco konkrétního vymyslet. Je to jakási ladící improvizace. Jakmile ale jednou naleznu téma, opakuju ho stále znovu, dokud, často náhodou, nenajdu „most“ (myslím to hudebně i metaforicky), přes který přejdu dál, k jinému tématu. Je to jako když člověk stojí na suchém místě uprostřed velké mělké vody a hledá další suché místo, aby mohl přeskočit. Někdy se namočí, někdy najde novou cestu. Některé písničky jsem ale napsal, když jsem se díval na fotbal v televizi. Co z toho plyne? Že jsem lepší tehdy, když se mi podaří napojit se na intuici, podvědomí, než když pracuju racionálně.

MANA: Co vás inspiruje? Příroda? Emoce?

Ackerman: Lidé se mne často ptají - jak vás to napadlo? Odkud ta písnička přišla? Odpovídám - nevím. Ale možná je to nějak takto: před miliony lety stále pršelo. Voda pronikala štrkem a pískem a půdou do nitra země a vyplnila jeskyně atd. To co dnes pijeme, možná byla voda, která napršela před milionem let. A srejné je to, pokud jde o psaní nových písniček. Neexistuje přímé spojení na ten univertsální zdroj inspirace, neexistuje spojení mezi zážitkem a jeho převedením do not. Nějak to tu je, tak jako voda, proniká to vším kolem. Samozřejmě, rád se obklopuji věcmi a situacemi, které mne přímo inspirují. Příroda, práce na zahradě, moje žena, umění. Pokud jde o disciplínu, už jsem se o tom zmínil, to mi moc nejde, teď mě ale tlačí do pravidelné práce moje žena, tak to snad bude lepší. Právě pracuju na čtyřech nových skladbách.

MANA: Posloucháte jinou hudbu? Třeba etnickou?

Ackerman: Zajímá mne, ale nežiji s ní. Cas od času si rád poslechnu zvuk „rainstick“ (chilský chřestící nástroj), japonskou flétnu šakuhači, hudbu z Petu, ale to jsou jen občasné úlety, ne milostné aféry.

MANA: Kdesi jste napsal, že hudba je pro vás místem, kam se utíkáte, nebo kam chodíte něco objevovat. Platí to pořád?

Ackerman: Útek to není, kdepak. Objevování, to ano. Rád zažívám takové ty objevitelsko-meditační chvíle, dotek magie. Jsem velmi vděčen za to, že svět je plný tajemství a kouzla a že hudba je často jejich zdrojem.

MANA: Po „sametové revoluci“ v Československu desítky umělců, hudebníků, malířů a spisovatelů šly pracovat do vlády na různá ministerská místa. Kdyby Vás požádali — šel byste taky? Co byste dělal a co byste změnil?

Ackerman: Nedokázal bych si tam sám sebe představit, a na druhé straně bych určitě nebyl tak cynický, abych se, kdybych tam byl, nepokusil něco změnit. Mám ale osobně dojem, že politika, například v USA, je tak zkažená a zneužívaná, že si nemyslím, že za něco dokáže být skutečně zodpovědná. Možná by řešení mohlo tkvět v decentralizaci. Neříkám, že se tak stane samo od sebe, ale koncepce vlády, jako nějakého gigantického mechanismu, který nakrmí, napojí, obleče a ubytuje příslušníky svého státu, by měla být postupně opuštěna a nahrazena vizí fungujících komunit, v nichž se každý cítí integrální součástí dění a života kolem sebe. Vizí místa, na které se člověk bude cítit spojen s těmi, se kterými spolužije, jak ve smyslu práv, tak povinností. Myslím, že právě velikost našich institucí nás dělá tak závislé a zranitelné. Možná bychom na lokální úrovni dokázali něco skutečně změnit a demonstrovat alternativu k mechanismům, které dnes přestávají fungovat.

MANA: Co byste změnil? Třeba v systému vzdělání?

Ackerman: Co bych tád změnil? Bože, odkud mám začít? Zdůraznit jeden směr znamená vyloučit jiné, taky důležité. A mluvit o světovém míru - to bych si připadal jako nějaká Miss Univeise v plavkách. Když se tak ale dívám jak vypadá společnost kolem mne, tedy v USA, řekl bych, že jsme čím dál víc odcizení. Anonymní. Věřím v malé podniky a malé vlády. To zní možná divně od někoho, kdo žije na fatmě v lesích Vermontu, a kdo zároveň ví, že půlka lidstva hladoví. Mám ale pocit, že se lidi chovají jako přemnožené krysy v klecích. Už se neznáme navzájem. Nestaráme se jeden o druhého. Nic nás nespojuje. Tady ve Vermontu se přece jen snažíme třeba jednou za týden se scházet a třeba celá vesnice pomáhá postavit někomu dům: za víkend je hotov. Může to být jen takový pokus o návrat k lepším časům a někdo to může nazvat strkáním hlavy do písku, ale mně se ro líbí víc než anarchie, drogy a násilí, o kterém čtu denně v novinách.

Pokud se týče systému vzdělání, především učitelé by měli být respektováni a dobře placeni. Aby do škol šli jiní lidé než hlídači nebo ti, kteří se neuchytí jinde. Dnes jsou školy v USA odkládkem dětí, protože oba rodiče pracují. Společnost od školství očekává, že děti naučí disciplíně a etice a číst a počítat. Tedy, důvěřuje spíše instituci, ne komunitě.

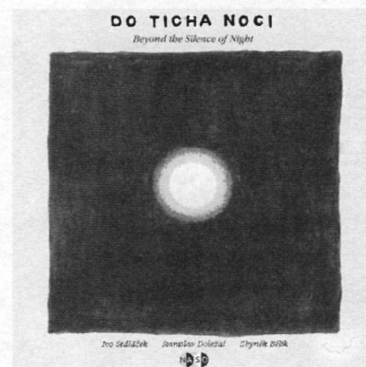
Já sám jsem měl to štěstí, že jsem potkal dobré učitele, kteří včas rozpoznali, že budu užitečnější, když si budu moci dělat to svoje. Jsem jim moc vděčný.

Díky firmě B M G připravil V. M.

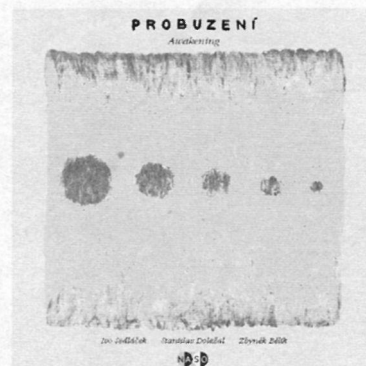
HUDBA PRO RADOST V SRDCI A MÍR V DUŠI

Právě vyšly
dlouho očekávané tituly

DO TICHÁ NOCI

PROBUZENÍ

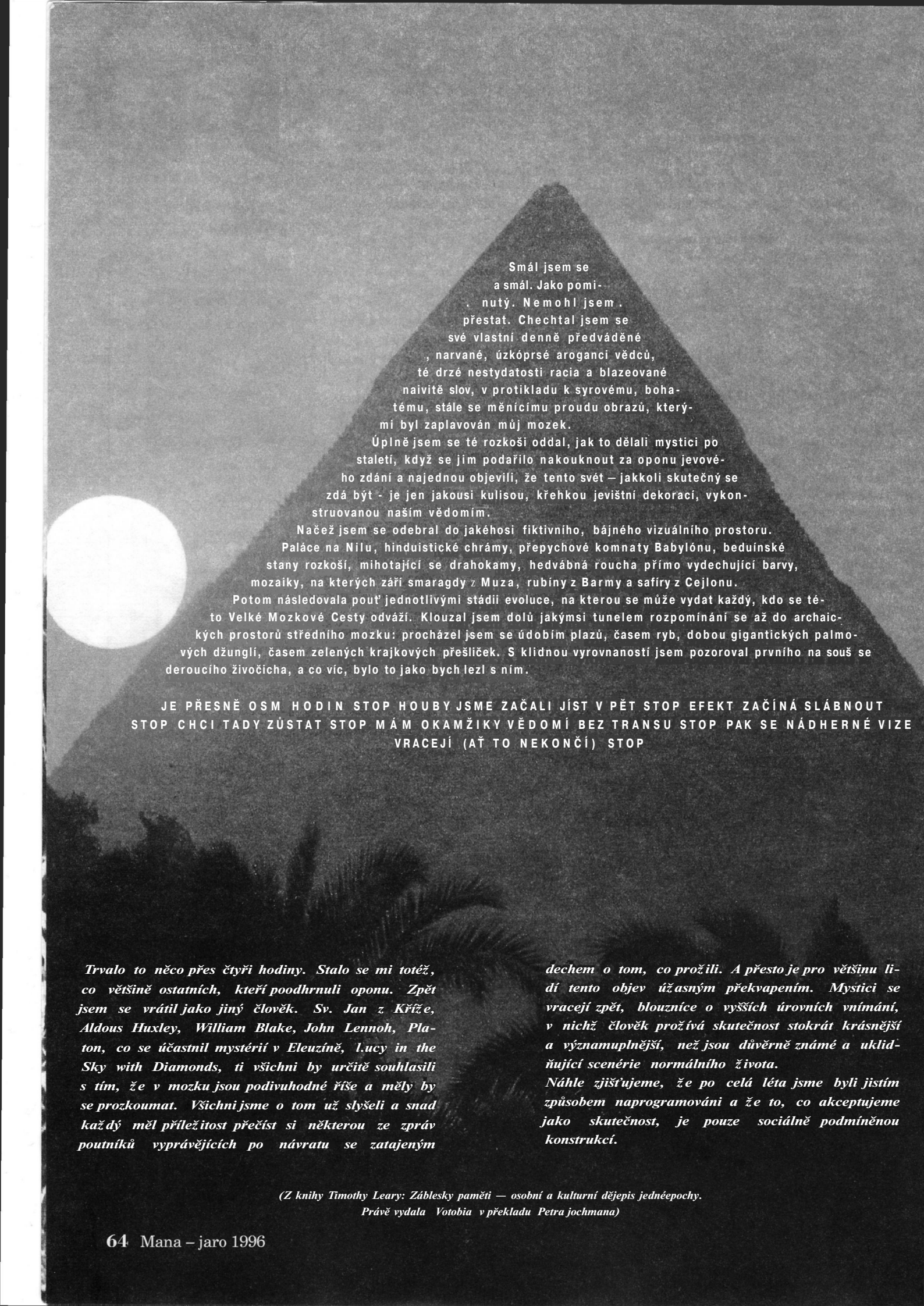

Ivo Sedláček: housle, viola,
indická bambusová flétna
Stanislav Doležal: tibetské mísy,
sklo
Zbyněk Bělík: sklo

Oba tituly přinášejí nevšední,
průzračnou hudbu nabitou
vibrujícími, subtilními
melodiemi, schopnou oslovit
každého posluchače
a otevřít v něm nové sféry
podivuhodných vnitřních
zážitků.

Vydává **BRAINY** v edici
NASO MUSIC

Objednávky a informace
BRAINY, Růžová 30, 010 01 Žilina,

Smál jsem se
a smál. Jako pominutý. Nemohl jsem
přestat. Chechtal jsem se
své vlastní denně předváděné
, narvané, úzkoprsé aroganci vědců,
té drzé nestydatosti racia a blazeované
naivitě slov, v protikladu k syrovému, bohatému,
stále se měnícímu proudu obrazů, který-
mí byl zaplavován můj mozek.

Úplně jsem se té rozkoši oddal, jak to dělali mystici po
staletí, když se jim podařilo nakouknout za oponu jevové-
ho zdání a najednou objevili, že tento svět — jakkoli skutečný se
zdá být — je jen jakousi kulisou, křehkou jevištní dekorací, vykon-
struovanou naším vědomím.

Načež jsem se odebral do jakéhosi fiktivního, bájného vizuálního prostoru.
Paláce na Nilu, hinduistické chrámy, přepychové komnaty Babylónu, beduínské
stany rozkoší, mihotající se drahokamy, hedvábná roucha přímo vydechující barvy,
mozaiky, na kterých září smaragdy z Muza, rubíny z Barmy a safíry z Cejlonu.

Potom následovala pouť jednotlivými stádii evoluce, na kterou se může vydat každý, kdo se té-
to Velké Mozkové Cesty odváží. Klouzal jsem dolů jakýmsi tunelem rozpominání se až do archaic-
kých prostorů středního mozku: procházel jsem se údobím plazů, časem ryb, dobou gigantických palmo-
vých džunglí, časem zelených krajkových přešliček. S klidnou vyrovnaností jsem pozoroval prvního na souš se
deroucího živočicha, a co víc, bylo to jako bych lezl s ním.

JE PŘESNĚ OSM HODIN STOP HOUBY JSME ZAČALI JÍST V PĚT STOP EFEKT ZAČÍNÁ SLÁBNOUT
STOP CHCI TADY ZŮSTAT STOP MÁM OKAMŽIKY VĚDOMÍ BEZ TRANSU STOP PAK SE NÁDHERNÉ VIZE
VRACEJÍ (AŽ TO NEKONČÍ) STOP

*Trvalo to něco přes čtyři hodiny. Stalo se mi totéž,
co většině ostatních, kteří poodhrnuli oponu. Zpět
jsem se vrátil jako jiný člověk. Sv. Jan z Kříže,
Aldous Huxley, William Blake, John Lennox, Pla-
ton, co se účastnil mystérií v Eleuzíně, Lucy in the
Sky with Diamonds, ti všichni by určitě souhlasili
s tím, že v mozku jsou podivuhodné říše a měly by
se prozkoumat. Všichni jsme o tom už slyšeli a snad
každý měl příležitost přečíst si některou ze zpráv
poutníků vyprávějících po návratu se zatajeným*

*dechem o tom, co prožili. A přesto je pro většinu li-
dí tento objev užasným překvapením. Mystici se
vracejí zpět, blouzníce o vyšších úrovních vnímání,
v nichž člověk prožívá skutečnost stokrát krásnější
a významuplnější, než jsou důvěrně známé a uklid-
ňující scénérie normálního života.
Náhle zjišťujeme, že po celá léta jsme byli jistím
způsobem naprogramováni a že to, co akceptujeme
jako skutečnost, je pouze sociálně podmíněnou
konstrukcí.*

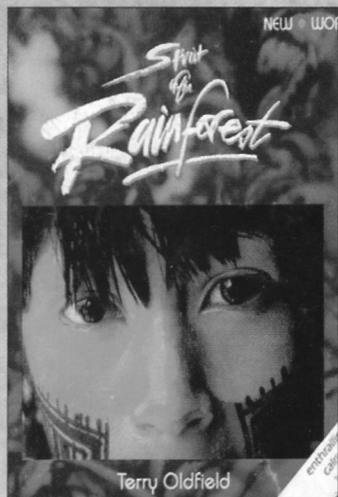
(Z knihy Timothy Leary: Záblesky paměti — osobní a kulturní dějepis jedné epochy.
Právě vydala Votobia v překladu Petra Jochmana)

HUDBA PRO UKLIDNĚNÍ INSPIRACI & POVZBUZENÍ

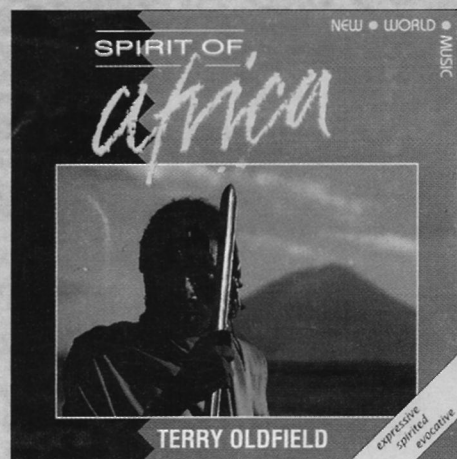
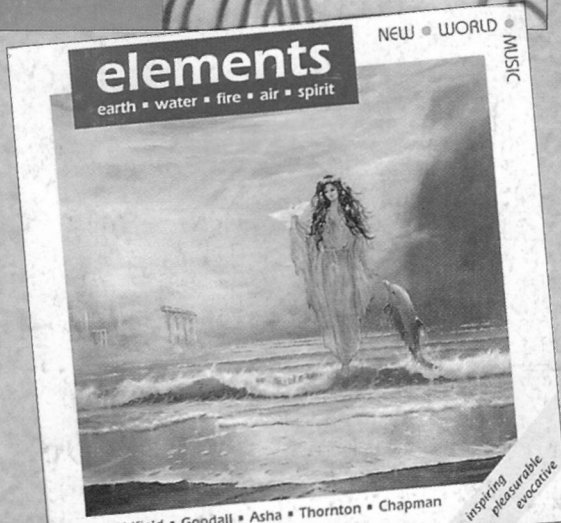
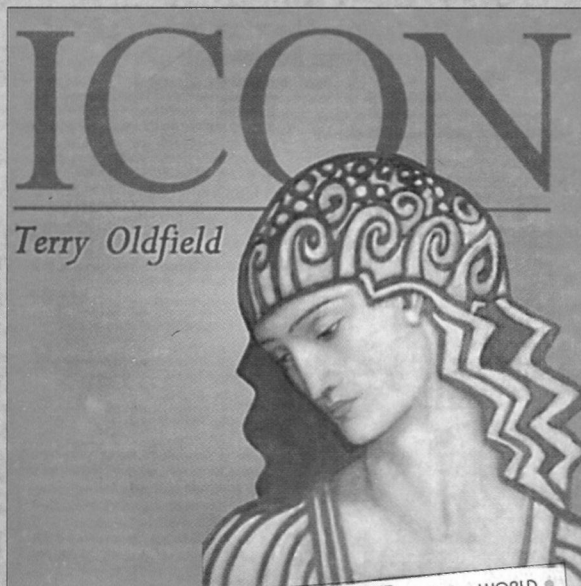
Výjimečná kolekce těch nejkrásnějších a nejlepších instrumentálních nahrávek, jaké kdy byly natočeny. Každá nahrávka obsahuje původní, utiňující ale i povzbuzující hudbu jak pro zklidnění (i vašeho okolí), tak k příjemnému poslechu.

Anglické vydavatelství New World Music bylo založeno v roce 1982 britským hudebníkem (ale i psychologem a léčitelem) Colinem Wilcoxem, který chtěl i ostatním zprostředkovat unikátní hudební nahrávky, napomáhající dosažení vnitřního klidu a potěšení ze života. Dnes je New World Music jednou z největších světových firem vydávajících hudbu new age.

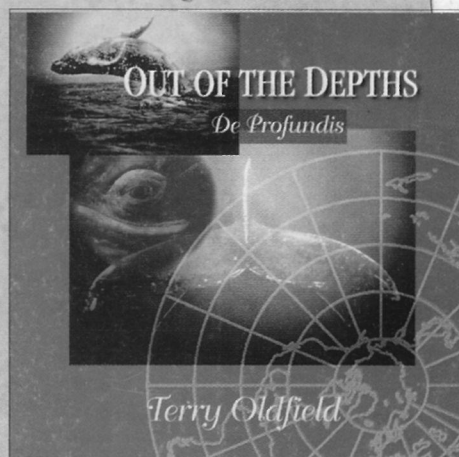
**CD 195 Terry Oldfield
Spirit of the Rainforest
(Duch deštného pralesa)**

Terry Oldfield zde zkombinoval své duchovní vidění světa s láskou k přírodě a transformoval zvuky deštného pralesa do jedinečného a hluboce inspirujícího hudebního zážitku.

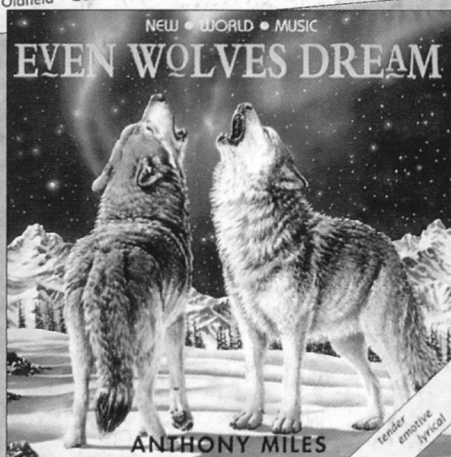
**CD 242 Terry Oldfield
Spirit of Africa (Duch Afriky)**

Zvuky cikád, strhující rytmus bubnů a sborový zpěv domorodců, doplněný nádhernou melodií flétny. Výjimečné a velmi povedené album, které Vás vzruší, nabije pozitivní energií, ale zároveň i uklidní.

**CD 252 Terry Oldfield
Out of the Depths (Z hlubin)**

Výjimečná nahrávka, která dokonale vyjadřuje majestátní svět velryb. Tóny Terryho flétny se jako zpěv Sirén vznášejí nad zvuky moře a velryb. Ženský hlas jakoby vyvěral z hlubin a v duetu s velrybami opěvoval možnost duchovního soucití a pocitu radostné svobody a majestátní krásy.

**CD 251 Anthony Miles
Even Wolves Dream (I vlci mají sny)**

Majestátní duch divokého vlka je konfrontován s něžnou lyrickou a inspirující hudbou. Expresivní síla hlasu vlků dodává mystickou kvalitu. Čeká vás fascinující zkušenost.

**CD 229 Medwyn Goodall
Medicine Woman (Šamanka)**

Medwyn Goodall se ve svém domě a studiu na venkovském Cornwallu oddává krásě a hudbě. Jeho hudba je melodická, expresivní, ale i inspirující a utiňující. Na tomto albu Medwyn použil tradičních nástrojů, aby oslavil archetyp ženství. Jen pochopením ženského principu dosáhneme vnitřní harmonie.

Máte-li zájem, SCARABEUS Vám může dovést jakoukoliv nahrávku z katalogu New World: informujte se u svých dodavatelů, nebo přímo na adrese

SCARABEUS, s. r. o., Sobolákova 19, 148 00 Praha 4, tel. (02) 644 6102, 644 6388, fax 6446307